

Absztraktkötet

SZOC | O L Ó G I A I
TUDÁS
ÉS
K Ö Z J Ó

MSZT 2022. ÉVI
VÁNDORGYŰLÉS
MISKOLCI EGYETEM (10. 14-15)

Alkalmazott
Társadalomtudományok
Intézete

Szerkesztők

Loncsák Noémi
Szabó-Tóth Kinga

Szervezőbizottság

Feischmidt Margit
Loncsák Noémi
Megyesi Boldizsár
Messing Vera
Szabó-Tóth Kinga
Nagy Beáta
Rosta Gergely
Virág Tünde
és a Miskolci Egyetem
BTK Alkalmazott Társadalomtudományi Intézete

Kiadó

Magyar Szociológiai Társaság
1097 Budapest Tóth Kálmán u.4.
www.szociologia.hu
www.facebook.com/Magyar.Szociologiai.Tarsasag/

ISBN 978-615-81174-6-3

2022
Miskolc

Minden jog fenntartva!

Tartalomjegyzék

Albert Fruzsina - Brys Zoltán - Gerdán Mercédesz - Czermann Márton	6
Ale Éva	8
Árendás Zsuzsanna - Messing Vera	10
Bacscai Katinka - Ceglédi Tímea - Harbéczy Anett	12
Bagi Alexandra	15
Bagyura Márton - Sipos Alexandra	16
Balogh Karolina	18
Bányai Emőke - Kelemen Gábor	20
Bauer Zsófia – Elek Zsuzsanna Réka – Perpék Éva	23
Béki Orsolya	25
Berényi Eszter	26
Bernát Anikó	28
Bocsi Veronika	30
Bocskor Ákos	32
Bocz János György - Antal István	35
Bögre Zsuzsanna – Luxné Prehoda Anna	37
Bródy Luca - Sági Mirjam	39
Bucher Eszter - Boros Julianna	41
Csendes József	43
Csikai Adél	45
Csók Cintia - Pusztai Gabriella	48
Doreena (Dongning) Deng	51
Dömös Mariann	53
Farkas Zsombor	54
Fazekas Elek	56
Fekete Mariann - Böcskei Balázs - Nagy Ádám – Szabó Andrea	58
Fényes Hajnalka - Pusztai Gabriella	60
Fellner Zita - Szeitl Blanka	62
Fónai Mihály - Ceglédi Tímea - Pallay Katinka - Beri Károly	64
Friesz-Kovács Kamilla	66
Gárdos Judit	67
Geambasu Réka - Gergely Orsolya - Nagy Beáta - Somogyi Nikolett	69
Gerő Márton - Varga Tamás	71
Gosztonyi Márton	73
Gregor Anikó – Kukucska Zsuzsa – Oláh Eszter	74

Győri Ágnes - Perpék Éva.....	76
Gyulai Éva	78
Gyukits György	80
Hajdu Gábor – Sik Endre.....	83
Havasi Virág	85
Hegedűs Márk	92
Hegedűs Rita.....	94
Herke Boglárka - Szalma Ivett.....	96
Hilbert Bálint.....	98
Husz Ildikó - Elek Zsuzsanna Réka	100
Jelinek Csaba	102
Katona Eszter - Fazekas Mihály	104
Kelemen Katalin.....	106
Kiss Márta - Rácz Katalin.....	108
Kocsis János Balázs	111
Koltai Júlia.....	113
Kontró Fanni	115
Koós Bálint.....	117
Kopasz Marianna – Husz Ildikó – Medgyesi Márton	121
Kovách Imre.....	124
Kovács Eszter	126
Kovács-Surányi Gabriella – Mihálka Mária.....	128
Kristóf Luca	131
Kürti László	133
Lajos Veronika - Tomay Kyra	135
Lajos Veronika - Szijártó Zsolt.....	138
Leleszi-Tróbert Anett Mária - Bagyura Márton - Széman Zsuzsa	141
Málovics György – Juhász Judit – Bajmócy Zoltán.....	143
Messing Vera - Ságvári Bence - Szeitl Blanka	145
Murányi István.....	147
Murinkó Livia - Szalma Ivett	148
Mwangi Zipporah Muthoni.....	150
N. Kovács Tímea	151
Nagy J. Endre	153
Nagy Éva	154
Nárai Márta - Kiss Boglárka	156

Németh Renáta	158
Neumann Eszter	160
Oláh Lili - Fehér Boróka - Lengyel Lea	162
Palaczki Botond	164
Papp Z. Attila	166
Pári András - Engler Ágnes	168
Pári András - Nagy Tímea - Kozák Kőkény - Engler Ágnes	170
Pásztor Adél.....	172
Pataki Gyöngyvér.....	174
Petri Gábor - Turnpenny Kozma Ágnes - Bernát Anikó – Hruskó Erika	175
Rácz Andrea	177
Ragadics Tamás	179
Ragadics Tamás - Boros Julianna - Bucher Eszter.....	181
Rajnai Richárd - Sziártó Zsolt	183
Rakovics Zsófia	184
Rosta Gergely	186
Rostás Zoltán	188
Schleicher Vera.....	190
Sipos Alexandra	192
Sofyan Essarraoui	194
Stadinger Johanna Heléna - Nyiri Szabolcs.....	195
Stefkovics Ádám– Sik Endre	197
Susánszky Pál.....	199
Szabari Vera - Stefkovics Ádám	201
Szabó-Tóth Kinga.....	203
Szarka Melitta.....	205
Szarvas Márton.....	206
Szegedi Péter	208
Szepessy Péter Donát	210
Szőke Alexandra - Geambaşu Réka	212
Szőke Noémi.....	214
Sztáray Kézdy Éva	216
Sztáray Kézdy Éva - Drjenovszky Zsófia	218
Tamáská Máté	221
Tátrai Annamária.....	223
Tomay Kyra - Nemes Gusztáv.....	225

Tóth-Batizán Emese Emőke.....	228
Török Emőke - Biró Emese	231
Udvari Orsolya	234
Váróczy Viktória.....	236
Vékás János.....	238
Velkey Gábor Dániel - Sós Tamás	240
Vida Anikó.....	242
Vigvári András.....	244
Vigvári András - Németh Krisztina.....	246
Zsigmond Csilla.....	249

Albert Fruzsina - Brys Zoltán - Gerdán Mercédesz - Czermann Márton

Albert Fruzsina (TK SZI, SE); Brys Zoltán (TK SZI, SE); Gerdán Mercédesz (TK SZI); Czermann Márton (TK SZI)

albert.fruzsina@gmail.com

A közeli kapcsolathálózatok mintázatai a magyar aktív korú felnőtt lakosság körében és ezek összefüggései egyéb objektív és szubjektív életdimenziókkal

Putnam és többen mások is a kapcsolati erőforrásokat, kapcsolati tőkét közjóként tételezik. Ezt ugyan vitatni is lehet, mindenesetre a kapcsolati erőforrások léte, mértéke, eloszlása mind egyéni, mind társadalmi szinten sok szempontból meghatározó. Az egyének kapcsolati erőforrásainak jelentősége az élet számos területén (például a szubjektív jóllét, különféle egészségdimenziók, munkaerőpiaci sikeresség, státuszelérés stb.) empirikusan jól bizonyított. Az előadásban egy újonnan alkalmazott, az egyének legfontosabb felnőtt kapcsolatait feltérképezni célzó névgenerátor kérdés alapján kirajzolódó egocentrikus hálózatok alapján kialakított tipológiát mutatunk be, illetve az egyes típusokat jellemezzük a rendelkezésre álló adatbázisból elérhető egyéb objektív és szubjektív dimenziók felhasználásával is. Az előadás a "Covid-19 járvány társadalmi hatásai" c. kutatás adatbázisát használja. A kérdőíves adatfelvétel 2021. november 29. – 2021. december 11. között online, kvótás módszerrel történt a 18–65 éves, magyar, internet-hozzáféréssel rendelkező lakosság körében, a mintanagyság 1000 fő volt. A kvóta meghatározása a kor, a nem, a településtípus és az iskolai végzettség dimenziói szerint a KSH továbbvezetett népességi adatai alapján történt.

A megkérdezettek 5%-a teljesen izolált, egyetlen számára fontos emberi kapcsolatot nem tudott említeni, a legtöbben 1-4 számunkra fontos 18 év feletti személyt neveztek meg. A legfontosabb mások negyede a kérdezettel egy háztartásban élő személy, a kapcsolathálózatok földrajzilag is kötöttek, hisz a megemlítettek több, mint fele a válaszadóval egy településen él. A kapcsolatok zöme időben hosszan fennálló kapcsolat, 86% 5 éven túli ismeretség – ez abból is adódik, hogy a rokoni kapcsolatok részaránya még mindig nagyon jelentős. A megkérdezett felnőttek leggyakrabban partnerüket tartják fontos személynek, 57%-a említette párját a legfontosabb kapcsolataik között, de a szülők, gyerekek, testvérek és egyéb rokonok is a leggyakrabban említett kategóriák között vannak. Az ún. választott, például baráti (vagy épp kollegiális vagy szomszédsági) kapcsolatok ehhez képes átlagosan sokkal kisebb szerepet kapnak. A különféle kapcsolattípusok jelenléte, a kapcsolathálózatok mérete a különféle szocio-demográfiai csoportok hálózataiban jelentősen eltér, tipológiánk ezt a változatosságot próbálja megragadni és az így beazonosított különféle társadalmi csoportokat több szempontból is jellemezni.

Close contact network patterns of the Hungarian working-age adult population and their correlations with other objective and subjective dimensions of life

Putnam and many others also assume that relational resources, relational capital, are a public good. In this presentation, we share a typology based on egocentric networks drawn from a newly applied name generator question designed to map the most important adult relationships of the egos, and characterize each type using other objective and subjective dimensions available from the database from a survey entitled "The social impact of the Covid-

19 epidemic". The questionnaire data were collected online between 29 November and 11 December 2021 using a quota method among the Hungarian population aged 18-65 with internet access, with a sample size of 1000 persons. The quota was defined by age, gender, type of municipality and educational attainment based on the Central Statistical Office. The questionnaire data were collected online between 29 November and 11 December 2021 using a quota method among the Hungarian population aged 18-65 with internet access, with a sample size of 1000 persons. The quota was defined by age, gender, type of municipality and educational attainment based on the population data maintained by the CSO. 5% of the respondents were completely isolated and could not name a single important adult human contact, most of them named 1-4 important persons over 18 years of age. A quarter of the most important others are people living in the same household as the respondent, and the networks of contacts are also geographically bound, as more than half of those mentioned live in the same municipality as the respondent. Most of the relationships are long-standing over time, with 86% having known each other for more than 5 years - this is also due to the fact that the proportion of relatives is still very significant. The adults surveyed most often consider their partner to be an important person, with 57% mentioning their partner as one of their most important relationships, but parents, children, siblings and other relatives are also among the most frequently mentioned categories. The so-called "chosen" relationships, such as friends (or even colleagues or neighbours), are on average much less important. The presence of different types of relationships and the size of the networks of relationships vary considerably between different socio-demographic groups, and our typology tries to capture this variation and to characterise the different social groups identified in this way in several ways.

Közzszociológia-e a szociográfia?

A szociográfia közérthető formában ad képet a magyar társadalomról és a társadalmi problémákról. A műfaj heterogenitása ellenére, a szociográfiai munkák központi eleme a fennálló társadalmi berendezkedés működésképtelenségéről alkotott kritika, a társadalmi változás sürgetése. A szociográfiai munkák a politika – tudomány – irodalom határán mozognak, valahol mindegyik, de igazán egyik sem, így ennek okán a szociográfia tulajdonképpen a XXI. századra is a létjogosultságáért küzdő terület maradt. Ugyan a magyar szociológiatörténet előzményeként határozhatóak meg a szociográfiai munkák, a szociológia intézményesülését követően is fennmaradtak. A szociográfiai tudás jelentőségét elsősorban a közérthetőség adja, amellett, hogy a társadalmi problémákkal szemben érzékenyítést is szolgálja, hiszen a történetek mögött átérezhető emberi sorsok húzódnak meg. Hogyan kapcsolódik mégis ma a szociológiához a szociográfia? Szociológiai tudást közvetít-e a szociográfia?

Burawoy a szociológia funkcionális differenciálódásáról szóló elméletében megkülönböztet professzionális, politikai, közpolitikai és közzszociológiai nézőpontokat. A Burawoy-i értelemben, a közzszociológia (public sociology) célja kiegészíteni a professzionális szociológiát, miközben a társadalom szélesebb rétegét szólítja meg és egyéni problémákat tesz közügyvé (Burawoy, 2006). Felmerül a kérdés, hogy a Burawoy-féle megközelítés mennyiben adaptálható a szociográfia meghatározására, azaz tekinthető-e a szociográfia közzszociológiának? Továbbá, az elmélet tükrében, megvizsgálandó, hogy hogyan illeszkedik a szociológiai tudományok közé a szociográfia?

A szociográfia a szakirodalmi meghatározások alapján egy meglehetősen nehezen lehatárolható terület (Turnowsky, 1928; Jócsik, 1935; Gaál, 1937; Bibó, 1940; Sükösd, 1963; Berkovits, 1975; Pelle, 1984), ugyanakkor a szociográfiai munkák által termelt és közvetített tudás jelentőségét érdemes hangsúlyozni a társadalmi kérdések vizsgálata során. A szociográfia kialakulásától kezdve a társadalmi valóság feltárásának és megismerésének eszköze (Sükösd, 1963), az ún. „válságos helyzet” bemutatásával, (Bibó, 1940), a társadalomban fellelhető problémákról tudományos igényességgel megfogalmazott írásokban tudósítottak (Némedi, 1985). A társadalom részéről megmutatkozó igény a szociográfiai munkákra igazolja azok létjogosultságát, ugyanakkor egyúttal felveti a közzszociológia azonosságával való kérdést is. Az előadás a szociográfia és a közzszociológia terminológiai összehasonlításra fókuszál, valamint kísérletet tesz a szociográfia helyzetét meghatározni a szociológián belül a Burawoy-féle értelmezési keretek között.

Is sociology a public sociology?

Sociography describes Hungarian society and social problems in an easily understandable way. Despite the heterogeneity of the genre, the central element of sociographic works is a critique of the dysfunctionality of the existing social system, urging social change. It remained an area struggling for its acknowledgement in the 21st century, on the border of politics – science –

literature. All three at once, however, neither of them. Although sociographic works can be defined as the forerunner of the history of Hungarian sociology, they have remained significant even after the institutionalisation of sociology. The importance of sociographic knowledge is primarily due to its comprehensibility and the fact that it aims to sensitise people to social problems since there are human beings behind the stories. How does sociology relate to sociography today yet? Does sociology convey sociological knowledge?

Burawoy, in his theory of the functional differentiation of sociology, distinguishes professional, critical, policy and public sociological perspectives. In Burawoy's understanding, public sociology aims to complement professional sociology, while reaching a broader audience of society and making individual problems public (Burawoy, 2006). The question arises to what extent Burawoy's approach can be adapted to define sociography, i.e. can sociography be considered public sociology? Furthermore, reflecting on the theory, how does sociography fit into the sociological sciences?

Based on the literature review, it is rather challenging to define the term sociography (Turnowsky, 1928; Jócsik, 1935; Gaál, 1937; Bibó, 1940; Sükösd, 1963; Berkovits, 1975; Pelle, 1984), but the importance of the knowledge created and transmitted by sociographies should be emphasized while examining social issues. From its inception, sociography has been a tool for exploring and understanding social reality (Sükösd, 1963), presenting the so-called 'crisis situation' (Bibó, 1940), and reporting on the problems of society in writings that have been formulated with scientific rigour (Némedi, 1985). The need for sociographic works justifies their existence, but also raises the question of the identity of sociography with public sociology.

This presentation will focus on the terminological comparison between sociography and public sociology and will attempt to define the position of sociography within sociology referring to the framework of Burawoy.

Harmadik országbeli bevándorlók önszegítő hálózatai: az integráció alternatív útjai, intergenerációs tanulás

Előadásunk kontextusát a hazai nem-integrációs rendszer (non-integration regime) adja, mely az integrációs politikák és gyakorlatok elmúlt években bekövetkezett drasztikus beszűküléséért jelöli. E fokozottan elutasító intézményi közegben mind a bevándorlókat, mind pedig az őket – integrációjukat - segítő szervezeteket politikai támadások érték mind a jogi változások, mind az ellenséges kormányzati kommunikáció, valamint a társadalom növekvő elutasítása kapcsán. Kutatásunk kérdése, hogy ebben a folyamatosan szűkülő térben hogyan boldogulnak a bevándorlók és azon belül is a sérülékeny fiatalok, kitől és milyen segítséget kapnak, hogy az idegen és gyakran barátságtalan hétköznapi és intézményi környezetben boldogulni tudjanak. A pandémia alatt végzett empirikus kutatásunk tapasztalatai alapján elmondható, hogy integráció egy jelentős része az informalitásba tevődött át, olyan önszegítő körökbe, amelyek kulcsszereplői maguk is bevándorló háttérűek és korábbi migrációs hullámok során érkeztek hazánkba, jelentős nehézségek árán törtek utat maguknak a magyar társadalom főáramára felé. Ők a reziliencia (resilience) különböző módjait és szintjeit voltak képesek kialakítani és hajlandók ezen tudásaikat megosztani a később érkezettekkel. Tehát egyfajta horizontális bevándorló-szolidaritásról beszélünk, egyben inter-generációs tudásátadásokról, melyek kiterjednek az élet (és integráció) számos területére, úgy mint a munkavállalás, lakhatás, (nyelv)tanulás, egészségügyi ellátáshoz és munkához való hozzáférés, csak hogy néhány kulcsterületet említsünk. Előadásunkban három egyéni történeten- esettanulmányon keresztül közelítjük meg és elemezzük a fenti folyamatokat.

Informal self-help and networks of TCN migrant youth: alternative spaces of resilience

In this presentation we conceptualize Hungary as a non-integration regime on a national-(state) level capturing the backsliding mechanisms in immigration management and integration policies characterizing the past decade. Our aim is to examine and deconstruct this regime and analyse how stakeholders involved in migrant integration navigate the hostile – anti-immigrant and anti-NGO - legal and political environment. Using interview data from stakeholders and immigrants collected in the MIMY project we take a closer look at the local level stakeholders- the civil organizations, grassroots, and informal immigrant networks active in social help and immigrant support and scrutinize some of their coping strategies and acts of resilience. While presenting two case studies of local level solidarity and investigating the role stakeholders play in them, we want to make some important statements about the nature of immigrant integration in Hungary. We will show how stakeholders interested and active in supporting integration of immigrant population navigate a hostile, non-supportive policy and discursive environment. We argue that with the shrinking legal and financial space for traditional immigrant support organizations a shift took place in Hungary. On the one hand immigrant integration takes place increasingly in organizations not labelled per se as immigrant helping organizations, but ones providing social help to practically anyone in

vulnerable condition, and thus able to remain under the radar of the state authorities. On the other hand, non-institutionalized and informal networks of immigrant self-help initiatives became the most important hubs of micro-level integration.

Tanulási problémával küzdő diákok szüleinek társadalmi beágyazottsága és az iskolával való kapcsolata

A nem tipikusan fejlődő gyerekek számának meredek emelkedésével egyre fontosabbá vált annak vizsgálata, hogy milyen környezetben nevelkednek az érintett tanulók. A fejlődési vagy tanulási rendellenességgel küzdő diákok vizsgálata sokáig elsősorban pszichológia, gyógypedagógiai vagy szakmódszertani kérdés volt, mára azonban tudjuk, hogy a tanulási problémával küzdő gyermeket nevelő családok nagyobb arányban vannak kitéve a kapcsolatok felbomlásának, jobban fenyegeti őket a szegénység és a válás is (Hrabéczy 2019). Ezért fontosnak tartjuk, hogy a családok életét és az iskolai siker tényezőit szociológiai szempontból is vizsgáljuk. Az oktatásszociológiai kutatások felismerik, hogy a diákok sikerét vagy sikertelenségét a tanulók társas kontextusával együtt érdemes vizsgálni, és az iskolai pályafutásban ezek közül is kiemelkedő szerepe van a családnak (Berszán, 2007; Crawley-Sanderson 1982). A családon belüli és azon kívüli kapcsolatok szerepét a társadalmi hátrányok kompenzálásában a szakirodalom egyöntetűen hangsúlyozza, a tanulási problémával küzdő tanulók esetében azonban erről nem rendelkezünk elegendő adattal (Coleman, 1998; Pusztai, 2004; Ceglédi et al. 2018).

Kutatásunk során a KINCS Értékteremtő gyermeknevelés 2020 kérdőíves kutatás szülői adatbázisát elemeztük (N=1041). 4. osztályos gyermeket nevelő szülőktől kaptunk választ arra, hogy a gyermekének van-e valamilyen tanulási problémája (pszichés fejlődési zavar, BTMN vagy nem diagnosztizált tanulási probléma a szülő megítélése alapján, N=179), ezt a csoportot nevezzük a kutatásban tanulási nehézséggel küzdő tanulók csoportjának. Vizsgáltuk a szülők és az iskola közötti kapcsolatot, ill. a tanulmányi siker vagy kudarc összetevőit is. Mind a tanulási problémával küzdő, mind a tanulási problémáktól mentes tanulói csoport esetében lineáris regressziós modell segítségével tártuk fel az iskolai eredményesség prediktorait, kiemelten a családok társadalmi háttérét és társadalmi tőkéjét.

Eredményeink alapján megállapítható, hogy a tanulási problémával küzdő diákok családjának szociokulturális háttére alacsonyabb, a családon belüli multiplex családon belüli társadalmi tőkéjük viszont ugyanakkora, mint a tanulási problémával nem küzdő társaiké. Tudjuk, hogy a szociokulturális háttér erőteljesen befolyásolja az iskolai eredményességet. Kutatási adataink azt mutatják, hogy bár a tanulási problémával nem küzdők csoportjában ez az összefüggés fennáll, azoknak a gyerekeknek a körében, akiknek nehézségeik vannak a tanulásban, ez a hatás kioltódik, a jó háttér nem jelent előnyt, a családon belüli multiplex tőke magas viszont igen. A család gyereknevelési kapcsolatrendszerét vizsgálva azt találtuk, hogy a családon belüli és a családon kívüli kapcsolatrendszerek nem válnak élesen szét egymástól és mindkét vizsgálati csoport esetében látjuk, hogy az eredményesebb diákok szülei támaszkodni tudnak a nagyobb családi kapcsolathálókra. Ugyanakkor, míg az iskolai professzionális segítők (pedagógus, pszichológus, gyógypedagógus) gyereknevelésbe való bevonása pozitívan prediktálja a tanulmányi sikert a tanulási problémákkal nem küzdő diákok esetében, ez a hatás a tanulási problémával küzdő diákok esetében nem érhető tetten, annak ellenére sem, hogy az ő szüleik gyakrabban vonják be a gyermeknevelésbe a szakembereket. Fontos

eredményünk, hogy azok a tanulási problémával küzdő diákok tudnak eredményesebbek lenni, akik szüleit egészen széles barátokat, szomszédokat is magába foglaló kapcsolatháló vesz körbe, míg a tanulási problémákkal nem küzdő társaik esetében az erősebb házastársi kapcsolat hatása emelkedik ki.

Social capital of parents of students with learning problems and their relationship with school

With the sharp increase in the number of atypically developing children, it has become more and more important to examine the environment in which the affected students are brought up. For a long time, examining students with developmental or learning disabilities was primarily a matter of psychology, special pedagogy, or teaching methodology. Today we know that families raising children with learning disabilities are more exposed to the breakdown of relationships, and are more threatened by poverty and divorce (Hrabéczy 2019). Therefore, it is important to examine the lives of families and the factors of school success from a sociological point of view. Research in the sociology of education recognizes that the family plays a prominent role in the school career and students' success or failure should be examined together with the social context of the students (Berszán 2007; Crawley-Sanderson 1982). We know a lot from the literature about the role of relationships within and outside the family in compensating for social disadvantages, but in the case of students struggling with learning problems, we do not have enough data on this (Coleman 1998; Pusztai 2004; Ceglédi et al. 2018).

We analyzed the Mária Kopp Institute for Demography and Families' 2020 Value-Creating Education Survey (N=1041). We asked parents of children in 4th grade whether their child had learning problems (learning disabilities, disorders, and difficulties, diagnosed or suspected by parents, N=179). We examined the relationship between the family and the school, also the components of academic success or failure. For both the group of parents of students with and without learning problems, a linear regression model was used to examine predictors of school success, focusing on sports activities and social capital.

Based on our results, it can be concluded that the sociocultural background of the families of students with learning problems is lower, but their multiplex social capital within family is the same as that of their peers without learning problems. We know that the socio-cultural background strongly influences school performance. Our research data show that although this correlation exists in the group of those without learning problems, among children who have difficulties in learning, this effect is eliminated, a good background is not an advantage, but a high multiplex capital within the family is beneficial. In the case of both groups of students, we see that the parents of more successful students can rely on larger family relationships. At the same time, while the involvement of school professional helpers (pedagogue, psychologist, special education teacher) in child rearing positively predicts academic success in the case of students without learning problems, this effect is not evident in the case of students with learning problems, even though their parents more often involve professionals in their child's upbringing. Our important result is: those students with learning problems can be more successful whose parents are surrounded by a network of relationships that includes a wide range of friends and neighbors, while in the case of their peers without learning problems, the effect of a stronger marital relationship stands out.

Funding: The Value-creating Education 2020 Survey was conducted by the Mária Kopp Institute for Demography and Families. The analysis on which this paper is based was implemented by the MTA-DE-Parent-Teacher Cooperation Research Group with the support provided by the Research Programme for Public Education Development of the Hungarian Academy of Sciences. The paper was supported by the János Bolyai Research Scholarship of the Hungarian Academy of Sciences and by the ÚNKP-22-3 and ÚNKP-22-5 New National Excellence Program of the Ministry for Innovation and Technology from the source of the National Research, Development and Innovation Fund.

Bagi Alexandra

CUB, Doctoral School of Sociology and Communication Science

alexandra.bagi3@stud.uni-corvinus.hu

International Student Mobility in the Transnational Era: Transnational social spaces and mobility capital

International student mobility (ISM) is gaining momentum recently and attracts researchers globally. In year 2020 there were 37.925 incoming students to Hungary. The notion of ISM has changed and shifting constantly, earlier due to the high economic burden to send the children abroad for studies, ISM was limited to social and economic elites in the developing and less developed countries most of the families needed to do big sacrifices to send their children abroad in the hope of a brighter future. In recent times, as a result of the increased educational and social mobility opportunities and wide spread awareness about the scholarships abroad more students from different economic and social classes have been part of ISM. Social media also supports ISM and can also “shorten” the distance between the students and their families, and cultural background.

I aim to connect ISM with transnationalism, transnational social spaces and migration capital with ISM, in a sense that those who are part of ISM desire to be part of this sphere and gain mobility capital. Transnational mobility and migration are creating cultural hybridity (Smith-Guarnizo, 1998). There are claims that transnationalism is more akin to a flow, not static but dynamic, “multi-local process” (Gargano, 2008; Smith-Guarnizo, 1998). On the contrary, Ong (1999) views transnationalism as a tension between movements and social orders. Transnational social networks, transnational social practices and actions belong to transnational social spaces (Gargano, 2009; Faist, 2006; Smith-Guarzino, 1998). Transnational social spaces, fields and formations generally refer to the one exact definition; that includes border crossing social ties and symbolic relationships. Transnational practices are categorized as de-territorialized, not located in nation-states or national territories, but belonging to more than one country.

Transnationalism also creates a much more mobile environment. Coming from Bourdieu’s notions of capital, mobility capital is similar to cultural capital. This kind of capital describes mostly the abilities that one need to be part of mobility processes.

One of the main questions of the research are: How international students using these transnational social spaces for maintaining and building relationships? How does mobility capital connect to other forms of capital?

This research is considering degree mobility amongst Pakistani students in Hungary with the use of in-depth interviews. The study longitudinal research considers master’s students, who are starting their studies in September 2022.

The main interests consist, the fact that in this transnational era, international students although physically cross boarder(s) and leave their home country behind, they are still connected to their families through transnational social spaces, more than ever (due to social media and the internet). On the other hand, students connecting various new people and creating new bonds that also belongs to this field. Also, building on mobility capital, many students arrive with already existing experiences. During their studies, those, who participate in ISM are not only building, but also nurturing their mobility capital as an investment to their future.

Biztonságos tér – mítosz vagy valóság?

Biztonságos térként lehet meghatározni azokat a befogadó és védett helyeket, amelyek lehetőséget adnak az identitás szabad kifejezésére. A közterek előállítását és használatát általában a heteronormativitás jellemzi, ez akadályozza az LMBTQ+ embereket saját identitásuk nyílt megélésében. A biztonságos terek éppen a szexuális irányultság, nemi identitás és nemi önkifejezés megélését teszik lehetővé olyan környezetben, ahol nem kell a hátrányos megkülönböztetéstől, az erőszak és kirekesztés bármilyen megnyilvánulási formájától tartani.

Ezek a terek lehetőséget adnak hasonló identitású emberekkel való találkozásra, a közösségbe tartozásra, ami segíti abban is az érintetteket, hogy lakóhelyükön otthon érezzék magukat.

A biztonságos terek kialakítására való törekvés nem független attól, hogy milyen mértékű állami és települési szintű akarat és aktív cselekvés van, ami azt célozza, hogy a köztereket mindenki számára biztonságossá tegyék identitásuk megélésére. Ennek hiányában a civil és profitorientált szervezetek tudják a biztonságos tereket előállítani. A biztonságos terek önkéntes alapon és gyakran gazdasági érdek mentén való létrehozásának következménye lehet e terek egyenlőtlen elérhetősége térben és számos társadalmi jellemző vonatkozásában. Különösen azokban az országokban válhat fontossá a biztonságos terek létrehozása, amelyekben erős az LMBTQ+ emberekkel szembeni elutasítás (Eurobarometer 2015, 2019), és amelyekben ezen csoport jogegyenlőségének biztosítására nincs valós szándék az állam részéről. Ezek közé tartozik Magyarország is, ahol 2010 óta az állam nemcsak nem segíti a LMBTQ+ emberekkel szembeni elutasítás csökkentését (Kovács E. 2020), hanem éppen azt növeli.

Magyarországon 2015-ben indult el a "Biztonságos Tér" program célja, hogy elérje és láthatóvá tegye azokat a helyeket, amelyek kiállnak a hátrányos megkülönböztetés ellen a nemi identitás, szexuális irányultság, bőrszín, vallás vagy bármilyen más védett tulajdonság alapján. A programban részvevő szervezetek listája megjelenik a Budapest Pride weboldalán, a "Biztonságos Tér" matrica a szervezet helyének utcáról látható részén és jelvény a szervezet weboldalán. A programba jelentkezhetnek szórakozóhelyek, vendéglátóhelyek és bármilyen más területen aktív kis- és középvállalkozások. A biztonságos környezet megteremtése ezeknél a szervezeteknél a munkavállalókra és a szolgáltatást igénybe vevőkre is vonatkozik. Kutatásunk fókusza a következő: Milyen egyenlőtlenségek mutatkoznak a Biztonságos Tér programhoz tartozó terek hozzáférhetőségében? Ennek keretében vizsgáljuk a programban részt vevő szervezetek területi megjelenését, profilját, és hogy a nemi identitáson, szexuális irányultságon, nemi önkifejezésen kívül mennyiben tekinthetők nyitottnak, elérhetőnek a különböző társadalmi csoportok számára (pl. anyagi helyzet, korosztály).

Safe space - myth or reality?

Safe spaces can be defined as inclusive and protected places that allow for the free expression of identity. The production and use of public spaces is generally characterised by heteronormativity, which prevents LGBTQ+ people from openly living their own identities. It is safe spaces that allow for the expression of sexual orientation, gender identity and gender expression in an environment where there is no fear of discrimination, violence and exclusion in any form.

These spaces provide an opportunity to meet people with similar identities and to belong to a community, which also helps people to feel at home in their place of residence.

The drive to create safe spaces is not independent of the degree of will and active action at state and municipal level to make public spaces safe for all to live their identity. In its absence, it is NGOs and for-profit organisations that can produce safe spaces. The consequence of creating safe spaces on a voluntary basis and often for economic interest can be the unequal accessibility of these spaces in terms of space and many social characteristics.

In particular, the creation of safe spaces may become important in countries where there is a strong rejection of LGBTQ+ people (Eurobarometer 2015, 2019) and where there is no real intention on the part of the state to ensure equal rights for this group. Hungary is one of these countries, where since 2010 the state has not only failed to help reduce the rejection of LGBTQ+ people (Kovács E. 2020), but has actually increased it.

In Hungary, the Safe Space programme was launched in 2015 to reach and make visible places that stand up against discrimination on the basis of gender identity, sexual orientation, colour, religion or any other protected characteristic. A list of organisations participating in the programme will be displayed on the Budapest Pride website, a "Safe Space" sticker will be displayed on the street-facing part of the organisation's premises and a badge will be displayed on the organisation's website. Venues, catering establishments and small and medium-sized businesses active in any other field can apply for the programme. Creating a safe environment in these organisations applies to both employees and service users.

The focus of our research is: What inequalities exist in the accessibility of spaces covered by the Safe Space programme? In this context, we are investigating the spatial presence and profile of the organisations participating in the programme, and the extent to which they are considered open and accessible to different social groups (e.g. financial status, age group), in addition to gender identity, sexual orientation, gender expression.

A segítő munka kihívásai: a megelőző pártfogás példája

Előadásomban egy 2020 folyamán végzett interjúk kutatás eredményeit szeretném bemutatni. Kutatásomban a 2015-ben bevezetett megelőző pártfogás jogintézmények vizsgálatára vállalkoztam, ami jogalkotó szándéka szerint a gyermekek- és fiatalok bűnelkövetésének megelőzését hivatott elősegíteni. A megelőző pártfogás szabályozása a Gyermekvédelmi törvényben (1997. évi XXXI. törvény, továbbiakban: Gyvt.), így hivatalosan a gyermekvédelem intézményrendszerében kapott helyet, ugyanakkor a megvalósítás jelentős részét a büntetés-végrehajtási rendszerhez tartozó pártfogó felügyelőkhöz rendelte. A megelőző pártfogás annak ellenére került bevezetésre, hogy a törvényjavaslatot a témával foglalkozó kutatók és maga a pártfogó felügyelői szakma is számos kritikával illette. A legnagyobb vitát az intézkedés jogrendszerben való elhelyezése váltotta ki. Az intézkedés ennek ellenére bevezetésre került, ugyanis jogalkotó szerint a megelőző pártfogás bevezetése során mind a gyermekvédelem mind a büntető igazságszolgáltatás megőrzi a saját struktúráját, azonban kellően rugalmas keretet biztosítva növeli a hatékony együttműködést. A megvalósított kutatás jelentőségét adja, hogy a megelőző pártfogás működésének részleteiről, illetve értékeléséről nem állt rendelkezésre nyilvánosan hozzáférhető információ. Empirikus előzménynek csupán Herke-Fábos Barbara Katalin által, 2016-ban Baranya megyében végzett nem reprezentatív kutatása, illetve az általam 2018-ban az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán folyó, az Igazságügyi Minisztérium által támogatott projekt keretében folytatott saját kutatásom tekinthető, amiben a 2015-ös és 2016-os országos statisztikai adatokat vizsgáltam. A kutatásom fő kérdése az volt, hogy a megelőző pártfogás elrendeléséért és végrehajtásáért felelős szakemberek mit gondolnak az intézkedés gyakorlati megvalósulásáról és annak hasznosságáról, mennyire tartják jó bűnmegelőzési eszköznek. Bár a kutatás elsősorban arra koncentrált, hogy a megelőző pártfogás működése valódi segítséget jelent-e a gyermekeknek a bűnismétlés megelőzésében, a kapott eredmények nem választhatóak le a szociális szakma kihívásairól és működési nehézségeiről. Az interjúk tapasztalatai alapján a megelőző pártfogás bevezetése jól példázta azt, ahogy a rendszer legégetőbb hiányosságait próbálja a törvényalkotó orvosolni, azonban segítség helyett csupán az ellátórendszerre nehezedő terhek növekednek meg. Kutatási eredményeim 8 megye 12 járásában, pártfogó felügyelőkkel, gyámhatósági ügyintézőkkel és gyermekjóléti szakemberekkel végzett interjúkon alapulnak.

The challenges of social work: the example of preventive probation

The focus of my research is the institution of the preventive probation introduced in 2015 which legislature aims to prevent criminal behavior of the group of children and youngsters. The legislation of preventive probation has been included in the XXXI Act of 1997 (Child Protection Act); therefore, officially it belongs to the institution of child protection system, however, the execution itself mainly falls under the responsibility of probationers in the criminal justice system. Even though experts in the field and the probationers themselves criticized and had doubts about this approach, preventive probation came into action. The

biggest concern was the emplacement of the act in the legal system, the mixture of different policies – child protection and jurisdiction – which could pose a threat to the emergence of procedural assurance, and concerns regarding children’s rights have also arisen. Even so, the act has been introduced, since according to the legislator by proposing preventive probation not only the child protection but also the criminal justice preserves their structure, and by providing the right flexibility it improves efficient interaction. The accomplished research shows that there are no publicly accessible information or details of the functioning of preventive probation. There is only Herke-Fábos Barbara’s non-representative research performed in Baranya County in 2016, and my own research carried out in 2018 at ELTE Faculty of Law where I analyzed the 2015 and 2016 nationwide statistical data – a project supported by the Ministry of Justice (aiming at increasing the Ministry of Justice’s level of legal education) – which could be counted as empiric antecedents. In the research report I introduce the function of preventive probation and its dilemmas, followed by the results of my actual research where I present the data received from Hungarian Central Statistical Office, together with the most significant conclusions of the interviews held during this research.

Láthatatlan családok: Családok átmeneti otthona

Magyarországon 1989-ben nyíltak meg az első olyan intézmények, melyekben hajléktalanná vált anya és gyereke együttes elhelyezésére volt lehetőség (Zombai, 2014). Ez az intézménytípus 1997-ben a gyermekvédelmi törvény hatálya alá került, célja a lakhatási krízisbe került családok átmeneti elhelyezése. Ma minden 30000 lélekszám feletti település törvényi kötelezettsége családok átmeneti otthonát fenntartani. 2020-ban 6584 gyermek volt elhelyezve családok átmeneti otthonában szülőjével együtt (KSH 2021); ez a szám 2010 és 2020 között alig változott. A családok átmeneti otthonaiban élő családok kevésbé láthatók a társadalom többsége számára. Korábbi lakóhelyüket el kellett hagyniuk, gyakran változtatnak lakóhelyet, maguk az intézmények is sokszor külső településrészen, a társadalom szeme elől rejtve helyezkednek el.

Azok a családok, melyek felvételt nyernek a családok átmeneti otthonába, folyamatos felügyelet alatt élnek (Foucault, 1990). Sok esetben a konyhát és a fürdőszobát együtt használják más családokkal, beosztás szerint mosnak a közös mosógépekkel. A felnőttek nem fogyaszthatnak alkoholt, ami az együttélés érdekében fontos szabály, ugyanakkor sokkal szigorúbb elvárás, mint amit a társadalom a nem intézményben élő szülőkkel szemben támaszt. A szülők autonómiája csorbul, miközben az együttműködés célja épp a megerősítésük (empowerment) lenne. Sokszor feszültséget okoz, hogy a köznevelési intézményekben középosztályi viselkedési normákat várnak el a szülőktől és a gyerekektől, miközben ezek a gyerekek a szegénység kultúrájában (Lewis, Solt, Kozma) szocializálódtak.

A családok átmeneti otthonában a törvény szerint 12 hónapig tartózkodhatnak családok, ami egy alkalommal 6 hónappal, vagy a tanév végéig meghosszabbítható. A munkajövedelemmel rendelkező szülők ezalatt összegyűjthetnek annyi pénzt, ami pl. albérleti kaució kifizetéséhez elég, azoknál az egyszülős családoknál azonban, melyekben csak szociális transzferek jelentik a bevételeket, erre többnyire nincs lehetőség. Ilyenkor általában másik családok átmeneti otthonába költöznek, így alakul ki a vándorló családok jelensége (Bogó at al, 2017): a második generáció születik intézményben. A családok átmeneti otthonába való beköltözést felvételi interjú előzi meg. Célja annak kiszűrése, hogy gyermek legfőbb érdeke érvényesülhet-e az intézményben, illetve hogy a család vélhetően képes lesz-e teljesíteni az intézményben élés feltételeit.

A felvétel előtt, illetve a beköltözés utáni időszakban készülő interjúk sokban hasonlítanak a szociológiai mélyinterjúra (Solt 1998; Győri 2012), néhány vonatkozásban azonban el is térnek tőlük. Tudjuk, hogy az elbeszélő szerkeszti a narratívát: bizonyos dolgokat hangsúlyoz, más részleteket háttérben hagy (Fehér, 2010). A felvételi interjún a családi rokoni kapcsolatokat, a családi életutat, a lakásutat, a munkaerő-piaci életutat kérdezik általában, de ezen múlik, hogy felveszik-e, így alapvető érdeke, hogy előnyös oldalával mutakozzon be, a nehézségeket elhallgassa, vagy kibővítsen. A szociológiai interjú általában egy alkalommal készül, a kérdező és az elbeszélő a továbbiakban nem tart kapcsolatot egymással. A családok átmeneti otthonába kerülő családok azonban kapcsolatban maradnak a szociális munkásokkal, így az elhangzottak új információkkal egészülnek ki, a korábban alkotott kép módosul. Előadásunkban 10 eset elemzése alapján mutatjuk be, hogyan árnyalódik a szociális

munkásokban a családról, illetve a családban az intézményről alkotott kép az intézményben tartózkodás során; a családokkal és a velük foglalkozó szociális munkásokkal a felvételi beszélgetés után, valamint a család beköltözése után készült félig-strukturált interjúk alapján. Eredményeinket a felvételi interjú készítésének módszertanába szeretnénk visszacsatolni, melynek jelenleg nincs egységes protokollja.

Invisible Families

The very first family shelters where that provided services for homeless mothers and for their children together opened in Hungary in the beginning of the 1990s. These type of shelters became part of the child protection system in 1997 and since then have been subject of Child Protection Law. Family shelters provide temporary accommodation for families with underage children that have lost their previous accommodation. According to Child Protection Act every cities with more than 30000 habitants are obliged providing this kind of service for families in crisis. In 2020 6584 children and her/his parents lived temporary in family shelters. Families living in shelters are more or less invisible for mainstream society. They had to leave their previous flat or accommodation, they usually often move, and the location of family shelters are usually hidden, on the outskirts of the cities.

Families that are accommodated temporary in family shelters live under permanent surveillance of social workers employed by these shelters. In many cases they have to share kitchen, bathroom and other facilities with other families. Alcohol consumption is forbidden, that is an important rule for peaceful cooperation, but it is much more strict regulation than for other families living in the mainstream society. Parents' autonomy is reduced meanwhile the aim of the cooperation with the social workers would be their empowering them. In kindergartens, schools teachers expect children behaving like in middle class families, but children living temporary in family shelters usually socialized in culture of poverty.

In temporary family shelters families can be accommodated for one (+ half) year, or they have to leave the shelter at the end of the school year. During this time those families where parents work can spare money for renting a flat, but for those single parent families who receive only social transfers renting a flat will not be an option. Social housing projects are extremely rare in Hungary, so when they must leave, they usually apply for admission to another temporary family shelter, so there are families that are wandering in the system. Sometimes parents themselves was born in temporary family shelters.

Before a family is admitted to a temporary family shelter, family members and social workers carry on an intake interview. This screening process has double focuses: firstly social workers assess if living in a temporary family shelter would be the best interest of the child, secondly if family members are ready living in a shelter and cooperating with social workers.

Intake interviews are usually quite similar to life story interviews - with some added questions and data that are necessary gathered for possible admission. Family life story, previous accommodations, job history, family relations are always part of these intake interviews. Narratives are always edited by the narrator: some details are emphasized, others are left in the background. Social workers usually make decision on the admission of the family based on the intake interview. Comparing to interviews in one time interviews where interviewer and interviewee meet only once and for short time, in family shelters participants of intake interview will meet almost every day if the family gets admission.

Everyday chats and more structured helping interviews are provide for family members and for social workers possibilities for developing a more elaborated picture of each other, that

change permanently. In our presentation we analyze this process based on interviews with families living temporary family shelters and social workers who had carried out intake interviews and since then they have been working with these families. Our wish to use our results for developing the methodology of intake interview process in temporary family shelters' social workers.

Mentális egészség és mobilitás a szociális ágazatban: egy netnográfiai vizsgálat első eredményei

Korábbi kutatások rámutattak, hogy a segítő szakmákban dolgozókat nagymértékben fenyegeti a stressz okozta érzelmi-szellemi-fizikai kimerülés kockázata (Bozionelos–Kiamou 2008; Cohen–Collens 2013; Lambie 2006; Skovholt et al. 2001; Wilson 2016). A mentális és fizikai megterhelés, valamint a megküzdés hiánya egészségügyi problémákat (is) okozhat, de bizonyított a szerepe a pályamódosításban és a magas munkaerő-fluktuációban is (Demerouti et al. 2001; Hansung–Stoner 2008; Harrington et al. 2001; Huang et al. 2003; Maslach et al. 2001). Ezt a mélyülő kiszolgáltatottságot, a motiváció és az elszántság elvesztését jelentősen befolyásolta a globális Covid-19 világjárvány, amely különösen súlyosan érintette Magyarországot és a magyar társadalmat. A lakosság kitettsége, akikkel a szociális munkások foglalkoznak, arányaiban nagyobb mértékben érintett, ami plusz terhet rótt a szociális ágazatban dolgozó szakemberekre.

Jelen kutatás (NKFI FK 138315) a szociális munkások diskurzusait vizsgálja a netnográfia újszerű módszertani megközelítését alkalmazva, a Kozinets (2015; 2020; 2021) által kidolgozott elképzelések, koncepciók és módszertani útmutatások alapján. Az online adatokra épülő kutatás egy nagyobb vegyes módszertanú vizsgálat egyik ága, amely új szemszögből világít rá a szociális szakma kihívásaira. A tematikus netnográfiai elemzés a 2021-ben magyar nyelvű webtérből lekért adatokon alapul, de az adatgyűjtés során alkalmazott historikus adattárolás 2019-ig visszamenőleges adatelemzést tesz lehetővé. A netnográfia továbbá új lehetőségeket és dimenziókat kínál a szociális munka kutatásában. Online adatokra épülő elemzésünkkel célunk a meglévő vizsgálatokhoz mind módszertani, mind empirikus szinten hozzátenni.

Ebben az előadásban ennek az innovatív online kvalitatív módszernek és kutatási keretrendszernek az előzetes eredményei kerülnek bemutatásra, amelyek a magyar szociális ágazat tartós, de gyakran elhanyagolt kihívásait, konfliktusait és az aktorok nehézségeit tárják fel, bemutatva, hogy a szociális szakemberek miként nyilvánulnak meg szakmájukról, a problémagócokról és szakmájukhoz kapcsolódó jövőképekről.

A szociális szakmában dolgozók által létrehozott nyílt webes tartalmak netnográfiai elemzése áttekintést nyújt a szociális munkások mentális egészségével kapcsolatos befolyásoló tényezőkről. Egyrészt a szakmával kapcsolatos diskurzusokat és narratívákat vizsgáljuk, másrészt a szociális szakemberek körében a kiégéssel és stresszel, valamint a munkaerő-fluktuációval és a pályamódosítással kapcsolatos említésekre és kommentárfolyamokra összpontosítunk. Az elemzés a világjárvány alatt és után kialakult új tendenciákra és a diskurzusokban bekövetkezett változásokra is összpontosít, külön foglalkozik a koronavírus világjárvány okozta szektorális problémákkal.

Mental health and mobility in the social sector: preliminary results of a netnographic study

Previous research has shown that workers in the helping professions are at high risk of stress-induced emotional-mental-physical exhaustion (Bozionelos-Kiamou 2008; Cohen-Collens 2013; Lambie 2006; Skovholt et al. Mental and physical strain and lack of coping can (also) lead to health problems, but there is also evidence of its role in career change and high labour turnover (Demerouti et al. 2001; Hansung-Stoner 2008; Harrington et al. 2001; Huang et al. 2003; Maslach et al. 2001). This deepening vulnerability, loss of motivation and determination has been significantly affected by the global Covid-19 pandemic, which has hit Hungary and Hungarian society particularly hard. The exposure of the population that social workers deal with was proportionally more affected, placing an additional burden on social sector professionals.

The present research (NFKI- FK 138315) explores the discourses of social workers using a novel methodological approach of netnography, based on the ideas, concepts and methodological guidelines developed by Kozinets (2015; 2020; 2021). The online data-based research is one branch of a larger mixed-methods study that sheds new light on the challenges of the social work profession. The thematic netnographic analysis is based on data retrieved from the Hungarian-language web space in 2021, but the historical data storage used in data collection allows for data analysis going back to 2019. Furthermore, netnography offers new possibilities and dimensions in social work research. With our analysis based on online data, we aim to add to existing studies both methodologically and empirically.

This paper presents preliminary findings from this innovative online qualitative method and research framework, which reveal persistent but often neglected challenges, conflicts and actor dissatisfaction in the Hungarian social sector, showing how social workers express their views on their profession, the problems they face and their vision of their profession.

A netnographic analysis of open web content created by social workers provides an overview of the factors influencing social workers' mental health. On the one hand, we examine discourses and narratives about the profession, and on the other hand, we focus on mentions and commentary flows related to burnout and stress, as well as staff turnover and career change among social workers. The analysis will focus on new trends and changes in discourses during and after the pandemic, with a special focus on the sectoral difficulties caused by the pandemic of the coronavirus.

Béki Orsolya

ELTE – FSS, Doctoral School of Sociology

beki.orsolya@gmail.com

Trends in the parenting choices of teenage mothers living in extreme poverty

In line with international trends, the timing of childbearing in Hungary has been significantly postponed in recent decades. At the same time, the proportion of young people becoming parents in their teens has decreased significantly. It can be assumed that, alongside the decline in the number of people affected, the group of those affected has become homogenised, and I presume that teenage childbearing in Hungary has now become a social phenomenon more closely linked to poverty.

Statistical data shows that the Roma society is also characterised by a tendency to postpone the timing of childbearing. Adolescent motherhood is not an exclusive phenomenon for Roma women, but their numbers are over-represented within this group.

Since the turn of the millennium, a number of scientific studies have shown that, in contrast to the trends in the majority population, early childbearing is a generally accepted phenomenon among young people from mainly Roma communities in some of the country's ghetto-populated small towns and urban slums, with low levels of education, long-term unemployment and social exclusion. In my dissertation, I would like to explain this phenomenon by demonstrating that teenage childbearing is a response to social exclusion in communities of extreme poverty. For them, the relevant constraints on the timing of starting a family, such as the labour market position or the further education and childbearing, are unrealistic, and for them the only sure path to adulthood is motherhood. Less scientifically explored is the child-rearing patterns of these young girls, how they experience motherhood and how they become parents. Furthermore, how the perceptions of parenthood of these teenage mothers in extreme poverty are influenced by different formal and informal institutions and networks. The focus of my dissertation is to describe the life situation and experiences of women in poverty who become mothers as teenagers, to explore the multiple disadvantages and difficulties they face, and to explore their attitudes towards motherhood and parenting. The main aim of my research is to demonstrate that marginalised social status and exclusion also determine attitudes towards parenthood, motherhood and parenting. My fieldwork will use qualitative research methods to explore the experiences of women who have had children as teenagers in a small town and to explore their formal and informal environment, which primarily influences their parenting and parenting roles. In my conference presentation I will present the first results of my fieldwork alongside the related sociological theoretical background.

Berényi Eszter

ELTE TÁTK

berenyi.eszter@tatk.elte.hu

„Mégis bejutottak” – Hátrányos helyzetű tanulók hat- és nyolcosztályos gimnáziumokban

A magyarországi közoktatás egyik különleges strukturális jellemzője az általános iskolai szakaszt keresztbemetsző hat- és nyolcosztályos gimnáziumi jelentkezés lehetősége. Ebben az egyszerre korai, ugyanakkor nem kötelező, csak lehetőségként elérhető szelekcióban egyszerre érhetők tetten a szabad iskolaválasztás és a korai szelekció azon elemei, amelyek felelősek azért, hogy az iskolarendszer nem képes enyhíteni a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődésén (pl: Buchmann-Park, 2009; Hanuschek-Wössman, 2006; Gamoran, 2010; illetve (Bifulco-Ladd-Ross 2009; Yongmei (2010).).

Mindennek eredménye tetten is érhető ezen gimnáziumi osztályok társadalmi összetételében: ezek az iskolák „lefölözik” az általános iskolák legelőnyösebb háttérű diákjait, és alig találunk bennük hátrányos helyzetű tanulót (Varga, 2019).

Az előadás arra a kérdésre keresi a választ, hogy mi teszi mégis lehetővé, hogy hátrányos helyzetű diákok bekerülhessenek és sikerrel elvégezdhessenek ilyen gimnáziumi osztályokat.

Az előadás bemutatja olyan hátrányos és halmozottan hátrányos társadalmi háttérű diákok eseteit, akik minden valószínűtlenség ellenére sikeresen jelentkeztek ezekbe a gimnáziumokba. Ezek az esetek a velük és környezetük néhány fontos szereplőjével (tanárok, mentorok, családtagok) készült interjúk alapján bontakoznak ki (9 diákkal illetve környezetükkel készült összesen 23 interjú). A reziliencia (pl: Luthar-Cicchetti-Becker, 2000; Masten, 2001) fogalmát is segítségül hívva keresi az előadás a választ ezeknek a diákoknak az esetében arra, hogy milyen tényezők segítették sikerüket.

Történeteikből kiderül, hogy egyéni döntéseik és gyakorlataik hogyan segítették őket céljaik elérésében, hogyan jelent meg mentális horizontjukon a hat- és nyolcosztályos gimnáziumválasztás lehetősége, milyen szerepe volt döntésükben önképüknek és családi háttérüknek. Az is kiderül, hogy szinte mindannyian számíthattak elkötelezett szereplők - civil önkéntesek; gondoskodó tanár stb. - segítségére, akik döntő szerepet játszottak iskolaválasztásukban és sikerükben. A legtöbb esetben, ha már maga a bekerülés megtörtént, gimnáziumi tanulmányaik sikeresen alakultak, de ebben szerepet játszhat az is, hogy többségüknek ez alatt sem szakadt meg a kapcsolatuk mentoraikkal.

Resilient students in early selective grammar schools

In Hungary, the so called early selective grammar schools (ESGS) were introduced at the end of the 1980's.

These schools are the most prestigious school tracks among middle class families, and they produce the best results on the yearly National Assessment of Basic Competences.

The vast literature on school choice point to the fact that choosers are always socially more advantageous than non-choosers (Bifulco-Ladd-Ross, 2009; Yongmei 2012; moreover, the earlier student tracking is, more students' social origins are predictive of the types of schools they attend (Buchmann-Park, 2009). Educational tracking has a long history in most European societies, whereas the importance of school choice has increased over the past decades. The Hungarian early selective grammar schools provide an example of what happens when pupils are selected through a special mixture of school choice and between-school tracking: these schools cream skim to an extreme extent the most advantageous students of the elementary schools and their social composition is highly homogeneous and students from lower social strata are hard to find in these schools.

The presentation will seek to answer the question of what makes it possible for disadvantaged students to, against all odds, enter and succeed in such high school classes.

It will present the cases of disadvantaged students and students from disadvantaged and mixed backgrounds who have successfully enrolled in these classes. Interviews were conducted not only with the students but with some key actors in their environment (teachers, mentors, family members). Drawing on the concept of resilience (e.g. Luthar-Cicchetti-Becker, 2000; Masten, 2001), the presentation seeks to answer the question of what factors contributed to the success of these students.

Their stories will reveal how their individual choices and practices helped them to achieve their goals, how the prospect of choosing an ESGS appeared on their mental horizon, and what role their self-image and family background played in their decision. It also reveals that almost all of them could count on the help of committed actors - volunteers; caring teachers, etc. - who played a crucial role in their school choice and success. In most cases, once enrolment had taken place, their high school studies were successful, however, in the meantime, the presentation also wishes to shed light upon the difficulties that go together with their resilient educational carrier.

Hőskomplexuson innen és túl: a meg- és újjászülető menekültsegítő önkéntes mozgalom 2015-ben és 2022-ben

2022-ben az ukrajnai háború kapcsán egy 2015-ösnél nagyobb és mélyebb rétegeket érintő menekültválság érte el Magyarországot, és bár az állam és a hivatalos segítő elvi és látszólagos támogatását az ukrajnai menekültek bírták, mégis újra az amatőr önkéntesek vállalták fel és töltötték be az állam, a segélyszervezetek és NGO-k által hagyott jelentős méretű szolidaritási és szolgáltatási niche-t. A kutatás fő kérdései a következők: mi mozgatja a szolidaritási cunamit az önkéntesek oldalán és mi fogja vissza választott missziójuk kiteljesítésében a hivatásos segítőket? Mi a motivációja ezeknek az önkéntes szervezeteknek és egyéneknek, miért töltenek havi több száz órát önkénteskedéssel munkájuk, családjuk, magánéletük mellett? Hogyan képes a civil önkéntes összefogás a semmiből (részlegesen) pótolni, ami a hivatásos segítő feladata lenne, és milyen kooperációk és konfliktusok mentén kapcsolódnak az amatőr önkéntesek a hivatalos professzionális segítőkhöz? Mit kezdenek a civilek az önkénteskedés okozta eufóriával és kiégéssel, és mit a kapacitásfelesleggel és a kapacitáshiánnyal? És mit gondol a magyar társadalom, kinek a feladata lenne a segítség menekültválság idején? A kutatás vegyes módszertannal készült, egyrészt etnográfiai módszertani keretben (online és személyes résztvevő megfigyelés, interjúk, fókuszcsoportok, social media elemzés), másrészt kvantitatív kérdőíves kutatással (1000 fős országos reprezentatív mintán) 2015-ben és 2022-ben, ami minden módszertani elemben összehasonlításra ad lehetőséget.

To hero complex and beyond: the refugee volunteer movement in Hungary in 2015 and 2022

During the (first) refugee wave of 2015, grassroots volunteer groups were formed and operated in political and social headwinds, without any precedent, whose members, typically unprofessional and inexperienced in social and humanitarian aid, provided basic services to refugees transiting through Hungary in place of the inactive state, large aid agencies and other NGOs. In 2022, an even larger and more profound refugee crisis reached Hungary in the context of the war in Ukraine, and although the refugees from Ukraine had the theoretical and apparent support of the state and official aid agencies, it was again the non-professional volunteers who took up and filled the significant solidarity and service niche left by the state, aid agencies and NGOs.

To understand this paradoxical phenomenon, it is worth looking at different interpretations of solidarity: in the case of the state (and its strongly influenced allies), it is selective or utilitarian solidarity, which ignores those in need who do not serve its own purposes and thus does not help refugees or a significant part of them in the traditional sense (Tóth-Bernát 2022), while the volunteer-driven interpretation of solidarity is much closer to the four traditional sources of solidarity, which are fed by interdependence, shared norms and values, struggle and encounter. (Oosterlynck et al, 2016)

The main questions of this research are therefore: what drives the solidarity tsunami on the volunteer side and what holds back professional helpers from fulfilling their chosen mission? What is the motivation of these volunteer organisations and individuals, why do they spend hundreds of hours a month volunteering outside their work, family and private life? How can the civil volunteer coalition (partially) replace from scratch what should be the task of professional helpers, and what are the cooperations and conflicts along which amateur volunteers are linked to formal professional helpers? What do civilians do with the euphoria and burnout caused by volunteering, and what do they do with the overcapacity and lack of capacity? And who does Hungarian society think should be responsible for helping in times of refugee crisis?

The research was conducted using a mixed methodology, with an ethnographic methodological framework (online and face-to-face participant observation, interviews, focus groups, social media analysis) on the one hand, and a quantitative questionnaire survey (on a nationally representative sample of 1000 respondents) in 2015 and 2022 on the other, which allows for comparison across all methodological elements.

A szakmai szocializáción túl. A felsőoktatás mint nevelésszociológiai színtér

Az egyetemek a tudás és a kultúra termelésében, megőrzésében, átadásában és alkalmazásában játszanak alapvető szerepet, szakmai képesítéseket adnak, kinevelik az egyes tudományterületek elitcsoportjainak képviselőit, és részt vállalnak a társadalom fejlesztésében (Fitzgerald 2012). Alapvető céljuk a szakmákra való felkészítés, de hallgatókra gyakorolt hatásuk ettől jóval komplexebb: az intézmények működése, missziói társadalmi szinten is értelmezhetők, illetve morális és szociális állásfoglalásokhoz kapcsolhatók (Lagermann és Lewis 2012). Empirikus kutatási eredményeket azonban, amelyek a felsőoktatás szakmán túli hatásait mérik, alig találunk. Kivételt képez Kaufman és Feldman (2004) munkája, amely az egyetemek identitásra és gondolkodásra gyakorolt komplex hatását ragadja meg. Vizsgálatunk relevanciáját a tömegesé válás hatásai, a kutatási környezet átalakulása, a bolognai rendszer rövidebb képzési ciklusai, illetve az oktatáspolitikai szakmai orientációja adja (Polónyi 2013, Barakonyi 2009).

Kutatásunkat kvalitatív technikákkal végeztük a 2019-es és a 2020-as tanévben. A vizsgálat 10 hallgatói fókuszcsoportos interjút és 31 félig strukturált oktatói interjút tartalmazott. Az interjúk bizonyos kérdésblokkjai az egyetem szocializációban játszott szerepére, az érzékelt és az átadandó hatásokra és tartalmakra fókuszáltak. Az elemzés során országos lefedettséget céloztunk meg. A hallgatói fókuszcsoportok tudományterületre nézve homogén szervezésűek voltak és nyolc helyszínen zajlottak, míg az oktatói interjúkban tizenkét tudományterületet fedtünk le 12 városban. Az oktatói interjúk darabszáma megengedte a kvantitatív megközelítést. Itt induktív kódolással kategóriákat alakítottunk ki az oktatás során átadandó tartalmakból, és azt feltételeztük, hogy az oktatók többsége nem pusztán szakmai tartalmak átadására fókuszál, hanem morális, személyiségformálásra irányuló, művelődési mintákat befolyásoló stb. szándékokkal írható le, és ezekre irányuló gyakorlatokat épít be az oktatási folyamatába. Az interjúszövegek alapján azonosítottuk a transzmissziós szándékok gátjait is. Kutatási eredményeink arra utalnak, az egyetemi szocializáció nem írható le egységes jegyekkel. Bizonyos elemei (tanszékek, karok, kisebb intézmények) erős hatásmechanizmussal jellemezhetők, míg más esetekben akár az ingázás, akár a „nagy” egyetemek belső izolációja miatt a kötések lazáknak tűnnek. Az egyetem egy tanulási és kulturális térként írható le, amelyben a szocializációnak számos formális eleme megfogható, ugyanakkor a látens és kortárs elemek jelentősebbek – bár jó működő intézményi gyakorlatokra is látunk példát bizonyos helyszíneken. A hallgatók által érzékelt hatások összetettek, s érintik a viselkedés, a gondolkodás, a nyitottság, a kommunikációs képességek és az ízlés különböző területeit. Az oktatói interjúk kapcsán elmondhatjuk, hogy a nevelési célok sokrétűek, s kiemelt helyet kapnak benne a művelődési szokások, a kritikai gondolkodás, a nyitottság és a morális tartalmak – a célok tehát messze nem jellemezhetők csupán szakmai tartalmakkal.

Beyond the vocational socialisation. The higher education as a field of educational sociology.

Universities have got a key role in the process of cultural production, transmission, they give vocational qualification and raise the representatives and elite groups of the different disciplines. The development of societies belongs to their task as well (Fitzgerald 2012). But the most important aim can be the preparation of students for different professions but the effects of universities are more complex – their mission can be interpreted from the aspect of moral and social statements (Lagermann and Lewis 2012). Nonetheless empirical research findings can hardly be found. One exception is the work of Kaufman and Feldman (2004) which highlights the complex effects of universities on thinking and identity. The relevance of our analysis is embedded in the effects of massification, the Bologna process and the current orientation of educational policy (Polónyi 2013, Barakonyi 2009).

In the year of 2019 and 2020 we made a qualitative research. This research contains 10 focus-group interviews with students and 31 interviews with lecturers with semi-structured technique. The most important blocks of the interviews focused on the role of universities in the process of socialisation, the perceived effects by students and the lecturers' intentions during the teaching process. We tried to cover the whole country (eight cities and 12 disciplines). The focus-group interviews were homogeneously organised. In the case of the lecturers we could use a quantitative approach – with the help of inductive coding in the case of lecturers' intention during teaching process (what contents they would like to transmit). We supposed that the lecturers focus not only on vocational contents but on moral cultural etc. fields as well. With the help of the texts we can identify the most important barriers of this process at the same time.

Our empirical results refer to the lack of uniform features of socialisation at the Hungarian universities. Some segments of higher education can be described with strong effects and integration of students and some cases this is not typical – especially in the case of large research universities. The hidden components of the effects seem so to be more effective but we can identify institutional methods too. The perceived effects by students are complex and the changes refer to the way of taste, language usage and the mindset too. To sum up, our most important result is the following: the students' socialisation can not be described only with vocational contents.

„Az emberek döntöttek: az országot meg kell védeni”: Horizontális és vertikális antagonizmus a magyar kormány nemzeti konzultációiban

A tanulmány a magyar kormány nemzeti konzultációit vizsgálja a populista retorikára jellemző horizontális és vertikális antagonizmusokra fókuszálva. A jelenlegi politika rezsim 2010-es hatalomra kerülése óta 11 országos nemzeti konzultációt hirdetett meg, melyek keretében minden felnőtt magyarországi lakos kifejezheti a véleményét egy adott témában egy előre meghatározott válaszlehetőségekből álló kérdőív kitöltésével és ingyenes visszaküldésével. A konzultációk változatos témákat érintenek, többek között a gazdaságpolitika, a családpolitika, a bevándorlás, vagy „a világjárvány utáni élet” kérdésköreit. Habár a deklarált cél a „közvetlen kapcsolat” kialakítása „az emberekkel”, a kérdőíveket sokan kritizálták a sok esetben manipulatív kérdésfeltevés és válaszlehetőségek miatt, illetve azért, mert gyakran a már előre eldöntött intézkedések legitimálására szolgáltak. Jelen tanulmány is elsősorban a politikai kommunikáció egy újszerű és innovatív eszközeként tekint a konzultációkra, abból a feltevésből indulva ki, hogy a kormányzati pozíciók kifejezésének és terjesztésének kulcsfontosságú színterei, melyek gyakran pontosan jelzik előre a konzultációt követő időszak fontosabb témáit is. Mindezek tükrében érdemes megvizsgálni azt, hogy a konzultációk milyen vertikális (elitellenes) és horizontális (külső és belső „másokkal” szembeni) antagonizmusokat fogalmaznak meg, ezeket hogyan pozícionálják és ezen antagonizmusok és pozíciók hogyan legitimálják a (tervezett) kormányzati intézkedéseket. Mindezek vizsgálatára a kritikai diskurzuselemzés diskurzustörténeti megközelítését (Reisigl-Wodak, 2009) használtam, ezen belül is a diszkurzív szereplők meghatározását (nomination), pozitív és negatív tulajdonságokkal való felruházásukat (predication) és a hozzájuk kapcsolódó kormányzati álláspont alátámasztására használt argumentációs stratégiákat vizsgálom. A dolgozat 2015-től vizsgálja a konzultációkat (összesen hetet), elsősorban a 2015-ös „Bevándorlásról és terrorizmusról”, a 2017-es „Állítsuk meg Brüsszelt!” illetve „A Soros-tervről” valamint a 2021-es „A járvány utáni életéről” című konzultációkra fókuszálva.

Az előzetes eredmények alapján hét fontosabb diszkurzív aktor szerepel a konzultációkban: a magyar kormány, a magyar emberek, a brüsszeli elit, Soros György, a nemzetközi civilszervezetek, a hazai civilszervezetek („külföldről támogatott szervezetek”), valamint az illegális bevándorlók. Ezen szereplők kategorizálhatóak a (jobboldali) populizmus irodalmából jól ismert nép/nemzet – elitek – „mások” felosztás mentén. A vertikális dimenzió (nép vs. elitek) érdekessége, hogy kizárólag a nemzetközi politikai és gazdasági elitekre fókuszál, megőrizve így az elitellenes pozíciót annak ellenére is, hogy a hazai szinten az elit többségében már a jelenlegi kormányzathoz köthető. A horizontális dimenzió (nép vs. „mások”) mentén a dokumentumokban szereplő legfontosabb „mások” a hazai (és részben a nemzetközi) civilszervezetek, melyek a feltételezések szerint a nemzetközi elitek céljait szolgálják valamint a (kollektíven illegálisnak minősített) bevándorlók, akiket az említett elit felhasznál a saját céljai elérése érdekében. A dokumentumok a nemzetközi elitet rendkívül erősnek és veszélyesnek mutatják be, melynek fő célja a hagyományos értékek, a nemzetállamok és a nemzeti kormányok meggyengítése, abból a célból, hogy a gazdasági és

politikai programjukat keresztül tudják vinni. Mivel ezekkel a célokkal szemben állnak a gyengébb, de hőiesen küzdő nemzeti kormányok, az elitek igyekeznek felhasználni a „másokat” céljaik elérése érdekében, például a kulturálisan és etnikailag „idegen” migránsok betelepítésével, fellazítva így a hagyományos értékrendet és megváltoztatva az etnikai összetételt. Az argumentációs stratégiákban központi szerepet játszik az állandó krízis és a nemzetközi elitektől és a „másoktól” való fenyegetettség hangsúlyozása, mely legitimálja a rendkívüli és nem konvencionális intézkedéseket.

„The people have decided: the country must be defended”: Horizontal and vertical antagonism in the National Consultations of the Hungarian Government

The paper investigates the so-called national consultations of the Hungarian Government with a focus on the horizontal and vertical antagonisms so characteristic of populist rhetoric. Since coming to power in 2010, the current political regime has initiated 11 national consultations in which all adult inhabitants of the country could express their opinion in a given topic by answering a survey of multiple choice questions and returning them via mail free of charge. These consultations have covered a wide variety of topics including economic policies, family policies, immigration, or the issue of “life after the pandemic”. Although the declared aim of these consultations was the establishment of a “direct link” with “the people”, the questionnaires have widely been criticised due to their manipulative phrasing and options to choose from, as well as for the fact that they have frequently served as legitimization for already made decisions. The current paper also considers these consultations primarily as a novel and innovative tool of political communication, relying on the assumption that they are key arenas of the expression and dissemination of governmental positions, which often predict the most important topics of the post-consultation period with reliable precision. In light of all these, it is worth investigating what vertical (anti-elites) and horizontal (against internal and external “others”) antagonisms are verbalized, how they are positioned, and how these antagonisms and positions legitimate the (proposed) governmental measures. In order to analyse these aspects, I rely on the discourse-historical approach (Reisigl-Wodak, 2009) to critical discourse analysis. In particular, I focus on the identification of discursive actors (nomination strategies), the attribution of positive and/or negative traits to these actors (predication strategies), and the related argumentation strategies used to support governmental positions. The paper investigates consultations altogether seven consultations from 2015, primarily focusing on the following consultations “On Immigration and Terrorism” (2015), “Stop Brussels!” (2017), “About the Soros-plan” (2017) and “Life after the Pandemic” (2021). Based on the preliminary results, there are seven important discursive actors in these consultations: the Hungarian Government, the Hungarian people, the Brussels elite, George Soros, international NGOs, domestic NGOs (“organizations supported from abroad”) and illegal migrants. These actors can be categorized along the categories of “the people/nation”, “the elites” and “the others” well-known from the literature of right-wing populism. An interesting aspect of the vertical dimension (the people vs. the elite(s)) is that they exclusively focus on international political and economic elites, maintaining an anti-elites position in spite of the fact that the domestic elite is predominantly close or linked to the government. Along the horizontal dimension (the people vs. the “others”) the most important “others” are domestic (and partly international) NGOs, which according to governmental assumptions serve the interests of international elites, and immigrants (collectively labelled as “illegal”)

who are used by said elites in order to achieve their goals. The consultation campaigns present the international elite as extremely powerful and dangerous, whose main goal is to weaken traditional values, nation states and national governments, in order to achieve their political and economic goals. Since weaker but heroically resisting national governments oppose these goals, the elite(s) are using the “others”, for instance by resettling ethnically and culturally “alien” migrants, in order to weaken traditional values and change the ethnic composition of these countries. In the argumentation strategies the maintenance of a permanent “crisis” and the feeling of being threatened by international elites and the “others” play the key role, which legitimates extraordinary and unconventional measures.

A roma/cigány és a többségi népesség gyermekvállalási attitűdjei a Hungarostudy, 2021 adatfelvétel eredményei alapján

Az elmúlt évtizedekben számos hazai kutatás vizsgálta a magyarországi roma népesség helyzetét, a roma/cigány nők gyermekvállalási szokásait, a roma fiatalok életpálya esélyeit. A szerzők egy része átfogó elemzésre (Kemény–Janky–Lengyel, 2004), mások különböző szakterületek specifikus vizsgálatára törekedtek. Hiánypótló tanulmányok születettek a korai gyermekvállalásról, s ennek munkaerőpiaci következményeiről (Husz–Elek, 2019), a roma tanulók iskolai szegregációjáról (Kertesi–Kézdi, 2016).

Mindezekkel párhuzamosan a gyermekvállalás (Kapitány–Spéder, 2021), a családpolitika (Makay, 2018), a hazai demográfiai helyzet alakulása/változása is a kutatók és a közpolitika fókuszában áll. A fertilitás, a születések és a házasságkötések számának alakulása, a posztadoszcelencia, a családtól történő leválás jelensége szintén meghatározó vizsgálati terület. Az ezekkel összefüggő hazai és nemzetközi vizsgálatok a roma és a többségi népességre egyaránt kiterjedtek.

Általánosságban is megfogalmazható, hogy a gyermekvállalás- és családi szerepvállalás, az iskolai-és munkaerőpiaci, összefoglalóan az egyéni-családi életutak a társadalmi-gazdasági-kulturális környezetbe való beágyazottság ismeretében érthetőek meg.

Célunk a roma/cigány és a nem roma válaszadók gyermekvállalással és házasságkötéssel kapcsolatos társadalomdemográfiai háttérének és attitűdjeinek/magatartásának vizsgálata, különös tekintettel a fiatal felnőtt (18-25, illetve a 18-35 éves) generációkra.

Kutatási kérdéseink közé tartozik, hogy van-e szignifikáns különbség a roma/cigány és a nem roma válaszadók között a gyermekvállalással és a házassággal kapcsolatos attitűdök/magatartás alapján? A fiatal felnőttek számára mennyire fontosak az ún. pronatalista családpolitikai tényezők (pl. a különféle családtámogatások), s ezt befolyásolja-e nemzetiségi háttérük? *Hipotézisünk* az, hogy a nemzetiségi hovatartozás nem, míg a társadalmi státusz, a családi-környezeti tényezők nagymértékben, a pronatalista családpolitikai intézkedések pedig közvetve befolyásolják a megkérdezettek gyermekvállalással és házassággal kapcsolatos attitűdjeit/magatartását.

Az elemzés során kvantitatív vizsgálati módszereket használva a jelentős hagyományokkal rendelkező Hungarostudy, 2021 nagymintás (N=7000) reprezentatív kutatás adatait használjuk fel.

Childbearing attitudes of the Roma/Gypsy and the majority population based on the results of the Hungarostudy 2021 survey

In recent decades, numerous domestic research studies have examined the situation of the Roma population in Hungary, the childbearing habits of Roma/Gypsy women, and the career prospects of Roma youth. Some of the authors aimed at a comprehensive analysis (Kemény–Janky–Lengyel, 2004), others at a specific examination of different fields of expertise. There have been studies to fill the gap on early childbearing and its consequences on the labor market (Husz–Elek, 2019), on the school segregation of Roma students (Kertesi–Kézdi, 2016).

In parallel with all of this, having children (Kapitány–Spéder, 2021), family policy (Makay, 2018), and the evolution/change of the domestic demographic situation are also the focus of researchers and public policy. Fertility, trends in the number of births and marriages, post-adolescence, and the phenomenon of separation from the family are also important fields of study. The related domestic and international investigations covered both the Roma and the majority population.

It can also be stated in general terms that childbearing and family involvement, the school and labor market, and, in summary, the individual-family life paths can be understood in terms of their embeddedness in the socio-economic-cultural environment.

Our goal is to examine the socio-demographic background and attitudes/behavior of Roma/Gypsy and non-Roma respondents regarding childbearing and marriage, with particular regard to the young adult (18-25 and 18-35) generations.

Our research questions include whether there is a significant difference between Roma/Gypsy and non-Roma respondents based on attitudes/behavior related to having children and marriage? How important are the so-called pronatalist family policy factors (e.g. various family subsidies), and is this influenced by their national background? Our hypothesis is that nationality does not, while social status, family-environmental factors to a large extent, and pronatalist family policy measures indirectly influence the attitudes/behavior of the respondents regarding having children and marriage.

During the analysis, we use the data of the Hungarostudy, 2021 large-sample (N=7000) representative research with significant traditions, using quantitative research methods.

Szendvicsgeneráció jelentése a vallásos és nem vallásos családok életében

A XXI. században a család többféle funkciót tölt be, melyek közül kutatásunkban kifejezetten eggyel foglalkoztunk: a család, mint a gondoskodás és a segítségnyújtás helye.

A szakirodalom szerint a XXI. század egyik legnagyobb kihívást jelentő problémája az öregedő társadalom mellett a gyerekek elhúzódó leválása, önállósulása. A két probléma a „szendvicsgeneráció” életében összekapcsolódik, amikor a még dolgozó közép generációnak gondoskodnia kell az idős szülőkről és a még otthon élő gyerekekről. Ez a helyzet a mindennapokban komoly stressz forrást jelent. (Miller, 1981; Pierret 2002; Peterson, 2002)

Kutatásunkban a „szendvicsgeneráció” (II. generáció) olyan munkaerőpiaci tekintetben még aktív emberek, akiknek még élnek szüleik (I. generáció), illetve van már felnőtt gyermekük (III. generáció) (esetleg unokáik is), és mindkét irányba valamilyen formában segítő szereppel rendelkeznek. Ezekkel a segítő, gondoskodó, ápoló vagy támogató tevékenységekkel nagy terhet vesznek le az állami ellátórendszerről, ezzel is előmozdítva a közjót. Több olyan segítő tevékenység is megjelenik ebben az élethelyzetben, amit alapvetően semmilyen más állami vagy civil szervezet nem tudna pótolni (pl. a fiatal generáció tagjainak nyújtott lelki támogatás, a gyermekfelügyeletben nyújtott rendkívüli rugalmasság, idős emberek napi tennivalóinak, feladatainak nyomon követése). A realitás talaján maradva érzékeljük, hogy ezeken kívül sem számíthatnak bizonyos tevékenységek esetében könnyítésre a családok külső forrásból (pl. fiatal felnőttek rendszeres anyagi támogatása, idősek napi tevékenységében nyújtott segítség). Kíváncsiak voltunk, hogy a vallásos emberek esetében hogy jelennek meg az értékrendben és a tevékenységszerkezetükben, életmódjukban ezek a segítő feladatok, maga a segítő szerep.

Kutatásunk során élettörténeti interjúk módszerrel dolgoztunk, amihez a mintába olyan vallásos emberek kerülhettek, akikre igaz a fenti élethelyzet. Célunk elsősorban az volt, hogy megértsük, mit jelent az ő esetükben a „segítés”, milyen fogalmak kapcsolódnak ehhez a szóhoz, valójában hogyan keretezik az egyes feladatokat, amiket a családban végeznek? Milyen speciális kihívásokkal kell szembenéznük ebben a többszörös teherrel nehezített élethelyzetben? A kutatás keretében készültek nem vallásos emberekkel is interjúk, így módunk volt arra, hogy ezekkel összehasonlítva még inkább karakteressé váljanak a vallásos gondolkodásmód sajátosságai.

A kutatás eredményei közül legfontosabbnak tartjuk a segítségnyújtással kapcsolatban megjelenő „vallásos narratívát,” amely fontos szerepet tölt be a stresszoldásban, illetve a többlet terhek vállalásában. (Endreß, 2019) Úgy tűnik, hogy a „szendvicsgenerációs” szerepben mindkét esetben visszatérő narratíva a szülők felé irányuló segítségben a „viszonosság” normájának megvalósulásáról szóló elbeszélés, a gyermekek felé irányuló segítségnyújtásban pedig a „természetesség” tűnik a legfontosabb kulcsszónak. Az előadásban tehát e sajátosságokat szeretnénk árnyalni azzal, hogy bemutatjuk, hogyan keretezik a vallásos emberek motivációjukat a családi gondoskodás témájában.

The meaning of “sandwich-generation” in religious and non-religious families

The family performs many functions during the 21st century, of which we are focusing on only one in our research: the family as the space of caring and helping.

According to the literature the most challenging problem of the 21st century is the protracted detachment and independence of children besides the aging society. These two problems are connected in the life of “sandwich-generation” when the members of the middle generation, who are still working, have to care about their old parents and their children who are still living at home, simultaneously. This situation is a serious stress factor in everyday life. (Miller, 1981; Pierret 2002; Peterson, 2002)

In our research “sandwich-generation” (II. generation or middle generation) contains people who are active in term of the labor market and they have at least one living parent (I. generation), an adult child (III. generation) (maybe grandchild as well) and any kind of caring/supporting role in both directions. They take off a huge burden of the public welfare system with their helping, caring, nursing or supporting activity, thereby promoting the common good. Some helping acts are appearing in this life situation what basically couldn't be replaced by any other state or civil organization (e.g. mental support for the members of the young generation, extraordinary flexibility in childcare helping, daily tracing of everyday tasks of old people). If we want to be rational, we have to confess that there are other activities as well in which families couldn't count on external sources (e.g. regular financial support for young adults, giving help in old people's daily routine). We were curious how these helping tasks and the helping role itself appear in value system, activity structure and lifestyle of religious people.

We were working with life story interviews during our research and we were building our sample of religious people to whom the mentioned life situation is true. Our main goal was to understand the meaning of “helping” in their language, what other notions are linked to this word and how do they frame their tasks in the family life? What kind of challenges do they have to face in this life situation what is burdened with multiple burdens? Interviews were made during our research with non-religious people as well, thus we have the chance to compare the religious ones with the non-religious interviews, thereby the characteristics of religious way of thinking could become more characterful.

We consider the “religious narrative” the most important research result what has an important function in stress relief and assuming additional burdens. (Endreß, 2019) Seems like the narrative of norm of “reciprocity” toward the parents by helping them is a recurring one among people of the “sandwich-generation” no matter if they religious or not. Similarly the phrase “naturalness” seems to be the most common keyword of helping their children. In our presentation we would like to shade the mentioned characteristics by presenting how do religious people frame their motivations of caring in the family.

Az élelem-önrendelkezés mindennapi megélésének és mozgalmi törekvéseinek feminista olvasata

A főáramú mozgalmi narratíva élelmiszer-önrendelkezésnek tekinti azokat a mindennapi gyakorlatokat és stratégiákat az élelmiszerpolitika szervezésében, amelyek lehetővé teszik az ökológiai szempontok mellett a társadalmi szempontok érvényesítését. Ez a definíció azonban nem reflektál arra a mindennapi megélésre és tapasztalatra, hogy a családok és a kisközösségek szintjén általában a nők azok, akik az ételmezéssel és gondoskodással kapcsolatos munkákat végzik, és akikre az ebből eredő plusz munka jelentős része hárul akkor, ha a kapcsolódó politikák és társadalmi struktúrák erre nem kínálnak alternatív megoldásokat. E tanulmányban a HerStory kollektíva az élelmiszer-önrendelkezés fogalmát és gyakorlatát a vidéken élő és dolgozó nők tapasztalatain keresztül értelmezi újra.

A kutatás során elsősorban az élelem-önrendelkezéshez köthető kezdeményezésekben, szervezetekben és gazdaságokban aktív szerepet vállaló nőkkel készítettünk interjúkat. A feminista narratív élettörténeti interjúk módszertanán keresztül a közelmúlt eseményeit és a személyes tapasztalatok feltárását céloztuk meg. A kollektíva által közösen kidolgozott strukturált élettörténeti interjú kérdéssor lehetővé tette, hogy az interjúkat munkamegosztásban, de a csoport képviselőjében készítsük el. Az „oral herstory” a narratív élettörténeti interjúk módszertánához hasonlóan a hierarchikus viszonyokat, a társadalmi nemek dinamikáját kidomborítva rajzolja meg, és az uralkodó történeti és kortárs narratívák mellé a marginalizált élettörténeti tapasztalatokat emeli be. A HerStory kollektíva 13 tagjának segítségével személyes és szakmai kapcsolatokon keresztül értük el az interjúalanyokat. Az előadás alapját képező tanulmány szerkesztéséig 27 strukturált élettörténeti interjút készítettünk. Az interjúkban kérdezett nők az élelem-önrendelkezés számos vonatkozásában érintett személyek. Fiatal, középkorú, kiköltöző, visszaköltöző, kistermelő, nagy gazdaságban termelő, már nem termelő, zöld mozgalmár, feminista, vidéken élő, városban élő, külföldre költözött, családost, egyedülálló, gyereket/időst gondozó, gyermektelen, zöldségközösséget szervező, elvált, házasságban élő nők egyaránt beszéltek az életükről, mindennapi valóságaikról, örömeikről, nehézségeikről. Az interjúk elemzésében azokat a szempontokat emeljük ki, amelyek az élelem-önrendelkezés jövője, a gondoskodás válsága, a nők társadalmi helyzete szempontjából meghatározónak bizonyultak.

Az interjúalanyok egy része tudatos és reflektív állításokat fogalmazott meg a vidéki étellel kapcsolatban. A pénzkereseti lehetőségek, a szellemi igények kielégítésének, a megfelelő oktatási lehetőségeknek, az élelemtermelés feltételeinek hiányai, a nők fizikai biztonságának és társadalmi legitimitásának, a megfelelő közszolgáltatásoknak (például iskola, óvoda, tömegközlekedési rendszerek) a hiánya egyaránt megfogalmazásra kerültek. Ezekben a dimenziókban olyan pozitív tapasztalatokról és stratégiákról, amelyek a társadalom minden tagja számára hozzáférhetőek lennének, és a nők teljes élethosszára vonatkoztathatóak lennének, egyetlen interjúalany sem számolt be. Ennek megfelelően az elbeszélések fontos kérdéseket vetnek fel a közösségi és egyéni felelősségvállalással kapcsolatban a gondoskodás területén. Továbbá, a mozgalmi térben a női-férfi hierarchiák kétféleképp is megmutatkoznak: egyrészt a mozgalom kifutására, másrészt a mozgalmon belül elhelyezkedő szereplők

viszonyára is hatással van. A zöld mozgalmak történeti áttekintése és elbeszélése során látható, hogy míg a férfi szereplők és körülöttük épülő mozgalom legtöbbször a pártosodás irányát választotta, a női szereplők inkább az alternatív terek kialakítására és a hálózatosodó mozgalmi dinamikákra helyezték a hangsúlyt. A 2000-es évek jellemző társadalmi egyenlőtlenségek figyelmen kívül hagyása az új típusú zöld mozgalmakban kevésbé van jelen, és gyakran kimondott célként fogalmazódik meg a nemek közötti egyenlőség mozgalmon belüli érvényesítése.

A feminist reading of the everyday experiences and movement aspirations of food sovereignty

The mainstream movement narrative considers food sovereignty to be the everyday practices and strategies in the organisation of food policy that enable the validation of social aspects in addition to ecological aspects. However, this definition does not reflect the everyday life and experience at the level of families and small communities, where it is generally women who do the work related to food and care. It is women who are responsible for a significant part of the resulting extra work if the related policies and social structures do not offer alternative solutions for this. In this study, the HerStory collective reinterprets the concept and practice of food sovereignty through the experiences of women living and working in rural areas.

During the research, we primarily conducted interviews with women who took an active role in initiatives, organisations and farms related to food sovereignty. Through the methodology of feminist narrative life history interviews, we aimed to explore recent events and personal experiences. The set of structured life history interview questions developed jointly by the collective made it possible to carry out the interviews in a division of labour, but on behalf of the group. Similar to the methodology of narrative life history interviews, "oral herstory" outlines the hierarchical relationships and the dynamics of gender and highlights marginalised life history experiences alongside the prevailing historical and contemporary narratives. With the help of 13 members of the HerStory collective, we reached the interviewees through personal and professional contacts. We conducted 27 interviews until the editing of the study that forms the basis of the presentation. The women whom we interviewed are involved in many aspects of food sovereignty. Women in a variety of situation have share their everyday realities, joys and difficulties; young, elder, moving out to the countryside, moving back to the city, small producer, producer on a large farm, no longer a producer, green activist, feminist, living in the countryside, living in the city, moved abroad, living with family, single, caring for children/elderly, childless, vegetable community organiser, divorced, married women. In the analysis of the interviews, we highlight the aspects that came up several times, as well as those that proved to be important and decisive, also from a systemic point of view of the future of food sovereignty, the crisis of care, and the social situation of women.

Helyi megoldások, társadalmi innovációk egy ormánsági település példáján

A társadalmi innováció egyre nagyobb szerepet kap a hátrányos helyzetű települések fejlesztésében. Ugyanakkor ezek az innovációk eltérnek a piaci újításoktól, mert inkább szociális, kulturális jellegűek, céljuk a helyi kapcsolatok ösztönzése és a kollektív tanulás segítése. (Pue K. és tsa 2015) (Dargan L.-Shuksmith M. 2008). G. Fekete (2017) rámutat arra, hogy a társadalmi innováció esetén az ötlet, a kezdeményezés a civil mozgalmakból indul, az újítást a társadalmi értékek mozgatják, a végrehajtásban új társadalmi együttműködési formákat alkalmaznak és pozitív társadalmi hatással bírnak. Magának a társadalmi innováció létrejöttének alapvetően olyan társadalmi interakciók kedveznek, amelyek hazánkban már önmagukban is innovatívnak számítanak ilyen az ún. társadalmi tanulás, az együttműködés, a hálózatépítés, a tapasztalatcsere stb. Tágabb értelemben úgy értelmezhetjük a társadalmi innovációt, hogy minden olyan új, az eddigi gyakorlattól eltérő szemlélet, megközelítés, termék, egy eljárási folyamat, vagy gyakorlat, amely a társadalomban felmerülő problémákat és a különböző szükségletek megoldását célozza meg. Közben pedig akár új értékek, attitűdöket, új társadalmi kapcsolatokat, képződnek a társadalomban, de akár egy adott innováció segítségével új struktúrák is jönnek létre (Nemes-Varga 2015).

A társadalmi innovációk jelentősége leginkább akkor nő meg, amikor a hagyományos módon az eddigi intézményrendszerünkkel nem tudunk választ adni az egyre nagyobb számban és egyre többeket érintő társadalmi problémákra. (Moulaert et al. 2013) A társadalmi innovációk céljuk szerint életminőséget, foglalkoztatottsági szintet, közbiztonságot, önbecsülést növelő kezdeményezések. (Benedek et al. 2015). A vidéki, hátrányos helyzetű települések fejlesztése esetében a siker eléréséhez elengedhetetlen a különböző szektorok- kormányzati, üzleti, civil-összefogása és az együttműködési rendszer kidolgozása. (Boros-Bucher 2020) (Bucher 2019)

Tésényben és az Ormánság településein több évtizede folynak európai uniós és kormányzati finanszírozású felzárkóztató, támogató programok. Az előadás ezek közül a most folyó Végtelen Lehetőség Járési és a Felzárkózó települések, települési programot vizsgálja, azok társadalmi innovációt elősegítő szerepeire fókuszál. Az előadás során gyakorlati példákon keresztül bemutatásra kerül a Jelenlét Pont innovatív, multiplikáló szerepköre a közösségfejlesztés és képessé tétel terén. A Felzárkózó települések program újdonsága az erősen központosított hazai támogatási programok között, hogy itt a helyben dolgozó szakemberek a település kulcsszereplőivel és a lakossággal együttműködve együtt jelölik ki a helyi fejlesztések útját, így az alulról szerveződésben rejlő erőforrások és tőkék felszínre kerülnek, érvényesül a szubszidiaritás elve. A településen számos program indult pilot jelleggel a Végtelen Lehetőség Járési program során, amelyek egy része a Felzárkózó települések programban folytatódik.

Local solutions, social innovations on the example of a settlement in Ormánság

Social innovation plays an increasingly important role in the development of disadvantaged settlements. At the same time, these innovations differ from market innovations because they are more social and cultural in nature, their purpose is to stimulate local relationships and help collective learning. (Pue K. and tsa 2015) (Dargan L.-Shuksmith M. 2008). G. Fekete (2017) points out that in the case of social innovation, the idea and the initiative start from civil movements, the innovation is driven by social values, new forms of social cooperation are used in the implementation and have a positive social impact. The creation of social innovation itself is fundamentally favored by social interactions that in our country are already considered innovative in themselves, such as the so-called social learning, cooperation, networking, exchange of experiences, etc. In a broader sense, we can interpret social innovation as any new outlook, approach, product, procedural process or practice that is different from the previous practice, which aims to solve the problems and various needs that arise in society. In the meantime, new values, attitudes, and new social relations are formed in society, or even new structures are created with the help of a specific innovation (Nemes-Varga 2015).

The importance of social innovations increases mostly when, in the traditional way, we cannot provide answers to the ever-increasing number of social problems affecting more and more people with our existing institutional system. (Moulaert et al. 2013) According to their purpose, social innovations are initiatives that increase the quality of life, employment level, public safety, and self-esteem. (Benedek et al 2015). In the case of the development of rural, underprivileged settlements, the cooperation of various sectors - governmental, business, civil - and the development of a cooperation system are essential to achieve success. (Boros-Bucher 2020) (Bucher 2019)

In Téseny and in the settlements of Ormánság, catching-up and support programs financed by the European Union and the government have been running for several decades. Among these, the lecture examines the currently ongoing Endless Possibilities Járási and Catching-Up Settlements programs, and focuses on their role in promoting social innovation. During the presentation, the innovative and multiplying role of Jelenlét Point in the field of community development and empowerment will be presented through practical examples. The novelty of the Catching-up settlements program among the highly centralized domestic support programs is that here the professionals working locally, in cooperation with the key actors of the settlement and the population, determine the path of local development, thus the resources and capital inherent in grassroots organization are brought to the surface, and the principle of subsidiarity prevails. Several programs were launched in the settlement on a pilot basis during the Endless Possibilities Walk program, some of which continue in the Catching Up Settlements program.

Csendes József

Abakusz Alapfokú Művészeti Szakiskola/Dr. Ambedkar Gimnázium Martin Luther King Kollégium

csendes71@gmail.com

Hagyományörző roma mozgalmak a II. világháború utáni Magyarországon

Ez a dokumentum azt a témát vizsgálja, hogy a magyar romák hogyan integrálódtak a Habsburg Birodalom, és később az Osztrák-Magyar Monarchia társadalmába. Ez átmeneti időszak volt – amelyet megelőzött a Habsburgok felvilágosult abszolutista birodalmi politikája, amely többek között a romák letelepítésével, nyelvhasználatuk, és hagyományos viseletük megtiltásával megvetette az alapjait annak az erős asszimilációs folyamatnak, amely a romák életét, alapvetően megváltoztatta. A társadalmi és gazdasági struktúrák átalakulásával lehetőség nyílt a roma családok számára is, hogy polgári, vagy katonai tevékenységükkel csekély vagyont szerezzenek, amely szerencsés esetben elegendő volt egy kicsi vállalkozás indítására is.

Tanulmányom általános kutatási problémája, hogy megértsem a kialakulóban levő roma polgárság szerepét és helyzetét az adott időszak osztrák-magyar társadalmában. Kérdés az is, hogy a 19. század második felének erős asszimilációs környezete miként befolyásolta a polgárosodó roma muzsikusokat, illetve hogy miként eshettek ki a katonai, és a polgári emlékezetből is, az aktív katonai szolgálatot teljesítő romák?

Hipotézisem szerint a roma közösség egy vékony rétege indult meg a polgárosodás útján. Ők jellemzően zenészek, papok, és leszerelt katonák voltak. Kérdés, hogy képesek voltak-e, a megszerzett társadalmi/kapcsolati tőkéjüket, átkonvertálni materiális tőkévé, és hogy a tehetség önmagában elegendő-e kapitalista fejlődés lehetőségeinek megragadásához? Az ezzel kapcsolatos kutatást levéltári kutatással, interjúkészítéssel, és szakirodalom tanulmányozásával kívánom elvégezni.

A vizsgált időszakról Szabó Miklós ír A magyar nemesség liberalizmusáról c. tanulmányában. Hangsúlyozza, hogy Magyarországon nem történt meg az a típusú fejlődés, amely Nyugat-Európában az ingatlanrendszer változása és a szigorú adóteher csökkentése miatt történt.

Szelényi Balázs egyfajta döntésképtelenségre, és visszatérő hibákra utal, a magyar polgárság fejlődésével kapcsolatban. Azt állítja, hogy az európai civilizáció hanyatlása egybeesett a városok hanyatlásával, és ismételt felemelkedése is a városok növekedéséhez kapcsolódik.

Közép-Európában ez a típusú fejlődés késedelmet szenvedett, és emiatt a magyar nemes hirtelen vállalkozói szerepben találta magát. Jó példája ennek Susan C. Anderson-Bruce Tabb tanulmánya a vizek felhasználásáról. A szerepek megváltozása, és az új fogyasztói kultúra kialakulása során a profit maximalizálása érdekében korlátozni kellett a munkaidőt, hogy legyen szabadidő, amelyre pénzt költhet a munkavállaló. Ez a logika magában foglalta a szórakozóhelyek, és a SPA-k (fürdők) fejlesztését is, ahol a legjobb roma muzsikusok is foglalkoztatva voltak. Itt volt lehetőségük a társadalmi kapcsolataik anyagi tőkévé változtatására. Azonban a modern zenék megjelenésével a roma muzsikusok kiszorultak a SPA-kból, és a vendéglátásból is. Elvesztették a jövedelmeiket, ahogy arra Csalog Zsolt, majd Máté Mihály is rámutattak tanulmányaikban.

Tradition-preserving Roma movements after the Second World War

This document, as an organic continuation of my previous study, examines the topic of how the Hungarian Roma integrated into Hungarian society after the Second World War, while trying to preserve their traditions. This was a transitional period - which was preceded by the economically prosperous period of the Austro-Hungarian Empire, which was favourable for burgeoning, and the two world wars with their terrible consequences, as well as the complete transformation of economic life. The antecedents are important because they built the foundations of the strong assimilation process that fundamentally changed the life of the Roma. With the transformation of social and economic structures, it became possible for Roma families to join the great social division of labour. The general research problem of my study is to understand the situation of the Roma community in Hungarian society after the Second World War, and the processes of change and development of its traditional communities in the existing socialism. There is also the question of how the strong assimilation environment of the 1961 party decision influenced the life of the Roma community, and how the domestic Roma communities tried to preserve their traditions. According to my hypothesis, another thin layer of the Roma community started on the road to urbanization. They were typically musicians and traders, or Roma who moved to the cities and previously lived from the land and mud works. The question is, are these communities able to preserve their traditions, or will they slowly but surely fade into oblivion? I intend to carry out the related research by means of archival research, interviews, and the study of literature. I am looking for various studies about the examined period, and I am also studying the legacy of Mária László and Menyhért Lakatos, and the activities of Jenő Zsigó, Ágnes Daróczi, Károly Bari, and Aladár Horváth. At the same time, I want to place great emphasis on literature, on musical development, and on the dance hall movement, while we examine what can be considered tradition and what are the reasons for the breakdown of traditions. Given that alongside the decline of gypsy music in cafés, one can observe the appearance of authentic and folk bands in mainstream Roma culture. In Central Europe, modern development suffered a delay, which is why bourgeois development was implemented from above. The change of roles, the development of the consumer society, modern technology and work culture had a dramatic effect on the bourgeois development of the Roma and the preservation of tradition. With the advent of modern technology, Roma workers who did not have adequate education were pushed out of most jobs. They fell from their previous incomes, as Zsolt Csalog, Mihály Máté and many others pointed out in their studies.

Társadalmi innovációk a felzárkózó településeken a Sellyei Járásban

A társadalmi innováció mára tudományos és politikai körökben is felkapott kifejezéssé vált, ugyanakkor szorosan összefonódott a vidékfejlesztési szakpolitikák megvalósításával (Nemes 2018). A társadalmi innováció az ún. technikai innovációkkal együttműködve, egymást erősítve képes a helyi, a közösség szintjén megjelenő kihívásokra reagálni, a mindennapi problémákra megoldást találni, és ezáltal a közösség jól-létét is növelni. Így a regionális egyenlőtlenségekből fakadó lemaradások, hiányosságok kezelésében és a felzárkózási lehetőségek megteremtésében jelentős szerepe van a társadalmi innovációnak (Varga 2017). Egyre inkább előtérbe kerül a perifériális helyzetben lévő területek és igényük a felzárkózásra. Ez bizonyítja a 2019-ben indult felzárkózó települések hosszú távú kormányzati program (1404/2019. (VII. 5.) sz. kormányhatározat), amely Magyarország 300 leghátrányosabb helyzetű településén végez komplex felzárkóztató programot jelenlét alapú szociális munkával. Ebben a felzárkózási folyamatban jelentős szerepe lett a helyi, közösségi szinten értelmezhető újító ötleteknek.

A kutatás terepe a KSH adatai alapján meghatározott 300 leghátrányosabb települések közül a Sellyei Járásban található települések, amelyeken a Katolikus Karitás – Caritas Hungarica valósítja meg a felzárkózást támogató komplex programot. A megvalósító olyan szervezet, amely szorosan kapcsolódik a katolikus egyházhoz. A nonprofit szervezetek nemzetközi kritériumrendszere (Salamon – Anheier 1995) alapvetően öt szempontban határozza meg a szektorhoz való tartozás kritériumait, amely az elmúlt évtizedekben két ponttal bővült (Nária 2005). Ez alapján az egyházak nem tekinthetők nonprofit szervezetnek mivel az egyházi hierarchia részeként funkcionálnak, elsődleges céljuk a hitéleti tevékenység gyakorlása. Azonban a nonprofit kritériumok rendszere nem zárja ki a pártfogói, polgárjogi, valamint a vallásilag elkötelezett karitatív szervezeteket. A vizsgált települések egyrészt tipikus ormánsági aprófalvak (népességszám, gazdasági mutatók szempontjából), másrészt viszont a szegregálódó, hasadt társadalmú, illetve gettósodó kistelepülések. A vizsgált települések a roma népesség szegregációjával összefüggésben fiatal korstruktúrájú falvak közé tartozik, ahol magas a hátrányos helyzetű, alacsony végzettségű, rossz munkaerőpiaci helyzetű népesség aránya (Ragadics 2013) (Boros-Bucher 2020). A hátrányos helyzetű településeken a társadalmi innováció sikerének elengedhetetlen eleme az adott közösségért elhivatott és a társadalmi egyenlőtlenségek mérséklését prioritásnak tekintő, a helyi közösség támogatását élvező helyi vezető. Szeretném meghatározni, mely innovációk köthetők a település polgármesteréhez. Továbbá vizsgálom, hogy az innovátorok mekkora szerepet játszanak az újdonságok installálásában és a lakosság befogadó képességében. Végül pedig szeretném megismerni azokat a személyiséghez köthető tulajdonságokat, attitűdöket és értékeket, amelyek közeke az innovátor polgármesterekben.

Módszer: Egy településen pilot kérdőíves adatfelvételt végzek, amely adatgyűjtés során a helyi családok helyzetére, a tapasztalható konfliktusokra és együttműködésekre, valamint a gazdasági vállalkozásokra és a megvalósuló társadalmi innovációkra fókuszálok, amelyet résztvevői megfigyeléssel is kiegészítek. A kapott eredményekre hivatkozva a 7 kvalitatív félig strukturált interjúkra támaszkodok, amelyet a települések polgármestereivel készítek. Az

interjúk főbb kérdéscsoportjai: személyes motivációk és tulajdonságok; általános települési információk; megvalósított társadalmi innovációk és törekvéseik; tervezés alatt álló társadalmi innovációk és törekvéseik; térségi együttműködési lehetőségek.

Social innovations in developing communities in Sellye micro regio, Hungary

Social innovation has now become a popular term in both scientific and political circles, at the same time, it is closely intertwined with the implementation of rural development policies (Nemes 2018). Social innovation, together with technical innovations, is capable of responding to local challenges at the community level, finding solutions to everyday problems, and thereby increasing the well-being of the community. Thus, social innovation plays a significant role in managing the lags and deficiencies arising from regional inequalities and in creating opportunities to catch up (Varga 2017). Peripheral areas and their need to catch up are increasingly coming to the fore. This is reflected by the long-term government program launched in 2019 (1404/2019. (VII. 5.) Government Decree), which is a complex developmental program carried out in 300 of Hungary's most disadvantaged communities, with the help of presence-based social work. Innovative ideas that can be interpreted at the local, community level have played a significant role in this process.

The subject of this research is the communities out of the 300 most disadvantaged communities, defined by data from the Hungarian Central Statistical Office (KSH), that are in Sellye District, and where Caritas Hungary - Caritas Hungarica carries out the complex developmental program. This organization is closely linked to the Catholic Church. The international criteria system for non-profit organization (Salamon – Anheier 1995) originally defined five aspects as the criteria for belonging to the sector; these have been expanded by two more in recent years (Nária 2005). Based on these criteria, churches cannot be considered non-profit organizations, as they function as part of the church hierarchy, and their primary purpose is to exercise religious activity. However, they do not exclude religiously committed charitable organizations. The communities examined are on one hand typical small villages of the Ormansag region (in terms of population and economic indicators), on the other hand, they are small villages on the path of segregation, social stratification, and turning into ghettos. in relation to the segregation of the Roma population, these communities belong to villages with a young age structure, where the proportion of disadvantaged, low-educated population with poor prospects on the labor market is high (Ragadics 2013) (Boros-Bucher 2020). An essential element of the success of social innovation in disadvantaged communities is a local leader who is dedicated to the given community and who considers the mitigation of social inequalities a priority, and who enjoys the support of the people. I would like to determine which innovations can be linked to the mayor of the community. Furthermore, I examine how much of a role the innovators play in the installation of novelties and the receptiveness of the population. Finally, I would like to learn about the personality traits, attitudes and values that innovative mayors have in common.

Method: I conduct a pilot questionnaire for data collection in a community, during which I focus on the situation of local families, the conflicts and collaborations experienced, as well as economic enterprises and social innovations; which I also supplement with participant observation. Using the results obtained, I rely on qualitative semi-structured interviews, which I conduct with the mayors of the settlements. The main groups of questions in the interviews: personal motivations and qualities; general information about the community; implemented

social innovations and their aspirations; planned social innovations and their aspirations; regional cooperation opportunities.

Segítő szakemberek lehetőségei az iskolai egyenlőtlenségek mérséklésében

Az iskolai segítő szakemberek funkcióbővülése család- és oktatáspolitikai kérdés világszerte, hiszen a nevelést támogató alkalmazottak kulcsszerepet játszanak a nem tanulmányi jellegű feladatok ellátásában. A nemzetközi és hazai szakirodalom alapján a szakmai közösségek négy főbb csoportját különíthetjük el a köznevelésben, ezek a következők: pedagógiai asszisztensek, lelkipásztorok, szociális és egészségügyi szakemberek (Masdeu Navarro 2015; OECD 2019, Csók 2020). Jelen előadásunkban a pedagógusok és a segítő szakemberek tanulókkal és szüleikkel kapcsolatos segítő tevékenységét mutatjuk be, miközben feltárjuk, hogy milyen, hosszabb távon is hatékony megoldást lehetne találni a diákok jobb felnőttkori életminőségének elérésére. Mindezt nem a családok anyagi, hanem az együtt élők emberi minőségére ható dolgok mentén elemezzük. 2020 és 2022 között 47 segítő szakemberrel (pedagógiai asszisztensek, iskolalelkészek, iskolapszichológusok és óvodai és iskolai szociális segítő), valamint 61 pedagógussal készítettünk félig strukturált és fókuszcsoportos interjúkat. A nem valószínűségi szakértői mintavétel során törekedtünk arra, hogy az interjúalanyok összetétele az iskola székhelyének megyéje, a településtípus és az iskolák társadalmi kompozíciója szerint lehetőleg nagymértékben különbözzön. A transzkribált szövegeket az ATLAS.ti 7.5.7 programban dolgoztuk fel. A megkérdezett szakmai közösségek a családi működési zavarok széles skálájáról számoltak be (pl. anyagi nehézségek, válás, alkoholproblémával küzdő szülők, családból történő kiemlések, öngyilkossági kísérletek). Eredményeink alapján a családi problémák széles spektruma a többirányú partneri együttműködés erősítését sürgeti, hiszen kezelésük speciális szociális, gyermekvédelmi, pszichológiai vagy egészségügyi szaktudást igényel. A pedagógusoknak kiemelt szerepük van a rejtve maradt problémák észlelésében, míg a nevelést támogató szakemberek a segítségnyújtás eszközeivel járulhatnak hozzá a családi és intézményes nevelésből fakadó problémák kezeléséhez. Korábbi vizsgálatunkból az derült ki, hogy a pedagógusok nem képeznek egy homogén csoportot, hiszen a kooperatívától az elutasító attitűdön át többféle típus képviselteti magát a segítőkkal való együttműködés tengelyén (Csók 2020). Ahogy jelen kutatásunkból kitűnik, a hatékony iskolai védőháló működésének szintén kardinális eleme a segítő szakmai felkészültsége és elhivatottsága. "A tanulmány/előadás alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Köznevelés-fejlesztési Kutatási Programja támogatta."

Opportunities of support professionals in reducing school inequalities

Expanding the roles of school support staff is a family and educational policy issue worldwide, as instructional support staff plays a key role in fulfilling non-academic tasks. Based on the literature, four main groups of support professionals in public education can be distinguished: pedagogical assistants, counselors, and social and health professionals (Masdeu Navarro 2015; OECD 2019, Csók 2020). In this presentation, we will present the support activities of teachers and support professionals in relation to students and their parents, highlighting what

effective long-term solutions could be found to achieve a better quality of life for students. The quality of life is reflected here not in terms of the material goods of families but in terms of social wellbeing. In the "Support staff in schools 2020-2022" research project, after the expert sampling, we conducted semi-structured interviews and focus group interviews with 47 support professionals and 61 teachers. The choice of respondents was based on the county, the type of settlement, and the social composition of the schools. The transcribed interview texts were analyzed using the program ATLAS.ti 7.5.7. According to our results, the professional groups reported a wide range of family disruptions (e.g., financial difficulties, divorce, parents with alcohol problems, moving out of the family, and suicide attempts). Our findings indicate that the broad spectrum of family problems requires increased partnership and special expertise in social services, child protection, psychology, and health. Teachers have a special role in uncovering hidden problems, while educational support professionals can contribute to the treatment of problems arising in family and institutional upbringing by offering assistance. Our previous research has shown that teachers do not form a homogeneous group, as several types are represented on the axis of cooperation with support professionals, ranging from cooperative to dismissive attitudes (Csók 2020). As can be seen from our current research, the professional preparation and commitment of supporters is also an essential element for the functioning of an effective school safety net. "The research on which this paper is based has been implemented by the MTA-DE-Parent-Teacher Cooperation Research Group and with the support provided by the Research Programme for Public Education Development of the Hungarian Academy of Sciences."

Dobó Anna

University of Debrecen, Humanities Doctoral School
dobbo.anna@arts.unideb.hu

The role of social networks in integration

My research focuses on the role of relationships in the integration of international students. I am looking for answers to questions such as the difference between interpersonal and intercultural relationships and how they influence integration. Particular emphasis will be placed on the quantity, quality and base of local relationships.

The theoretical background can be divided into six main dimensions: 1, social integration, which I will draw on the theories of Bourdieu, Weber and Parsons; 2, social capital, which I will draw on the theories of Bourdieu, Putnam and Coleman; 3, cultural capital, which I will draw on the theories of Bourdieu and DiMaggio; 4, acculturation, which I will draw on the theory of Berry; 5, relations, which I will draw on the theories of Granovetter and Lin.

On this basis, two main research questions emerged: (1) What is the role of interpersonal and intercultural relations in integration contexts? (2) What synchronicity can be observed between relationships and acculturation?

A double integration is observed among foreign students studying at the University of Debrecen. Firstly, integration into the international sphere (university peers), which can be associated with their studies, and secondly, integration into the host country (Debrecen, Hungary), which is presumably determined by local ties. In both cases, the individual's network of contacts was found to be a significant factor and I hypothesized that (1) Intercultural contacts in the individual's network of contacts would facilitate international integration, while interpersonal contacts would facilitate integration in the host country; (2) Local contacts would contribute to successful acculturation.

The subjects of my research are foreign students who are studying at the University of Debrecen and have an active student status. However, Hungarians from abroad are an exception, as they are assumed to bias the sample due to cultural synchronicity. If the possibilities are given, we would like to conduct a preliminary survey, which will be in the form of a questionnaire and will be available online. The aim of the questionnaire is to provide a comprehensive picture of the integration of foreign students through their consumption.

In addition to the questionnaire survey, we also plan to conduct focus group interviews with the subjects. The aim is to deepen the existing data and better describe the phenomenon under study. It can be divided into two time-lines in terms of the subject's stay in Hungary; a pre- and a post-phase. In the former, the activities, experiences and contacts in the home country and in the latter, in the host country, are examined from the integration spectrum.

Furthermore, we plan to conduct a pictorial study, in which the subject will be asked to take pictures at a predetermined time and at random recall. The data obtained will also be analysed from a relational perspective, as it is important for the topic to gain insights into the contexts and relationships of social actors in addition to the individual characteristics assessed by traditional research methods. By assessing the micro-social and socio-social embeddedness of the foreign students studying here, we can gain a deeper understanding of their attitudes towards integration and its outcomes. In order to gain a more detailed insight into these, the questionnaire will be extended with name generator questions and a position generator to examine weak ties (Huszt, 2015).

Doreena (Dongning) Deng

ELTE Doctoral School of Sociology

Doreenaddn@student.elte.hu

Productivity as a Social Construct

Theoretical background

An individual's performance in the team may show complex patterns and dynamics. Sometimes even counterintuitive social phenomena may occur, for example, teams with more members experiencing lower productivity (Ringelmann effect). It has been found that an individual's performance in a team is affected by both external (e.g. leadership, team composition) and internal (e.g. motivation, personality) factors. Yet, much less has been said regarding how an individual's performance in a team is impacted by structural factors such as team size and the team's social network properties.

Research questions

This research seeks to examine how socially constructed is an individual's productivity in a team. Specifically, it asks:

1. How does team size affect an individual's input to a team?
2. How do social network positions of an individual affect their input to a team?
3. Is productivity socially constructed beyond our current understanding of internal and external factors?

Methodology

We analyse an existing dataset from 58 Open Source Software projects in Github – the biggest online social coding platform. The dataset contains more than 580,000 actions from more than 30,000 developers. It is being quantitatively analysed with the Social Network Analysis (SNA) toolkit and multi-level regression methods using Python and R.

Main Results

1. How does team size affect an individual's input to a team?

We found that when team size increases, the overall productivity decreases, confirming that Ringelmann effect exists in the sample population. Furthermore, we found that performance is more likely to decrease among high-performing developers. Unexpectedly, in the case of unproductive developers, the growth in team size seems to actually increase their productivity.

2. How do social network positions of an individual affect their input to a team?

We found that:

- 1) If one is embedded in a community where virtually everyone is working with everyone else (highly clustered), their overall productivity tends to increase. However, if their productivity is already low, such a tight-knit community tends to make them even more of a free-rider.
- 2) If one works with many people (high degree), they tend to become less productive, especially those, who are already highly productive. This may be caused by an increasing communication burden. For less productive members, working with more people seems to raise their productivity.
- 3) Whether one can easily reach others or not (closeness centrality) does not appear to affect their productivity. This may be due to digital technologies enabling developers coordinate online with less friction.

4) If one is working with someone important (high eigenvector centrality), they tend to work less. However, for a less productive member, working with a VIP seems to raise their productivity.

3. Is productivity socially constructed beyond our current understanding of internal and external factors?

This question is still under analysis. We assume that productivity is socially constructed, that is, individual's productivity is affected by the team's social network properties.

To conclude, this research studies the social construction of individuals' performance in teams. Structural factors, such as size and social network composition appear to have a considerable impact on one's level of contribution to the team effort. We note, that these effects are not homogeneous, but appear to have disparate effects on different segments of the population.

Dömös Mariann

Pécsi Tudományegyetem

domos.mariann@gmail.com

Kihívás és lehetőség: az olaszországi migráció a civil szervezetek lencséjén keresztül

Kutatási területem az Olaszországot érintő migráció, annak trendjei, kihívásai, politikai és társadalmi válaszlelépései. Ezen belül kiemelten foglalkoztat az integráció kérdésköre, amelyet alulnézeti perspektívából, – elsősorban Róma városában – a helyi/civil kezdeményezések szűrőjén keresztül vizsgállok. Leginkább arra a kérdésre keresem a választ, ha a bevándorláspolitikából hiányzik az integráció – vagy csak korlátozottan jelentkezik, – a helyi, civil kezdeményezések képesek-e a felmerülő problémákat orvosolni vagy legalább részlegesen kezelni? Milyen megoldási kísérleteket találhatunk? Elsősorban szekunder források felhasználásával, kvalitatív módszerek alapján vizsgálom a római civil szervezeteket. Terepkutatásom 2016 óta zajlik, ahol a civil szervezetek munkájába bekapcsolódva megfigyeléseket, interjúkat és esettanulmányt készítettem. Vizsgálatom lehetővé tette egy tipológia megalkotását, amely a civil kezdeményezések közös jellemzőit és egyedi elemeit egyaránt feltárja. Előadásomban ezek közül az ún. centro sociale jelenségéről és az egyházi háttérű civil szervezetekről beszélek.

Challenge and opportunity: migration in Italy through the lens of the NGOs

My research field is the migration in Italy, its trends, challenges, political and social responses. I am particularly interested in the issue of the integration of migrants, I research from a bottom-up perspective – mainly in the city of Rome–, through the filter of local initiatives. My main research question is that if the integration is missing from the immigration policy – or it just appears a limited way – are the civil initiatives able to handle the emerging problems or at least partly manage them? What solutions can we find?

In my research of the Italian civic society I mainly use qualitative methods and primary sources. My field research has been taken since 2016 and I participated in the work of civil organizations and made observations, interviews and case studies. My studies made it possible to create a typology that reveals both common characteristics and unique elements of civic initiatives. In my presentation I will speak about a unique civic initiative, so called 'centro sociale' and the civic organizations with ecclesiastic background.

Történt-e valami? A szécsényi modellkísérlet tapasztalatai: változások (?) a szociális szolgáltatások és a családok életkörülményei terén

2006 nyarán, a Nógrád megyei Szécsényi kistérségben/járásban, a Ferge Zsuzsa vezetésével kidolgozott Gyerekszegénység Elleni Program, illetve a "Legyen jobb a gyerekeknek" Nemzeti Stratégia megvalósítási kísérleteként kezdődött meg a Szécsényi Gyerekesély Program (SZGYP). A hátrányos helyzetű kistérségben számos olyan szolgáltatás indult el, amelyek a gyerekek, a gyerekes családok szegénységének és kirekesztettségének csökkentését, életesélyeik növelését célozták, együttműködést kialakítva a helyi döntéshozókkal, intézményekkel és szolgáltatásokkal, többek között a szociális és gyermekjóléti alapszolgáltatásokkal. A beavatkozási irányok között hangsúlyos elemként jelent meg a settlement típusú szociális és a közösségi munka. Ez a beavatkozási kísérlet alapozta meg a kistérségi/járási szintű gyerekesély programok – uniós forrásokból történő – kiterjesztését. A modellprogram (az akciókutatás) 2011-ben félbeszakadt, majd később a Szécsényi járásban is valósultak meg "integrált térségi gyerekprogramok". A korábbi MTA Gyerekprogram Iroda és az ELTE Szociális Munka Tanszék többször vizsgálta azt, hogy a program hatására hogyan változott, változott-e a járásban élő gyerekes családok helyzete, valamint azt, hogy történetek-e változások a helyi intézményrendszerekben, szolgáltatásokban. A 2006 és 2011 közötti tapasztalatokat a Gyerekesély Egyesület összegezte, elemezte részletesen (Bass, 2012). Az utolsó adatfelvétel négy évvel ezelőtt, 2018-ban készült a járásban.

2022. június 26. és július 1. között az ELTE TáTK Szociális Munka Tanszék szociotábora keretében, Bass László vezetésével, szociális munkás hallgatók közreműködésével reprezentatív adatfelvételt készítettünk a járásban élő gyerekes (0-17 év közötti gyereket, gyerekeket nevelő) háztartások körében, valamint strukturált interjúk készültek helyi döntéshozókkal és a járásban dolgozó humán szakemberekkel. A kutatás elméleti háttérét elsősorban a gyerekszegénységgel és kirekesztettséggel, azok következményeivel foglalkozó tanulmányok, korábbi kutatások jelentik (pl. Ferge-Darvas-Tausz 2002, Darvas-Tausz 2003, Bass et al 2009, Darvas-Ferge 2012, Farkas 2015). A kutatás kvantitatív részében a gyerekes háztartások, a gyerekek életkörülményeinek alakulását vizsgáltuk több dimenzió (többek között a jövedelem, a lakáshelyzet, a depriváció, az iskolai teljesítmény) mentén. Az interjúkkal pedig arra kerestük a választ, hogy a helyi döntéshozók és szakemberek hogyan látják, hogyan értékelik egyrészt a gyerekes családok, a gyerekek életkörülményeinek alakulását, másrészt az őket célzó intézmények, szolgáltatások helyzetét, lehetőségeit, valamint a beavatkozások (a SZGYP és az utána következő programok) hatásait, következményeit. A kutatási anyagok feldolgozását még végezzük, illetve a korábbi kutatások eredményeit is felhasználjuk, összességében arra keresve a választ, hogy a modellkísérletnek és a további beavatkozásoknak milyen eredményei, hatásai láthatók a Szécsényi járásban egyfelől a gyerekes háztartások életkörülményei, másfelől a szociális szolgáltatások terén.

Experiences of the Szécsény model programme: changes (?) in the field of social services and families' living conditions

The 'Give Kids a Chance' pilot programme started in 2006 as an implementation attempt of the Programme to Combat Child Poverty and the 'Making Things Better for our Children' National Strategy 2007-2032, in a disadvantaged micro-region (Szécsény) of Nógrád county, Hungary. The pilot project aimed to promote the social inclusion of children in a disadvantaged rural environment. Complex services of the project aimed to increase and strengthen children's chances for a better life. The pilot initiated cooperation with local decision makers and relevant institutes, services and professionals. It focused on social work and community work as well.

The 'Give Kids a Chance' pilot programme was interrupted in 2011, but it established the extension of similar micro-region level projects funded by EU grants in Hungary, among others in the Szécsény micro-region as well. The experiences of the period between 2006 and 2011 were summarized by the 'Chances for Children' Association (Bass 2012). The last survey was conducted in the Szécsény micro-region four years ago, in 2018.

In the summer of 2022, a field research was done in the micro-region by social worker students of the ELTE Faculty of Social Sciences, led by László Bass. In the frame of the research a representative survey was implemented among the households with children aged 0-17, and more than 20 structured interviews were made with decision makers and human professionals. The theoretical background of the research is based on former researches and studies dealing with child poverty and exclusion (Ferge-Darvas-Tausz 2002, Darvas-Tausz 2003, Bass et al 2009, Darvas-Ferge 2012, Farkas 2015). The survey focused on different dimensions of households' and children's living conditions (income, housing, material deprivation, school assessment etc.). With the interviews we examined the local stakeholders' experiences and perceptions about the position of families with children, especially those living in poverty and the efforts of relevant institutions, services, and other interventions, particularly the 'child poverty' projects.

Fazekas Elek

Károli Gáspár Református Egyetem

fazekaselek503@gmail.com

Önkéntesség, civilség, ifjúsági szakma a 2020-as Magyar Ifjúságkutatásban

Kutatásunk során a 20 éves múlttra visszatekintő Magyar Ifjúságkutatások 2020-as adatfelvételének másodelemzését hajtottuk végre, egy rövid nemzetközi kitekintéssel. A kutatás fókuszában a fiatalok civil szektorban való megjelenése, az önkéntes munkavégzése és az ifjúsági szakmával való kapcsolatuk áll. Az adatbázis 8000 fős reprezentatív mintát nyújt a hazai 14 és 29 év közötti korosztályról. A kérdéssor átfogó képet a fiatalok oktatásáról, munkaerőpiaci helyzetükről, politikához való viszonyukról, szociokulturális háttérükről. Legfőbb kérdéseink arra vonatkoznak, hogy az érintett korosztály milyen mértékben veszi ki részét a társadalom formálásából az önkéntesség mentén és mennyire elérhetőek részükre azon szervezetek, amelyek célkitűzése a fiatalok támogatása és folyamatokba való aktivizált bevonása.

Többváltozós próbák segítségével hasonlítottuk össze a téma kapcsán jelentősebb változókat. Eredményeink kimutatták, hogy a településnagyság csökkenésével csökken az érdekképviselők elérhetősége, de növekszik a fiatalok igénye ezen szervezetekre. Az önkéntes munka tekintetében növekedést tapasztaltunk a felnövekvő korosztályok szerepvállalása kapcsán és ez a növekedés érzékelhető azokban a csoportokban is, amelyek nem érintettek az iskolai közösségi szolgálat által. Meglepő azonban, hogy a növekvő önkéntesség nem járt együtt a civil szervezetekbe vetett bizalommal. Ennek egyik oka lehet, hogy nem a civil szférában, hanem a szociális ellátó rendszerben vagy egyházi szervezeteken keresztül végeznek önkéntes tevékenységet. Az önkéntes munkában való involváltság nagyobb mértékben jelentkezik azon válaszadók esetében, akik a társadalmi kérdések megoldását állami feladatnak tekintik.

Volunteering, citizenship, youth profession in the 2020 Hungarian Youth Research

In the course of our research, we carried out a secondary analysis of the 2020 data collection of the 20-year-old Hungarian Youth Research, with a brief international outlook. The focus of the research is the appearance of young people in the civil sector, their voluntary work and their relationship with the youth profession. The database provides a representative sample of 8,000 people from the Hungarian in the age group between 14 and 29 years old. The set of questions provides a comprehensive picture of young people's education, their labor market situation, their relationship to politics, and their socio-cultural background. Our main questions relate to the extent to which the affected age group takes part in the shaping of society through volunteering and to what extent the organizations whose objective is to support young people and actively involve them in processes are accessible to them.

With the help of multivariable tests, we compared the important variables in relation to the topic. Our results showed that as the settlement size decreases, the availability of interest representatives decreases, but young people's demand for these organizations increases. In terms of voluntary work, we have experienced an increase in the involvement of younger age

groups, and this increase can also be felt in those groups that are not affected by the school community service. However, it is surprising that increasing volunteering did not go hand in hand with trust in NGOs. One of the reasons for this may be that they do not volunteer in the civil sphere, but in the social welfare system or through church organizations. Involvement in voluntary work occurs to a greater extent in the case of respondents who consider the solution of social issues to be a state task.

Tudástermelés vagy tudásisméltés? Fiatal generációk vizsgálata hibrid módszerekkel

A magyarországi nagymintás reprezentatív ifjúságkutatások, amelyek fókuszában a 15-29 éves fiatalok élethelyzetének vizsgálata, a fiatalok, mint társadalmi csoport változásainak detektálása áll, alapvetően survey módszereken alapulnak, ezek természetüknél fogva előnyeik mellett bizonyos korlátait is jelentik a megismerésnek (társadalmi elvárások, normativitás, érvényesség problémája, mesterséges szituáció).

Az evidens, de sok kérdést nyitva hagyó survey-típusú megismerés kiegészítésére, tudásbővítésre ad lehetőséget a Big Data, lehetővé téve a fiatalok világ- és jelenségértelmezésének árnyaltabb megismerését. Ez a módszer nem normatív interjú szituáción keresztül, előre létrehozott standard kérdőívek segítségével kényszerít egy gondolkodási logikát az érintettekre, hanem az érintetteknek, jelen esetben a fiatalok tényleges, leírt, beavatkozásmentes narratíváit tárja fel, óriási mennyiségű információ összegyűjtésével.

Kutatásunk során azt vizsgáljuk, hogy a 15–29 éves magyar fiatalok hogyan konstruálták a koronavírus-járványt, illetve annak hatásait és összességében hogyan élték meg azt. Déri és Szabó (2021) alapján azt feltételezzük, hogy a COVID olyan aszteroida-hatásként csapódott be a fiatalok életvilágába, ami történelmi COVID-generáció kialakulását eredményezhette. Ez utóbbit kutatási kérdésként, és nem állításként tételezzük, vizsgálatára használt kutatási módszerek: Big Data logika, ún. social listening, továbbá az adatok összegyűjtéséhez előzetesen szükséges vélemények feltárása netfókuszok és egyéni interjúk segítségével.

Az online fókuszcsoportos interjúk és a szentimentanalízis során a 15-29 éves fiatalok életének 8 főbb területén (barátok-család, egészség, anyagi helyzet, tanulás-munka, szabadidő, fizikai környezet, párkapcsolat, személyes célok) vizsgáltuk a koronavírus-járvány hatását. Legerőteljesebb változás az emberi kapcsolatok és a tanulás-munka területén következtek be, a jövőkép egyre bizonytalanabbá vált. A digitális technológiák használata erős generáció- és életformaképző tényezőnek bizonyult.

A social listening elemzés feltárta, hogy a fiatalok felismerték az idősebb generációkkal szemben meglévő előnyüket a digitális eszköz- és online térhasználat terén, azonban mindez már kevésnek bizonyult a digitális jóllétükhöz, új utak keresésére ösztönözte őket. A járvány időszaka felértékelte az offline életmódot és a személyes kapcsolatok fontosságát, megjelent a félelem az elmagányosodástól, a szociális kapcsolatok erodálódásától, ugyanakkor megküzdöttek a családi összefűzésségből fakadó konfliktusokkal is. A fiatalok életében egyre fontosabbá vált a mentális egészség, nőtt a szkepticizmus a társadalmi intézményekkel kapcsolatban, egyre kevésbé bíznak a médiában, az állami intézményekben, a véleményvezérekben. Kiemelten fontos értékévé vált a szuverenitás, a szabadság, a szabad döntés. A változások határozottan megmutatkoznak, tartósságuk, generációképző erejük egyelőre még kérdéses.

Knowledge production or knowledge repetition? Examining young generations with hybrid methods

Hungarian representative youth research focusing on examining life situations of youths aged 15-29, detecting changes that affect youths as a social group are basically based on survey methods, which mean both advantages and disadvantages from perception point of view (social expectations, normativity, problem of validity, artificial situation).

Big Data provides an opportunity for completing survey perception and knowledge development. Hence, it gives a chance to understand youngsters' world- and phenomenon interpretation more deeply. This method does not force participants to have a certain thinking logic in a normative interview situation where pre-made, standard questionnaires are used, but it reveals actual, intervention-free narratives of youths (participants) by gathering a large amount of information.

In the course of our research, we examine how Hungarian youths aged 15-29 realised coronavirus pandemic and its impacts, and on the whole, how they handled the virus. Based on Déri and Szabó (2021), we tend to suppose that COVID struck youths' lives as an asteroid impact, which may have resulted in the occurrence of the historical COVID-generation. The latter is considered as a research question and not a statement, and so as to examine it, we used the following research methods: Big Data logic, so-called social listening, furthermore, for data collection it was necessary to reveal opinions beforehand with the help of net focuses and individual interviews.

During the online focus group interviews and sentiment analysis, we examined the impact of Coronavirus pandemic in 8 main fields of life of youths aged 15-29 (friends, family, health, financial situation, education-work, free time, physical environment, relationship, personal goals). The most powerful changes were perceived in the fields of human relationships and education-work, where future prospects were increasingly insecure. The usage of digital technologies proved to be a strong generation and lifestyle-forming factor.

The analysis of social listening revealed that youngsters recognised their advantage over older generations in usage of digital tools and online space; however, this fact turned out to be too little for their digital wellbeing, they were encouraged to find new ways.

The period of the pandemic resulted in the appreciation of offline life, the importance of personal relationships; fear of isolation, fear of erosion of social relationships appeared, and at the same time youths had to survive conflicts emerging from the enforced family closeness. Mental health has become more and more important for youths, increasing scepticism about social institutions has appeared, youths trust mass media, state institutions, public figures much less. Sovereignty, freedom and free will are of paramount importance. The changes can be definitely detected, however, their durability and generation-forming force are still dubious.

This presentation and its background research were carried out in the context of an academic tender called "Identifying Generations with Big Data Logic in the Post-Pandemic Period" (No. 2021/19), which was a part of the project called "Supporting the Research of Post-Covid-Phenomena". Research leaders: Balázs Böcskei, Mariann Fekete, Ádám Nagy and Andrea Szabó.

Szülői bevonódás az általános iskolában a gyermek és a szülő neme szerint

A szülők gyermekükkel kapcsolatos iskolai és otthoni tanulmányi bevonódását számos nemzetközi kutatás vizsgálja (Epstein et al. 2001, Hoover-Sandler 2005, Epstein 2010), de vannak ezzel kapcsolatos hazai kutatások is (Imre 2020, Bacskai 2020). Előadásunkban a szülő és a gyermek neme szinti bevonódási különbségek állnak a középpontban. A nemzetközi kutatások eredményei azt mutatják, hogy a lányok esetén mindkét szülő inkább bevonódik, illetve az apák bevonódása alacsonyabb, mint az anyáké, mind az otthoni, mind az iskolai feladatokba (pl. Carter-Wojtkiewicz 2000, Kim-Hill 2015). Az előbbi kutatások egy része foglalkozik a bevonódás iskolai eredményességre gyakorolt hatásaival is a nemek szerint, melyet mi csak annyiban érintünk, hogy elemzésünkben bemutatjuk a fiúk és lányok iskolai eredményessége közti különbségeket is. A tanulmányi eredményesség és a szülői bevonódás között sajátos viszony áll fenn, hiszen miközben azt várnánk, hogy minél nagyobb a bevonódás, annál jobbak a tanulmányi eredmények, az összefüggés nem lineáris, hiszen a gyenge tanulmányi eredmény is valamivel nagyobb bevonódással jár.

Az empirikus rész egy országos nagymintás survey vizsgálat eredményeire épül, ahol negyedikes általános iskolás gyerekek szülei (N=1156) és tanárai (N=144) voltak a válaszadók. A mintavétel többlépcsős és csoportos volt, és a kiválasztott iskolák és osztályok tanulóinak összetétele (regionalitás, lakóhely településtípusa, szociális helyzete) reprezentálta az országos adatokat. Regressziós elemzésünk függő változója Tan, Lyu és Peng metaanalízise (2019) nyomán egy hat itemből álló index, melynek tényezői az elemzésbe bevont 98 tanulmány szerint mind növelték a diákok eredményességét. Ezek a szülők iskolával kapcsolatos elvárásai; a tanulás otthoni támogatása; az iskoláról való otthoni beszélgetés; a szülők iskolai munkában való részvétele; a szülők és gyermekek együtt olvasása, végül a szülők és a pedagógusok kapcsolattartása. Eredményeink azt mutatták, hogy a pedagógusok a fiúkkal kapcsolatban jóval több tanulási és magatartási problémát észlelnek, emellett a fiúk iskolai eredményessége is kisebb, valamint a lányokhoz képest szűk spektrumú szabadidős tevékenységstruktúra jellemzi őket (csak sport és számítógépes aktivitások). Mindezek ellenére regressziós modelljeink szerint a lányok esetén nagyobb a szülői bevonódás, és a hatás szignifikáns a többi kontrollváltozó bevonása után is. További eredmény, hogy a várakozásokkal összhangban hazánkban is az anyák bevonódása nagyobb, mint az apáké. Eredményeinket az oktatásban észlelhető férfihátrány egyfajta korai jeleként értelmeztők (Fényes-Pusztai 2006), mivel a fiúk kisebb eredményessége ellenére a szülők kevésbé vonódnak be a tanulmányaik támogatására, mint a lányaik esetén. Emellett az apák kisebb bevonódása gyermekük tanulmányiban szintén egyfajta férfihátrány, hogy családi szerepeikben nem tudnak olyan jól teljesíteni, mint az anyák. Ennek megfelelően a pedagógusoknak több figyelmet kellene fordítani a fiúkra az általános iskolában, és emellett az iskolának törekednie kellene az apák magasabb szintű bevonására is az szülő-tanár kapcsolattartás során.

Gender differences in parental involvement in Hungarian elementary schools

Home-based and school-based parental involvement into their children's academic life is discussed frequently in the international literature (Epstein et al. 2001, Hoover-Sandler 2005, Epstein 2010), and there are few research in Hungary, for example (Imre 2020, Bacskai 2020). In this presentation, we focus on gender differences in parental involvement, differentiating by parents' and children's gender. The international research (Carter-Wojtkiewicz 2000, Kim-Hill 2015) shows, that parental involvement is greater in the case of mothers both at home and in the school, and parental involvement is greater if the child is female. The above literature also discusses the effect of parental involvement on academic performance of children differentiating by parents' and children's gender. We deal with this subject only in that sense, that we analyse the differences between boys' and girls' school performance and leisure activities. The relationship between parental involvement and school efficiency is not linear, as greater involvement cause better outcomes, but worse performance also indicates greater parental involvement.

The empirical part of our presentation is based on a nation-wide large sample survey, where parents (N=1156) and teachers (N=144) of fourth grade elementary school children were surveyed. A sample method was multistep group sampling. The sampling was designed so that the composition of students in the selected schools and classes accurately represented the fourth-grade student population (in terms of the region, type of settlement and social status). The dependent variable of our regression analysis was parental involvement, which we examined along the six dimensions presented in the meta-analysis by Tan, Lyu, and Peng (2019). These are the following: parents' academic expectations, support for learning at home, discussing school at home, parents' participation in school matters, reading together with the children, and finally, contact between parents and teachers.

Our results show that teachers detected much more problems with boys than girls in the school, and the school efficiency of boys' is also worse than girls', furthermore boys' leisure activities only include computer activities and sport. Our further result is that in accordance with the literature, mothers' parental involvement is greater than fathers'. However, our regression results shows, that despite the fact that problems with boys are more common, parental involvement towards girls is greater both before and after the inclusion of control variables. We interpret this as a form of male disadvantage (Fényes-Pusztai 2006), because despite the lower achievement of boys, parents are less involved in supporting their studies than in the case of their daughters. Fathers' lower involvement may also be interpreted as a kind of male disadvantage, as they cannot perform as well in their family role, as mothers. For these reasons, we suggest that both parents and teachers should pay more attention to boys in primary school, and schools should strive to involve fathers in parent-teacher relationships more closely.

**Kis hiányból nagy hiba - Internetes adatgyűjtések az empirikus
társadalomkutatásban és ezek problémái a magyar lakosság jellemzői alapján**

A kérdőíves adatgyűjtések gyakorlata az 1800-as évek óta kulcsfontosságú szerepet tölt be az empirikus társadalomkutatásban, ami definíció szerint megállapításait kizárólag tényekre alapozva teszi meg és maga is gyűjti a társadalommal kapcsolatos adatokat. Ennek az adatgyűjtésnek az egyik fajtája a kérdőíves adatgyűjtés, mely ugyanúgy magába foglalja a teljes körű, klasszikus statisztikai adatgyűjtéseket (népszámlálások), ahogy a mintavételen alapuló, kisebb elemszámú szociológiai, demográfiai, közvéleménykutatási témájú kutatásokat is. Az, hogy mennyiben kezelhetőek a gyűjtött adatok tényként, egyre relevánsabb kérdéssé válik, hiszen ezek érvényessége és megbízhatósága sokszor megkérdőjelezhető. Az előadásban bemutatjuk azt, hogy az empirikus társadalomkutatás gyakorlatában milyen problémát okozhat az, ha kutatásunkat nem véletlen mintán végezzük, illetve azt, hogy kifejezetten online adatgyűjtések esetén milyen problémákra kell számítani a kutatónak. Szimulációs eredményeink alapján azt találtuk, hogy az online felmérések adatai az esetek háromnegyedében téves becslésekhez vezethet, ha a teljes népességre általánosítjuk. Ennek egyik oka az, hogy az interneten keresztül elérhető népesség még napjainkban is jelentősen eltér az interneten keresztül el nem érhető népességtől, az eltérés pedig számos dimenzió mentén hatást gyakorol a kapott eredményekre és az eredményekből számított becslések pontosságára. Bemutatjuk továbbá egy tartalomelemzéses módszerrel végzett kutatásunk eredményét, amely azt vizsgálta, hogy (1) jellemzően milyen típusú adatgyűjtésekre alapozza megállapításait a magyar kutatói szféra, és (2) milyen problémákkal találkozhatunk a kutatási dizájn, a mintavétel és az eredmények interpretációja kapcsán a tudományos közlések és az online híroldalakon megjelent cikkek esetében. Az elemzés során 110 hazai tudományos közlésben megjelent és 130 online hírportálon megjelent adatfelvételt elemeztünk. Eredményeink alapján a tudományos közlésekben megjelenő adatfelvételek harmada, az online híroldalakon megjelenő adatfelvételek fele esetében merül fel survey módszertani hiba.

From a small deficiency to a big mistake – Online data collection in empirical social science and its problems based on the characteristics of the Hungarian population

The practice of survey data collection has played a key role in empirical social research since the 1800s, which by definition makes its findings based solely on facts and collects data related to society itself. One type of this data collection methods is survey data collection, which includes full-scale, classic statistical data collections (census) as well as small-scale sociological, demographic, or public opinion research based on sampling. The extent to which the collected data can be treated as facts is becoming an increasingly relevant question, as their validity and reliability can often be questioned. We present what problems arise in the practice of empirical social science research if one conducts a research based on a non-random sample, as well as what problems the researcher should expect especially in the case of online data collection. Based on simulation results, we found that online survey data can lead to wrong estimations in three quarters of the cases when generalized to the entire population. One reason is that even today, the population accessible via internet is significantly different from the population that not accessible, and the difference affects the results and the accuracy of the estimations in multiple dimensions. The results of a content analysis is also presented, which investigated (1) what type of data collection the Hungarian research community typically bases its findings on, and (2) what problems we may encounter in relation to research design, sampling and the interpretation of results in scientific publications and in the case of articles published on online news sites. Data collections in 110 Hungarian scientific publications and 130 online news are included in the analysis. Based on our results, a third of the data collections appearing in scientific publications and half of the data collections on online news sites have a survey methodological error in some extent.

Roma szülők és gyermekek az oktatásban. Egy nemzetközi szisztematikus szakirodalomelemzés tanulságai

A kurrens nemzetközi romológia szakirodalom visszatérő kérdése, hogy miért nehéz áttörő sikereket elérniük a roma programoknak (pl. "The Decade") (Brüggemann-Friedman 2017, Cserti Csapó 2019, Forray-Óhidy 2019, Solvor-Tuva 2018, Bocsi-Ceglédi 2021). Az iskola kiemelt beavatkozási terület, a programok ugyanakkor döntően az iskola falain belülre koncentrálnak, pedig a megoldások megtalálásában kulcsfontosságú a szülők szerepe (Bereményi-Durst 2020, Hafičová et al. 2020, Rutigliano 2020). Róluk sokkal kevesebbet tudunk, mint ahogy az a jelentőségükhöz mérten elvárható lenne. Előadásunk célja ezért szisztematikus áttekintést adni arról, hogy milyen tudást halmozott fel a nemzetközi szakirodalom jelenleg a roma szülők iskolához és gyermekeik taníttatásához fűződő viszonyáról.

Az Európa Tanács definícióját követve a „roma, romani, gypsy, traveller” fogalmak mentén határoztuk meg a célcsoportot. A roma szülők iskolához és gyermekeik taníttatásához fűződő viszonyát a szülői bevonódás Epstein-i elméletébe ágyazva értelmeztük.

Kutatásunk módszere a szisztematikus szakirodalom-elemzés volt, amelynek során a PRISMA 2020 protokollt követtük (Page et al. 2020). Egy tudományegyetemi könyvtár tudománytámogatási osztálya referensének bevonásával az EBSCO Discovery Service-t választottuk keresőmotornak, amely számos adatbázisban tesz lehetővé egyidejű keresést. Kulcsszavaink a következők voltak, "és" kombinációval: 1) gypsy or gypsies or roma or romani or traveller; 2) parents or caregivers or mother or father or parent. A 2021 októberében zajló keresést az alábbiak szerint szűkítettük: absztrakt szintű keresés, csak angol nyelvű, csak peer reviewed, csak Education területen belül. Mivel fontos volt egy átfogó kép felvázolása mind időben, mind pedig térben, évszámra és földrajzi területre nem alkalmaztunk szűkítést. Az így kapott 139 találaton automatikus, majd kézi duplumszűrést hajtottunk végre. A title, az abstract, majd a full text screening folyamatát keretező legfontosabb exklúziós és inklúziós alapelv az volt, hogy a szülőket érdemben említő és oktatásra vonatkozó tanulmányokat válogassunk be a végleges elemzésbe (N=62). A kutatócsoport tagok minden munkafolyamat során szisztematikusán kontrollálták egymást.

Elemzésünk elméleti és gyakorlati jelentősége, hogy a roma szülőkről rendelkezésünkre álló tudást áttekinthetővé tettük több, a szisztematikus keresett szakirodalomban felkínálkozó rendezőelv mentén. Eredményeink közül a legfontosabb a fogalomhasználati sokszínűség mögötteseinek felvázolása, az egyes szereplők nézőpontjainak ütköztetése (oktatáspolitikai, (helyi) társadalom, iskolavezetés, pedagógus, tanuló és maga a szülő), a jó gyakorlatok áttekintése, a tanulmányokban érintett 26 ország közötti különbségek mintázatainak feltárása (pl. probléma- és megoldáshangsúlyos diskurzusok), valamint a téma alulkutatott területeinek megtalálása (pl. a roma szülők otthoni bevonódása, nyelv).

Az előadást a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíja támogatta. Az előadás alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Köznevelés-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Roma parents and children in education. Findings from an international systematic literature review

A recurring question in the international literature on Roma studies is why it is difficult for Roma programmes (e.g. "The Decade") to achieve breakthrough success (Brüggemann - Friedman 2017, Cserti Csapó 2019, Forray-Óhidy 2019, Solvor-Tuva 2018, Bocsi-Ceglédi 2021). Schools are a priority area for intervention, programmes are largely focused within the school walls, while parents play a key role in finding solutions (Bereményi-Durst 2020, Hafičová et al. 2020, Rutigliano 2020). We know much less about them than we would expect given their importance. The aim of our presentation is therefore to provide a systematic overview of what is currently known in the international literature about Roma parents' relationship to school and their children's education.

Following the definition of the Council of Europe, we have defined the target group along the terms "Roma, Romani, Gypsy, Traveller". Roma parents' attitudes towards school and their children's education were interpreted in the context of Epstein's theory of parental involvement.

Our research method was a systematic literature review following the PRISMA 2020 protocol (Page et al. 2020). With the help of a science support librarian, we chose the EBSCO Discovery Service for the literature search. Our keywords were the following, using the combination 'and': 1) Gypsy or Gypsies or Roma or Romani or Traveller; 2) parents or caregivers or mother or father or parent. The October 2021 search was narrowed down to: abstract level search, English only, peer reviewed only, within Education only. As it was important to provide a comprehensive picture in both time and space, we did not narrow the search by year or geographical area. The resulting 139 search results were then subjected to automatic and manual double filtering. The key exclusion and inclusion principle framing the title, abstract and then full text screening process was to select studies that meaningfully mentioned parents and were relevant to education for the final analysis (N=62). Research team members systematically checked each other throughout all workflows.

The theoretical and practical significance of our analysis is that we have reviewed the available knowledge on Roma parents along several ordering principles offered in the systematically searched literature. The most important of our findings are the outlining of the underlying reasons for the diversity of terminology, the collision of the perspectives of the different actors (educational policy, (local) society, school management, teachers, pupils and parents themselves), the review of good practices, the identification of patterns of differences between the 26 countries covered by the studies (e.g. problem- and solution-oriented discourses), and the identification of under-researched areas of the topic (e.g. Roma parents' involvement at home, language).

The research on which this paper is based has been implemented by the MTA-DE-Parent-Teacher Cooperation Research Group and with the support provided by the Research Programme for Public Education Development of the Hungarian Academy of Sciences. The presentation was supported by the János Bolyai Research Scholarship of the Hungarian Academy of Sciences.

Egy élő vita – Mi a szociográfia?

Van ma olyan ember hazánkban, aki szociográfus szeretne lenni? Ha igen, az ilyen vállalkozószelleműnek több kihívással kell szembenéznie: a számottevő olvasóközönség hiányának elfogadásán túl a költséges kutatói munka és a hozzá társuló szépirodalmi stílusérzék alapvető elvárás.

Ezen kihívásokon túl számolni kell azzal is, hogy a szociográfia állandó harcok mezeje. Mivel ez a bizonytalan módszerekre épített, már-már tisztázatlan műfaj stabil helyét nem találva állandóan lavírozik szépirodalom és tudomány között, a szociográfus szerzők munkái gyakran kerülnek keresztútba irodalmárok és társadalomkutatók háborújában.

A műfaji tisztázatlanságból fakadó probléma nem újkeletű, de a rendszerváltozás óta elcsendesedni látszott a vita. 2020-ban azonban a Magyarország Felfedezése Alapítvány gondozásában megjelenő Dunai História (Horváth: 2020) újra felkorbácsolta a kedélyeket. A könyv kapcsán több kritikus kifejtette véleményét az írás műfaját illetően. „... minden, csak nem szociográfia” – írja Domonkos László (2021:62). A kritikus szerint hiányzik a műből a „hűvöselegáns felmutatás, a szenvedély helyett tárgyilagosan nyugodt, mondhatni otthonos vizsgálódás, a minden szociográfiánál nélkülözhetetlen riportszerű elem, az ebből következő számbavétel tárgyiassága, elemzés-sorozata, hűvös-józan láttatása, a jelenidejűség, a szinkron helyzetjelentés, a beszámoló, a napi-heti-havi, rendszeresnek tűnő, jelentésszerű számadás-elem” (Domonkos 2021:63).

A szociográfia műfajának szépségét és egyben nehézségét is az adja, hogy határterületen áll. Minden munkánál felmerül a kérdés, hogy mennyire irodalom és mennyire tudomány. Vajon elérhető a szociográfia írás eszményi állapota, amikor irodalmárok és társadalomkutatók egyként kiáltanak föl: heuréka!?

Előadásom első felében homályba vesző nagyjaink nyomán teszek kísérletet annak bemutatására, hogy a szociográfia egykori meghatározó alakjai számára mit jelentett ez a műfaj. Az egymással sokszor ütköző álláspontok vázolását követően a szociográfia jövőjét vizsgálom. A számtalan szépséget magán viselő – sokak szerint – specifikusan magyar műfaj a rendszerváltozás utáni új világban még keresi a helyét. A hagyományokból tanulva, de az átalakult társadalmi rendszer által kínált lehetőségekhez és elvárásokhoz igazodva, itt és most kell újraépíteni a műfajt.

A live debate – What is sociology?

In the first half of my presentation, following the footsteps of our greats lost in the mists of time, I will attempt to show what this genre used to mean to the once-determining figures of sociology. After outlining the conflicting positions, I will examine the future of it. The - according to many - specifically Hungarian genre, which carries countless beauties, is still trying to find its place in the new world following the change of regime. Learning from traditions, but adapting to the opportunities and expectations offered by the transformed social system, the genre must be rebuilt here and now.

Gárdos Judit

Társadalomtudományi Kutatóközpont

gardos.judit@tk.hu

A szociológia és a normái, a nyílt tudomány és a közjó

Előadásomban a mai magyarországi szociológia és a „közjó” viszonyát járom körül, 3 példán keresztül:

1. Mennyiben tekinti a hazai szociológia magát a közjó irányában elkötelezett tudománynak? Hogyan definiálható egyáltalán az, hogy „közjó”? Ehhez az MSZT Alapszabályát, és az abban hivatkozott ISA Etikai Kódexet elemzem. Ez az etikai kódex nem hivatkozik közjóra, de számos egyéb módon ír elő a kutatóknak viselkedési szabályokat. A nyílt tudomány, az adatok létrejöttének átláthatósága, az azokhoz való hozzáférés, a kutatásban részt vevők védelme fontos szempontok a kódexben, de a tekintetben ambivalens, hogy a kutatásokból levont hamis következtetések vagy visszaélések esetén mi a teendő.
2. Hogyan jelennek meg normatív álláspontok hazai szociológiai szövegekben, és melyek ezek az álláspontok? Mi az, amit a kortárs magyar szociológusok körében konszenzuális közjóként lehet értelmezni? Van ilyen egyáltalán? Ehhez a socio.hu és a Szociológiai Szemle írásaiból válogatok és elemzek, illusztratív módon. Gyakran találkozunk a kutatók részéről explicit normativitással az adatok bemutatása és értelmezése során. Korábban már bemutattam (Gárdos 2020), hogy a normatív és morális álláspontok mennyire irányítják a kutatókat a társadalmi jelenségek magyarázatakor, és amikor a kutatók új változókat konstruálnak vagy magyarázó modelleket dolgoznak ki e normatív álláspontok alapján, amelyek aztán az eredmények bemutatásának e normatív álláspontoknak megfelelő módjai felé irányítják őket.
3. Hogyan járulhat hozzá a szociológia területén a nyílt tudomány a közjóhoz? És hogyan áll jelenleg a nyílt tudomány a szociológia területén? Ehhez a Módszeresen sorozat „Szociológiai kutatási adatok Magyarországon” c. rendezvényben elhangzottakat elemzem (Gárdos et al 2021), ahol egyetemek és kutatóintézetek képviselői beszélnek a nyílt tudományról. A nyílt tudománynak számos vetülete van, és egyre fontosabb téma a nemzetközi tudományiparban is. De a nyílt tudomány egyes követelményeinek betartása (átláthatóság, nyomon követhetőség, őszinteség, hozzáférhetőség) a szociológia, mint a közjót szolgáló intézmény létrejöttének egyik lehetséges módját kínálja.

Sociology and its norms, open science and the common good

In my presentation, I will explore the relationship between sociology and the "common good" in Hungary today, using 3 examples:

1. To what extent does Hungarian sociology consider itself a science committed to the common good? How can "common good" be defined at all? To do this, I will analyse the Statutes of the Hungarian Sociological Association and the ISA Code of Ethics referred to therein. This Code of Ethics does not refer to the common good, but it does prescribe rules of conduct for researchers in a number of other ways. Open science, transparency of data creation, access to data, protection of research participants are important aspects of the code, but there is ambiguity about what to do in case of false conclusions based on or misuse of research results.

2. How do normative positions appear in Hungarian sociological texts and what are these positions? What is defined consensually as common good among contemporary Hungarian sociologists? Is there any such thing? For this purpose, I will select and analyse texts from socio.hu and Szociológiai Szemle in an illustrative way. We often encounter explicit normativity on the part of researchers when presenting and interpreting data. I have previously shown (Gárdos 2020) how normative and moral positions guide researchers in explaining social phenomena, and when researchers construct new variables or develop explanatory models based on these normative positions, which then guide them towards ways of presenting results that conform to these normative positions.

3. How can open science in sociology contribute to the common good? And what is the current state of open science in sociology? For this, I will analyse presentations held at the event "Sociological Research Data in Hungary" (Gárdos et al 2021), where representatives of universities and research institutions talked about open science. Open science has many dimensions and is an increasingly important topic in the international science industry. But adherence to some of the requirements of open science (transparency, traceability, honesty, accessibility) offers one possible way of establishing sociology as an institution for the public good.

Geambasu Réka - Gergely Orsolya - Nagy Beáta - Somogyi Nikolett

BBTE Kolozsvár - KRTK RKI; EMTE Sapientia Csíkszereda; Corvinus Egyetem, Budapest;

Antwerpeni Egyetem

reka.geambasu@ubbcluj.ro

Alapvető anyaság. Anyai szerepvállalás karantén idején magyarországi és erdélyi magyar középosztálybeli nők beszámolóiban

A 2020. márciusi járványintézkedések következtében bezárt iskolák, fejlesztő intézmények, sportlétesítmények elérhetetlensége alapjaiban változtatta meg a kisgyermekes családok életét. A szülői stratégiák nagymértékben függtek attól, hogy miként folytatták a munkavégzést a megváltozott körülmények között, hiszen a KSH adatai szerint a foglalkoztatottnak mindössze kb. egyötöde dolgozhatott otthonról. A home office lehetővé tette a munkavállalás fenntartását, illetve váratlanul elhozta a régóta hiányolt rugalmasságot. Az otthonról, nem csak munkaidőben végezhető munka lehetővé tette a megszorodott gyermekgondozási és háztartási feladatok elvégzését, valamint a keresőmunka folytatását is. Ebben a helyzetben pedig nemcsak hogy felerősödött az anyaszerep fontossága, hanem nagyobb lett a társadalmi tétje is, különös tekintettel a gyermekek megfelelő fejlesztésére. Előadásunkban arra a kérdésre keressük a választ, hogy túl az anyák személyes preferenciáin voltak-e társadalmi ösztönzői annak, hogy a megkérdezett nők az anyaszerepet érezték legfontosabbnak a karantén idején.

E kérdés megválaszolására is 2020. májusában 52 félig strukturált interjút készítettünk magyarországi és erdélyi magyar anyákkal. Miután az alapsokaságot úgy határoztuk meg, hogy partnerükhöz hasonlóan teljes állásban otthonról dolgozó, alkalmazott, legalább egy, 2–14 év közötti gyermeket nevelő nők alkossák, szándékainktól eltérően is jobbára diplomás, középosztálybeli családok női tagjai kerültek a mintánkba, akikkel online vagy telefonos interjút készítettünk.

Előadásunkban abból indulunk ki, hogy az intézmények bezárása olyan helyzetet teremtett, amely egyfajta szélsőséges gondoskodási válsághoz (Fraser, 2016) volt hasonlítható, vagyis amelyben a családok lényegében nem számíthattak egy sor intézményre a reprodukciós feladatok ellátása során. Az anyák szerepének megértését hármass keretben kíséreljük meg. Egyrészt az intenzív anyaság fogalomkészletét használjuk (Hays, 1996), majd az oktatással szembeni bizalmatlanságot és az anyák gyermekük iskoláztatásában játszott szerepét írjuk le (Berényi, 2021). Végül áttekintjük a rugalmas foglalkoztatás „nőies” jellegét és annak nemi szerepekre gyakorolt hatását (Chung és mtsai., 2021).

Eredményeink azt mutatták, egybecsengően más magyar és nemzetközi kutatások következtetésével, hogy az anyák nem törekedtek a gondoskodási feladatok újraelosztására, hanem elfogadva a hagyományos munkamegosztás legitimitását, a kivételesen nehéz körülmények között is megpróbálták a legtöbb munkát maguk elvégezni. A saját szerepükről való gondolkodásukban a megkérdezett nők anyai feladataikat sorolták előre. Annak tulajdonították a legnagyobb tétet a lezárás első 3 hónapjában, hogy hogyan tudnak gyermekeik számára megfelelő segítséget nyújtani.

Az anyaságot priorizáló stratégia kollektív jellege mellett beazonosíthatók azok a külső társadalmi tényezők, amelyek alakították, de korlátozták is az anyák döntési lehetőségeit, elvárásként támasztva velük szemben azt, hogy gyermekeik igényeit helyezték előtérbe. Előadásunk így nem szűken a gyermekvállalás, hanem általánosságban az anyaság kapcsán

veszi szemügyre azokat a mechanizmusokat, amelyek révén a társadalom egy rendkívüli helyzetben szabályozza, meghatározza és végső soron alapvető társadalmi szereppé teszi az anyaságot.

Taken for granted motherhood Motherhood during quarantine in the accounts of Hungarian middle-class women in Hungary and Transylvania

The closure of schools, childcare, development and sports facilities due to the March 2020 pandemic measures has fundamentally changed the lives of families with young children. Parenting strategies depended to a large extent on how they continued to work in the changed circumstances, as only about one fifth of those employed could work from home, according to the Hungarian Central Statistical Office. The home office has made it possible to maintain employment and has brought an unexpected flexibility that has long been lacking. The possibility to work from home, not only during working hours, has also made it possible to take on more childcare and household tasks, as well as to continue gainful employment. In this situation, the importance of the role of mother has not only increased, but also the social stakes, particularly with regard to the proper development of children. In our presentation, we will seek to answer the question of whether there were social incentives beyond the personal preferences of mothers to feel that the maternal role was the most important during the quarantine period.

To answer this question we conducted 52 semi-structured interviews with Hungarian mothers in Hungary and Transylvania in May 2020. As the population was defined as women who, like their partners, were employed, working full-time from home and raising at least one child aged 2-14, we mainly selected a sample of women from middle-class families with a university degree, who were interviewed online or by phone.

In our presentation, we start from the premise that the closure of institutions created a situation that could be likened to a kind of extreme care crisis (Fraser, 2016), i.e. in which families essentially could not rely on institutions to perform reproductive tasks. We attempt to understand the role of mothers in a threefold framework. First, we use the conceptual framework of intensive motherhood (Hays, 1996), then we describe the lack of trust in education and the role of mothers in their children's schooling (Berényi, 2021). Finally, we review the 'feminization' of flexible employment and its impact on gender roles (Chung et al., 2021).

Our results show, in line with the conclusions of other Hungarian and international research, that mothers did not seek to redistribute care responsibilities, but, accepting the legitimacy of the traditional division of labour, tried to do most of the work themselves even under exceptionally difficult circumstances. In thinking about their own role, the women interviewed prioritised their maternal responsibilities. In the first 3 months of closure they placed the highest stakes on how they could provide adequate support for their children.

Based on our data it is possible to identify social factors that shaped but also constrained mothers' choices, expecting them to prioritise the needs of their children. Our presentation will thus look not narrowly at childbearing, but at motherhood in general, and the mechanisms by which society regulates, defines and ultimately makes motherhood a fundamental, taken-for-granted social role in an exceptional situation.

Tagság, részvétel elköteleződés, avagy hogyan befolyásolja az eredményeket a civil részvétel mérésére alkalmazott mérőeszköz?

A civil szervezetekben való részvétel mérésének hosszú hagyománya van. Almond és Verba 1963-as munkája, majd a Közép-európai rendszerváltások civil társadalom elméletei, végül Robert Putnam társadalmi tőke elmélete megszilárdította a civil részvétel helyét a demokráciával, társadalmi integrációval, politikai és társadalmi részvétellel foglalkozó kutatásokban. Ez azzal is jár természetesen, hogy a civil részvétel mérése a legtöbb ilyen jellegű, nagymintás, reprezentatív adatfelvétel része. A European Values Study, az International Social Survey Project. különböző hullámai, az European Social Survey mellett a hazai kutatások is kidolgozták a maguk, civil részvételt mérő blokkját. Ezek a kutatások azonban eltérő részvételi eredményeket mutatnak, azaz nagymértékben változhat, hogy egy-egy adatfelvétel pontosan milyen mértékű civil részvételt mér.

Prezentációnkban azt vizsgáljuk meg, hogy a részvétel mértéke mennyire függ a kérdezés módjától. Ebben a kérdésfeltevés során használt koncepciót (tagság, részvétel, elköteleződés), illetve a kérdésben felsorolt tevékenységi területek számát és típusait (pl. a helyi részvétel bevonása) vizsgáljuk meg. A tevékenységek típusait egyszerre a leginkább elterjedt, ún. purposive-activity (e.g. Smith et al 2016) tipológiát használjuk, hiszen a legtöbb kérdőív tevékenységi területeket sorol fel. Ugyanakkor a vizsgálatban kiemelten kezeljük a helyi részvétel bevonását az elemzésbe, az elmúlt évek kutatási tapasztalatai ugyanis azt mutatják, hogy a helyi részvétel szerepeltetése a választható kategóriák között a tevékenységi terület alapú tipológiától eltérő csoportok részvételi tevékenységét is felmérheti. A második lépésben azt is megvizsgáljuk, hogy a tevékenységi területek analitikus (funkció szerinti) csoportosítása segíthet-e a felsorolt tevékenységek számának kijelölésében. A vizsgálathoz összegyűjtöttük az 1990 és 2021 közötti olyan magyarországi kutatásokat, amelyek a 15 vagy 18 év feletti populációra, jellemzően nemre korra, településtípusra reprezentatív mintán gyűjtöttek adatot a civil részvételről és megvizsgáljuk, hogy az eredményeket mennyire befolyásolják a feltett kérdések fenti jellemzői. A vizsgálat eredményei arra utalnak, hogy a konkrét kérdésfeltevés módjai mellett a kérdőíves kontextushatás is jelentősen befolyásolhatja a részvétel mért mértékét. Az eredményekre építve javaslatot teszünk egy sztenderdizált mérési eljárásra is, amelyet később nemzetközi adatok bevonásával is tesztelünk majd.

Membership, participation, belonging: To what extent do measurement methods used to capture civic participation influence the results?

Measuring associational participation has a long tradition. The work of Almond and Verba in 1963, then the civil society theories of Central European transition, or Robert Putnam's theory of social capital solidified the place of associational participation in research dealing with democracy, social integration, and political and social participation. As a result, the measurement of civic participation is often part of large-scale, representative surveys. Just to name some examples: the European Values Study, the various waves of the International Social Survey Project, and the European Social Survey, Hungarian research has also developed

its own block measuring civic participation. However, these researches show different participation results, i.e. the exact level of civil participation measured by each data collection can vary greatly.

In our presentation, we examine to what extent the degree of associational participation depends on the exact method used for measurement. As such, we examine various features of the questions: the phrasing, the concept of participation included in the questions (e.g. membership, participation, or belonging), as well as the number and types of activities listed in the question (e.g. the involvement of local participation). To do that, we use the purposive-activity (e.g. Smith et al 2016) typology, since most questionnaires list areas of activity. At the same time, in the study, we give priority to the inclusion of local participation in the analysis, due to our research experience in the past years. This research experience shows, that the inclusion of local participation might capture the associational participation of groups significantly different from the groups that appear as active based on the activity area-based typology.

In the second step, we will also examine whether the analytical grouping of activity areas (by function) can help in determining the number of listed activities. For the study, we collected survey datasets collected between 1990 and 2021 in Hungary representative of the 15+ or 18+ population, typically by age, sex, and type of settlement- We examine, how the results are influenced by the above-mentioned characteristics of the questionnaires. The results of the study indicate that, in addition to the specific ways of asking questions, the context bias of the questionnaire can significantly influence the measured level of participation. Based on the results, we also propose a standardized measurement procedure, which we will later test using international data.

Gosztonyi Márton

gosztonyi.marton@gmail.com

Társadalmi vállalkozások fejlesztéstörténete egy Borsod megyei faluból

Előadásomban egy közel tíz éves folyamatot mutatok be, ami a társadalmi vállalkozások fejlesztésnek történetét öleli fel egy borsodi faluban. Az előadásban kitérek a folyamat hermeneutikai értelmezésére, a fejlesztő és a közösség szerepére és viszonyára, a fejlesztői munka folyamatára, azaz a „hogyanra”. Előadásomban nehezen megválaszolható kérdésekre keresem a választ, mint, hogy mi volt a pontos folyamata a fejlesztésnek? Mi lett azután, hogy megvalósítottuk a fejlesztéseket? Valóban volt-e „értelme” ennek a folyamatnak? Mi volt a hatása, mi volt az eredménye? Hogyan lehet a cselekvésről magáról tudósítani? Milyen ökoszisztémában zajlik egy mély részvételen alapuló, közösségi fejlesztés. Előadásom célja, hogy rávilágítson azokra a folyamatokra és kérdésekre, amelyekbe a társadalmi vállalkozások fejlesztése beágyazódik Magyarországon, valamint kérdéseket fogalmazzon meg a társadalmi változás lehetséges irányairól.

Social enterprise development in a disadvantaged community

I will present a nearly ten-year process, which covers the history of the development of social enterprises in a village in Borsod County. In the presentation, I will cover the hermeneutic interpretation of the process, the role and relationship of the developer and the community, the process of the development work, i.e. the "how". The presentation is looking for answers to questions that are difficult to answer, such as what was the exact process of the development? What happened after we implemented the social enterprises? Did this process really "make any sense"? What was the effect, what was the result? The purpose of my presentation is to shed light on the processes and issues in which the development of social enterprises is embedded in Hungary, as well as to formulate questions about the possible directions of social change.

A rokoni és a baráti kapcsolatokra épülő struktúra főbb jellemzői 2006-ban és 2015-ben Magyarországon

Az előadás az EU-SILC 2006-os és 2015-ös speciális, rokoni és baráti kapcsolatokkal foglalkozó modulja alapján mutatja be, hogy a két vizsgált évben milyen volt a 16 év feletti magyarországi népesség kapcsolatainak struktúrája és intenzitása. Az eredmények szerint, összhangban korábbi hazai kutatások megállapításaival, 2006-hoz képest 2015-ben Magyarországon ritkább kapcsolattartás lett jellemző. A baráti kapcsolatok, azon belül is a személyesen tartott baráti kapcsolatok kevésbé, addig a rokoni kapcsolatok, különösen a rokonokkal való távolsági kapcsolattartás erőteljesebben megritkultak. A különböző társadalmi csoportok közül a már eleve hátrányosabb helyzetűeket vagy az intenzitásban, vagy a kapcsolatok struktúrájában bekövetkező változás jellemzően negatívan érintette. Az idősebbek és a deprivált háztartások lakóinak helyzete azonban mindhárom vizsgált dimenzióban romlott: kapcsolataik erőteljesebben gyengültek, tovább jobban szűkültek a rokoni és a személyesen tartott kapcsolatokra 2015-re.

A 2015-ös eredmények alapján elmondható, hogy a kapcsolatstruktúra átlagosan kiegyenlített, a kapcsolatok fele-fele kötődik rokonokhoz vagy barátokhoz, és hasonlóan egyenlő a személyes és a távkapcsolatok egymáshoz viszonyított aránya. Eredményeink szerint a kor mellett a háztartás anyagi helyzetének van jelentős együtt járása a kapcsolatstruktúra jellemzőivel. A többváltozós regressziós modellek egyik tanulsága, hogy az idősödéssel párhuzamosan felerősödik más háttérváltozó kapcsolatstruktúrára gyakorolt hatása, ami az idősök közti kapcsolati egyenlőtlenségek mélyüléséhez vezet. A modellek másik tanulsága, hogy a háztartásra vonatkozó tulajdonságok (anyagi helyzet, létszám, transzferkapcsolata más háztartásokkal) bevonása érdemben befolyásolja a klasszikus háttérváltozók hatásmechanizmusát, így megerősítést nyer, hogy a kapcsolatintenzitás és kapcsolatstruktúra mélyebb megismeréséhez elengedhetetlen a háztartások belső szerkezeti sajátosságainak mélyebb vizsgálata

Basic characteristics of social network structures based on family and friendship relations in 2006 and 2015 in Hungary

The presentation will use the 2006 and 2015 EU-SILC special module on kinship and friendship relations to show the structure and intensity of relationships among the Hungarian population aged 16 and over. The results show that, in line with the findings of previous research, the strength and the intensity of social relations declined in general. At the same time, some specifications occurred. Relationships with friends, including face-to-face friendships, have become less frequent, while relationships with relatives, especially long-distance relationships with relatives, have become more frequent. Among the different social groups, those who were already disadvantaged tended to be negatively affected either by changes in the intensity or the structure of the relationships. The situation of the elderly and people living in deprived households worsened in all three dimensions examined: their relationships

weakened more strongly, and were further reduced to those with relatives and personal contacts by 2015.

The 2015 results show that the relationship structure is on average balanced, with half of all relationships being with relatives or friends, and a similar proportion of personal and long-distance relationships. Our results show that, in addition to age, the financial situation of the household is significantly associated with the characteristics of the relationship structure. One of the lessons from the multivariate regression models is that the influence of other background variables on relationship structure is amplified with ageing, leading to a deepening of relationship inequalities among older people. Another lesson of the models is that the inclusion of household characteristics (financial status, number of members, transfer relationship with other households) significantly modifies the nature of the effect of classical background variables, thus confirming that a deeper understanding of relationship intensity and structure is essential to gain a deeper understanding of the internal characteristics of households.

Győri Ágnes – Perpék Éva

Társadalomtudományi Kutatóközpont Gyerek-esély Kutatócsoport; Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet

perpek.eva@tk.hu ; gyori.agnes@tk.hu

Mobilitási szándék és magyarázó tényezői a szociális szektorban

Számos kutatás bizonyítja, hogy a segítő szakemberek stresszterhelt környezetben dolgoznak, és emiatt kiégésük kockázata is magasabb. Ezek a tényezők sok esetben a szakma elhagyásához vezetnek. Az előadás a szociális szektorban dolgozók szakmai mobilitását vizsgálja, a munkakörnyezetükkel és kiégés érintettségükkel összefüggésben.

A kutatás adatai kérdőíves adatfelvételen alapszanak. A vizsgálatba szociális (család- és gyermekjólét, gyermekvédelem) és nem szociális (pedagógiai szakszolgálat) területen dolgozókat egyaránt bevontunk, lehetővé téve a különböző szakmák és szakterületek közötti összehasonlítást. A nemzetközi standardoknak megfelelően a kiégésnek három dimenzióját vizsgáljuk: a teljesítményvesztést, az elszemélytelenedést és az érzelmi kimerülést. Az elemzés során faktorelemzésre és útelemzésre támaszkodunk.

Eredményeink szerint a munkakörülmények négy jól elkülöníthető faktorba redukálhatók, ezek: a terepmunka faktor, a kliens faktor, a munkavégzés-motivációs faktor, valamint a munka- és feladatilleszkedés faktor. Ezt követően útelemzéssel vizsgáltuk, hogy mely munkatényezők befolyásolják közvetlenül a mobilitást, és melyek a kiégés tünetek közvetítésével. Eszerint a négy munkakörnyezet-faktor közül három – a terepmunka nehézségei, a munkakör és feladatok illeszkedési problémái és a nem megfelelő munkavégzési, motivációs körülmények – mind közvetlenül, mind közvetetten befolyásolják a mobilitási szándékot. A negyedik, kliensekkel kapcsolatos problémákat tartalmazó faktor nincsen közvetlen kapcsolatban a mobilitási szándékkal, hanem azt közvetetten, a kiégésen – pontosabban az érzelmi kimerülés tüneteiben – keresztül befolyásolja.

Az egyes szakmákkal és szakterületekkel kapcsolatban megállapítható, hogy a gyermekvédelemben dolgozókat jobban veszélyezteti az elszemélytelenedés és az érzelmi kimerülés, mint a másik két szakterület (család- és gyermekjólét, pedagógiai szakszolgálat) munkavállalói. A szakterület (gyermekvédelem) tehát szintén közvetetten, a kiégés két dimenziójának közvetítésével fejt ki hatását, és növeli a mobilitási szándékot. A közvetlen és közvetett utakat külön-külön és együttesen figyelembe véve a vizsgálat fő következtetése, hogy a munkavégzés–motivációs problémák vezetnek a legnagyobb mértékben mobilitáshoz. Ennél kisebb, ám szintén meghatározó mértékben növeli a mobilitási szándékot az, ha a munkavégzés során munka- és feladatilleszkedés problémák vannak jelen.

Mobility intention and its explanatory factors in the social sector

Numerous studies prove that representatives of helping professions work in a stressful environment, so that they are more at risk for burnout. In many cases, these factors lead to intention to leave the profession. The presentation examines the professional mobility of social sector workers, in relation to their work environment and prevalence of burnout. The research data is based on a survey. We involved both social (family and child welfare, child protection) and non-social (pedagogical service) workers in the research, enabling a

comparison between different professions and fields of expertise. In accordance with international standards, we examine three dimensions of burnout: reduced personal accomplishment, depersonalization and emotional exhaustion. During the analysis, we rely on factor analysis and path analysis. According to our results, the working conditions can be reduced to four clearly separable factors, such as: the fieldwork factor, the client factor, the work performance-motivational factor, and the job and task fit factor. After that, we used a path analysis to examine which work factors directly affect mobility and which ones are mediated by burnout symptoms. According to this, three of the four work environment factors - the difficulties of fieldwork, the problems of matching the job and tasks, and the inadequate working and motivational conditions - both directly and indirectly influence the intention to leave. The fourth factor, containing problems related to clients, is not directly related to the mobility intention, but influences it indirectly, through burnout - more precisely, the symptoms of emotional exhaustion. In relation to the individual professions and fields of expertise, we revealed that workers in child protection were more at risk of depersonalization and emotional exhaustion than workers in the other two fields of expertise (family and child welfare, pedagogical services). The field of expertise (child protection) also exerts its effect indirectly, by mediating two dimensions of burnout, and increases the intention to leave. Considering the direct and indirect paths separately and together, the main conclusion of the study is that work-motivation problems lead to mobility to the greatest extent. Mobility intention is increased to a lesser extent, but still significantly if there are work and task compatibility problems during work.

A Cserehát kulturális öröksége mint közkincs és közjószág (Avagy: hány gombóc fagyit adnak egy népdalért?)

A történeti Abaúj megyében (vármegyében) - ma Borsod-Abaúj-Zemplén megyében - fekvő Cserehát mint történeti régió és néprajzi kistáj számos, a tudomány által feltárt kulturális és szellemi örökségi elemmel rendelkezik, amelyekhez a CR-kutatás újabbakat is felsorakoztatott. A népi építészet és a népzene ismert és – sajnos, a helyiek és a tágabb régióban élők előtt is jórészt – ismeretlen értékes emlékei mellett kastélyok, udvarházak sora maradt fenn, többször romos vagy szakszerűtlenül helyreállított állapotban; ezek értékét növeli, hogy „klasszikus” értelemben vett középkori kővár nem épült a területen. A falvak, mert a Cserehátnak csak falvai vannak, vasút sem épült itt, gazdag vallási és egyházi múlttal és jelennel is rendelkeznek, az egyházak (köztük a 300 éves múlttal rendelkező evangélikusok és görögkatolikusok) spirituális értékeiken túl egyedülálló építészeti és művészeti örökséget hoztak itt létre a középkori törökverő vitéz felsőgagyi sírkövétől és kányi görögkatolikus templom kiemelkedő művészeti minőségű berendezéséig és a fái plébániatemplom gyönyörű Szentháromság-oltáráig. A vidék eddig nagyrészt ismeretlen irodalmi múltját a CR-kutatás tárta fel, a projekt történész kutatói pedig mind a 25 falu tudományos igényű történetét összefoglalták. Minden hasonló projekt fő kérdése (ráadásul deklarált célja) az eredmények közkinccsé tétele, vagyis a közkinccset is közkinccsé kell tenni, hogy ha ma nem is, de holnap vagy holnapután akár anyagi erővé is válhasson, „fizetni is lehessen vele” (így a kulturális jószág pénzre, akár „gombóc fagyira” is átváltható), főként a régió honpolgárainak. A CR kutatásainak közkinccsé tételében, s így a helyi identitás, a műveltség, a lakóhely iránti intellektuális és érzelmi elkötelezettség erősítésében – a számos személyes találkozás, konferencia, rendezvény mellett – fontos elem, hogy a csereháti falvaknak új, a történeti múltat és jelent tekintve részletes Wikipedia-szócikkek készültek magyar és angol nyelven, illetve 6 határmenti községnek szlovák nyelven is.

The cultural heritage of the Cserehát Region as a public treasure and public good (Or: how many scoops of ice cream are given for a folk song?)

The Cserehát, located in the historical county of Abaúj (Abov) – today in the county of Borsod-Abaúj-Zemplén – as a historical region and ethnographic small region along the Slovak border, has many cultural and spiritual heritage elements discovered by some scientific researches, to which our CR (i. e. Creative Region) research has listed new ones. In addition to the valuable monuments of folk architecture and folk music, which are known and – unfortunately, largely unknown to the locals and those living in the wider region – a number of manor houses have survived, often in ruins or unprofessionally restored; their value is increased by the fact that no medieval stone castle and fortress in the “classical” sense was built in the area. The villages, because Cserehát has only villages, no railway was built here, have a rich religious and church past and present, the churches (including the Lutherans and Greek Catholics with a 300-year history) have created a unique architectural and artistic heritage here in addition to their spiritual values, from the tombstone of the medieval Turk-beater valiant in the parish church of Felsőgagy to the outstanding artistic quality of the Greek Catholic church in Kány and the beautiful altar of the Holy Trinity in the parish church in Fáti. The hitherto largely unknown literary past of the region was revealed by our CR research, and the historian researchers of the project summarized the scientific history of all 26 villages. The main issue (in addition, the declared goal) of our CR research is to transform our scientific results into public domain even “public treasury”, in order to strengthen local identity, education, cultural niveau, intellectual and emotional commitment to the place of residence. The main problem of all similar projects is how to turn the research results to public property, in our case: how to turn the accumulated and discovered cultural heritage to material force. So, that if not today, but tomorrow or the day after tomorrow it can even become a financial force, i.e. one “could pay be with it” (in this way, the cultural asset can be exchanged for money, even for “ice cream”), mainly for citizens of the region. Keeping all of this in mind, in addition to numerous personal meetings, conferences, and events, it became an important component of our activities that new, detailed Wikipedia articles were prepared for the 26 villages of Cserehát, looking at their historical past and present, in Hungarian and English, and also in Slovak for 6 border villages.

Lakhatási anomáliák a borsodi térség elslumosodó területein.

Előadásomban a borsodi régióban a lakhatási kérdés dilemmáit szeretném tágabb társadalmi kontextusukban bemutatni, különös tekintettel az elsumosodó vidéki településekre. A kutatás támaszkodott a társadalmi tőke (Coleman, Granovetter, a szegénység kultúrája (Lewis) és Mérőnek az „extermisztán” és „normalisztánnal” kapcsolatos elsősorban a gazdasági folyamatokhoz kötődő elméleti megfontolásaira, melyeket a szociális szférában próbálok megkamatoztatni. Ez utóbbit egyfajta analógiaként értelmezem: a térségben a szegénység mérete és mélysége az, amely extrém körülményeket teremt. Kérdés a bevett szociálpolitikai gyakorlat a lakhatás területén mennyiben alkalmazható „extermisztánban”, és ha alkalmazzuk, ez milyen anomáliákat eredményezhet.

A kutatás több településen folyt, melyek között voltak városok, nagyobb (ezer fő feletti) és aprófalvas (pár száz fős) települések is. Összesen 50 interjú készült. De előadásomban támaszkodni fogok korábbi kutatási eredményeimre is.

A rendszerváltás után a térségben megjelenő a tömeges munkanélküliség következtében a lakhatás területén is a szociális természetű problémák eszkalálódása volt megfigyelhető, ennek leegzekletansabb formái a városi nyomornegyedek és az elslumosodó falvak megjelenése volt. Ekkor e területen homogén szegénység volt megfigyelhető, nagy méretű vándorlással. A városok a felszámolni vagy felújítani dilemmával szembesültek, a falvakban pedig a tömeges (el)vándorlás következtében az üresen maradt lakóépületek jelentették a legfőbb problémát. Napjainkra megfigyelhető az elsumosodó területeken az egyenlőtlenségek növekedése. Ennek az összetett jelenségnek a hátterében főleg a munkavállalási lehetőségek bővülését, a külföldi munkavállalást, a (szervezett) bűnözésből (kábitószert forgalmazás, emberkereskedelem) való hirtelen meggazdagodást kell keresnünk. Ily módon a piac is jelentős tényezővé válik a lakhatási problémák megoldásában.

Mivel a munkavállalás területén a társadalmi tőkének oly nagy a jelentősége, és a városi slumokban, elslumosodó falvakban élők kapcsolati hálóját nemigen terjed túl a közvetlen rokoni körön, ez azt eredményezheti akár egy apró faluban is, hogy a település egy része „jön föl”. De még arra is van példa, hogy akár még egy nagyobb faluban meg is fordulhat az elsumosodási tendencia, mert a társadalmi kapcsolathálón bővülő (építési) vállalkozások oly sok embert tudnak foglalkoztatni. Mivel a falvakban akár pár százezer forintért lehet házat venni a lakhatás kérdését a piaci résztvevők viszonylag könnyen meg tudják oldani, sőt még felújításra is futhatja.

A térségben futó területfejlesztési, lakhatást segítő szociális programok nemigazán vesznek tudomást a körülmények megváltozásáról, e programok már hosszabb távon is fenntarthatatlanok, és paradox módon a benne részt vevők szociális ellehetetlenülését okozhatják, melyben a kapcsolati hálónak és a társadalmi tőkének is szerepe lehet.. Ezért véleményem szerint nem a régi (be nem való) gyakorlatot kellene erőltetni, hanem új kezdeményezésekre lenne szükség „extermisztánban”. Ilyen új szociálpolitikai stratégiai irányok a slumosodó térségekben a szenvedélybetegségek, különös tekintettel a kábítószer fogyasztás terjedésének megállítására, a fiatalok terheinek visszaszorítására, és nem utolsó

sorban a közlekedés – tömegközlekedés javítása, mely a munkaerőhiányra való hozzáférést segíti elő.

Accommodation Anomalies in the Growing Slum Areas of Borsod Region

In this lecture I am going to describe the dilemmas of the accommodation problems in the Borsod Region in a broader social context, with special regard to the rural areas declining into the state of slums. The research was based on the concepts of social capital (Coleman, Granovetter), culture of poverty (Lewis), and on the theoretical considerations of Mérő's „extremistan” and „normalistan” related, in particular, to the trends of the economy - and I attempted to transfer these ideas to the social sphere. I interpret Mérő's concept as a kind of analogy: in the region it is the extent and depth of poverty that results in extreme conditions. The question is how far the established practice of the social policy system and, within that, the accommodation policy can be applied in „extremistan”, and what type of anomalies it may result in.

The research was conducted in several settlements, including some towns, bigger settlements (over 1000 inhabitants) as well as smaller ones (with a few hundred people). 50 interviews were made altogether. However, in this lecture I am going to rely on my earlier research findings as well.

After the change of the regime, the Borsod Region was affected by mass unemployment and, as a consequence, we experienced the escalation of social problems in the field of accommodation as well: its most striking form being the appearance of city slums, and villages declining into the state of slums. At that time, the region was characterised by homogeneous poverty and by intensive migration. The towns were facing the problem whether to pull down the slums or to renovate them, whereas in the villages the houses remaining unoccupied as a result of the mass migration caused a major problem.

Nowadays, in these slum-areas, an increase of social inequalities can be observed. The reasons for this complex phenomenon can be found in the expansion of domestic employment possibilities, in finding employment abroad, and in the rapid accumulation of wealth originating from (organised) crime: distribution of drugs and human trafficking. As a result, the market is also becoming a significant factor in solving the accommodation problems.

Due to the significance of social capital in finding employment, and to the fact that the social network of people living in city slums and in villages declining into slums does not extend over the circle of their close relatives, we may find that a part of a settlement can be „moving upward”, even in a small village. In fact, there are some cases when even in a bigger village, the process of declining into a slum may take a reverse course, because the (construction) enterprises based on the social network can employ quite a lot of people. As houses can be bought for a few hundred thousand forints in the villages, the question of accommodation can be solved easily, and people can even afford renovating them.

The social programs of regional development and accommodation assistance do not really recognize the occurring changes: these programs cannot be maintained in the long run and, paradoxically, may cause a social catastrophe for the participants. The social network and the social capital may also play a role in this process. Therefore, I am of the opinion that, instead of pushing the old, inoperative practice, new initiatives are needed in „extremistan”. These new strategic trends of social policy in the slum regions should focus on preventing the spread of addictions, particularly that of drug addiction, on fighting back teenage pregnancy and –

last but not least – on improving the public transport, which could help people gain access to the labour market.

A férf(i)i jövedelemhátrány mint elégedetlenségforrás

Tanulmányunkban abból az intézményi közgazdaságtani megközelítésből indulunk ki, amelyben a háztartástagok elégedettsége lényeges eleme a háztartás „működésének”. Azt vizsgáljuk, hogy mennyire és hogyan függ össze a párok életükkel való elégedettségével jövedelmeik egymáshoz viszonyított mértéke. Másként, hogyan különbözik az elégedettség annak függvényében, hogy az egyén saját jövedelme meghaladja-e a párja jövedelmét? E látszólag mesterkélt kérdés mögött, olyan alapkérdések rejtőzködnek, mint: Ki a háztartásfő? Elfogadható-e, hogy a háztartásban ne a férfi legyen a „fő kenyérkereső”?

Az elemzés során a KSH Háztartási költségvetési és életkörülmény adatfelvételének 2015-ös hullámát használjuk. Elsődleges elemzési mintánkat az a háztartások alkotják, amelyekben olyan különböző nemű partnerek élnek, akiknél a nőnek és a férfinak is volt munkaviszonyból származó jövedelme (N=1484). Azt vizsgáltuk, hogy hogyan különbözik azoknak a nőknek/férfiaknak az élettél való elégedettsége, akiknek a háztartásában a nő személyes pénzbeli munkajövedelme magasabb, mint a férfi személyes pénzbeli munkajövedelme, azoknak az elégedettségétől, akiknek a háztartásában a nő jövedelme az alacsonyabb.

Eredményeink szerint azok a férfiak, akiknek a partnere többet keres, mint ők maguk, jelentősen elégedetlenebbek, mint a partnerüknél többet kereső férfiak. Ehhez hasonlóan azok a nők, akik többet keresnek a partnerüknél, jelentősen elégedetlenebbek, mint azok a nők, akik kevesebbet keresnek. Ezt az elégedettségi hátrányt nem csupán az eredményezi, hogy a nő magasabb jövedelmi aránya a háztartás rosszabb anyagi helyzetének egyfajta indikátora lehet, illetve a partnerek (elsősorban a férfi) egészségi állapotával és munkaerőpiaci lehetőségeivel is összefügghet, hiszen ezeket a szempontokat több változóval kontrolláltunk. Sőt, szakadós regressziós elemzésünk eredményei szerint nem csupán arról van szó, hogy a nő magasabb jövedelme függ össze negatívan a partnerek elégedettségével, hanem valóban egy „elégedettségi töréspont” van a nő 0.5-es jövedelmi aránya körül, amikor a háztartásban sérül a férfi elsődleges kenyérkereső szerepét előíró norma.

Összességében eredményeink arra utalnak, hogy a háztartástagok elégedettségét nem csupán a háztartás anyagi helyzete vagy összjövedelme határozza meg, hanem az is, hogy az egyes háztartástagok milyen mértékben járulnak hozzá a háztartás összjövedelméhez. Az utóbbi elégedettségi hatását pedig feltehetően a háztartáson belüli nemi szerepekkel kapcsolatos elvárások, illetve az azoknak való megfelelés alakítja.

Men's income disadvantage as a source of dissatisfaction

In this paper, we draw on the institutional economics approach, in which the satisfaction of household members is an essential element of household "functioning". We analyze to what extent and how couples' life satisfaction is related to their relative income (compared to their partner). In other words, how does satisfaction differ depending on whether the individual's income is higher than that of his or her partner? Behind this seemingly contrived question, there are basic questions such as: Who is the head of the household? Is it acceptable that the man should not be the "main breadwinner" in the household?

The analysis is based on the 2015 wave of the Household Budget and Living Condition Survey of the Hungarian Central Statistical Office. Our primary sample consists of mixed-gender couple households in which both the woman and the man had an employee income (N=1484). We examined how the life satisfaction of women/men in households where the woman's personal employee cash income is higher than the man's income differs from the satisfaction of those in households where the woman's income is lower.

Our results show that men whose partners earn more than themselves are significantly less satisfied than men who earn more than their partners. Similarly, women who earn more than their partner are significantly less satisfied than women who earn less. This satisfaction disadvantage is not only due to the fact that a higher female income share may be an indicator of poorer household financial status, and may also be related to the health status and labor market opportunities of partners (especially men), as these aspects are controlled for by several variables. In fact, the results of our regression discontinuity design (RDD) analysis suggest that not only is the woman's higher income negatively associated with the satisfaction of the partners but there is indeed a "satisfaction breakpoint" around the woman's income ratio of 0.5 when the norm of the male primary breadwinner role in the household is violated. Overall, our results suggest that household members' satisfaction is not only determined by the financial situation or total income of the household, but also by the extent to which household members contribute to the total household income. The impact of the latter on satisfaction is presumably shaped by expectations of and compliance with gender roles within the household.

Havasi Virág

Miskolci Egyetem BTK ATTI

virinyo@gmail.com

Mezőgazdaság, mint eszköz a közösségfejlesztésben, a társadalmi igazságosság és az életminőség növelésében

A mezőgazdaság egy fejlett nyugati országban a GDP 3-4%-át hozza létre, mégis alapvető jelentőségű. Az embert az állatvilágtól -többek között- az a tevékenysége különbözteti meg, hogy képes életfeltételeit kialakítani, élelmét megtermelni. Az étel, amit megeszünk, kifejezi a hely identitását is, ahol élünk, és nagyban befolyásolja életminőségünket, egészségünket. Magyarországon a rendszerváltás óta a családi vállalkozások elszorvadtak, a hazai élelmiszerek pedig kiszorultak a boltokból (Lányi, 2010), nőtt a földbirtokkoncentráció, további gépesítés zajlott, monokultúrák alakultak ki. A termék- és termelési támogatások a termelők jövedelmének háromnegyedét teszik ki (Popp et al, 2018). A 2000-es évektől irányul figyelem az élelmiszer önrendelkezés és élelmiszer igazságosság kérdéseire, melyek a társadalmi igazságossághoz és a biztonság témaköréhez is szorosan kapcsolódnak. Az élelmiszerekkel kapcsolatos aktivizmus megjelenése korábbra tehető, de típusai és elterjedtsége egyre bővül. E körbe tartoznak az alternatív élelmiszer ellátási láncok kialakulása is, úgy, mint közösség által támogatott mezőgazdasági modellek (CSA), közösségi kertek és -ironikus módon ma már- a termelői piacok.

Az előadásban a fent említett láncok típusait mutatjuk be, hazai esélystruktúráikat és jelentőségüket.

A CSA szervezeti típusai lehetnek farmer által menedzselte rendszerek, a fogyasztók/ helyi lakosok által létrehozott és menedzselte típusok (melyben a fogyasztók a föld tulajdonosai vagy bérlői, egyben a termelők foglalkoztatói, így a termékekért már nem fizetnek), farmerek és fogyasztók által közösen létrehozott és menedzselte szervezetek, farmerek szövetkezetei és közvetítő szervezet által menedzselte rendszerek. Hazánkban leginkább a farmerek és a közvetítő szervezet (Miskolci Zöld Kosár, Szatyor Egyesület) által menedzselte rendszerek jelentek meg, Fogyasztói a magas képzettségű, fiatal, jó anyagi helyzetű, önreflexív, élménykereső, városi tudatos fogyasztók. (Balázs, 2013) Több kezdeményezés néhány évi működés után megszűnik. Így volt ez a Pro Lecsó programmal is, amiben a CSA szokásos céljain kívül (minőségi, helyben vagy közel megtermelt élelmiszerhez jutás, a termelő számára biztonságos működés és igazságosabb ár) megjelent a vidéki rászorulókat támogatása és megerősítése, azaz szociális célok is. A közösség által támogatott mezőgazdasági formák egy típusának tekinthetjük a szociális farmokat. A hazai kezdeményezések közül a Szimbiózis Alapítvány vonatkozó tevékenységét mutatjuk be. A közösségi kertek létrejöhetnek saját ellátásra, valamint üzleti, oktatási és integrációs céllal, illetve ezek különböző kombinációiban. A városi közösségi kertek a városi zöldfelületek növeléséhez, a városlakók lelki egészségének növeléséhez is hozzájárulnak.

Valamennyi bemutatandó forma közösségfejlesztési eszközként is szolgál(hat).

Az előadás részben interjú kutatásra, részben internetes információ keresésre épül.

Agriculture as a tool for community development, increasing social justice and the quality of life

Agriculture generates just 3-4% of GDP in a developed Western country, but it is still of fundamental importance. Humans are distinguished from the animal world - among other things - by their ability to create their own living conditions and produce their own food. The food we eat also expresses local identity and greatly influences our quality of life and health. In Hungary since the change of regime, many agricultural family businesses have withered away, and domestic food products have been pushed out of stores (Lányi, 2010), the concentration of land ownership increased, the tendencies before the regime change, such as the increase in mechanization and the formation of monocultures, continued to strengthen. Product and production subsidies account for three quarters of producers' income (Popp et al, 2018). Since the 2000s, more attention has been focused on the issues of food self-determination and food justice, which are closely related to social justice and safety. Activism related to food appeared earlier, but today its types and prevalence are expanding. This includes the development of alternative food supply chains, such as community-supported agricultural models (CSA), community gardens and farmers' markets.

In the presentation we identify the different types of the above-mentioned chains, their domestic opportunity structures and presence.

CSA organizational types can be: farmer-managed systems, shareholder/subscriber created and managed types (where the consumers are the owners or tenants of the land, they hire a farmer to grow crops, so they no longer pay for the products), systems managed by farmer-shareholder cooperatives, farmer cooperatives and systems managed by intermediary organizations. In our country mostly systems managed by farmers and intermediary organizations appeared, (e.g. Miskolci Zöld Kosár, Szatyor Egyesület). Their consumers are highly educated, young, affluent, self-reflective, experience-seeking, city-dwelling, conscious consumers. (Balázs, 2013) Several initiatives are discontinued after a few years of operation. This was also the case with the Pro Lecsó program, in which, in addition to the usual goals of the CSA (access to quality, locally or nearby produced food, safe operation for the producer, and a fairer price), appeared social goals such as the support and strengthening of the needy in rural areas. Social farms can be considered a type of community-supported agricultural forms. Among the domestic initiatives we present the relevant activities of the Symbiosis Foundation. Community gardens can be created for self-supply, as well as for business, educational and social integration purposes, or in various combinations of these. Urban community gardens also contribute to the increase of urban green spaces and thus the mental health of city dwellers.

All forms to be presented also serve (or can serve) as community development tools.

The presentation is partly based on interviews and partly on analyzing sources on the Internet (home pages, facebook profiles).

A zöld mozgalom három évtizede Magyarországon

Az előadás a hazai zöld mozgalom elemzését tűzi célul. Bemutatja a zöld szervezetek és szerveződések típusait, és típusonként legalább egynek a történetét. Megvizsgálja, hogy milyen tényezők járultak hozzá a mozgalmat jellemző főbb tendenciákhoz, mik a mozgalom sikerei-eredményei és kudarcai-nehézségei.

A kutatás részben sajtó-elemzésen alapult, részben interjúk kutatáson, részben az egyes szervezetek honlapjának (közösségi oldalának, blogjának) elemzésén. A mozgalom beágyazottságának vizsgálata nemzetközi értékkutatások eredményeinek felhasználásával történt.

A hazai zöld mozgalom mára szakosodott, jelentős szakmai kapacitásokkal bír, de társadalmi beágyazottsága alacsony és erőforráshiányos. Az illiberális fordulat negatívan érintette a zöld mozgalmat, miképp az egész civil társadalmat, de még így is ez a szegmens tekinthető a legsikeresebbnek az érdekérvényesítés és tiltakozó akciók terén. Ennek háttérében belső és külső tényezők is állnak: belülről a rendkívül motivált és elkötelezett aktivisták megléte, akiknek a mozgalom értékei saját identitásuk részét képezik. Külső hatások pedig az Európai Unió elvárásai és a globális klímaváltozás egyre kézzelfoghatóbb következményei. A mozgalom egész története során sikeres felvilágosító és szemléletformáló tevékenységet végzett és végez, behozott új technológiákat és felélesztett hagyományos, de értékes módszereket.

Számos szerző (Tarrow, 2011, Szabó, 1999, Tilly, 2004, Snow, 2004) utal rá, hogy a társadalmi mozgalmak innovatív szerepet töltenek be a társadalmi fejlődésben, a zöld mozgalom sajátossága, hogy párhuzamosan végez értékteremtő és értékőrző tevékenységet. Egyes szereplőknél az életmódkísérlet a domináns, másoknál az advocacy funkció. A hazai civil társadalmon belül sajátossága a zöldeknek az is, hogy erős hálózatépítést folytattak, és több szervezet a zöld témákon kívüli területekre is kiterjesztette tevékenységét: szociális kérdések, emberi jogok kérdései (Isd. Védegylet, Greenpeace, kis, helyi szervezetek). Ennek háttérében az áll, hogy a fenntartható fejlődés nem pusztán egy gazdasági koncepció, mely a természeti erőforrások fenntartható használatára utal, hanem -miként az ENSZ 2021-es fenntartható fejlődési céljai is kifejezésre juttatják- társadalmi dimenziói is vannak.

A magyar társadalmat materiális értékrend jellemzi, mely nehezíti a zöldek helyzetét, de lassú intergenerációs értékrendváltás hazánkban is megfigyelhető, mely a zöldek jövőbeli pozíció erősödését vetíti előre.

A politikai életben a zöld mozgalomból kinőttek politikai pártok is, melyek egyrészt erőforrást vontak el a mozgalmtól, másrészt lehetőségük volt a zöld agenda erőteljesebb megjelenítésére. Az LMP története és szakadása rámutatott, hogy a zöld értékek képviselése megjelenhet mind baloldali, mind jobboldali politikai orientáció mellett, ami a jövő szempontjából ismét előremutató vonás, hiszen könnyebben tud koalíciót építeni egy-egy zöld téma.

Three decades of the green movement in Hungary

The lecture aims to analyze the domestic green movement. It presents the types of green organizations and the history of at least one of each type. It examines what factors have contributed to the main tendencies characteristic of the movement, what are the successes-results and failures-difficulties of the movement.

The research was partly based on press analysis, partly on interviews and partly on the analysis of the website (community page, blog) of each organization. The embeddedness of the movement was examined using the results of international value research.

The Hungarian green movement is specialized for today and has significant professional capacities, but its social embeddedness is low and resources are lacking. The illiberal turn affected negatively the movement, as well as the entire civil society, but even so, the green segment can be considered the most successful in terms of advocacy and protest actions. This is due to both internal and external factors: from within, the existence of highly motivated and committed activists for whom the movement's values are part of their own identity. External influences are the expectations of the European Union and the increasingly tangible consequences of global climate change. During the entire history of the movement it carried out successful educational and attitude-forming activities, brought in new technologies and revived traditional but valuable methods.

Several authors (Tarrow, 2011, Szabó, 1999, Tilly, 2004, Snow, 2004) refer to the fact that social movements play an innovative role in social development. The characteristic of the green movement is that it simultaneously performs value-creating and value-preserving activities. For some actors the emphasis is on a lifestyle experiment, while for others the function of advocacy is dominant. Within Hungarian civil society the greens are characterized by strong networking, besides several organizations have extended their activities to areas other than green topics: social issues, human rights issues (see Védegylet, Greenpeace but also small, local organizations). This is based on the fact that sustainable development is not just an economic concept that refers to the sustainable use of natural resources, but also has social dimensions, as expressed by the UN's 2021 sustainable development goals.

Hungarian society is characterized by a materialistic value system, which makes the situation of the Greens somewhat difficult. But since a slow intergenerational change in values can be observed in our country, the position of the greens can be expected to strengthen in the future.

Political parties also grew out of the green movement, which, on the one hand, took away resources from the movement, and on the other hand, there is opportunity to present the green agenda more forcefully. The history and split of the LMP (Lehet más a politika/The politics can be different) showed that the representation of green values can appear with both left-wing and right-wing political orientations. It is a forward-looking feature again, since it can be easier to build a coalition along certain green topics.

Életminőség-közösség-konfliktus egy leszakadó térség településein

Az Abaúji térség lakói a rendszerváltás előtt alapvetően a mezőgazdaságból éltek, illetve az ipari városokban találtak munkahelyet - és ingáztak vagy heteltek. Az utóbbi évtizedekben a térség gazdasági státusza „leszakadó” lett, az átlagjövedelem, iskolázottság és a vállalkozások száma is az országos átlag alatti.

A Miskolci Egyetem Creative Region kutatási projektjén belül 2018-ban 18 abaúji településen folyt kérdőíves kutatás. Az előadásban ennek a kérdőíves felmérésnek a társadalmi közérzetre vonatkozó kérdéseit elemezzük. A települések közösségi életét, az emberek egymás közti segítségnyújtásának mintázatait, a közöttük előforduló konfliktusok jellegét és gyakoriságát, a szabadidős aktivitásokat elemezzük olyan objektív mutatókkal összefüggésben, mint a települések jövedelmi helyzete, öregedési indexe, az ott élő romák aránya, vagy hogy a település lakóinak hány százaléka követett el bűncselekményt.

A vizsgált 18 településből kettő város, 12 pedig törpefalu. Kovács (2005) községtipológiája szerint a vizsgált abaúji települések „legrosszabb helyzetű, szegregált, gettósodó”, „hasadt társadalmú, elöregedő” vagy „elöregedett” községek.

A jelenkori vidékszociológia alaptézise, hogy a város-vidék ellentét csupán társadalmi konstrukció eredménye, de a magyar vidékkép -és a vidékek tényleges világa- összetett. Ennek pozitív pólusán a csend-nyugalom-természeti szépség, közösségi összetartás, hagyománytisztelet állnak, a negatív oldalt a szűkülő gazdasági lehetőségek, szegénység, kulturális tőkevesztés, társadalmi konfliktusok jellemzik. Miképp látni fogjuk, a vizsgált településeken mindkét pólus jellemzői megjelennek.

Az emberek életükkel való általános elégedettségét azzal a kérdéshármassal mértük, hogy a válaszadók szeretnék-e elköltözni, hova és miért. A költözni vágyók aránya 15% alatt csupán három -térségi viszonylatban-jobb jövedelmi helyzetű, romák által alacsonyabban lakott településre jellemző. Négy helyen a válaszadók egyharmada-fele szeretné elhagyni a települést (köztük a járásközponton is). Az összes többi vizsgált településen a költözni vágyók aránya magas, 50-70%. Ez a csoport nagyon heterogén a település lakosságszámát, jövedelmi helyzeteét és társadalmi összetételét tekintve. Mint ahogy heterogének a települések minden egyes részkérdés elemzése kapcsán is, általános összefüggéseket szinte nem is lehetett megállapítani, mindig volt az esetleg azonosított mintázat alól kivételt jelentő helyszín. Mindennek az a tanulsága, hogy a felületes és távolról szemlélődő ember számára hasonlónak tűnő, hasonló jellemzőkkel bíró települések nagyon is eltérőek, mindnek megvan a maga sajátos története, hangulata, karaktere.

Eredményeink árnyalják más, szegénységet és társadalmi kapcsolatokat érintő kutatások eredményeit is. Így például Messing (2006) azt állapította meg, hogy a szegénység körében, különösen a romák közt nagy a kapcsolati vákuumban élők aránya. Ők olyan háztartások tagjai, melyek nem adnak senkinek és nem is kapnak senkitől segítséget. Az eredmények azonban eltérőek voltak regionális elhelyezkedés szerint: a baranyai romák közt alacsonyabb a kapcsolati vákuumban élők aránya. Mi, jelen kutatásunkban a legtöbb településen intenzív segítő kapcsolatokat találtunk. Csurgó (2016) kutatási eredményei szerint a vidéki településeken több a gyenge kötések száma a városokhoz képest, a szubjektíve városiasnak érzett településeken pedig több az erős kötés. Utasi (2013) azt azonosította, hogy növekvő iskolai végzettség a családdal való kapcsolattartás intenzitásának csökkenésével, viszont több másodlagos kapcsolattal jár. Mi azt vettük észre, hogy az iskolai végzettség növekedésével egyre gyakoribbá válnak a legkülönbözőbb típusú szabadidős tevékenységek. Ezzel szemben az érettségizettektől kezdve kevéssé gyakori a rokonokkal való összejövetel, a felsőfokú

végzettségűek esetén pedig a barátokkal való összejövetel is, mint a többi iskolai végzettség szerinti csoportban. Az iskolai végzettség növekedésével ugyanakkor nő a térségből való elvándorlás aránya is, ami az érintett települések további erőforrásvesztését vetíti előre.

Quality of life, communities, and social conflicts in the settlements of a region lagging behind

Before the change of regime the inhabitants of the Abaúji region basically draw their livelihood from agriculture or found jobs in the industrial cities and commuted daily or weekly. In recent decades the economic status of the region has become "lagging behind", the average income, level of education, and the number of businesses are also below the national average.

As part of the Creative Region research project of the University of Miskolc, survey research was conducted in 18 settlements of Abaúj in 2018. In the presentation we will analyze the findings of this survey regarding social well-being. The communal life of the settlements, the patterns of mutual assistance between people, the nature and frequency of conflicts between them, and the leisure activities are analyzed in relation to objective indicators such as the income situation of the settlements, the aging index, the proportion of Roma living there, or the percentage of inhabitants committed a crime.

Of the 18 investigated settlements two are cities and 12 are hamlets. According to the village typology of Kovács (2005) the examined settlements in Abaúj are either "worst-off, segregated, ghettoized", or "aging villages with divided society" or "aged" villages.

The basic thesis of contemporary rural sociology is that the urban-rural contrast is only the result of social construction. The Hungarian rural landscape - and the actual world of rural areas - is complex. So the aforementioned thesis is true for some settlements, but not generally. The positive pole of the Hungarian countryside image is silence, tranquility, natural beauty, community cohesion, and respect for tradition, the negative side is characterized by narrowing economic opportunities, poverty, loss of cultural capital, and social conflicts. As we will see, the investigated settlements show the characteristics of both poles.

People's general satisfaction with their lives was measured with three questions asking whether the respondents would like to move away, where, and why. According to our results the proportion of people who want to move away is below 15% in only three settlements (with a better income in regional terms and a lower population of Roma). In four places (including the district center) one-third to one-half of the respondents want to leave the settlement. In all the other investigated places the proportion of people who want to move away is high, between 50-70%. This group is very heterogeneous in terms of population, income and social composition of the settlement. They are heterogeneous in many other respects as well, it is almost impossible to establish general relationships, there is always a location that is an exception to the possibly identified pattern. The lesson of all this is that settlements that seem similar to a superficial and distant observer are very different, each has its own specific history, atmosphere, and character. Our results shade the results of other research concerning poverty and social relations. Thus, for example, Messing (2006) stated that among the poor, especially among the Roma, the proportion of people living in a social capital vacuum (kapcsolati vákum) is high. They are members of households that do not give to or receive help from anyone. However, the results were different according to the regional location: among the Roma in Baranya county the proportion of people living in a social capital vacuum is lower. In our current research we found intensive helping relationships in most settlements. According to the research findings of Csurgó (2016), there are more weak ties in rural

settlements than in cities, while there are more strong ties in settlements that are subjectively perceived as urban. Utasi (2013) identified that increasing education level is associated with a decrease in the intensity of contact with family, but with more secondary relationships. We have noticed that as the level of education increases, the most diverse types of leisure activities become more and more common. On the other hand, gatherings with relatives are less frequent among those who have graduated from high school, and in the case of those with a higher education level, gatherings with friends are also less common, as in the other educational groups. At the same time the rate of emigration from the region also increases with the increase in education level, which predicts a further loss of inner resources for the affected settlements.

Hegedűs Márk

Pécsi Tudomány Egyetem

hegedus.mark@pte.hu

A bizalom mérésének érvényessége és megbízhatósága

A bizalom a társadalomtudományok egyik olyan kutatási területe, ami komplex, alaposan kidolgozott elméleti megközelítésekkel rendelkezik, ugyanakkor empirikus eszközrendszere kevésbé áll szilárd lábakon. Az általánosított bizalom kérdőíves vizsgálatának legelterjedtebb eszköze a szakirodalomban gyakran csak „standard” bizalomkérdésnek nevezett formula, amely a következőképpen hangzik: „Általánosságban Ön mit mondana? A legtöbb emberben meg lehet bízni, vagy inkább azt, hogy nem lehetünk elég óvatosak az emberi kapcsolatokban?”. A kutatásom célja ennek a standard kérdőíves mérőeszköznek a vizsgálata a megbízhatóság és az érvényesség dimenziói mentén, kiegészítve a standard kérdés mellett megjelenő egyéb kiegészítő kérdésekkel. Az általánosított bizalom kérdések célja a standard kérdés alátámasztása és a mérőeszköz finomítása. A törekvéseim kiindulópontja elméleti jellegű, és nem csupán a bizalom mérésével kapcsolatos módszertani kérdésekre világít rá. Ehhez hívom segítségül a morális-emocionális igazoláselvek koncepcióját és a bizalomfunkciók elméletét. A kutatásom központjában az áll, hogy a standard kérdés eredményei összecsengenek-e az általánosított bizalom mérésére használt egyéb kérdésekkel, tehát a magas bizalom morálisan és emocionálisan alátámasztott-e, illetve, hogy a standard bizalom kérdés alapján magas bizalomszinttel rendelkező válaszadók bizalmi funkciói megfelelnek-e az elméleti elvárásoknak. Elemzésemben survey felmérések és egyéni kísérleti adatfelvételek eredményei egyaránt szerepet játszanak. A vizsgált eredmények komoly érvényességi problémákat jeleznek, a standard kérdés ugyanis gyengébb összefüggést mutat olyan további változókkal, amelyekkel a bizalom koncepciójából következően lényegesen szorosabb kapcsolatot feltételezhetnénk. Míg a megbízhatóság területén nem találkozhatunk ilyen problémákkal. Ez a kérdéskör nemcsak önmagáért fontos, hanem azért is, mert a standard bizalom kérdés és a fogalomhoz kapcsolódó általánosított bizalomkérdések gyakran makroszintű tudományos tézisekben és szakpolitikai jelentésekben is nagy szerepet játszanak, illetve eredményei a különböző szociológiai, közgazdaságtani, pszichológiai, és politikatudományi területeken felhasználásra kerülnek. Viszont, ha ezek az eredmények nem működnek mikroszinten, akkor makroszinten sem tudjuk használni őket, ezért a legtöbb kutatástól eltérően az elemzés során az egyéni szintre is nagy hangsúlyt fektetek. Így fő kérdésem, hogy a standard bizalom kérdésre adott válaszok megfelelően együtt járnak-e az feltételezések szerint idetartozó általánosított bizalom másik két kérdésére adott válaszok eredményeivel, valamint a bizalomfunkciókkal, és valóban az elméletben megfogalmazottakat mérik-e fel.

Examining the validity and reliability of generalized trust measuring

Trust is a field of research in social sciences that has complex, well-developed theoretical approaches, but its empirical tools are less established. The most common survey tool for measuring generalized trust is a formula often referred to in the literature as “standard” trust question, which reads as follows: “Generally speaking, would you say that most people can be trusted or that you need to be very careful in dealing with people?”. The aim of the dissertation is to examine this standard survey item along the dimensions of reliability and validity. In my analysis, I use Hungarian data obtained from various international surveys. My results indicate serious validity problems, as the standard question shows only weak linkage with additional variables, which, based on the conceptual background, should be in a close relationship with trust. The question arises, however, as to whether generalized trust, as a personal and social phenomenon, actually exists, whether the concept is worth dealing with, and, from the point of view of methodology, whether we can say that the standard trust question used to measure generalized trust works properly. In any case, the number of critical observations appearing in the literature in connection with measurement is increasing, some of them raise theoretical concerns and others are very critical of the methodology. The starting point of my own endeavors is theoretical in nature too, and does not merely shed light on the methodology issues in connection with the measurement of trust. I'm showing this through the European societies with the use of the biggest survey databases. In the countries examined in general the results support the view to be found in the literature, however, in the case of the countries of Central Eastern Europe the relationship between trust and trust functions is not as one would expect, especially in the case of Hungary.

Hegedűs Rita

Budapesti Corvinus Egyetem

hegerita@gmail.com

Önkéntesség és vallásos identitás

Az önkéntes tevékenység jelentős része olyan feladatok ellátására irányul, amelyek a közjót szolgálják. Motivumai között megkülönböztetik a régi és az új típusút (azaz altruisztikust és énközpontút) (pl. Dorner 2021, Bartal és Kmetty 2011, Czike és Bartal 2005, Czike és Kuti 2006). Az első típusba illeszkedik a vallásos indíttatás. Több kutatás szerint is igaz, hogy a vallásos személyek nagyobb eséllyel lesznek önkéntesek, továbbá nagyobb eséllyel adakoznak rászoruló embertársaik javára (pl. Fényes és Kiss 2011, Hegedűs 2008). Ugyanakkor a vallásos identitás sok mindent magában foglal, többek között a vallás tanaiból fakadó értékrendet, etikát, illetve az inkább a hagyományokhoz kötődés jelentőségét, s ezzel együtt a nemzeti elkötelezettséget. A kettő sokszor együtt jár, de messze nem mindig Casanova (1995). A vallásos identitás nem azonos a vallásossággal, fontos a különbségtétel (s itt utalhatunk Hervieu-Léger 2001 „belonging without believing” terminusára.) Kérdéses tehát, hogy a vallásos identitás típusa és a közjót szolgáló önkéntes tevékenység jellege között van-e kapcsolat.

Kutatásom a jelenlegi ukrainai menekültválságra irányul, s kérdésem az, hogy azon vallásos identitással rendelkezők körében, akik Magyarországon bármiféle segítséget nyújtottak eddig a menekülteknek, található-e kapcsolat a vallásos identitás jellege és aközött, hogy kiknek nyújtottak segítséget. Hipotézisem szerint az inkább a nemzeti identitáshoz kapcsolódó vallásosok nagyobb eséllyel nyújtottak segítséget a kárpátaljai magyaroknak, mint az inkább etikai jellegű vallásossággal rendelkezők.

Elemzésem, melyről előadásomban beszámolok, két részből áll: első lépésben az Európai Értékrendvizsgálat (EVS) 2018-as hullámának magyar adatain megvizsgálom az önkéntesség és a vallásos identitás típusának összefüggését, második lépésben pedig egy kisléptékű online kérdőívezés adatain kifejezetten az ukrainai menekülteknek segítők körében vizsgálom hipotézisem. Mindkét vizsgálatban keresztábra-elemzést és regresszióelemzést alkalmazok.

Az EVS-adatok vizsgálata alapján is elmondható, hogy nemzeti kötődés és vallásosság erős kapcsolatban áll egymással, de az összefüggés természetesen nem determinisztikus. Azok a vallásos személyek pedig, akiknél kevésbé hangsúlyosan jelenik meg a magyarságuk, egy árnyalatnyival nagyobb arányban számolnak be önkénteskedésről, de ez a kapcsolat még tovább vizsgálendő.

Volunteering and religious identity

A significant part of voluntary activity is aimed at carrying out tasks that serve the common good. Among its motives, a distinction is made between old and new types (i.e. altruistic and self-centred) (e.g. Dorner 2021, Bartal and Kmetty 2011, Czike and Bartal 2005, Czike and Kuti 2006). The first type includes religious motivation. According to several studies, religious persons are more likely to be volunteers and more likely to donate to help their fellow human beings in need (e.g. Fényes and Kiss 2011, Hegedűs 2008). At the same time, religious identity encompasses many aspects, including values and ethics derived from religious doctrines, as well as the importance of being more attached to traditions and, in turn, national

commitment. The two often go hand in hand, but far from always (Casanova 1995). Religious identity is not the same as religiosity, it is important to distinguish between the two (and here we can refer to Hervieu-Léger 2001's term 'belonging without believing'.) It is therefore questionable whether there is a link between the type of religious identity and the nature of voluntary activity for the common good.

My research is focused on the current refugee crisis in Ukraine, and my question is whether among those with religious identities who have provided any kind of assistance to refugees in Hungary there is a relationship between the nature of religious identity and the fact for whom they have provided assistance. My hypothesis is that religious people with a stronger national identity are more likely to have provided assistance to Hungarians in Transcarpathia than those with a more ethical religious identity.

My analysis, which I will report on in my presentation, consists of two parts: first, I will examine the relationship between volunteering and religious identity type using Hungarian data from the 2018 wave of the European Values Survey (EVS), and second, I will test my hypothesis using data from a small-scale online survey specifically among those helping refugees in Ukraine. In both studies I use cross-tabulation and regression analysis.

Examination of the EVS data also suggests that national attachment and religiosity are strongly related, but the relationship is of course not deterministic. And religious individuals who are less prominent in their Hungarianness report a slightly higher rate of volunteering, but this relationship needs to be further investigated.

Bevándorlás vs. gyermekvállalás? A kormány diskurzusának elemzése a 2015-ös migrációs válsággal kapcsolatban

Európa népessége öregszik és a teljes termékenységi arányszám egyik országban sem éri el a 2,1-es helyettesítési rátát. Mindez hosszú távú következményekkel is járhat, a munkaerőhiány negatívan érintheti a gazdasági növekedést és veszélyezteti a nyugdíjrendszer fenntarthatóságát. (May 2015). A népességcsökkenés ellensúlyozására a pronatalista családpolitikák, a bevándorlást támogató politikák, valamint ezek kombinációi nyújthatnak megoldást. Az észak- és nyugat-európai országokkal szemben, Magyarország elutasító bevándorlás politikát folytat (Bíró-Nagy 2021, Bocskor 2018), miközben az Orbán-kormány 2010-es megalakulása óta egyre nagyobb szerepet kapnak a gyermekvállalást támogató pénzügyi ösztönzők az alacsony termékenység ellensúlyozására (Szikra 2018). A 2015-ös európai migrációs válság kapcsán a kormány diskurzus a migrációellenesség irányába fordult (Bíró-Nagy 2021, Bocskor 2018). Magyarország európai szinten is kiállt amellett, hogy nem fogad bevándorlókat, és elutasítja a migrációt mint a demográfiai problémák kezelésének egyik lehetőségét (Bíró-Nagy 2021, Bocskor 2018).

Ebben a kutatásban azt vizsgáljuk, hogy a kormány bevándorlással kapcsolatos kommunikációja miként kapcsolódik össze a gyermekvállalás kérdésével. Ehhez tematikus elemzést végeztünk a 2014 és 2020 között a kormány jelenlegi és archív weboldalain közzétett bevándorlás témakörét érintő beszédek és cikkek alapján.

Összesen 84 olyan cikket vagy beszédet találtunk, amelyben a bevándorlás és a gyermekvállalás/család szavak egyszerre fordultak elő. A tematikus elemzés előzetes eredményei alapján hat témakört tudtunk elkülöníteni. A legnagyobb csoportot azok a beszédek és cikkek alkotják, amelyekben a két megoldás egymás kizárólagos alternatívájaként jelenik meg, s a magyar kormány egyértelmű álláspontja, hogy a demográfiai problémákat nem bevándorlással, hanem a magyar családok gyermekvállalásának ösztönzésével kell megoldani (1. téma). Ehhez kapcsolódóan, a bevándorlás elutasításának alátámasztásaként, megjelenik az a témakör is, hogy a bevándorlás a munkaerőpiaci problémákra sem megoldás, hiszen Magyarország számos munkaerő-tartalékkal rendelkezik, úgy mint a romák vagy határon túli magyarok (2. téma csoport). A második legnagyobb tematikus csoport Kelet- és Nyugat-Európa ellentéte, abból a szempontból, hogy az utóbbi a bevándorlásra a demográfiai és a munkaerőpiaci problémák kezelésének egyik lehetőségeként tekint (3. téma). Ezzel szemben a kormány a magyar emberek véleményére (is) hivatkozva (nemzeti konzultáció) a migrációt mint megoldási lehetőséget elutasítja (4. téma), sőt megjelenik annak vizionálása is, hogy a bevándorlás együtt járhat a nemzethalállal, mivel nemcsak a demográfiai csökkenés vezethet a nemzeti kultúra elvesztéshez, de az is, hogyha migrációval pótoljuk a népességet (5. téma csoport). Ráadásul a bevándorlás számos diszfunkcióját is hangsúlyozza kormány, mint például a bűncselekmények számának növekedése, sőt a 2020 kora tavaszán Magyarországon is megjelenő pandémia kapcsán még a koronavírus terjedésének veszélyét is összekapcsolja a bevándorlással (6. téma).

Immigration and having children: how are they linked in government communication in Hungary?

Europe's population is ageing and the total fertility rate is below the replacement rate of 2.1 in all countries. This could have long-term consequences, with labour shortages negatively affecting economic growth and threatening the sustainability of pension systems (May 2015). Pronatalist family policies, pro-immigration policies and a combination of these can help to offset population decline. In contrast to the countries of Northern and Western Europe, Hungary has an anti-immigration policy (Bíró-Nagy 2021, Bocskor 2018), while since the formation of the Orbán government in 2010, financial incentives to support childbearing have been increasingly used to counteract low fertility (Szikra 2018). In the context of the European migration crisis in 2015, the government's discourse turned towards anti-immigration (Bíró-Nagy 2021, Bocskor 2018). Hungary has also taken a stand at the European level not to accept immigrants and it rejects migration as a way to address demographic problems (Bíró-Nagy 2021, Bocskor 2018).

In this research we examine how the government's communication on immigration is linked to the issue of having children. To do this, we conducted a thematic analysis of the speeches and articles on immigration published on current and archived government websites between 2014 and 2020.

In total, 84 articles or speeches were found in which the words 'immigration' and 'childbearing'/'family' were used together. Based on the preliminary results of the thematic analysis, we were able to identify six themes. The largest group is made up of speeches and articles in which the two solutions are presented as exclusive alternatives to each other, and the Hungarian government's clear position is that demographic problems should not be solved by immigration, but by encouraging Hungarian families to have children (Theme 1). Related to this, there is also the theme that immigration is not a solution to labour market problems, since Hungary has many labour force reserves, such as the Roma or Hungarians living beyond the borders (Theme 2). The second largest thematic group is the contrast between Eastern and Western Europe, in the sense that the latter sees immigration as one of the ways to tackle demographic and labour market problems (Theme 3), while the government, citing (also) the opinion of the Hungarian people (based on the results of the National Consultation), rejects migration as a solution (Theme 4). It even suggests that immigration could lead to the death of the nation, since not only demographic decline could lead to the loss of national culture, but also the replacement of the population by migration (Theme 5). In addition, the government emphasises a number of dysfunctions of immigration, such as the increase in crime, and even links the threat of the spread of coronavirus to immigration in the context of the Covid-19 pandemic appeared in the early spring of 2020 in Hungary (Theme 6).

Erőviszonyok vizsgálata participációs várostervezés során – A Magdolna Negyed Program példája

A budapesti Magdolna Negyed Program (MNP) volt az első jelentősebb magyarországi városrehabilitációs program, amit széles társadalmi bevonással hajtottak végre. Az 1989-es rendszerváltást követően első alkalommal szembesült a magyar állam, a fővárosi és VIII. kerületi önkormányzat, valamint a várostervezők olyan rehabilitációs programmal, amelyben mindenféle szféra szereplői bevonásra kerültek a tervezés teljes folyamata alatt. Az Európai Unió alapjaiból is finanszírozott program 2005-ben kezdődött és három jelentős tervezési és kivitelezési fázis során mindenféle szociális és fizikai környezetet érintő rehabilitációs projektet valósítottak meg.

Az MNP első fázisának legnagyobb horderejű projektje a Mátyás tér komplex rehabilitációja volt, ami a legszélesebb társadalmi bevonással járt együtt. A kutatásunkban ez a projekt képezte vizsgálódásunk alapját. Ennek során a résztvevő szereplők (állami, önkormányzati, kivitelező szervek, civil szervezetek, helyi lakosok, tudományos szereplők stb.) közötti viszonyrendszert, azon belül is az erőviszonyokat tártuk fel. Elsősorban arra voltunk kíváncsiak, hogy egy sokszereplős tervezési folyamat mely szereplők érdekei mentén és időben milyen módon alakul.

A tervezés során történő társadalmi bevonás elméleti gyökerei több mint félévszázados múltra tekintenek vissza, gondolva elsősorban Sherry Arnstein 1969-es skálájára. A tervezésben résztvevő aktorok közötti erőviszonyok, dinamikák és felhasznált erőforrások fajtáinak kutatása újkeletűbb vizsgálódási irányvonal, emiatt nagyon sokféle analitikai szempontrendszer létezik. Kutatásunkban John Gaventa *“power cube”* analitikai módszerét használtuk empirikus vizsgálódásunk kivitelezéséhez. A Rubik-kockához hasonlítható modellben a kocka éleit az erő terei, szintjei és formái testesítik meg, amit rugalmasan, többféle kombinációban lehet elemezni.

Vizsgálatunk szerint az MNP és azon belül a Mátyás tér rehabilitációja kidomborította, hogy a magyar tervezési kontextus akkoriban még nem találkozott a mélyebb társadalmi bevonás módszereivel, amely számos zavart okozott a társadalmi bevonás folyamatában, de az önkormányzat és a kivitelező szervek között is számos hatásköri bizonytalanság jelentkezett. Ezáltal a rehabilitációs program során megfigyelhető erőviszonyokat elsősorban a kulturális kontextus által generált ún. *“láthatatlan erők”* határozták meg, amelyek végső soron hatással voltak a tervezési folyamatban megjelenő egyéb erőfajtákra is.

Analysis of power relations in a participatory urban planning program – The case of the Magdolna Quarter Program

The Magdolna Quarter Program (MQP) in Budapest was the first major Hungarian urban regeneration program which was carried out with a wide range of public participation. For the first time after the democratic transformation of 1989, the Hungarian state and municipal governmental actors and city planners had to face the implementation of an urban rehabilitation program in which every kind of stakeholder was involved and had to use participation methods during the whole project. From the European Union's funds financed program started in 2005 and through three major planning and implementation phases, every kind of social and physical rehabilitation project was carried out within the capital's eight district localized Magdolna Quarter. The highlight of the MQP was the renewal of the Mátyás square where the most complex projects materialized with the cooperation of the largest number of stakeholders. The theoretical basis of participatory planning goes back more than half a century, especially to Sherry Arnstein's ladder of participation. But the assessment of power relations through participatory planning is a rather new research area with several innovative analytical frameworks. To find out and trace the dynamics of the power relations between these actors in the projects concerning Mátyás square, we used John Gaventa's power cube method as an analytical framework. According to the structure of the power cube, our main aim was to analyze the spaces, levels and forms of power to find out what kind of power processes have formed the rehabilitation project. Our findings point to the conclusion that – as this was the first experience in the Hungarian context – the lack of this kind of participatory development culture was an important factor in the course of the social rehabilitation program. One of the most cardinal problems was the undefined competence of the program's contractors which generated further difficulties in the implementation of the program. Therefore, most of the power dynamics behind the program were influenced by invisible power which was rooted in the Hungarian planning culture at the time.

A roma lányok iskolai lemorzsolódásának okai a hátrányos helyzetű térségekben

A rendszerváltás óta a roma fiatalok között is jelentősen megnőtt az általános iskolát sikeresen elvégzők aránya, többségük a középiskolai tanulmányait is elkezdte, azonban végzettséget továbbra is viszonylag kevesen tudnak szerezni (Kertesi – Kézdi, 2016). 2017-ben a korai iskolaelhagyók aránya a 18-24 éves roma népességben 65,3% volt, szemben a nem romák 9,4%-os arányával (KSH 2018). A romák középiskolai sikertelensége mögött részben a családok szegénysége és a sikeres előmenetelt elősegítő otthoni nevelési környezet hiánya, részben pedig az iskolarendszer strukturális problémái (területi egyenlőtlenségek, szegregáció) állnak (Kertesi – Kézdi, 2016).

A nemzetközi eredményekkel összehangban (Delaney – Devereux, 2021), általánosságban nálunk is elmondható, hogy a lányok a középiskolákban (is) jobban teljesítenek, így kisebb a lemorzsolódásuk, kevésbé gyakori körükben a korai iskolaelhagyás (Fényes, 2009, Fehérvári, 2015, KRTK KTI 2022). A romáknál azonban nem ez a helyzet, a lányok lemorzsolódási esélyei nem különböznek lényegesen a fiúkéétól (Herczeg 2017). Sokatmondó, hogy a leghátrányosabb helyzetű régiókban, ahol a legmagasabb a romák aránya, a korai iskolaelhagyó lányok aránya meghaladja a fiúkét.

Az előadásban arra keresünk választ, hogy vajon milyen specifikus tényezők állhatnak a roma lányok különösen gyakori iskolai lemorzsolódása mögött. Mondanivalónkhoz az empiriát egy 2018-tól folyó panelvizsgálat eredményei szolgáltatják, amely felmérést az ország három leghátrányosabb helyzetű járásának 8. osztályos tanulói és tanáraik körében végeztük. A kutatás célja a gyerekek motivációinak és intencióinak felmérése, majd követésük 4 éven keresztül az intenciók teljesülésének vizsgálata érdekében. A vizsgálat során 59 tanulói és 13 tanári interjú készült.

Az interjúkból jól kirajzolódtak azok a korábbi kutatásokból már ismert tényezők, amelyek – nemtől függetlenül – felelősek a romák iskolai lemorzsolódásáért (a család szegénysége; a szülők eszköztelensége az iskolai előmenetel támogatásában; a pedagógusok eszköztelensége a szociális háttérrel összefüggő problémák kezelésében; a roma diákok diszkriminációja a továbbtanuláskor stb). A gender-specifikus tényezőkkel kapcsolatban azt találtuk, hogy a korai gyerekvállalás inkább következménye, mint oka az iskolai lemorzsolódásnak. Ugyanakkor fontos faktoroknak bizonyultak a tanároknak a roma lányok jövőjére vonatkozó percepciói; ezen percepciók szerepe a pályaorientációban; továbbá a lányoknak szóló szakmakínálat különösen erős korlátozottsága.

Causes of school dropout among Roma girls in disadvantaged regions

Since the transition, the proportion of Roma young people who successfully complete primary school has increased significantly, and most of them start secondary school, but relatively few of them can still get a qualification (Kertesi - Kézdi, 2016). In 2017, the proportion of early school leavers among the Roma population aged 18-24 was 65.3%, compared to 9.4% among non-Roma (KSH 2018). The reasons for the failure of Roma youth in secondary school are partly the poverty of families and the inadequacy of home environment for successful learning, and partly the school system's structural problems (spatial inequalities, segregation) (Kertesi - Kézdi, 2016).

In line with international results (Delaney - Devereux, 2021), girls also perform better than boys in secondary schools in Hungary, resulting in lower drop-out rates and fewer early school leavers among them (Fényes, 2009, Fehérvári, 2015, KRTK KTI 2022). However, this is not the case for Roma, where girls' dropout rates are not significantly different from boys' (Herczeg 2017). In fact, in the most disadvantaged regions, where the proportion of Roma is highest, the early school leaving rate for girls exceeds that for boys.

In this presentation, we will explore the key factors that may be behind the particularly high drop-out rates among Roma girls. We present the results of a panel study launched in 2018, which was conducted among 8th grade students and their teachers in three of the most disadvantaged counties. The aim of the research is to assess the motivations and intentions of the students and follow them up for 4 years to examine the fulfilment of these intentions. The study involved 59 interviews with pupils and 13 interviews with teachers.

The results confirmed the factors already known from previous research to be responsible for Roma school drop-out regardless of gender, such as parents' lack of material and other resources to support educational progress; teachers' lack of resources to deal with problems related to social background; discrimination against Roma students in further education, etc. Regarding gender-specific factors, we found that early childbearing is a consequence rather than a cause of early school leaving. However, teachers' perceptions of the future of Roma girls, the role of these perceptions in career guidance, and the particularly limited range of vocational options for girls were found to be important factors.

Alternatív lakhatási modellek keresleti oldala – Egy nemzetközi kérdőíves felmérés eredményei

A 2008-as gazdasági válság óta a szakirodalom egyre nagyobb része ír egyfajta globális lakhatási válságról (Potts 2020). Az Európa déli és keleti periferiáján – köztük Magyarországon - lévő országok esetében ez a válság a legtöbb mutató tekintetében még mélyebb, mint a centrumországokban (vö. Kováts 2021). A válságra adott egyik tipikus reakció a különböző non-profit, kollaboratív, a lakhatást közjósággként meghatározó modellekkel való kísérletezés, az ezekre való nagyobb nyitottság (Czischke et al. 2020). Magyarországon is megfigyelhető az alternatív lakhatási modelleket javasló szakértői anyagok – és civil kampányok – egyre nagyobb elterjedtsége, azonban a lakáspolitikai és a lakásfinanszírozással foglalkozó piaci szereplők mindezülig érdemben nem tették magukévá ezeket a javaslatokat (Vankó 2021). Ennek egyik oka lehet, hogy a kollaboratív lakhatási megoldásokat javasló csoportok csak ritkán tudtak robosztus, kvantitatív megalapozó kutatásokat végezni. Jelen kutatás ezt az űrt hivatott áthidalni egy kérdőíves adatfelvétel eredményeinek a bemutatásával. A kutatás egy nemzetközi konzorcium szervezésében zajlik 2022-ben Közép- és Délkelet-Európa nyolc országában, és egyik eleme egy négy fővárosban (Budapest, Belgrád, Ljubljana, Zágráb) lezajlott kérdőíves felmérés. A kérdőíves kutatás során a négy város lakóit lakhatási helyzetükről, lakhatással kapcsolatos attitűdjeikről, hitelfelvételi és költözési szándékaikról, valamint háztartási pénzügyeikről kérdeztük. Az előadás során a budapesti adatfelvétel egyes eredményeit ismertetem. Először a válaszolók objektív lakáshelyzetét és ennek szubjektív megélését mutatom be, majd a háztartások jövedelmi és pénzügyi helyzetét a lakásigényeikkel összefüggésben vizsgálom. Másodszor felvázolom, hogy az adatok alapján mekkora Budapesten azoknak a száma, akik a jelenlegi lakásfinanszírozási rendszerben nem tudják kielégíteni lakásigényeiket, azonban alternatív, non-profit, kollaboratív modellekkel enyhíteni lehetne lakhatási problémáikon; azaz akik egyes alternatív lakhatási modellek keresleti oldalán jelenhetnének meg. Végül pedig a budapesti adatokat a kutatásban részt vevő három másik fővároshoz hasonlítva elemzem a lakhatási válság hazai és régiós sajátosságait. Az előadás három legfontosabb hozzáadott értéke (1) a budapesti lakhatási válsággal kapcsolatos objektív és szubjektív jellemzők együttes bemutatása, (2) a lakhatással mint közjósággal foglalkozó közpolitikák kritikai újraértelmezése friss, empirikusan megalapozott szempontok szerint, (3) valamint a lakásszociológiai és lakásfinanszírozási kutatások közötti elméleti és empirikus kapcsolat megteremtése.

The demand side of alternative housing models – Results of an international questionnaire survey

Since the economic crisis of 2008, a growing body of literature has described a kind of global housing crisis (Potts 2020). For countries on the southern and eastern periphery of Europe, including Hungary, this crisis is even deeper than in the centre countries in most indicators (cf. Kováts 2021). A typical reaction to the crisis is experimentation with and greater openness to different non-profit, collaborative models that define housing as a public good (Czischke et al. In Hungary, too, there has been a growing proliferation of expert materials - and civil campaigns - proposing alternative housing models, but so far housing policy and housing finance market actors have not really embraced these proposals (Vankó 2021). One reason for this may be that groups proposing collaborative housing solutions have rarely been able to conduct robust, quantitative grounding research. This research aims to bridge this gap by presenting the results of a questionnaire survey. The research is organised by an international consortium in eight countries in Central and South-Eastern Europe in 2022 and includes a questionnaire survey in four capital cities (Budapest, Belgrade, Ljubljana, Zagreb). The questionnaire survey asked people in the four cities about their housing situation, attitudes towards housing, borrowing and moving intentions and household finances. The presentation will present some of the results of the Budapest survey. First, I will present the objective housing situation of respondents and their subjective perception of it, and then I will examine the income and financial situation of households in relation to their housing needs. Second, I will outline the number of people in Budapest who are unable to meet their housing needs under the current housing finance system but whose housing problems could be alleviated through alternative, non-profit, collaborative models, i.e. who could be on the demand side of alternative housing models. Finally, I will analyse the specificities of the housing crisis at national and regional level by comparing the data from Budapest with those of the three other capital cities included in the research. The three main added values of the paper are (1) to present a synthesis of objective and subjective features of the housing crisis in Budapest, (2) to critically revisit public policies dealing with housing as a public good from a recent empirically grounded perspective, (3) and to establish theoretical and empirical links between housing sociology and housing finance research.

A versenykorlátozás mint korrupciós kockázat azonosítása a közbeszerzési eljárásokban, természetes nyelvfeldolgozás segítségével.

A közbeszerzések a GDP 15 százalékát, valamint a kormányzati kiadások mintegy egyharmadát teszik ki. Európa-szerte elterjedtek a korrupcióval kapcsolatos vádak, ennek ellenére keveset tudunk a korrupcióról, és arról, hogy mi mozgatja azt. Az utóbbi években robbanásszerűen megnőtt a hivatalos, kormányzati nyilvántartáson alapuló, pályázati felhívás szintű adatok elérhetősége. Ez új lehetőséget nyitott a korrupció és a korlátozott verseny tanulmányozására, szövegbányászati módszerek alkalmazásával. Kutatásunk célja éppen ezért a nyílt verseny korlátozásának előrejelzése a közbeszerzési pályázatok tender szintű szöveges információinak felhasználásával.

Szövegbányászati megközelítésünk meghatározó lehet a jelenleg alkalmazott korrupciókockázati mutatók mellett (ilyenek például, ha a pályázati felhívást nem teszik közzé a potenciális ajánlattevők számára, vagy ha egy állami tendert közvetlenül nyílt verseny nélkül ítélnék oda). A megközelítésünk a fenti indikátorokra épít, de túlmutat azokon: a pályázati felhívásoknak azokból a szöveges részeiből indul ki, melyek leírják a beszerezni kívánt árukat és szolgáltatásokat, valamint az ajánlattevőkre vonatkozó feltételeket (például a megkövetelt előzetes tapasztalatokat). Korábbi kvalitatív esettanulmányok azt találták, hogy a pályázati feltételeket sokszor egy előnyben részesített ajánlattevőre szabják, hogy ezáltal kizárják a versenytársakat a pályázatból. Ez gyakran a pályázati feltételekbe rejtett, bonyolult követelmények révén történik. Elemzésünk tehát a korábbi kvalitatív kutatások eredményeire épít, és a gépi tanulás módszereit alkalmazza adminisztratív adatokon. Magyar közbeszerzési szerződéseket elemzünk a 2011 és 2020 közötti időszakból. Először – alapmodellként – a szöveges tartalom felhasználása nélkül replikáltuk a korábbi kutatásokat, melyek célja a verseny korlátozásának előrejelzése, azaz az (egyébként versenyképes tenderre) egyetlen benyújtott ajánlat prediktálása. Az, ha egy felhívásra egyetlen pályázat érkezik, korrupciós szándékot jelezhet. Ezután logisztikus regressziót és Random Forest modelleket illesztettünk n-gramok felhasználásával ugyanúgy az egy ajánlattevő, mint korrupciós kockázat megjóslására. Grid search segítségével kerestük az optimális hiperparaméter-beállításokat. A szöveges adatokon felül kontrollváltozókat is bevontunk a modellekbe (az évet, a termékkódon alapuló felosztást, az ajánlati árat, a helyszínt és a vevőtípust).

Az eredményeink azt mutatják, hogy a szöveges adatokat használó modellek felülmúlják az alapmodelleket az egy ajánlattevős pályázatok előrejelzésében. Kíváncsiak voltunk rá, hogy mely szövegrészek a legfontosabbak a korrupciós kockázat mérése szempontjából, így a szöveg három különböző részét külön-külön használtuk. Külön modellt illesztettünk a szövegek azon részeire, amelyek a részvételi feltételeket, az értékelési szempontokat és a termékleírást tartalmazzák. Azt találtuk, hogy a különböző szövegrészek eltérő hatékonysággal működnek.

Identifying competition restrictions as a corruption risk in public procurement procedures using natural language processing

Public procurement represents 15% of Europe's GDP and about one third of total government spending. Allegations of corruption and politicians favouring connected companies are rife both in the Western and Eastern parts of the continent. Yet, we know very little about how corruption is conducted and what drives it. As a result of the explosion of structured, announcement-level data based on hundreds of thousands of official government records, new opportunities have arisen to employ text mining methods to study corruption and limited competition. Hence, the goal of this research paper is to predict limitations of open competition, likely linked to corruption with the help of detailed, procurement tender-level textual information. Such an innovation is expected to play a crucial role next to already established indicators of corrupt features of procurement tenders which characterize procedures and outcomes such as not publishing bidding opportunities for potential bidders, limiting the pool of potential contenders, or directly awarding a government contract without any open competition. Our text-as-data approach goes beyond and builds on such indicators by including textual information describing the purchased goods and services as well as the conditions for tenderers such as prior experience required from eligible bidders. In qualitative case studies, it has been shown that tailoring tendering terms to a favored bidder, whereby eliminating competitors from a tender, often happens through conditions and requirements buried in lengthy tendering conditions. Our approach builds on qualitative insights and applies state-of-the-art machine learning methods to a large-scale dataset. We analyze online available, official government data on more than 200,000 Hungarian public procurement contracts from between 2011 and 2020. We used Text Mining to extract, pre-process and analyze the textual information. First, we replicated past research predicting a single bid submitted on an otherwise competitive tender, that is elimination of competition, likely indicating corrupt intent. Then we trained Logistic Regression and Random Forest models using word n-grams to predict the same outcome. We used grid-search to find the optimal hyperparameter settings. On top of textual data, we included control variables (year, division based on product code, bid price, location, and buyer type) in the models. Our preliminary findings indicate that the models using textual information outperform the replicated baseline models in predicting single bidding. To explore which texts are most important for measuring corruption risks, we used three different parts of the text separately. We trained different models for those parts of the texts which contain the tender requirements, the award criteria and product description. We found that different parts of the text have different predictive efficiency. Contrary to expectations, award criteria are less impactful for predicting single bidding, while the text in product description has the highest predictive efficiency. To test external validity of our measurement, we correlate our risk predictions with prices and known cases of favouritism in Hungarian procurement.

A gyermek közétkeztetés szereplőinek mozgástere, a kereslet és a kínálat tipikus jellemzői, avagy miért olyan-amilyen a menzakaja?

A gyermek közétkeztetés működéséhez, annak minőségéhez kapcsolódó kérdések fontosságát nem kell hosszan bizonygatnunk, hisz az evés, az étkezés nemcsak alapvető szükséglet, az egészséges élet fontos eleme; a menza a gyermekek szocializációjának terepe is, a kultúra része, a társadalmi együttlét fontos színtere, ahol leképeződnek az emberi, társadalmi viszonyok is. (Losonczy, 1977; Beardsworth – Keil, 1997) Az étel előállítása és elfogyasztása azonban gazdasági cselekvés is, ahol a szűkös erőforrások hatékony felhasználásával kell(ene) a fogyasztók hasznosságát maximalizálni.

Előadásomban a gyermek közétkeztetés gazdasági dimenziójára fókuszálok, bár ennek megismerése, leírása során sem vonatkoztathatunk el a menzapiac szereplőinek társadalmi beágyazottságától. Azt keresem, hogy a gyermek közétkeztetés iránti keresletet és kínálatot főként mely tényezők határozzák meg, milyen érdekek, célok motiválják az egyes szereplők döntéseit, mekkora, illetve mitől függ a szereplők mozgástere.

A gyermekétkeztetés iránti kereslet nagyságát nem csak a gyermekek száma, életkora, hanem szülei, gondviselőik társadalmi, gazdasági, szociológiai jellemzői is meghatározzák.

A többszereplős kínálati oldalon az ellátási kötelezettséggel bíró önkormányzatok közbeszerzési eljárás keretében választják ki a szolgáltatókat; határozzák meg a szülők által fizetendő térítési díjak nagyságát az állami támogatás/normatíva, a szolgáltató cégek ajánlatai, illetve a saját közhatalmi bevételeik/forrásaik figyelembevételével.

A szolgáltató cégek ajánlatait a beszállítók, az élőmunka, illetve a szolgáltatás előállításához szükséges beruházások árai/költségei determinálják, ezen keretek között kell a szolgáltatóknak az ételek állami szabályozás által előírt mennyiségi/minőségi ismérveinek betartására törekedni. A szereplők közötti együttműködés lehetséges módzatait, a szereplők mozgásterét tehát mind a piaci, mind a szabályozási környezet meghatározza.

Az általam vizsgált kérdések kapcsolódnak a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Néprajztudományi Intézet és az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet közös, a gyermek közétkeztetés társadalmi beágyazottságát vizsgáló, az NKFIH (Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal) által támogatott jelenleg folyó interdiszciplináris kutatásához, amely célja, „hogyan esettanulmányokon keresztül vizsgálja az államilag szorgalmazott „egészséges” étrend társadalmi beágyazottságát, megismerve a kiválasztott terepeken a gyermekek családi táplálkozáskultúráját, és a közétkeztetés valamennyi érintettjének menzával kapcsolatos nézeteit, tapasztalatait, egy-egy helyszínen a körülményeket és a közétkeztetés működési mechanizmusait, eredményeit és problémáit”, vagy rövidebben „a közétkeztetés köré épült intézményi szokások mindennapjait” (Báti, 2020:1).

Munkám során több forrásra is támaszkodtam. Az általam felhasznált/másodelemzett adatok egyrészt a KSH adatbázisából, másrészt az OGYI (Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet) által három alkalommal (2008, 2013, 2017) végzett Országos Iskolai Menza Körkép című kutatásainak adataiból, illetve a Magyar Közétkeztetők Szövetségétől származnak. Az adatok elemzését a jogszabályi háttér megismerésén túl kiegészítettem az

utóbbi két év néhány hazai internetes hírportálon megjelenő, menzákra vonatkozó cikk információival. A folyamatok jobb megértéséhez három interjú is készült három (különböző nagyságú) település önkormányzatának közbeszerzésekkel foglalkozó illetékesével.

The scope of players in child catering, the typical characteristics of supply and demand, or why is the "mensa" like this?

The importance of the issues related to the functioning and quality of child canteens does not need to be demonstrated at length, since eating is not only a basic necessity and an important element of healthy life; the canteen is also a place where children socialise, a part of culture, an important arena for social interaction, where human and social relations are also reflected. (Losonczi, 1977; Beardsworth - Keil, 1997) However, the production and consumption of food is also an economic activity, where the utility of the consumer should be maximised through the efficient use of scarce resources.

In my presentation, I will focus on the economic dimension of child canteens, although in exploring and describing it, we cannot ignore the social embeddedness of the canteen market actors. I am looking for the main factors that determine the supply and demand for children's canteens, the interests and goals that motivate the decisions of the individual participants, and the extent and scope of the players' room for manoeuvre.

Demand for childcare is determined not only by the number and age of children, but also by the social, economic and sociological characteristics of their parents and carers.

On the multi-player supply side, municipalities with a duty to provide care select providers through a public procurement procedure; they determine the amount of the fees to be paid by parents, taking into account the state subsidy/standard, the bids of the providers and their own public revenues/resources.

The bids of the service providers are determined by the prices/costs of the suppliers, the labour and the investment needed to produce the service, within which the providers must endeavour to meet the quantity/quality criteria for food laid down by public regulations. The possible ways in which operators can cooperate and the room for manoeuvre of these operators are therefore determined by both the market and the regulatory environment.

The questions I am examining are related to the ongoing interdisciplinary research of the Institute of Ethnography of the Centre for Humanities and the National Institute of Pharmacy and Food Health, funded by the National Research, Development and Innovation Office (NRDIH), which is currently investigating the social embeddedness of child nutrition, "to investigate the social embeddedness of the state-promoted "healthy" diet through case studies, by studying the family nutrition culture of children in selected settings, the views and experiences of all participants in public catering, the conditions and the operating mechanisms, results and problems of public catering in a given location", or in short "the everyday life of institutional habits built around public catering" (Báti, 2020:1).

In my work I drew on several sources. The data I used/analysed were taken from the CSO database, from the National School Canteen Survey conducted by the NIPFH (National Institute of Pharmacy and Food Health) on three occasions (2008, 2013, 2017) and from the Association of Hungarian Public Caterers. The analysis of the data was supplemented with information from articles on canteens published on a number of national news websites in the last two years, in addition to the legal background. To better understand the processes, three interviews were also conducted with the public procurement officers of three municipalities (of different sizes).

A munkaintegrációs szociális szövetkezetek szerepe a társadalmi felzárkóztatásban

Magyarország hátrányos helyzetű, leszakadó térségeiben a túlnyomórészt endogén erőforrásokra alapozó helyi fejlesztésben az utóbbi évtizedben – részben a támogatáspolitikán keresztül érvényesített állami ösztönzés eredményeként – szerephez jutottak a szociális gazdaság szereplői, köztük a szociális szövetkezetek (G. Fekete – Lipták, 2014; Póla, 2019; Finta – Póla 2020). Noha a magyarországi szociális szövetkezetekkel szemben a szervezeteken belüli döntéshozatali és irányítási mechanizmusokkal, és az egyéb területeken mutakozó deficitekkel összefüggésben (pl. a piacra lépéshez szükséges tudástőke, kapcsolati tőke hiánya, vállalkozói tapasztalatok hiánya) számos kritika fogalmazódott meg (lásd többek között: G. Fekete – Lipták 2014, G. Fekete et. al 2018, Mihály 2018, Csoba – Sipos, 2020), szerveződésük jellegéből, sajátos viszony- és érderendszerükből, közösség- és koalíciószervező tevékenységükből adódóan a helyi fejlesztési koncepciókba jól illeszthető társadalmi felzárkóztatási célokkal rendelkező, projektgenerálásra alkalmas szereplőkké tudtak válni. Szerepük a hátrányos helyzetű térségekben elsődleges a munkaerőpiacra nehezen visszailleszthető társadalmi csoportok (tartós munkanélküliek, közfoglalkoztatottak) reintegrációjában vált – a témakörben megvalósult empirikus kutatások szerint – meghatározóvá (Hamza et al. 2018, Koltai – Rácz 2019).

Az előadás alapjául szolgáló kutatásunk központi kérdése az volt, hogy a nemzetközi kontextusban fiatalnak számító, életciklusuk korai szakaszában tartó hazai szociális szövetkezetek szűkebb csoportja, az úgynevezett munkaerőpiaci reintegrációs célokat követő szociális szövetkezetek eddigi működésük során milyen eredményekkel valósították meg vállalt céljaikat, illetve hogy deklarált céljaik követése, a központi támogatások fejében vállalt elvárások teljesítése, valamint a gazdaságos, fenntartható működés felerősödő társadalmi elvárása milyen speciális kihívások elé állítja e szervezeteket.

A kutatás során a Magyarországon működő szociális szövetkezetek ötéves működési időszakát (2017-2021) követtük nyomon, egy, a munkaintegrációs szociális szövetkezetekre irányuló online kérdőíves és interjú empirikus kutatás, valamint a központi adatbázisokból (KSH, Opten) származó, a társadalmi-gazdasági célrendszer, a célrendszer komplexitásából fakadó működési sajátosságok és az elért eredmények vizsgálatára lehetőséget adó idősoros változók felhasználásával. Az adatok feldolgozása során a leíró statisztika eszköztárát alkalmaztuk, illetve ahol erre lehetőség kínálkozott, többváltozós összefüggésvizsgálatokat végeztünk.

Kutatásunk során többek között arra jutottunk, hogy a hazai környezetben működő munkaintegrációs szociális szövetkezetek életciklusának előrehaladtával elmozdulás tapasztalható az alapvetően társadalmi missziót követő szervezetek célrendszerében, amely nem annyira az úgynevezett degenerációs elméletek (Storey et al. 2014; Azkarraga et al. 2012; Cook, 2018) által leírt társadalmi és gazdasági célok egymást kioltó versengésében, mint inkább a célrendszer dekonstrukciójában, és az alapításkor társadalmi célként és eredményként azonosított tényezők gazdasági fókuszú újraértelmezésében ragadható meg. E folyamat vizsgálatunk eredményei szerint sokkal inkább a makrokörnyezeti változások (különösen fejlesztéspolitikai irányváltások, COVID járvány) által meghatározott, mint a

szervezetek belső szükségletei által indukált. A célok újraértelmezésének folyamata során azonban a vizsgált szociális szövetkezetek társadalmi missziójuk alapját képező munkaintegrációs cél a fókuszban marad, a vizsgált szervezetek foglalkoztatóként jellemzően szubsztantív elvek mentén működnek, ahol az egyéni szükségletek és kvalitások figyelembevételével meghatározott célok és feladatok, a foglalkoztatottak társadalmi integrációja és munkában tartása állnak a középpontban.

The role of work integration social cooperatives in social inclusion

Social economy actors, including social cooperatives, have gained a role in the local development based predominantly on endogenous resources in the disadvantaged, lagging regions of Hungary in the last decade – partly as a result of state incentives enforced through support policy. Although there have been many criticisms of Hungarian social cooperatives in connection with the decision-making and management mechanisms within the organizations and deficits in other areas (e.g. the knowledge capital required to enter the market, lack of entrepreneurial experience), due to the nature of their organization, their specific system of relationships and interests, and their ability to organize communities and coalitions, they are suitable for the generation of projects with entrepreneurial social catch-up goals that fit well into local development concepts. According to the empirical research carried out on the topic, their role has become decisive in the reintegration of social groups that are difficult to reintegrate into the labour market in disadvantaged areas.

The central question of the research on which the presentation was based was whether a smaller group of domestic social cooperatives, which are considered young in the international context and are in the early stages of their life cycle, the so-called social cooperatives pursuing labour market reintegration goals, have achieved their goals in the course of their operation, and what special challenges they face in pursuing their declared goals, fulfilling the expectations of central subsidies and the growing social expectations of economic and sustainable operation.

The research followed the five-year period of operation of social cooperatives in Hungary (2017-2021), using an online questionnaire and empirical interview fieldwork on social cooperatives for work integration, as well as time series variables from central databases (KSH, Opten), which allow to examine the socio-economic target system, the operational characteristics of the target system and the results achieved. The data were processed using descriptive statistics and, where possible, multivariate correlation analyses.

During our research, among other things, we came to the conclusion that as the life cycle of work integration social cooperatives operating in the domestic environment progresses, there is a shift in the target system of the organizations following a fundamentally social mission, which cannot be grasped so much in the so-called degeneration theories - described in the mutually cancelling competition of social and economic goals - , rather in the deconstruction of the goal system, and in the economic-focused reinterpretation of the factors identified as social goals and results at the time of founding. This process, according to the results of our analysis, is more determined by macro-environmental changes (in particular changes in development policy, COVID epidemic) than by the internal needs of the organisations. However, in the process of redefining goals, the social cooperatives under study remain

focused on the work integration goal that is at the core of their social mission, and the organisations under study typically operate along substantive principles as employers, where the focus is on goals and tasks defined in terms of individual needs and qualities, and on the social integration of employees.

Kocsis János Balázs

Budapesti Corvinus Egyetem

janosbalazs.kocsis@uni-corvinus.hu

Kreativitás, életmód a városperemen

A városi peremterületek átalakulását a posztszocialista városokról szóló legújabb nemzetközi publikációk jól dokumentálják (Sailer-Fliege 1999; Tsenkova-Nedovic-Budic 2006; Stanilov-Sýkora 2014), különösen Budapestre vonatkozóan makroperspektívából (Izsák 2001; Csanádi-Csizmady 2002; Koós 2004; Csanádi-Csizmady-Kocsis-Kőszeghy-Tomay 2010; Tosics 2013; Dövényi-Kovács 1999; Kovács-Tosics 2014; Laki 2018; Kovács et al., 2019), míg néhányan a helyi társadalmak átalakulására koncentrálnak (Csurgó 2013; Kocsis 2015; Kondor 2016).

Az előadás célja e helyett annak leírása és elemzése, hogy az új társadalmi rétegek beáramlása és az életstílusok és attitűdök általános változása hogyan járul hozzá a kreativitás és a lokalitás megjelenéséhez a Budapestet körülölelő agglomerációs övezet kiválasztott részén.

Nagyívű, így szükségszerűen kevésbé mély megközelítés helyett maroknyi szomszédos települést választottunk ki elemzésre, ahol a kreativitás megjelenéséhez kapcsolódó társadalmi-gazdasági változások a legszembetűnőbbek és legmarkánsabbak.

A budapesti külvárosok közelmúltbeli társadalmi változásainak egyik fő jellemzője a "kreatív osztályokhoz" (Florida 2002) tartozó emberek tömeges érkezése a kiválasztott közösségekbe. Ezek a folyamatok a kevésbé sűrűn lakott helyeken is magas szintű kreativitáshoz vezethetnek, különösen a nagyobb gazdasági központokhoz közeli helyeken (Florida 2018). A kreatív osztályba sorolt emberek sokasága és közelsége azonban nem feltétlenül vezet a kreatív miliő és a kreatív tevékenység tényleges kialakulásához. A kreatív és fejlődő külvárosi közösséggé való átalakuláshoz néhány további kulcsfontosságú előfeltételre van szükség. Úgy tűnik, hogy a folyamat során számos tényező játszik szerepet, többek között a helyi földrajz és gazdaság, az épített környezet, a történelmi hagyományok, a helyi társadalom különböző rétegeinek és összetételének attitűdjei, a különböző társadalmi rétegek közötti társadalmi kapcsolatok és kommunikációs csatornák, a helyteremtés gyakorlata (Cresswell 2015; Gieryn 2000), a közterületek és helyek fizikai elrendezése (Kocsis-Düll 2016), a családok életmódja és stratégiái, a helyi elit összetétele és törekvései.

A hely jellegzetességei, mint például a helyi közösség összetétele, a hagyományok, a történelmi tényezők, az épített és természeti környezet pedig inspirációs forrásként szolgálnak az újonnan érkezők és a korábbi lakosok számára egyaránt, új tevékenységeket indítanak el és újjáélesztik a régiókat a hely, a hagyományok és az új technikák és megközelítések kölcsönhatásán keresztül. A kreatív területnek számító külvárosokban különböző emberek különböző szerepet játszanak. Az elemzés erős hangsúlyt fektet a legjelentősebb szereplők jellemzőinek feltárására és körvonalazására, kiemelve a nők szerepét a lokalitás és a kreatív miliő megteremtésében.

Empirikus bázisként az 1997 és 2020 között gyűjtött elsődleges források szolgálnak. Az 1997 és 2020 közötti négy nagyobb hullámban több mint 190 mélyinterjút készült lakosokkal és döntéshozókkal, amit két fókuszcsoport egészített ki 2017-ben. Kvantitatív forrásként pedig egy 2012-ben több településen főlve 1206 fős reprezentatív mintát, továbbá egy településen főlve 1009 reprezentatív mintát használtunk.

Creativity and lifestyle on the edge of the city

The transformation of urban peripheries is well documented in recent international publications on post-socialist cities (Sailer-Fliege, 1999; Tsenkova-Nedovic-Budic, 2006; Stanilov-Sýkora, 2014), especially for Budapest from a macro perspective (Izsák, 2001; Csanádi-Csizmady, 2002; Koós, 2004; Csanádi-Csizmady-Kocsis-Kőszeghy-Tomay, 2010; Tosics, 2013; Dövényi-Kovács, 1999; Kovács-Tosics, 2014; Laki, 2018; Kovács, et al. , 2019), while some have focused on the transformation of local societies (Csurgó, 2013; Kocsis, 2015; Kondor, 2016).

Instead, the aim of this presentation is to describe and analyse how the influx of new social strata and the general change in lifestyles and attitudes contribute to the emergence of creativity and localism in a selected part of the agglomeration surrounding Budapest.

In place of a broad and therefore necessarily shallow approach, a handful of neighbouring municipalities have been selected for analysis, where the socio-economic changes linked to the emergence of creativity are most striking and marked.

One of the main features of recent social change in the Budapest suburbs is the mass arrival of people belonging to the 'creative classes' (Florida, 2002) in selected communities. These processes can also lead to high levels of creativity in less densely populated places, particularly in places close to major economic centres (Florida, 2018). However, the abundance and proximity of people in the creative class does not necessarily lead to the emergence of creative milieus and creative activity. Some additional key prerequisites are necessary for the transformation into a creative and evolving suburban community. Several factors seem to play a role in the process, including local geography and economy, the built environment, historical traditions, attitudes of different strata and composition of local society, social relations and communication channels between different social strata, practices of place-making (Cresswell, 2015; Gieryn, 2000), physical layout of public spaces and places (Kocsis-Dúll, 2016), lifestyles and strategies of families, composition and aspirations of local elites.

Moreover, the characteristics of place, such as the composition of the local community, traditions, historical factors, the built and natural environment, serve as a source of inspiration for newcomers and former residents alike, triggering new activities and revitalising old ones through the interaction of place, tradition and new techniques and approaches. In the suburbs, which are considered creative territories, different people play different roles, and the analysis places a strong emphasis on identifying and outlining the characteristics of the most significant actors, highlighting the role of women in the creation of locality and creative milieus.

Primary sources collected between 1997 and 2020 serve as an empirical base. More than 190 in-depth interviews with residents and decision-makers were conducted in four major waves between 1997 and 2020, complemented by two focus groups in 2017. Quantitative sources were a representative sample of 1206 people surveyed in several municipalities in 2012 and a representative sample of 1009 people surveyed in one municipality.

Halálosan komoly: Az összeesküvés-elméletek elterjedtsége és hatása Magyarországon az oltásellenességre

Kutatásunk a COVID-19 világjárványra vonatkozó összeesküvés-elméletek magyarországi elterjedtségére és tartalmára, valamint ezek oltással kapcsolatos attitűdökre gyakorolt hatására fókuszál. Egy országban az oltottak aránya jelentősen befolyásolja a koronavírus járvány terjedését és ezáltal a korlátozó intézkedések szigorúságát. Éppen ezért, annak feltárása, hogy milyen okok vezetnek az oltás elutasításához vagy felvételéhez kiemelten fontos a közjó szempontjából, hiszen a megértésre alapozva, célzottabb kommunikációval vagy intézkedésekkel növelhető az oltási hajlandóság. Annak eldöntése, hogy valaki beoltatja-e magát egy meglehetősen komplex folyamat. Éppen ezért, bár kutatásunk elsősorban az összeesküvés-elméletek ebben játszott szerepére koncentrál, arra törekedtünk, hogy ezen kívül minél több, az oltási hajlandóságra ható direkt és indirekt mechanizmust is figyelembe vegyünk.

A mélyebb megértés érdekében a hagyományos kvantitatív közvélemény-kutatási adatokat a közösségi médiában elhangzott diskurzusok elemzésével kombináltuk. Az 1000 fős kérdőíves, CATI módszerrel felvett adatfelvétel, amely az elemzés egyik alapját adja, 2022. januárjából származik, a minta reprezentatív a magyar felnőtt lakosságra. A kérdőívben a társadalmi-demográfiai kérdések mellett a vírussal kapcsolatos érzéseket, az oltási státuszt és hajlandóságot mértük, továbbá a COVID-dal és az oltásokkal kapcsolatos összeesküvés-elméletekkel való egyetértést teszteltük. A Magyarország-specifikus összeesküvés-elméletek mellett Douglas (2020, 2021) COVID-dal kapcsolatos összeesküvés-elméletekre vonatkozó skálájának egyes kérdéseit is felhasználtuk. Az oltással kapcsolatos összeesküvés-elméletek narratíváit vegyesen kvantitatív (természetesnyelv-feldolgozás segítségével) és kvalitatív eszközökkel megvizsgáltuk az online térben is, egy olyan korpuszon, amely 15 millió, oltásokkal kapcsolatos közösségi-média kommentet tartalmaz, melyeket kulcsszavak segítségével a SentiOne rendszerével gyűjtöttünk.

Előadásunkban kitérünk a különböző összeesküvés-elméletek lakosságon belüli elterjedtségére és ezek online megjelenésére egyaránt. Emellett a kérdőíves adatokon strukturális egyenletek modellezése módszerével bemutatunk egy útmodellt, amely tartalmazza az összeesküvés-elméletek általunk detektált prediktorait, valamint hatásukat az oltási hajlandóságra. Korai eredményeink arra utalnak, hogy az összeesküvés-elméletekbe vetett hit jelentősen befolyásolja az oltási bizonytalanságot, továbbá hogy a COVID miatt megváltozott jövedelmi helyzet, a COVID-dal kapcsolatos aggodalmak és félelmek mind hatással vannak az összeesküvés-elméletekbe vetett hitre, és így közvetve az oltási hajlandóságra is.

Deadly serious: The prevalence of conspiracy theories and their impact on anti-vaccination in Hungary

Our research focuses on the prevalence and content of conspiracy theories about the COVID-19 pandemic in Hungary and their impact on vaccination attitudes. The proportion of vaccinated persons in a country has a significant impact on the spread of the coronavirus epidemic and thus, on the severity of containment measures. Therefore, exploring the reasons for vaccination refusal or uptake is of paramount importance for the public good, as their understanding can be used as a basis for more targeted communication or action to increase vaccination uptake. Deciding whether to vaccinate is a fairly complex process. Thus, although our research focuses primarily on the role of conspiracy theories, we also consider multiple direct and indirect mechanisms that influence vaccination uptake.

To gain a deeper understanding, we combined traditional quantitative survey data with social media discourse analysis. The analysis is based on the sample of 1,000 respondents interviewed with CATI methodology in January 2022. The sample is representative for the Hungarian adult population. In addition to social-demographic questions, the questionnaire measured feelings about the virus, vaccination status, and willingness to vaccinate; and tested compliance with COVID-, and vaccination related conspiracy theories. In addition to the Hungary-specific conspiracy theories, we included items from Douglas' (2020, 2021) scale on COVID-related conspiracy theories. In the second part of the analysis, we examined the narratives of vaccination-related conspiracy theories in the online space using a mix of quantitative (natural language processing) and qualitative tools as well. The analyzed corpus contains 15 million vaccination-related social media comments collected using keywords with SentiOne.

In our presentation, we will cover both the prevalence of different conspiracy theories in the population and their online representation. In addition, we will present a path model using structural equation modelling, which includes the predictors of conspiracy theories and their impact on the likelihood of vaccination. Our early results suggest that belief in conspiracy theories is a significant determinant of vaccination uncertainty, and that COVID-related changes in income status, and concerns and fears about COVID, all affect belief in conspiracy theories and thus, indirectly affect likelihood of vaccination.

Miért tüntetnek az oktatásügyben? A 2015 és 2021 között Magyarországon szervezett tüntetéseken megjelenő oktatásügyi problémák és érdekek

A mozgalmakutatói és a politikai szociológiai irodalom szerint a politikai tiltakozás olyan eszköz, amellyel az állampolgárok képesek különféle problémákat tematizálva kifejezni elégedetlenségüket (Dalton 2008), és ezáltal hatni a politikai döntéshozatal folyamatára (Della Porta, Diani 2006). A politikai érdekérvényesítés ezen formája viszont nem mindenki számára azonos módon elérhető, az egyes társadalmi csoportok érdekei kapcsán a mozgósítás és a döntéshozatalra való hatás különböző mértékű sikerességével lehet számolni (Lipsky 1968, Dalton et al. 2010). A kutatók azonban keveset foglalkoznak azzal, hogy pontosan milyen típusú elégedetlenségek generálnak tüntetéseket, illetve melyek azok a problémák, amelyek így kevésbé vagy egyáltalán nem jelennek meg a közéletben. Kutatásommal ezt a hiányt pótlom. A jelenség vizsgálatára alkalmas az oktatásügy területe, mivel az oktatási expanzió hatására a kérdés a társadalom egészét érinti, nemzetközi felmérések alapján az emberek fontos problémának tartják az oktatásügy helyzetét (Standard Eurobarometer).

Kutatásom során arra a kérdésre keresem a választ, hogy 1) milyen oktatásügyi problémák mentén szerveződnek nyilvános tiltakozások Magyarországon? Illetve 2) mely csoportok érdekei jelennek meg leginkább a tüntetéseken? A kérdések megválaszolására háromféle adatot használok. A négy fontosabb magyar oktatásügyi tudományos folyóiratban (Educatio, Új Pedagógiai Szemle, Iskolakultúra, Magyar Pedagógia) a 2015 vége és 2021 vége között megjelent cikkek alapján beazonosítom az oktatásügyi problémák főbb témaköreit. A szaksajtóban (eduline.hu) megjelent cikkekkel kiegészítve átfogó képet kapok az oktatásügy magyarországi problémáiról. Az elemzés során abból a feltételezésből indulok ki, hogy a szaksajtóban és a tudományos folyóiratokban azok a problémák jelennek meg többször, amelyek fontosabbak, a problémák fontosságát relatív gyakoriságuk jelöli. Az írott forrásokban megjelenő problémákat összevetem az azonos időszakban rendőrségre bejelentett tüntetéseken megjelenő problémák arányával, így meg tudom állapítani, hogy a tüntetéseken milyen problémák vannak alul-, illetve felülreprezentálva. Ezen kívül vizsgálom, hogy a forrásokban megjelent problémák az oktatásügy mely szintjeire vonatkoznak (közoktatás, felsőoktatás, felnőttoktatás).

A kutatás eredményei szerint nem minden oktatásügyi probléma kapcsán szerveződik ugyanolyan arányban tüntetés. A tüntetéseken az intézményi autonómia kérdése jelent meg legnagyobb arányban, ami az események több, mint 80%-át tette ki, míg az írott forrásoknál a téma a cikkek kevesebb, mint harmadában jelent meg. A pedagógus szakszervezetek aktivitása következtében az oktatók jóllétének kérdése is felülreprezentált a tüntetéseken. Ezzel szemben az oktatási egyenlőtlenségekkel és kisebbségek érdekeivel kapcsolatos problémák sokkal kisebb arányban jelentek meg a tüntetéseken, mint a tudományos folyóiratokban és a szaksajtóban. Míg az írott forrásokban megjelenik a felnőttoktatásban/felnőttképzésben tanulók érdekeinek kérdése is, addig a tüntetéseken csak a közoktatásban és felsőoktatásban résztvevők érdekei jelennek meg.

What makes people protest? Protests focusing on education in Hungary 2015–2021

Social movement studies and political sociology literature define political protests as a tool for citizens to voice their discontent (Dalton 2008). Also, protests allow people to thematise different issues in order to influence the process of policy making (Della Porta, Diani 2006). However, the tool of protesting is not equally available for all groups, the success rate of mobilisation and the impact on policies can differ between social groups (Lipsky 1968, Dalton et al. 2010).

There has been less previous research on what types of grievances lead to protests and what types of issues do not show up in public demonstrations. This research aims to fill this gap in the literature and reveal issues that are followed by political mobilization. In our analysis we use three datasets 1) the protests registered by the police between 2015 and 2021, 2) publications in scientific journals focusing on education, and 3) articles in the specialized press. We present the map of issues based on the written sources and it is compared with the protest events focusing on education.

The results show that not all of the issues presented in the written sources have led to protests. While 33 per cent of the publications and 17 per cent of the articles published in the specialized press mention the issue of equal opportunities and discrimination in schools, this problem was only mentioned in less than five per cent of the protest events. Moreover, nearly 80 per cent of protests dealt with autonomy, while it was only discussed in 17 per cent of the scientific publications.

Klímaadaptáció: egyéni költségek, közös haszon?

A közjavak egy része hagyományosan a tudományos és társadalmi érdeklődés homlokterében van – gondoljunk csak az oktatásra, vagy éppen a kultúrára – ugyanakkor az egyik klasszikus közjószág, a természeti környezet, jóval kevesebb figyelmet kap. A közjavak erodálódásának lehetősége a közlegelők példáján keresztül vált széles körben ismertté (Hardin 1968). Ennek ellenére a napjainkban mind nagyobb figyelmet kapó klímaváltozás kapcsán jellemzően figyelmen kívül hagyják a változás generálta aszimmetrikus viszonyokat. Miközben a klímaváltozás globális jelenség, kisebb-nagyobb mértékben minden emberi tevékenység hozzájárul a természeti viszonyok megváltozásához, a következmények korántsem egyenlő mértékben és módon hatnak az egyénekre. A klímaváltozás által egyik leginkább érintett ágazatnak a mező- és erdőgazdaság tekinthető (Arent et al. 2014), ahol a klíma változása rendkívül érzékenyen érinthet egyes termelői csoportokat. A környezeti feltételek megváltozását (szinte) minden termelő érzékeli, ám az rendkívül differenciált hatást gyakorol gazdálkodásukra.

Egy jelenleg futó kutatás („Üzemtípusok, kihívások, adaptációs irányok és ezek hatása a magyar vidékre” - kutatás vezetője Kovács Katalin, OTKA 137925) részeként mezőgazdasági vállalkozókkal készítettünk interjúkat a klímaváltozás percepciójáról, a tervezett és már megvalósított adaptációkról, a termelők által várt jövőbeli változásokról. A tereptapasztalatok alapján egy rendkívül differenciált kép rajzolódik ki, amelynek közös pontja a gazdálkodás kockázatainak fokozódása. Míg a klímaváltozással kapcsolatba hozott jelenségek közül az aszály gyakoribbá válása (szinte) minden termelő számára érzékelhető jelenség, a tavaszi fagyok kártételeinek fokozódása már jóval szűkebb termelői csoportot érint hátrányosan, ám az ő számukra viszont olyan komoly problémát jelent, ami már megélhetésüket veszélyezteti. A gazdálkodás hozzáigazítása a megváltozó körülményekhez egyrészt magától értetődő feladat („okszerű gazdálkodás”), ám világosan látni kell, hogy ebben az esetben más szereplők tevékenységének nem szándékolt mellékhatása lehetetleníti el gazdálkodásukat és megélhetésüket, amit csak jelentős fejlesztésekkel (fagyvédelem, öntözésfejlesztés, fajtaváltás) tud(ná)-nak ellensúlyozni.

A klímaváltozás által kikényszerített gazdálkodói adaptáció másik olvasata viszont az, hogy a gazdálkodók egyéni költségvállalása biztosít bizonyos közjavakat a társadalom széles rétegei számára. A mezőgazdaság ugyanis nem csupán használja a közjavakat, de azokat biztosítja is, legyen az árvízvédelem, élelmiszerbiztonság, vidék életképessége, vagy éppen a talajélet fenntartása (Mészáros et al. 2015). Különösen érdekes a hegyvidéki szőlőtermesztők esete, akik a hirtelen lezúduló nagy tömegű csapadék kártételei ellen kényszerülnek védekezni, s fejlesztéseik révén jelentős mértékben hozzájárulnak az épített környezet (települések, utak, stb.) árvíz elleni védelméhez. A klímaváltozás által kikényszerített adaptáció költségei és hasznai esetenként rendkívül élesen elkülönülnek és ma még nem igazán látszódnak azok a társadalmi mechanizmusok, amelyek ezt az egyenlőtlenséget mérsékelni tudnák (Tompkins-Eakin 2012).

Climate adaptation: individual costs, societal benefits?

While some public goods have traditionally been at the forefront of scientific and social interest - think of education, or even culture - one of the classic public goods, the natural environment, has received far less attention. The potential for the erosion of public goods has been widely recognised through the tragedy of commons (Hardin, 1968), yet the asymmetric relationships generated by climate change are typically ignored in the context of the increasing attention paid to climate change today. While climate change is a global phenomenon, and all human activities contribute to a greater or lesser extent to changing natural conditions, the consequences affect individuals in different ways and to different degrees. One of the sectors most affected by climate change is agriculture and forestry (Arent et al., 2014), where climate change can be very sensitive to individual producer groups. Changes in environmental conditions are felt by (almost) all producers, but the impact on their farming is highly differentiated. As part of an ongoing research project ("Farm types, challenges, adaptation directions and their impact on the Hungarian countryside" - research leader Katalin Kovács, OTKA 137925), we conducted interviews with farmers on their perception of climate change, planned and already implemented adaptations, and future changes expected by farmers. Based on the field experiences, a very differentiated picture emerges, with a common theme of increasing risks for farming. While the increase in the frequency of droughts is a phenomenon associated with climate change that is felt by (almost) all farmers, the increase in spring frost damage affects a much smaller group of farmers, but for them it is a serious problem that threatens their livelihoods. Adapting farming to the changing conditions is a self-evident task ('smart farming'), but it must be clearly seen that in this case the unintended side-effects of the activities of other actors are making it impossible for them to farm and earn a living, which can only be offset by significant improvements (frost protection, irrigation improvements, species replacement). Another reading of climate change-induced farmer adaptation is that farmers' individual assumption of costs provides some public goods for a broad section of society. Agriculture not only uses, but also provides public goods, be it flood protection, food security, rural vitality or even soil life (Mészáros et al., 2015). The case of mountain vine growers is particularly interesting, as they have to protect themselves against the damage of sudden heavy rainfall and contribute significantly to the protection of the built environment (settlements, roads, etc.) against flooding through their development. The costs and benefits of adaptation to climate change are sometimes very sharply differentiated, and the social mechanisms that could mitigate this inequality are not yet very visible (Tompkins-Eakin 2012).

Alapvető szolgáltatások térbeli elérhetőségének változása (1990–2016)

Az alapvető szolgáltatások (az egészségügyi, oktatási-nevelési, kulturális szféra elemeinek) minősége meghatározó módon befolyásolja az életminőséget és fontos eleme a társadalmi-területi kohézióknak (EP 2003). A szolgáltatások minőségének jelentős eleme az elérhetőség, ráadásul az igénybevétel korlátozása hozzájárul a társadalmi-területi kirekesztettség fokozódásához. A szolgáltatások elérhetőségének fenntartása, javítása azonban komoly pénzügyi terhet jelent, így a válságos időszakokban rendre romlanak az alapvető szolgáltatások elérhetőségei (Hajmichalis 2011).

Az előadás célja annak bemutatása, hogy 1990 és 2016 közt miként változott Magyarországon az alapvető szolgáltatások térbeli elérhetősége, azaz egy lakos számára mekkora utazási szükségletet jelent az szolgáltatások elérése a különböző időpontokban. A térbeli-időbeli összehasonlíthatóság érdekében egy olyan szolgáltatási kosarat állítottam össze, amelyek lefedik a lakosok alapvető szolgáltatási igényeit, majd pedig megvizsgáltam, hogy miként változott 1990 és 2016 között az e szolgáltatások eléréséhez szükséges utazási idő. A vizsgált szférákon belül 2–4 szolgáltatás térbeli elérhetőségét vizsgáltam: az egészségügy esetében a háziorvos, gyógyszerár és fiókgyógyszertár, járóbeteg szakellátás, kórházi ellátás; a kulturális területen: könyvtár, illetve filmszínház; az oktatási-nevelési területen: óvoda, általános iskola alsó tagozata, középiskola; szociális területen pedig: bölcsőde és idősok nappali ellátása. A szolgáltatások elérhetőségét a KSH Tstar adatbázisának, illetve egy közúti időtávolság mátrix felhasználásával határoztam meg, alapvetően a közúton leggyorsabban elérhető szolgáltató helyet keresve meg.

Aligha meglepő, hogy a vizsgált szolgáltatások térbeli elérhetősége tekintetében a klasszikus települési lejtő rajzolódik ki: minél alacsonyabb lélekszámú a település, annál kevesebb szolgáltatás érhető el helyben, azaz annál több szolgáltatás esetében szükséges a településen kívülre utazni. Ahogy intézmények szűnnek meg, illetve jönnek létre a szolgáltatások elérhetősége területileg differenciáltan változik, s a rendszerváltás utáni válságos évek nem kedveztek az intézményhálózat fenntartásának, bővítésének.

Az eredmények arra mutatnak, hogy 1990 után az alapvető szolgáltatások tendenciózus térbeli koncentrálódása volt jellemző, ami nem csupán növekvő időráfordítást jelent, hanem a szolgáltatások elérésének költségeit is növelte, fokozva ezzel annak kockázatát, hogy egyes lakossági csoportok kizáródnak a szolgáltatásból. 2010 után ez a tendencia megtört, melynek hátterében a szociális ellátórendszer területi lefedettségének javulása húzódik meg, köszönhetően annak, hogy uniós források révén nőtt a bölcsődei és az idősok nappali ellátását biztosító szolgáltatóhelyek száma. A folyamat területi dimenzióját tekintve fontos rámutatni, hogy az alapvető szolgáltatások térbeli koncentrálódása egyértelműen a kis lélekszámú településeken élőköt sújtja, különösen, ha városhiányos, klasszikus aprófalvas térségekről van szó. Ki kell hangsúlyozni, hogy a folyamat szükségszerű velejárója egyfajta kirekesztődés, egyes területi-társadalmi csoportok szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek érzékelhető romlása a vizsgált negyedszázadban.

Changes in the spatial availability of basic services (1990–2016)

The quality of basic services (health, education, culture) is a key determinant of quality of life and an important element of socio-spatial cohesion (EP 2003). Accessibility is an important element of the quality of services and, in addition, restrictions on access contribute to increasing socio-spatial exclusion. However, maintaining and improving the accessibility of services is a major financial burden, and in times of crisis the accessibility of basic services tends to deteriorate (Hajimichalis, 2011). The aim of this presentation is to show how the spatial accessibility of basic services in Hungary has changed between 1990 and 2016, i.e. how much travel is required for a resident to access services at different times. In order to make spatio-temporal comparisons, I have compiled a basket of services that cover the basic service needs of residents and then examined how the travel time to access these services has changed between 1990 and 2016. Within each of the sectors studied, I examined the spatial accessibility of 2-4 services: in the health domain: general practitioner, pharmacy, outpatient specialist care, hospital care; in the cultural domain: library and cinema; in the education domain: kindergarten, primary school, secondary school; and in the social domain: crèche and day care for the elderly. The accessibility of services was determined using the KSH Tstar database and a road time distance matrix, basically looking for the fastest accessible service location by road. It is hardly surprising that the classic municipal gradient emerges in terms of the spatial availability of the services under study: the lower the population size of a municipality, the fewer services are available locally, i.e. the more services require travel outside the municipality. As institutions disappear or are created, the availability of services varies spatially, and the years of crisis after the change of regime have not been conducive to maintaining and expanding the network of institutions. The results show that after 1990, there was a trend towards spatial concentration of basic services, which not only increased the time needed to access services, but also increased the cost of accessing them, thus increasing the risk of exclusion of certain population groups. After 2010, this trend was reversed, reflecting an improvement in the territorial coverage of the social care system, thanks to an increase in the number of day-care centres and day-care facilities for the elderly, thanks to EU funding. In terms of the territorial dimension of the process, it is important to point out that the spatial concentration of basic services clearly affects people living in small settlements, particularly in areas with a shortage of urban areas, such as the classic small villages. It should also be pointed out that this process has inevitably led to a degree of exclusion and a marked deterioration in access to services for certain socio-spatial groups over the quarter of a century under review.

Hogyan befolyásolja a szociális munkások szegénységnek való kitettsége a szegénység okaira vonatkozó vélekedéseiket?

A szegénység okairól folyó elméleti diskurzust – némi leegyszerűsítéssel élve – alapvetően két, egymással versengő megközelítés határozza meg: a szegénység individualisztikus és strukturális magyarázata. Míg az előbbi perspektívában szegénység olyan belső tényezőknek tulajdonítható, mint például a motiváció hiánya vagy a nem megfelelő életvitel, addig az utóbbi megközelítés a szegénység külső meghatározóira fókuszál, és a szegénység okát a szegényeknek a társadalmi hierarchiában elfoglalt pozíciójával magyarázza. A szegénységpercepciókkal kapcsolatosan megjelent empirikus kutatások kevés kivételtől eltekintve az általános népesség körében készültek, miközben csekély ismeretünk van a szegényekkel hivatásszerűen foglalkozó szociális szakemberek szegénységpercepcióiról. Ez némileg meglepő, tekintve a szociális szakemberek attitűdjeinek a szegények helyzetére gyakorolt nem lebecsülhető hatását. A szociális munkások mint utcaszintű tisztviselők (Lipsky 1980) napi kapcsolatban állnak az a szegényekkel, és így "a szabályok értelmezésével és a szűkös erőforrások elosztásával maguk is aktívan alakítják a szakpolitikai kimeneteket" (Meyer–Vorsanger, 2003: 307). A szociális munkások szegénységpercepcióinak feltárását ambicionáló külföldi vizsgálatokból (Blomberg et al., 2013; Niemelä, 2011) ismert, hogy a szociális szakemberek inkább hajlanak a szegénység strukturális magyarázataira, mint a szegények hibáztatására. Ezek az eredmények a liberális jóléti rezsimek közé sorolt országok szociális munkásaira is állnak (az USA-t vagy Izraelt illetően lásd pl. Bullock, 2004; Reingold and Liu, 2009; Weiss-Gal et al., 2009). A posztoszocialista országokban mindazonáltal elvételre került sor ilyen vizsgálatra. A magyarországi szociális munkások körében végzett vizsgálatunk ennek a szakirodalmi résznek a betöltéséhez kíván hozzájárulni.

A kutatás kiinduló hipotézise az volt, hogy minél nagyobb a szegénység a szociális munkások feladatellátási területén, és vele együtt a szociális munkások szegénységnek való kitettsége – mind a kliensekkel való kontaktus révén, mind pedig más egyéb csatornákon keresztül (Lee et al. 2004) –, annál inkább hajlanak rá a szociális munkások, hogy a szegénységet strukturális okoknak tulajdonítsák, és annál kevésbé fogadják el az individualisztikus szegénységmagyarázatokat. Hipotéziseink teszteléséhez egy 2019-es, szociális munkások körében végzett felmérés (települési szintű változókkal kombinált) adatait használtuk. A személyes megkérdezésen alapuló felmérésben 600 család- és gyermekjóléti szolgálatnál dolgozó szociális munkás vett részt az ország 178 településéről, valamint 9 fővárosi kerületből. Hipotéziseink ellenőrzéséhez többszintű regressziós modelleket becsültünk települési szintű véletlen hatásokkal.

A települési szegénység és a szociális munkások szegénységpercepcióinak kapcsolatára vonatkozó hipotéziseink nem nyertek alátámasztást. Eredményeinkből az látszik, hogy minél több a szegény egy településen, annál inkább hajlanak a szociális munkások az individualisztikus szegénységmagyarázatok elfogadására, miközben a szegénység nem mutat szignifikáns összefüggést a strukturális szegénységmagyarázatok támogatottságával. További elemzésekkel megállapítottuk, hogy a helyi szegénység és az individualisztikus

szegénységmagyarázatok támogatottsága között feltárt összefüggés nem lineáris; csak a legszegényebb települési kvartilisbe tartozó települések körében mutat szignifikáns eltérést (a referencia kategóriához képest) az individualisztikus oktulatdonítás elfogadottsága. A kutatás szakpolitikai jelentőségét az adja, hogy az eredmények rámutatnak: a szociális szakemberek épp azokon a településeken hajlamosabbak a szegényeket hibáztatni a saját helyzetükért, amelyek (szinte) minden szegénységi dimenzió mentén hátrányos helyzetűek, vagyis ahol a legnagyobb szükség lenne a szociális ellátórendszer segítségére.

How does social workers' exposure to poverty affect their beliefs about the causes of poverty?

The theoretical discourse on the causes of poverty has basically been dominated by two competing approaches: individualistic and structural explanations of poverty. While in the former perspective, poverty can be attributed to internal factors such as lack of motivation or inadequate lifestyle, the latter approach focuses on the external determinants of poverty and explains the cause of poverty by the position of the poor in the social hierarchy.

Empirical research on poverty perceptions has, with few exceptions, been conducted among the general population, while we have little knowledge of the poverty perceptions of social workers who work with the poor professionally. This is somewhat surprising, given the considerable influence of social professionals' attitudes on the situation of the poor. Social workers as street-level bureaucrats (Lipsky 1980) are in daily contact with the poor and thus they 'not only deliver but also actively shape policy outcomes by interpreting rules and allocating scarce resources' (Meyers-Vorsanger, 2003: 307).

Evidence from different countries has indicated that social workers are more inclined to support structural explanations of poverty than to blame the poor (Blomberg et al., 2013; Niemelä, 2011; Weiss-Gal et al., 2009). This holds true even for countries in liberal welfare regimes such as the USA or Israel (see e.g. Bullock, 2004; Reingold and Liu, 2009; Weiss-Gal et al., 2009). In the post-socialist countries, however, such studies have rarely been carried out. Our study among Hungarian social workers aims to contribute to filling this gap in the literature.

The starting hypothesis of the research was that social workers working in municipalities with higher levels of poverty, that is, social workers experiencing greater exposure to poverty – via client contact or other channels (Lee et al. 2004) – are more likely to support structural poverty attributions and less likely to blame the poor for their poverty.

To test these hypotheses, we used data from a 2019 survey conducted among social workers in Hungary (combined with municipal-level variables). Six hundred social workers working at family and child welfare services from 178 settlements and 9 districts of the capital participated in the survey. We estimated multilevel regression models with settlement-level random effects.

Our hypotheses regarding the relationship between local poverty and social workers' poverty perceptions were not supported. Results show that the higher the level of poverty in a settlement, the more social workers are likely to accept individualistic explanations of poverty, while poverty has no significant relationship with support for structural explanations of poverty. With further analyses, we found that the relationship between municipal-level poverty and support for individualistic explanations of poverty is not linear; the acceptance of individualistic attribution shows a significant difference only among the settlements belonging to the poorest settlement quartile (compared to the reference category). The policy

significance of the research is that the results demonstrate that social professionals are more inclined to blame the poor for their own situation in those settlements that are disadvantaged along (almost) all dimensions of poverty, that is, where the help of the social welfare system would be most needed.

Kovách Imre

MTA levelező tagja, DE, TK SZI

kovach.imre@tk.hu

Közjó, integráció, vidéki társadalom

A konferencia szervezőinek a megtisztelő értékelése szerint a társadalmi integrációval kapcsolatos kutatás, különösen a nagyobb sajtóvisszhangot kapott elemzés a vidéki társadalmi integrációról a „közjóhoz” történő hozzájárulás egyik esete. Az előadás arra a hármas feladatra vállalkozik, hogy bemutassa az integrációról szóló kutatást, a vidéki társadalom politikai integrációjáról vallott nézeteket és a szerző tapasztalatait a szociológia és a „közjó” illetően.

A társadalmi integrációról szóló rész a kutatássorozat alapkérdéseit, eredményeit mutatja be: az előzményektől és elméleti kihívásoktól a 2015-ben, 2018-ban, 2021 készített kérdőíves felvételekig, az integrációs modellt és annak validitását. Rövid áttekintést ad az integrációs megközelítés új kutatási eredményekhez vezető alkalmazásairól a politikai, részvételi folyamatok, a politikai integráció, a munkaerőpiac, a bizalom; a lokális integráció a társadalmi, a szubjektív, a területi, települési és a lakásmobilitás és a nyugatra irányuló migráció, a redisztribúció rendszere és következményei a háztartások, családok közötti egyenlőtlenségek, a társadalmi, családi kapcsolatok gyors átalakulásának a megértése, a fogyasztás, egészség, környezeti attitűdök területein.

A vidéki társadalom politikai integrációja a témája a második résznek, amely elsősorban azzal érvel, hogy a hagyományos kutatási megközelítésekkel kevésbé lehet megérteni a vidéki társadalomszerveződést és annak politikai és választási következményeit. A monolit politikai hatalmi rendszer működése, a (föld)vagyon megoszlása, a média monopólium, a gazdaság és munkaerőpiac szerkezete, a minden területen érzékelhető államosítás és kisajátítás, a szegénység aránya önmagukban nem adnak érvényes magyarázatot a sikeres hatalmi/politikai integrációra és a pacifikálásra. Az előadás kísérletet tesz egy összetettebb modell kereteinek a kifejtésére.

A harmadik rész célja a konferencia fő témájához tartozó gondolatok, tapasztaltok megosztása kifejezetten vitaindító jelleggel.

Public welfare, integration, rural society

The conference organisers were honoured to see research on social inclusion, and in particular the analysis of rural social inclusion that has received more press coverage, as a case of contributing to the "common good". The paper undertakes the threefold task of presenting research on integration, views on the political integration of rural society and the author's experience of sociology and the 'common good'.

The section on social integration presents the basic issues and results of the research series: from the antecedents and theoretical challenges to the questionnaire surveys conducted in 2015, 2018, 2021, the integration model and its validity. It gives a brief overview of the applications of the integration approach leading to new research findings in the fields of political, participatory processes, political integration, labour market, trust; local integration in the social, subjective, territorial, territorial, municipal and residential mobility and westward migration, the system of redistribution and its consequences in the understanding of inequalities between households, families, rapid changes in social, family relations, consumption, health, environmental attitudes.

The political integration of rural society is the subject of the second part, which argues in particular that traditional research approaches are less effective in understanding rural social organisation and its political and electoral consequences. The functioning of the monolithic political power system, the distribution of (land) wealth, the media monopoly, the structure of the economy and the labour market, the nationalisation and expropriation that is evident in all areas, the poverty rate alone do not provide a valid explanation for successful power/political integration and pacification. The presentation will attempt to explain the framework of a more complex model.

The third part aims at sharing ideas and experiences related to the main theme of the conference, in a more explicitly discussion-stimulating way.

Identitás-stratégiák az új magyar kivándorlók körében

A nemzetközi szakirodalom az Európai Unión belüli migráció kérdésköréhez dominánsan olyan feltételezésekkel közelít, hogy ez a migráció egyrészt ideiglenes vagy cirkuláris, másrészt pedig a migráns egyének szempontjából nem feltételezi, hogy a befogadó országbeli jelenlétükkel kapcsolatban relevánsak lehetnek az integrációval és identitással összefüggő kérdések, azzal érvelve, hogy az EU-n belüli migráció tulajdonképpen „belső” migráció (Recchi-Triandafyllidou, 2010). Nem meglepő ezért, hogy az EU-n belüli migránsok kapcsán kifejezetten kevés olyan kutatással találkozunk, amelyek ezen csoportok hosszútávú migrációs stratégiáival, integrációs tapasztalatával és identitásváltozásával foglalkoznak. Menekültek, harmadik országból érkező migránsok és vendégmunkások esetében valóban határozottabban merülnek fel az integrációval és identitással kapcsolatos kérdések, de látva azt a tendenciát, hogy az elmúlt évtizedben kivándorolt kelet-európai migránsok jelentős része hosszú távon tervez maradni a nyugati európai befogadó országokban (Ryan, 2018), indokolttá teszi, hogy kilépve a domináns kutatási keretrendszerből megvizsgáljuk esetükben is a migrációs tapasztalat identitásra gyakorolt hatásait. Jelen tanulmány az elmúlt két évtized magyar kivándorlóinak példáján vállalkozik arra, hogy identitás-stratégiákat azonosítson be az EU-n belüli, keletről nyugatra történő vándorlás kontextusában. A kutatás során az Egyesült Királyságban és Ausztriában élő magyar kivándorlókka készültek interjúk a migrációs tapasztalataikról, a befogadó társadalombeli strukturális és szocio-kulturális integrációjukról, illetve transznacionális gyakorlataikról. A vizsgálat ezen témák mentén állít fel jellemző identitás-stratégiákat.

Identity strategies of new Hungarian migrants

In European migration research, the majority of academic focus has been dedicated to the belonging, integration, and settlement issues of refugees, guest workers, and third-country nationals, while the transnational experiences of intra-EU migrants have been approached through terms such as “circularity, temporariness and liquid migration” (Ryan, 2018), and intra-EU migration has been approached as internal migration (Recchi-Triandafyllidou, 2010). This trend, however, resulted in relatively little attention in researching the long-term settlement patterns of Central and Eastern European migrants in Western European host countries, and how these migrants negotiate belonging, attachment, and integration in their mobility experience. However, the trends of long-term stay and low interest in return migration among Eastern European migrants in Western European host countries indicate that the issue of integration and identification is relevant in the intra-EU migration context as well.

This paper aims to contribute to fill this research gap in the context of Hungarian migrants living in Western Europe. The research presented in the paper is based on qualitative interviews conducted with Hungarian migrant individuals living in the UK and Austria, two of the top three destination countries for Hungarian migrants in the past two decades. The

analysis unpacks how these individuals negotiate belonging, and how they construct their attachments to their original homeland and their host countries. In particular, the paper deconstructs migrant identity negotiation and discusses four aspects of it: the migrants' perceived socio-cultural integration in the host society, the differing values of host country citizenship acquisition, the considerations of return migration, and the typical patterns of diasporization and transnational practices.

Kovács-Surányi Gabriella – Mihálka Mária

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Alkalmazott Egészségtudományi és Környezeti Nevelés Intézet
mihalka.maria@szte.hu

A felügyelt kapcsolattartás kihívásai

Az előadás célja, hogy megvizsgáljuk, hogyan tudnak a felügyelt kapcsolattartáson résztvevő hozzátartozók és a felügyeletet biztosító szakemberek megküzdni a kapcsolattartási alkalmak során az őket érő nehézségekkel, illetve, hogy mit és miként tesznek a mentális egészségük megőrzése, fenntartása érdekében.

A kutatás elméleti keretein belül tárgyaljuk, a kapcsolattartási ügyelet/kapcsolatügyelet szolgáltatás legfőbb jellemzőit: a kapcsolattartás formáit, a kapcsolattartási ügyelet helyszínét és résztvevőit, a kapcsolattartás rendezését, a jogi szabályozást, a gyermekvédelmi közvetítést, valamint kitérünk a felügyelt kapcsolattartásban érintett szereplők mentális egészségére.

A kutatási kérdéseinket a következőképpen fogalmaztuk meg: a felügyelt kapcsolattartáson résztvevő hozzátartozók milyen megküzdési kapacitásokkal és lelki ellenállóképességgel rendelkeznek? A felügyelt kapcsolattartáson résztvevő hozzátartozók lelki egészségére hatással vannak-e a felügyelt kapcsolattartás időszaka? A felügyelt kapcsolattartáson résztvevő hozzátartozóknak a kapcsolattartási alkalmakon jelentkező stresszhelyzetek során milyen megküzdési stratégiákat alkalmaznak? A felügyelt kapcsolattartáson résztvevő hozzátartozók milyen lelki egészséggel bírnak a felügyelt kapcsolattartás során? A felügyelt kapcsolattartási ügyelet során a felügyeletet nyújtó szakemberek esetében a munka jellege milyen hatással a szakemberek mentális egészségére?

Előadásunkban a 2022-ben lezajlott (N=68) kvantitatív adatgyűjtésünk eredményeit mutatjuk be. Vizsgáltuk a felügyelt kapcsolattartásban résztvevő hozzátartozókat és a felügyeletet biztosító szakembereket. A kérdőívek felvételét Csongrád-Csanád megyében működő Család- és Gyermekjóléti Központokhoz kapcsolódóan folytattuk le, a kutatás során az egyszerűen elérhető alanyokra támaszkodtunk. A felügyelt kapcsolattartáson részt vevő hozzátartozók kérdőíve szociodemográfiai kérdésekből, a Connor-Davidson Reziliencia Kérdőív (Connor és Davidson, 2003), a Folkman–Lazarus-féle Konfliktusmegoldó Kérdőív (Kopp, 1994) valamint a Mentális Állapotfeltáró Kérdőív (Lippai és Erdei, 2014) tételei alapján lett felépítve. A felügyelt kapcsolattartáson felügyeletet biztosító szakemberek mentális egészségéről a Mentális Egészség Teszt (Oláh és mtsai, 2018) használatával próbáltunk meg átfogó képet kapni. A kérdőívben szereplő öt skála a jólét, a Savoring- „mint a pozitív élményfeldolgozási mód, a jóllét növelésére szolgáló stratégiák” (Szondy és mtsai, 2014), az alkotó-végrehajtó hatékonyság, az önreguláció és a reziliencia segítségével mérhető a mentális egészség. A leíró elemzéseken túl korrelációelemzést alkalmaztunk az adatok értékeléséhez.

Megállapítható, hogy a kutatásban résztvevők többsége reziliensen reagál a felügyelt kapcsolattartási alkalmak során jelentkező stresszhelyzetekre, amely képesség alkalmassá teszi őket a jó megküzdésre. A felügyelt kapcsolattartás során a résztvevő hozzátartozók lelki állapotára negatívan kiható körülmények, történések nem ebben az időszakban jelentkeznek először. A lelki egészségüket veszélyeztető folyamatok már a kapcsolati konfliktusok kezdetekor elindulnak és eskalálódnak. A felügyelt kapcsolattartás megkezdésének periódusában már más hatásokkal jelenik meg a lelki megterhelés. Következésképpen a

vizsgálatban résztvevőknek nem rosszabb a lelki egészsége a felügyelt kapcsolattartás időintervallumában, mint az azt megelőző időszakban. A felügyelt kapcsolattartás során a résztvevő hozzátartozók a nehézségekkel való megküzdés során elsősorban az érzelmközpontú megküzdési stratégiát alkalmazzák. A vizsgálat eredménye szerint a felügyelt kapcsolattartáson résztvevő hozzátartozók lelki egészségük szempontjából a sérülékeny csoportba tartoznak, azaz ők a stresszhelyzetekben kevésbé jól funkcionálnak, illetve alkalmazkodási nehézségeik is vannak. A felügyelt kapcsolattartási alkalmak során a felügyeletet nyújtó szakemberek által végzett munka megterhelést jelent, azaz a kapcsolattartó-gyermekek kapcsolattartásának segítése érzelmileg nagyon megterheli a munkatársakat. A munkavégzés, azaz a kapcsolattartások során a felügyeletet biztosító szakemberek rendszerint a mentális egészségüket veszélyeztető tényezőkkel szembesülnek, de ennek ellenére mégsem mutatható ki mindannyiójuk esetében ezen kockázatoknak a következménye.

The challenges of supervised contact

The purpose of this presentation is to investigate how family members and contact workers participating in supervised child contact can cope with the difficulties arising during supervised contact sessions and what efforts they make to preserve their mental health.

Theoretical background. Within the theoretical framework of our study, we discuss the main features of contact services: the forms, locations and participants of contact, the facilitation and normalization of contact, the relevant legal regulations, child protection issues and the mental health of the participants of supervised contact.

Research questions. Our research questions are as follows: What coping capacities and how much psychological resilience do family members participating in supervised contact have? Do supervised contact sessions have an impact on their mental health? What coping strategies do family members participating in supervised contact employ in stressful situations arising during supervised contact sessions? What is the state of their mental health during supervised contact sessions? What kind of impact does contact workers' job of supervising contact sessions have on their mental health?

Methodology. In this presentation we discuss the results of our quantitative data collection carried out in 2022 (N=68). We investigated family members and contact workers participating in supervised contact. The questionnaire was conducted with the co-operation of the Family and Child Protection Centers in Csongrád–Csanád county, focusing on participants who were easy to reach. The questionnaire for family members participating in supervised contact contained socio-demographic questions and items from the Connor–Davidson Resilience Scale (Connor and Davidson, 2003), the Folkman–Lazarus Ways of Coping Questionnaire (Kopp, 1994), and the Mental State Questionnaire (Lippai and Erdei, 2014).

For investigating the mental health of contact workers participating in supervised contact, the Mental Health Test (Oláh et al., 2018) was used. With the help of the five subscales of the Mental Health Test, which are well-being, savoring [i.e. “the ability to process experiences positively, strategies for increasing well-being” (Szondy et al., 2014, our translation)], creative–executive efficiency, self-regulation, and resilience, participants' mental health can be measured in a comprehensive way. In addition to descriptive analyses, correlation analyses were conducted for detailed data assessment. Main findings. The results show that the majority of the participants react resiliently to stressful situations arising during supervised contact sessions, which enables them to cope with difficulties effectively. Circumstances and

events which have negative effects on the mental well-being of family members participating in supervised contact sessions do not arise for the first time during the sessions. Rather, the processes which are harmful for their mental health started and escalated when their relationship conflicts began. When the period of supervised contact sessions begins, they already have to face psychological difficulties with different effects. Consequently, the participants' mental health is not worse during supervised contact sessions than prior to the sessions. During the sessions, family members mainly use emotion-focused coping strategies. The findings demonstrate that family members participating in supervised contact belong to a vulnerable group in terms of their mental health, that is, they function less effectively in stressful situations and have difficulties with adjustment. For contact workers participating in supervised contact sessions, their work is burdensome: facilitating contact between family members and children is emotionally demanding. Through their work, contact workers supervising the sessions have to face factors which are challenging for their mental health; however, the negative consequences of these challenges are not demonstrable for each contact worker.

Közjószág-e a tudomány?

Előadásomban a hazai tudományos intézményrendszer 2010-es évekbeli átalakítását övező diskurzusokat vizsgálom, beazonosítva a legfontosabb szereplők érvrendszerét, narratíváit.

A tudományos mező, bár saját belső normái szerint működik, nem független társadalmi környezetétől. A hatalmi mezővel való viszonya az mező autonómiájának egyik legfontosabb meghatározója (Bourdieu, 1983). Politikai beavatkozás esetén a politikai mező logikája befolyásolhatja a strukturális pozíciók elérését, így könnyen erodálhatja a mező belső normáinak működését.

A 2010 utáni autoriter politikai fordulat Magyarországon (Bozóki-Hegedűs, 2018; Kornai, 2015) a közpolitikákra nézve is következményekkel járt. Korábbi kutatási eredményeim szerint a kulturális szférában 1. növekvő kultúrharcos ideológia 2. politikai patronázs és elitcsere 3. a kulturális politika növekvő instrumentalizációja figyelhető meg (Kristóf 2017, 2018, 2021).

A 2010-es évek második felében a tudományos mezőt is elérte a politikai elit felől a létező kulturális struktúrák megváltoztatására és az erőforrások újraelosztására irányuló átalakítási szándék. A kormányzat a meglévő infrastruktúra mellé párhuzamos kutatóintézmény-hálózatot hozott létre bölcsészeti-, és kisebb mértékben társadalomtudományos területen (VERITAS, RETÖRKI, MKI, KINCS, stb.), kormányzati ellenőrzés alá vonta az alapkutatás finanszírozását és az MTA kutatóintézet-hálózatát, távozásra kényszerítette a CEU-t. Jelenleg is folyik a felsőoktatási modellváltás, melynek keretében az egyetemeket felügyelő kuratóriumokba nem visszahívható politikai elittagok kerülnek be. Az elitcserevel járó intézkedések nagy részét a kormányzat instrumentális, kisebb részét viszont egyúttal ideológiai (antiliberális) narratíva alapján igazolja. Mindennek következtében hipotézisem szerint a tudományos mező autonómiája gyengül.

Előadásomban esettanulmányként két intézményátalakítási kísérletet szeretnék megvizsgálni, a 2017-es „Lex CEU”-t és a 2018-as „Lex MTA”-t. Kutatási kérdéseim: Mik voltak a legfontosabb narratívák, érvrendszerek a tudományos intézményrendszer átalakítása kapcsán? Megfigyelhető-e a politikai instrumentalizáció (gazdasági vagy politikai hasznossággal való érvelés)? Milyen ideológiai keretezéseket használnak a diskurzus szereplői (kultúrharc, antiliberális érvek versus academic freedom)?

A nyilvános diskurzus kvalitatív tartalomelemzése alapján megállapítható, hogy mindkét esetben megfigyelhető volt az instrumentális és az ideológiai érvelés egyaránt mind a közpolitikai intézkedést támogatók, mind pedig az azt ellenzők részéről. Míg azonban a CEU esetében világosan elkülönült a jogi/adminisztratív, illetve az ideológiai érvelés, és instrumentális motívumok csak marginálisan jelentek meg, az MTA esetében, az itt is világosan kivehető politikai/ideológiai diskurzus mellett egy erős instrumentális érvelés volt megfigyelhető, mind a politikai, mind a tudományos szereplők oldaláról. A CEU-ügyben, bár egyértelműen politikai szándék motiválta a kormányzati szereplőket, mindvégig ragaszkodtak a jogi érveléshez. Az MTA esetében azonban a konkrét közpolitikai intézkedés igazolása egy szélesebb tudománypolitikai diskurzusba (is) illeszkedett a különböző tudományágak helyéről, társadalmi hasznosságáról. Ez az érvelés azonban, mint előadásomban bemutatom, rendkívül

diffúznak és ellentmondásosnak bizonyult, ami hozzájárult az elhúzódó konfliktushoz a tudományos mezőben.

Is science a public good?

In my presentation, I will examine the discourses surrounding the transformation of the Hungarian scientific institutional system in the 2010s, identifying the arguments and narratives of the most important actors.

The scientific field, although operating according to its own internal norms, is not independent of its social environment. Its relationship with the field of power is one of the most important determinants of the autonomy of the field (Bourdieu, 1983). In the case of political intervention, the logic of the political field can influence the achievement of structural positions, and thus easily erode the functioning of the internal norms of the field.

The post-2010 authoritarian political turn in Hungary (Bozóki-Hegedűs, 2018; Kornai, 2015) has had its consequences for public policies. My previous research has shown that the cultural sphere has witnessed (1) an increasing culture war (2) political patronage and elite exchange (3) an increasing instrumentalisation of cultural policy (Kristóf 2017, 2018, 2021).

In the second half of the 2010s, the scientific field was also affected by the political elite's desire to change existing cultural structures and redistribute resources. The government created a parallel network of research institutes in the humanities and, to a lesser extent, in the social sciences (VERITAS, RETÖRKI, MKI, KINCS, etc.), brought the funding of basic research and the network of research institutes of the MTA under government control, and forced Central European University to leave the country. A „model change” of higher education is currently underway, with the appointment of non-recallable political elites to university boards. Much of the elite replacement is justified by the instrumental narrative of the government, while a smaller part is justified by an ideological (anti-liberal) narrative. As a consequence, I hypothesise that the autonomy of the academic field is weakened.

In my presentation, I would like to examine two attempts of institutional restructuring as a case study: the 2017 "Lex CEU" and the 2018 "Lex MTA". My research questions are: What were the most important narratives and argumentations in the context of the transformation of the academic institutional system? Is political instrumentalisation (arguing for economic or political utility) observable? What ideological frames are used by the actors in the discourse (culture war, anti-liberal arguments versus academic freedom)?

A qualitative content analysis of the public discourse reveals that in both cases, instrumental and ideological arguments were used by both those in favour of and those against the governmental public policy measure. However, while in the case of the CEU there was a clear distinction between legal/administrative and ideological arguments, and instrumental motives were only marginally present, in the case of the MTA, there was a strong instrumental argumentation, both from political and academic actors, alongside the political/ideological discourse that was also clearly visible here. In the case of CEU, although clearly motivated by political intentions, governmental actors have always insisted on the legal argument. In the case of the MTA, however, the justification for a specific public policy measure was (also) embedded in a broader science policy discourse on the place and social utility of different scientific disciplines. This argument, however, as I will show in my presentation, proved to be highly diffuse and contradictory, which contributed to the protracted conflict in the scientific field.

Hagyomány és mozgalom: A Gyöngyösbokrétától az UNESCO szellemi örökségig

A Horthy-korszak kultúrpolitikájának egyik fontos része az irányított népművészet és a fesztiválmozgalom volt. A falusi Gyöngyösbokréta csoportok létrehozása és támogatása a paraszti kultúra revival-mozgalmaként élt 1933 és 1944 között. Az augusztus 20-án szerepeltetett falusi csoportok ünnepelték a kormányt és annak revizionista, össznépi nemzetegyesítő politikáját. Színes népi viseletben és színpadra állított táncokkal ünnepelték vélt-valós hagyományaikat, amelyeket „szakemberek” segítségével hitelesítettek. És bár a Gyöngyösbokréta kritikája ismertté vált – elsősorban olyan népi írók és mozgalmárok körében, mint Erdei Ferenc –, a mozgalom kiteljesedett, főleg a visszacsatolt határon túli falvak részvételével. Ezzel szemben a kormány agrárpolitikája egy félresikerült földosztást, tömeges elszegényedést és egy kizsákmányolt paraszti társadalmat eredményezett. Elmondható: a hagyományos paraszti termelőmunka és gazdálkodás kilátástalan helyzetbe került, a háborús viszonyok miatt pedig a mozgalom elvesztette dinamikáját. 1945 után a Gyöngyösbokréta csoportok vagy átalakultak a szocialista kultúrversenynek megfelelően, vagy a kényszerű feloszlítás vár rájuk. A Rákosi-és Kádár-érában a „szocialista” és „dolgozó paraszt” már teljesen más szerepet töltött be, a színpadiasított népművészet a szocialista ideológiának megfelelően átalakult. A falvak fiataljait már a szocialista nagyipar, a gazdálkodókat pedig a tévészék, szövetkezetek, állami gazdaságok várták. A paraszti táncművészet szelektált és koreografált morzsái a népi együttesek programját színesítették. Az új színpadi néptáncművészet 1945-től a szovjet-típusú és népinek nevezett esztrádműsorok utánzata volt. Ezért újdonságként hatott az 1970-es évek népi mozgalma, és ezen belül az ifjúsági rétegkultúra, a táncműmozgalom. A mozgalom Erdély-centrikussága fokozatosan egy nemzeti kulturális mozgalommá fejlődött. Az új ideológiai töltetű népi irányzat az 1989-90-es rendszerváltozás után még nagyobb teret és szimbolikus jelentőséget kapott. Az táncműmozgalom elvesztette mozgalmi funkcióját – popularizálódott. Az új színpadi néptáncművészet pedig professzionalizálódott. 2011-ben a táncmű módszerét az UNESCO jegyzékbe vette, mint modellértékű gyakorlatot; 2013-ban a Hungarikum Bizottság döntése alapján a „Táncmű módszer, mint a szellemi kulturális örökség átörökítésének magyar modellje” szerepel. Az UNESCO-hoz beadott kérvényben a „magyar módszer” lényege, hogy „alulról szerveződve, spontán módon jött létre”. A szellemi örökség védelme mára egy intézményesült, törvény által előírt, központi és felülről szervezett feladat. Az előadás célja, hogy bemutassa azt a hosszú folyamatot, amely a „magyar módszert” jellemezte a Gyöngyösbokrétától a táncműmozgalomig. Továbbá, hogy megvizsgálja a két népművészeti hagyomány és mozgalom közötti hasonlóságokat, eltéréseket.

Movement and Tradition: From the Gyöngyösbokréta to Intangible cultural heritage of UNESCO

Among the most important policies of the inter-war Horthy government was the centralized folk art and festivals. Between 1933 and 1944, one of the most visible aspects of these was the Pearly Bouquet (Gyöngyösbokréta) festival that aimed to revive traditional dances and music. During the festivities of the August 20th national holiday, these performances contributed to the government's revisionist and national unity ideology. Dressed in their Sunday's best, villagers performed real or imagined dances that were, more often than not, choreographed by professionals. Critical voices were few and far between (for example the populist writer Ferenc Erdei among others), and the number of village groups steadily increased in the occupation's wake of territories of neighboring countries. In stark contrast, however, the agrarian programs of the Horthy regime resulted in massive unemployment, development of a rural underclass and a botched land redistribution. At the beginning of WW II, the village folk dance movement lost its momentum as family-centered production and traditional agrarian cultivation became unsustainable. Following 1945, the Pearly Bouquet associations either transformed into performing ensembles of the new socialist cultural festival or eventually were disbanded. For most of the Rákosi and subsequently the Kádár-era, peasants were labeled „socialist”, or „worker-peasant” and their previous traditions were incorporated into staged folk art choreographies according to the cultural policy of international socialism. With massive industrialization and socialist collective farming underway, village youth contributed to the making of the large urban work-force or became collective farm laborers. Elements of traditional peasant culture were a staple of staged pageantry and folk dance performances, fashioned after the Soviet model of performing (ie. Moiseyev, Pyatnitsky). In the early 1970s, this slowly gave way to a new performance style as populist intellectuals increasingly turned their attention to pre-war peasant traditions and folk art. In tandem with this, a new youth culture emerged called 'dance-house', an institution taken from Hungarian communities in Transylvania, Romania. Performing Hungarian folk dances, especially those recorded and collected in Romanian minority areas, soon found a massive following, a process that by the mid-to-late-1980s became a national movement of unity and folk art preservation. It is a question just how this populist movement contributed to the collapse of the socialist system and how since the 1990s the state has elevated into high-art and a sponsored and touristic viable industry. With new institutions and pedagogical infrastructure set up, folk dance teaching has been recognized by UNESCO as a special „Hungarian model for the transmission of intangible cultural heritage”. By discussing this development, I raise important questions about the differences between the inter-war Pearly Bouquet, the dance-house and the UNESCO recognition and argue that we cannot fully comprehend cultural policy and social transformation without analyzing and understanding the concurrent ideological background of the times.

Négy település – négy út? – A globális dzsentrifikációs folyamatok lokális változatai a Káli-medencében

A Káli-medence térbeli-társadalmi átalakulását kutatva¹ egy széles kutatói körben ismert globális folyamattal: a vidéki dzsentrifikáció különböző formáival szembesültünk. A vidék dzsentrifikációjának lényege, hogy városi felső- és középosztályi csoportok költöznek természeti és társadalmi értékeik miatt vonzó vidéki kistelepülésekre. Ennek következtében a települések mind gazdasági, ingatlanpiaci, mind társadalmi értelemben felértékelődnek, miközben a városi fogyasztók a saját értékeik és vízióik szerint alakítják át a helyi adottságokat, az épített és a természeti környezetet (Phillips 1993, 2005, 2009, Solana-Solana 2010, Nelson et al. 2010). A vidék dzsentrifikációjában – szemben a városával – központi figyelmet kap a természet (Bryson 2013), a vidéki táj és életmód (Csurgó 2013).

Ugyan a jelenség globális, mégis – a gazdasági-társadalmi peremfeltételeken belül – eltérő az egyes helyszínek, konkrét települések játéktere a folyamat megvalósulását illetően. Még egy olyan mikrotérség esetében is, mint a Káli-medence, a többéves kutatómunka nyomán kirajzolódó kép karakteres különbségeket mutat az egyes falvak reakcióit, a dzsentrifikáció lefolyását, sebességét és mértékét illetően köszönhetően a lokális társadalom összetételének, a mikrotérség gazdasági hálózatában betöltött eltérő szerepének és a történeti sajátosságoknak (kisnemesi hagyományok, református vallás, szőlőművelés stb.). Ezen különbségeknek, az eltérő érték- és érdekcsoportok tudatosan vállalt és öntudatlanul betöltött szerepének kívánunk utánajárni előadásunkban.

A kutatás négy éve során (2019–2022) számos terepmunkát végeztünk egyetemistákkal, ahol több mint 100 félig-strukturált mélyinterjú, valamint 500 feletti kérdőív készült a Káli-medence falvaiban kulcsszereplőkkel, helyiekkel, nyaralósokkal, bebírókkal és vállalkozókkal, melyet résztvevő és nem-résztvevő megfigyelések, jegyzetek, terepnaplók egészítettek ki. Az előadás során erre a gazdag empirikus anyagra támaszkodunk, amikor az egyes falvak történetét, „mozgásterét” vizsgáljuk a vidéki dzsentrifikáció folyamatában.

A Káli-medencében az utóbbi tíz évben végbemenő transzformációs folyamatok következtében átrendeződtek a centrum és periféria közötti viszonyok. A Káli-medence települései – sokszor egymás törekvéseitől is vezetve, azokkal versenyezve – folyamatosan kísérletet tesznek saját arculat, egyediség kitalálására. Kővágóörs a medence hagyományos központja, az 1970-es, 80-as években egyfelől a Balatoni turizmus kiterjesztett buszos célpontja volt (magyaros, csárda jellegű vendéglátással), másfelől az első bebírók közül is többen kerestek itt házat. Az utóbbi évtizedek dzsentrifikációs hullámai némiképp elkerülték, a 2020-as évektől a kulturális központ szerepét kívánja betölteni (Kőfeszti). Szentbékállá a jól működő lokális közösségi kapcsolatokra és a helyiek által is kiépített vállalkozásokra alapozott, ahol a helyi rokonsági rendszereknek köszönhetően napjainkban is élénk a közösségi élet és a lokális politika is elsősorban ezekre a kapcsolatokra támaszkodik. Ezen a településen egyelőre a turizmus klasszikusabb, „csendesebb” formái vannak jelen (panziók, büfék, falatozók, fagyizó), ami a bebírók és nyaralók nagy létszámú szezonális jelenlétével jár együtt. Ezzel

¹ Az előadás a Lo-Káli, „Mítosz és realitás, helyi élelmiszerrendszer a 'Magyar Provence'-ban – diskurzusok, termelők, vásárlók és társadalomgazdasági hatások” (K-129097) című OTKA kutatás keretében készült.

szemben Köveskál a 2010-es évektől „gasztrofaluként” pozicionálja magát, 6-7 magas (ár)színvonalú, népszerű étterem és vendéglátóhely határozza meg a falu arculatát, miközben erős versengés és együttműködés elegye figyelhető meg a helyi (bebíró) szereplők között. Mindszentkállán csak a 2010-es évek közepétől jelentősebb a bebírók megjelenése, ugyanakkor gyorsan cserélődik a népesség, a COVID-19 járvány alatt volt olyan bebíró, aki elköltözött a településről, annak „elsiófokosodása” miatt, miközben új családok, fiatal párok jelentek meg tartósan helyben élő bebíróként a településen.

Four villages - four ways? - Local versions of global gentrification processes in the Káli Basin

During the four years long Lo-Káli research project (Myths and Realities of Local Food Systems – discourses, producers, customers and socio-economic effects in the ‘Hungarian Provence’ K-129097, 2019-2022) focusing on the spatial-social transformation of the Káli Basin, a widely known global process: the various forms of rural gentrification have been recognized. The essence of rural gentrification is the migration of urban upper- and middle-class groups to rural settlements with a natural and social appeal, as a result of which these settlements increase their status both economically and socially while urban consumers transform the local built and natural environment according to their own values and visions (Phillips 1993, 2005, 2009, Solana-Solana 2010, Nelson et al. 2010). Nature, rural landscape and lifestyle play central role in rural gentrification (Bryson 2013, Csurgó 2013) in contrast to the urban form, in which the built environment with a history that can be aestheticized is the main attraction. Even though rural gentrification is a global phenomenon, each and every location has its individual playing field - even within the similar socio-economic conditions - to influence the extent and speed of the process. Even in the case of a micro-region as the Káli Basin, research shows characteristic differences in the reactions of individual villages, in the course, speed and extent of gentrification, based on the the composition of the local society, the different role it plays in the economic network of the micro-region and the historical characteristics. In the presentation we will examine these differences, the conscious and unconscious role of groups with different values and interests.

During the four years of the research (2019-2022), we participated in numerous field research camps, where nearly 100 semi-structured in-depth interviews and more than 500 questionnaires were made in the villages of the Káli Basin with key players, locals, second home owners, new arrivals and entrepreneurs. Participant and non-participant observations, notes, and field diaries completed out methodology. The presentation will be based on this rich empirical dataset when we examine the history and playing field of individual villages in the process of rural gentrification.

In the last ten years interrelations among settlements with a more central and those of a more peripheral situation in the Káli Basin have been transformed by various forces. The settlements make attempts to create their own mark and uniqueness. Kővágóörs, being the traditional centre of the Basin, was, on the one hand, the destination of national and international tourism in the 1970-80s, and on the other, a popular scene where second home owners started to buy real estates. The place started to lose more and more its popularity in the last couple of decades of the dentrification processes, but it has aimed to gain the role of a cultural centre (based on a cultural festival called Kőfeszt) of the Basin since 2020. Another settlement, Szentbékálla builds its strength on the local community relations and the enterprises initiated by both locals and newcomers, where community life is still lively due to

local kinship relations on which local politics primarily relies. In this settlement, one can find the rather classic, “silent” forms of tourism (boarding houses, bars, bistros, ice-cream parlour) at present, with the seasonal large numbers of newcomers and holidaymakers. On the other hand, Köveskál has been positioning itself as a “gastro-village” since the 2010s: there are 6-7 popular, high (priced) quality restaurants and taverns defining the image of the village, while there is a mixture of strong contest and cooperation between the local (newcomer) actors. In Mindszentkál, the appearance of newcomers has not been significant up until the mid 2010s. On the other hand, the population changes quickly, and there was a newcomer during the Covid-19 pandemic, who moved from the village, because it started to look like the overhyped Siófok, while new families, young couples appear in the village as resident newcomers.

Régi és új elitek a Káli-medencében: társadalmi felelősség és szerepvállalás

A Káli-medence iránti érdeklődés az 1970–80-as évek óta töretlen. Az érdeklődés sok területen megnyilvánul: a mediális nyilvánosságban, a különböző tabloidok utazási-turisztikai mellékleteiben éppúgy, mint az ingatlanpiac árának folyamatos növekedésében, az „igazi lokális” gasztronómiai élményt kínáló helyek, biogazdaságok és helyi piacok számának gyarapodásában éppúgy, mint a tájat reprezentáló amatőr és professzionális vizuális anyagok (fényképek, filmek) szinte áttekinthetetlen bőségében. Egy olyan térség iránt, amely nem rendelkezik különösebb néprajzi örökséggel, térbeli kiterjedése csekély, s amelyet összesen nyolc település (Kővágóörs, Salföld, Kékkút, Köveskál, Balatonhenye, Mindszentkál, Szentbékál és Monoszló) alkot. A hely távol van az igazi nagyvárosoktól, közúton csak nehezen közelíthető meg, vasúton pedig sehogy. A Káli-medence vonzereje évtizedeken keresztül változatlan maradt, sőt a nyilvánosság mind szélesebb köreiből érkező. A Káli-medencében a hetvenes évek óta zajló folyamatok jól értelmezhetők a konstruktivista vidékszociológia (város/vidék), illetőleg a transznacionális és globális áramlatokkal foglalkozó antropológia (globális/lokális) fent vázolt kategóriarendszere mentén. A medence földrajzi-társadalmi terének átalakulásában, a tömegkommunikációban terjedő képek megkonstruálásában, a lokális gazdaság újrastrukturálásában fontos szerepet játszik a vidék és város között létező, sokszintű kapcsolatrendszer. Ez éppúgy támaszkodik a fővárosból és más kisebb-nagyobb városokból a Káli-medencébe érkező, s ott leteleplő társadalmi elitek tevékenységére, mint a nyaranta itt megforduló turistatömegek jelenlétére. Mind a materiális, mind a szimbolikus gyakorlatok esetében megfigyelhető a kölcsönhatás a lokalitás és a nagyobb (nemzeti, illetőleg transznacionális) léptékű globális folyamatok között.

Előadásunk a Káli-medencében megfigyelhető transzformációs folyamatokat a beköltöző társadalmi aktorok nézőpontjából kiindulva vizsgálja. Arra a kérdésre keresünk választ, hogy a medencébe különböző időszakokban költöző társadalmi elitek mennyiben, milyen területeken és mivel járultak hozzá a lokális társadalomban és gazdaságban végbement változásokhoz, és ez milyen összefüggéseket mutat a hely és annak lakói iránt érzett felelősséggel.

Előadásunk a Káli-medencében két, egymástól közel húszévnnyi különbséggel végzett kvalitatív társadalomkutatás eredményeire épül. Az első a „Turizmus és regionalizmus a Káli-medencében” című OTKA (F 03097) kutatás volt, amely 1999 és 2001 között valósult meg, a másik vizsgálat a Lo-Káli, „Mítosz és realitás, helyi élelmiszerrendszer a „Magyar Provence”-ban – diskurzusok, termelők, vásárlók és társadalomgazdasági hatások” című, 2018 végén kezdődött kutatási program (NKFI-6 K 129097).

Kétségtelen, hogy a beköltözők hatása a medencére egyszerre szimbolikus természetű és materiális jellegű. Ezek az emberek kezdettől nemcsak aktív szerepet töltenek be a medence reprezentációjának létrehozásában és forgalmazásában, hanem egy részük idővel a lokális gazdaság meghatározó szereplőjévé is vált. Munkánk a medencébe eltérő hullámokban költözött elitek narratíváit és társadalmi gyakorlatait hasonlítja össze. Két korszakot – az 1970–80-as éveket és a kortárs jelen (2019–2021) időszakát – állítunk az elemzés középpontjába a

közöttük megfigyelhető folyamatosságra és a szakadásokra helyezve a hangsúlyt, ezáltal szemléltetve a medencében végbement változásfolyamatokat. Az interpretatív módon elemzett empirikus adatokat kulturális antropológiai terepmunkával, a résztvevő megfigyelés és a félig strukturált interjú módszerével gyűjtöttük. A Káli-medencében a hetvenes évek óta végbemenő változásfolyamatokat a konstruktivista vidékszociológia és a kulturális antropológia globális áramlatokra reflektáló kategóriarendszere mentén értelmezzük.

Old and new elites in the Káli Basin: social responsibility and empowerment

Interest in the Káli Basin has been sustained since the 1970s and 1980s. This interest manifests itself in many areas: in the media publicity, in the travel and tourism supplements of the various tabloids, in the steady increase in property prices, in the growing number of places offering a 'real local' gastronomic experience, organic farms and local markets, and in the almost overwhelming abundance of amateur and professional visual material (photographs, films) representing the landscape. In a region with no particular ethnographic heritage, with a small geographical area and a total of eight settlements (Kővágóörs, Salföld, Kékkút, Köveskál, Balatonhenye, Mindszentkál, Szentbékál and Monoszló). The place is far away from the real big cities, difficult to reach by road and impossible to reach by rail. The attractiveness of the Káli-basin has remained unchanged for decades and is even felt by a wider public. The developments in the Kali Basin since the 1970s can be understood in terms of the categorisation of the Kali Basin in constructivist rural sociology (urban/rural) and in anthropology of transnational and global flows (global/local) as outlined above. The multi-level relationship between the rural and the urban plays an important role in the transformation of the geo-social space of the basin, in the construction of images that are disseminated in mass media, and in the restructuring of the local economy. This relies as much on the activities of social elites from the capital and other towns and cities coming to the Káli Basin and settling there as on the presence of summer tourist crowds. In both material and symbolic practices, there is an interplay between the local and the larger (national or transnational) global.

Our presentation will explore the transformational processes observed in the Kali Basin from the perspective of the social actors who move in. We seek to answer the question to what extent, in what areas and in what ways the social elites moving into the basin at different times contributed to the changes in the local society and economy, and how this relates to the sense of responsibility towards the place and its inhabitants.

Our presentation will draw on the results of two qualitative social surveys conducted in the Kali Basin, almost twenty years apart. The first one was the OTKA research project "Tourism and regionalism in the Káli Basin" (F 03097), carried out between 1999 and 2001, and the second study was the Lo-Káli, "Myth and reality, local food system in "Hungarian Provence" - discourses, producers, buyers and socio-economic impacts", a research project (NKFI-6 K 129097), which started at the end of 2018.

There is no doubt that the impact of the incomers on the basin is both symbolic and material. From the outset, these people not only play an active role in creating and marketing the representation of the basin, but some of them have also become, over time, key players in the local economy. Our work compares the narratives and social practices of elites who moved into the basin in different waves. We focus our analysis on two periods - the 1970s-80s and the contemporary present (2019-2021) - with an emphasis on the continuities and discontinuities between them, thus illustrating the processes of change that have taken place

in the basin. The empirical data, analysed interpretatively, were collected through cultural anthropological fieldwork, participant observation and semi-structured interview methods. The processes of change in the Kali Basin since the 1970s are interpreted along the lines of constructivist rural sociology and cultural anthropology's categorical framework reflecting global currents.

Leleszi-Tróbert Anett Mária - Bagyura Márton - Széman Zsuzsa

Semmelweis Egyetem Egészségügyi Közzolgálati Kar Mentálhigiéné Intézet; MTA Poszt-COVID jelenségek kutatására irányuló nagy kockázatú pályázati támogatás;
Társadalomtudományi Kutatóközpont
trobert.anett@public.semmelweis-univ.hu ; bagyura.marton@tk.hu

Családi gondozók a munkaerőpiacon - A gondozási feladatok és a munkahelyi munkavégzés összehangolása

Az időskorúak népességen belüli arányának növekedésével a szociális és egészségügyi ellátórendszerek szolgáltatásai iránti igények is fokozódnak. Az ellátórendszerek azonban megfelelő szintű állami támogatás hiányában nem képesek kielégíteni a növekvő igényeket, így az idősök gondozásában egyre nagyobb szerep jut a családtagoknak.

A családi gondozók számára a gondozási folyamat jelentős megterhelődést okoz, amelynek testi és mentális egészségükre, családi és baráti kapcsolataikra, munkahelyi teljesítményükre is hatása van. A családi gondozók megterhelődéséből fakadó esetleges kimerülés, kiégés tovább növeli a szociális és egészségügyi ellátórendszerek terheltségét, a családi gondozók támogatása ezért égetően fontos.

A gondozók támogatásának fontos eleme a gondozási feladatok és a munkahelyi munkavégzés összehangolására való lehetőség megteremtése. Ennek hiányában a gondozók kieshetnek a munkaerőpiacról, ami az anyagi helyzet romlása mellett a szociális kapcsolatok gyengüléséhez, az önbecsülés romlásához vezethet. Éppen ezért fontos a gondozók igényeihez illeszkedő foglalkoztatási lehetőségek biztosításának támogatása az állam és a munkáltatók részéről is.

Kutatásunk célja a gondozási feladatokból fakadó megterheltség mértékének, dimenzióinak vizsgálata, valamint a megterheltség és a munkahelyi, professzionális munkavégzés összefüggéseinek feltárása. Továbbá arra keressük a választ, hogy a munkahely segíti-e a családi gondozókat a gondozási folyamat és a munkavállalás összehangolásában, és a gondozóknak milyen segítségre lenne szükségük ahhoz, hogy a gondozás mellett meg tudják tartani munkahelyüket.

Kutatási eredményeink egy 2022-es online kérdőíves felmérésen alapulnak. A kérdőívben hazánkban még csak általunk használt mérőeszközöket használtunk a gondozói megterheltség mérésére (Cope-Index) és a kiégés mérésére (OLBI), ezen túlmenően pedig számos kérdéssel mértük a munkahelyi munkavégzés jellemzőit.

A kérdőíves felmérés során a COVID-19 járvány idején történő gondozásról és ennek kapcsán azokról a munkahelyi változásokról is kérdeztük a családi gondozókat, amelyeknek hatásuk lehet a gondozási folyamat és a munkahelyi munkavégzés összehangolására.

Az adatfelvétel az absztrakt írásakor még nem fejeződött be, azonban korábbi, köztük saját kutatási eredményeink (Tróbert - Bagyura - Széman, 2020) alapján a családi gondozók jelentős megterhelődésére és munkahelyi kiégésére lehet számítani, továbbá arra, hogy a munkahelyi munka megtartása és végzése komoly nehézségeket jelent e sérülékeny, rejtett társadalmi csoport számára. Újabb adataink alapján mutatjuk be a téma összetettségét.

Family carers in the Labour Market - Coordination of care tasks and workplace work

With the rapid ageing of population, the demands for services of the social and health care systems also increase. In the absence of an adequate level of state support, the care systems are unable to meet the growing needs; therefore, family members play a more and more significant role in the care of the older people.

The caregiving process causes a significant burden for family carers, which affects their physical and mental health, family and friendship relationships, and work performance. Exhaustion and burnout resulting from burden increase loads of the social and the health care system, which is an important factor why the support of family carers is extremely important. An important support element for carers is providing the opportunity to coordinate care tasks and workplace obligations. In the absence of this, caregivers may drop out of the labour market, which can lead to the deterioration of their financial situation, the weakening of social relations and damage to self-esteem. So it is crucial that both the state and the employers provide an employment environment that matches the needs of carers.

Our research aims to examine the extent and dimensions of the burden arising from care tasks and explore the relationships between the care burden and work at the workplace. Furthermore, we are looking for an answer to whether the workplace helps family caregivers to coordinate the caregiving process and employment and what kind of help the carers need to be able to keep their jobs while caring for their family members.

Our research results are based on an online survey (2022). In the questionnaire, we used two indices to measure carers' burden (Cope-Index) and burnout (OLBI). In addition, we measured the characteristics of work at the workplace with several questions. We asked family caregivers about caregiving during the COVID-19 epidemic and about the changes in the workplace (due to COVID-19) that may have affected the coordination of the caregiving process and professional work.

The data collection had not yet been completed when writing the abstract. However, based on previous research results, including our own (Tróbert - Bagyura - Széman, 2020), we expect the family caregivers to experience significant burdens and burnout at work. To reconcile work and care causes serious difficulties for this vulnerable, hidden social group. Based on our latest data, we present the complexity of this topic.

Oktatás, kutatás, közjó – az egyetemi társadalmi szerepvállalás (university community engagement) lehetséges hozzájárulása a társadalmi igazságossághoz és környezeti fenntarthatósághoz

Napjainkban számos kutató és szakpolitikai dokumentum hangsúlyozza, hogy az egyetemeknek konvencionális misszióikon (oktatás, kutatás) túlmenően hozzá kellene járulniuk napjaink társadalmi és környezeti problémáinak megoldásához, azaz a „közjóhoz” – miközben az egyetemek működését napi szinten egyre inkább a hatékonyság- és munkaerőpiac-fókuszú „neoliberális” agenda határozza meg (Hazelkorn et al. 2016 a,b).

Kapcsolódva az egyetemekkel szembeni társadalmi elvárásokhoz, előadásunk a következő kutatási kérdést boncolgatja: Mennyiben képes a közjó előmozdítására az egyetemi közösségi szerepvállalás (university community engagement), mint olyan gyakorlati tevékenység, amelynek során egyetemi oktatók-kutatók működnek együtt (jellemzően periferizált/marginalizált) egyetemen kívüli szereplőkkel a társadalmi igazságosság és fenntarthatóság (mint a „közjó” elemei) érdekében olyan módon, hogy az közben az egyetem fő küldetéseit is gazdagítja?

Kutatásunk elméleti háttéréül az egyetemi közösségi szerepvállalás (Benneworth 2018) koncepciója mellett a társadalmi igazságosság és fenntarthatóság transzformatív elméletei (Udvarhelyi 2013, Hopwood et al. 2005), valamint az egyetemi közösségi szerepvállalás transzformatív potenciálját az egyetemi és nem egyetemi szereplők kapcsolatainak jellegén keresztül megragadó modellek (pl. Himmelman 2001) szolgálnak.

Kutatási kérdésünk megválaszolása érdekében a vonatkozó elméleti szakirodalom mellett esettanulmányként munkahelyünk, az SZTE GTK Kutatóközpont elmúlt bő évtizedes, egyetemi közösségi szerepvállalással kapcsolatos tapasztalatait (azaz saját tevékenységeinket, eredményeinket) mutatjuk be és értékeljük. Módszertanilag így előadásunk empirikus része a részvételi akciókutatáshoz és autoetnográfiahoz áll közel. Az elméleti és gyakorlati reflexió során kitérünk (1) a társadalmi igazságosság és környezeti fenntarthatóság (mint a közjó elemei) kapcsán fennálló antagonisztikus értelmezésekre (s így a „közjó” fogalmának bizonytalanságára); (2) az egyetemi közösségi szerepvállalás potenciálisan nem ismert, nem várt és ellentmondásos társadalmi hatásaira; (3) a transzformatív (átalakító jellegű) hatások elérésének nehézségeire; illetve (4) a transzformatív akadémiai-nem akadémiai kapcsolatok és a transzformatív társadalmi hatások közt fennálló (bizonytalan) kapcsolatra.

Education, research, common good – the potential contribution of university-community engagement (UCE) to social justice and environmental sustainability

Numerous researchers and policy documents emphasize that universities should contribute to the solution of present social and environmental problems (the “common good”) beside their conventional missions of research and education. Still, on a daily basis, university functioning is even more determined by the neoliberal agenda that focuses on effectiveness and labour market needs (Hazelkorn et al. 2016 a,b).

In light of these contradictional expectations, our research question is the following: To what an extent university community engagement (UCE) is able to support social justice and environmental sustainability (as elements of the common good) while also enriching conventional university missions?

As a theoretical basis, we use the concepts of (1) university community engagement (Benneworth et al. 2018); (2) the transformative approaches of social justice and sustainability (Udvarhelyi 2013, Hopwood et al. 2005); and (3) those models of UCE that aim to estimate the transformative potential of UCE based on the relationship of the involved academic and non-academic actors (see e.g. Himmelman 2001).

We use our own experiences that emerged during the past ten years during our involvement in UCE activities as members (academics) of the Research Centre of the Faculty of Economics and Business Administration at the University of Szeged as a case study. Thus, methodologically our research is related to participatory action research (PAR) and autoethnography. We reflect on the (1) antagonistic approaches of social justice and sustainability (and thus the obscurity of the “common good” concept); (2) the uncertain and potentially unknown socio-environmental impacts of UCE; (3) the difficulties of supporting transformative processes; and (4) the uncertain relationship between transformative academic – non-academic relationships and transformative social impacts.

A kérdezési mód hatása a társadalmilag érzékeny attitűdök becslésére a European Social Survey adatai alapján

A kérdőíves adatgyűjtés változó technológiai és társadalmi környezete arra ösztönzi a kutatókat, hogy új adatgyűjtési technikák és klasszikus felmérési módszerek újragondolásával hatékonyabb megoldásokat keressenek. E módszertani fúzió közelmúltbeli példája a European Social Survey (ESS) Push-to-Web (PtW) kísérleti adatgyűjtése volt, amely valószínűségi mintát használva az online és a postai önkitöltős adatgyűjtési módszereket kombinálta. Az adatgyűjtés módja nagyban befolyásolja azt, hogy kik vesznek részt a felmérésben, és azt, hogy milyen választ adnak a kérdésekre. Ezt a két látszólag különböző jelenséget együttesen a kérdezési mód hatásának („mode-effect”) nevezzük. Előadásunkban a magyarországi PtW-felmérés és az ESS klasszikus személyes adatfelvételi hullámának eredményeit hasonlítjuk össze a kérdezési mód hatásának szempontjából. A kiértékelést két olyan kulturálisan és politikailag érzékeny kérdés mentén végezzük el, amelyek esetében az eltérő interjúhelyzet releváns tényezőnek tekinthető: a homoszexuálisokkal és a migránsokkal kapcsolatos attitűdök. Az ezekre a kérdésekre adott válaszokat egy-, két- és többdimenziós elemzésekkel vizsgáljuk. Munkánk egyik megállapítása, hogy bár a PtW minta a főbb demográfiai változók mentén jól reprezentálja a magyar lakosságot, a kérdezés módja befolyásolja a minta összetételét: a válaszadók még ugyanazon demográfiai csoporton belül is eltérnek az attitűdök tekintetében. Az egydimenziós elemzés esetében a PtW-mintából kapott eredmények szignifikánsan eltérnek a személyes mintából kapott eredményektől, ami nem magyarázható az attitűdök valós változásával. A PtW-mintából származó becslések egy elfogadóbb és nyitottabb társadalomra utalnak, mint a személyes mintából származó becslések. Jelentős különbségek találtunk a szocio-demográfiai csoportok között is (iskolai végzettség, politikai érdeklődés, általános bizalom), mely a kutatásokkal kapcsolatos nagyobb elköteleződéssel, vagy könnyebb elérhetőséggel is magyarázhatóak. A tanulmány másik megállapítása az, hogy a kérdezés módja önállóan is hatással van a válaszokra: minden más szocio-demográfiai jellemzőt rögzítve a kérdezési mód szignifikánsan befolyásolja azt, hogy a válaszadók hogyan nyilatkoznak az attitűdjeikről, és ez a hatás helyenként felülírja a kiinduló szocio-demográfiai összefüggéseket is.

The effects of survey mode on estimates of sensitive attitudes

The changing technological and social environment of survey data collection has motivated researchers to seek better solutions through new data collection techniques and by rethinking classical survey methods. A recent example was provided by the European Social Survey' (ESS) Push-to-Web (PtW) survey experiment, that using a probability-based sample combined online (web based) self-completion with paper based self-completion questionnaires send through postal services. The method of data collection has strong influence on who choose to respond to the questionnaire and how people answer to the questions. These two seemingly different phenomena are collectively called the mode effect. This paper evaluates the results of the PtW survey in Hungary along mode effect, compared to the ESS classical face-to-face

round. The assessment is carried out along two culturally and politically sensitive questions for which the different interview situation is considered a relevant factor: attitude toward homosexuals and immigrants. The answers to these questions from both surveys are assessed in one-, two- and in multi-dimensional (GLM models) analysis. The first finding of the paper is that a significantly more educated section of society participated in the PtW survey and that older respondents are over-represented compared to the ESS. The second finding of the paper is that, however, the two samples are corrected with post-stratification to be a good representation of the Hungarian population along the main demographic variables, survey mode influences the sample composition: respondents within the same demographic group may differ in terms of attitudes. In the case of one-dimensional analysis, the results obtained from the PtW sample are significantly different from those obtained from the face-to-face sample, which cannot be explained by real change in attitudes. The estimates from the PtW sample suggests a more accepting and open society than the estimate from the face-to-face sample. Great differences can be found in socio-demographic groups (based on level of education, political interest, general trust) that may have different attitudinal characteristics due to higher engagement or easier accessibility to self-completion surveys. The third finding of the paper is that survey mode affects the measurements: in GLM models holding all other demographic factors fixed, survey mode is significant effect on how respondents report their attitudes, and this effect overwrites the initial demographic correlations.

Murányi István

Debreceni Egyetem

muranyi.istvan@arts.unideb.hu

Kooperációs tanulási kísérlet az iskolai osztályteremben

Az előadás egy sajátos kísérlet eredményeit mutatja be. A kísérleteket az Elliot Aronson által kifejlesztett mozaik-módszerrel végeztük abból a célból, hogy kimutassuk a kooperációs tanulási módszer előnyeit az osztályteremben zajló tanulás során (a kutatás résztvevői: Szathmáry Eörs, Csepeli György, Murányi István). A kooperáció evolúciós biológiai és szociálpszichológiai értelmezése alapján azt vártuk, hogy az együttműködés pozitív hatást gyakorol a tanulók egyes szociális készségeinek alakulására. Kiderült, hogy ez a várakozás csak bizonyos feltételek között igaz. A nyolcadikos, iskolaváltás előtt álló diákok kevésbé hajlanak a kooperációra, s a biológia mint tantárgy is kevésbé alkalmas a módszer alkalmazására. Fiatalabb korú diákok és diszkurzív tantárgy esetén viszont a kooperatív módszer alkalmazása előnyös.

Cooperative learning experiment in the classroom

This presentation presents the results of a specific experiment. The experiments were carried out using the mosaic method developed by Elliot Aronson in order to demonstrate the benefits of cooperative learning in classroom learning (participants in the research: Eörs Szathmáry, György Csepeli, István Murányi). Based on the evolutionary biological and social psychological understanding of cooperation, we expected that cooperation would have a positive effect on the development of certain social skills of students. This expectation turned out to be true only under certain conditions. Eighth-grade students who are about to change schools are less inclined to cooperate, and biology as a subject is less suitable for this method. However, for younger students and for a discursive subject, the cooperative method is preferable.

A gyermekvállalást támogató nézetek és demográfiai változások Európában

Sokféle motiváció állhat a mögött, hogy valaki gyermeket szeretne vállalni. Az egyéni szintű változók vizsgálata mellett egyre gyakrabban kerülnek a figyelem középpontjában a makroszintű tényezők is: például a gazdasági válságok (Babao et. al 2013) vagy a Covid-19 pandémia hatásai (Luppi et al. 2020.) A családpolitikai intézkedések hatását vizsgáló empirikus vizsgálatok eredményei szerint a pronatalista politikáknak általában nincs vagy nagyon gyenge pozitív hatása van a gyermekvállalásra. A gyermekvállalást kívánatosnak vagy szükségesnek tartó egyéni vagy társadalmi szintű pronatalista attitűdök szintén összefügghetnek a gyermekvállalási tervekkel és azok megvalósulásával, az elterjedtségüket és háttértényezőiket azonban ezidáig alig vizsgálták (Skirbekk 2022).

Kutatásunkban arra a kérdésre keressük a választ, hogy mi befolyásolja egyéni és társadalmi szinten azzal az állítással való egyetértést vagy egyet nem értést, hogy „A gyermekvállalás a társadalommal szembeni kötelesség”. Az állítást az ideológiai pronatalizmus mutatójának tekintjük. Azt feltételezzük, hogy azokban a társadalmakban, ahol a gyermekvállalást inkább társadalmi döntésnek gondolják, a pronatalista közvélemény inkább a népességszűkítésre adott reakciónak tekinthető, és nem feltétlenül jár együtt magasabb termékenységgel. Társadalmi szinten a korábbi elméletek (Heitlinger 1991) azt igazolták, hogy a pronatalizmussal kapcsolatos attitűdök összefüggnek a tradicionális nemi szerepek elfogadásával és a nacionalizmussal. Egyéni szinten pedig azt várjuk, hogy az idősebbek, a nem házassági kapcsolatban élők és gyermektelenek, a magasabb iskolai végzettségűek és a kevésbé vallásosak azok, akik inkább egyéni szintű döntésként ítélik meg a gyermekvállalást. Jelen kutatásban az az újszerű, hogy a pronatalista attitűdök vizsgálatát összekapcsoljuk a népesedési tényezőkkel (pl. népességszám változása, migráció mértéke, teljes termékenységi arányszám). Azt várjuk, hogy inkább pronatalista attitűdöt vallanak a csökkenő népességszámú országokban és ahol alacsonyabb a bevándorlás mértéke, mint azokban az országokban, ahol nem csökken a népesség és a migráció mértéke magas.

Ezeknek a hipotéziseknek vizsgálatához a European Values Study nemzetközi survey adatait használjuk. A legutóbbi, 2017 és 2020 között felvett kérdezési hullámból 35, a korábbi, 2008 és 2010 közötti hullámból 10 ország összesen mintegy 70 ezer válaszadójáról állnak az adatok rendelkezésre. Az elemzéshez többszintű logisztikus regressziós modelleket alkalmazunk.

Előzetes eredményeink alapján az alacsonyabb iskolai végzettségűekre, a férfiakra, az idősebbekre és a vallásosabbakra jellemzőbb az ideológiai pronatalizmus. Mind a nacionalizmus, mind a tradicionális családi értékek összekapcsolódnak a pronatalista attitűdökkel. Továbbá kevesebb támogatója van a pronatalista attitűdnek azokban az országokban, ahol nő a népesség, ahol sok a bevándorló, és ahol alacsony a gyermektelenség.

Pronatalist attitudes and demographic change in Europe

Childbearing motivations may be manifold. In addition to individual factors, the relationship between macro-level variables and fertility receive increasing attention: for example, the effect of economic crises (Babao et. al 2013) or the Covid-19 pandemic (Luppi et al. 2020.) Empirical studies on the impact of family policies have found that pronatalist policies often have no impact or have only a weak positive effect on fertility. Pronatalist attitudes of individuals or societies that regard childbearing as desirable or necessary may also be related to fertility intentions and their realisation. However, the prevalence and background factors of these pronatalist attitudes have not been studied yet (Skirbekk 2022).

In our study we look at individual and societal correlates of agreement or disagreement with the statement that “childbearing is a duty towards society”. We regard this statement as a measure of ideological pronatalism. We hypothesise that pronatalist public opinion is rather a reaction to population decrease and not necessarily results in higher fertility. Previous research has found that societies that accept pronatalism also accept traditional gender roles and nationalism (Heitlinger 1991). On the individual level, we expect that older, non-married, childless, highly educated or less religious people will treat childbearing more a personal decision and less like a social duty.

The novelty of our research comes from examining pronatalist attitudes and population issues (e.g. population change, rate of migration, total fertility rate) at the same time. Regarding country-level relationships, we expect that countries with decreasing population or low immigration will endorse pronatalist attitudes more than countries with stable or increasing population and high immigration.

In order to test these hypotheses, we use international survey data from the European Values Study (EVS). In our data set we have information on about 70 thousand respondents living in 45 European countries from EVS waves 2017–2020 and 2008–2010. We use multilevel logistic regression models.

Our preliminary results show that ideological pronatalism is more common among the low educated, men, older and more religious individuals. Both nationalism and traditional family values are related to pronatalist attitudes. Moreover, pronatalist attitudes receive less support in countries where population is increasing, where immigration is high and where childlessness is low.

Mwangi Zipporah Muthoni

Doctoral School of Communication Science Corvinus University of Budapest
zipporahmwangi04@gmail.com

Breaking the Culture of Silence: Social Activism on YouTube in Kenya

In the past student activism played a crucial role in the fight against oppression, poor governance and fight for democracy in Kenya. It was characterized by protests and running battles between university students and the police. However, this has now changed as social media now offers new opportunities for individuals to raise awareness, protest and fight against injustice. Abel Mutua and Lynn Ngugi are two social media influencers that are using their YouTube channels to raise awareness and mobilize action against injustice, poor governance, oppression and negligence. This paper seeks to assess the role of storytelling in social activism in Kenya and the topics addressed in a bid to fight the culture of silence. It involves case studies of two series of shows dubbed as Headline Hitters by Abel Mutua and Tales of Wanjiku by Lynn Ngugi. Findings reveal that storytelling has been used to inform, educate and entertain the audience. Abel Mutua uses African oral storytelling which involves a narration of stories from Kenya and different parts of the world while Lynn Ngugi uses interviews with different individuals as a way to tell stories. Content analysis of 38 episodes of Headline Hitters and Tales of Wanjiku reveal several themes namely Corruption, Mismanagement, Poor governance, Poor working conditions for Healthcare workers, Unemployment, Mental Health, Decolonization, Cancel Culture, Kenyans in Diaspora, Challenges of raising children with Autism, Challenges of people living with terminal illnesses, violence and death of students in High Schools, Cultic deaths, Medical negligence, challenges of refugees and aliens in Kenya, challenges of Kenyan domestic workers in Saudi Arabia, Gender based violence, Incest, Sexual violence against children and the intersex community in Kenya, Menstrual health and female inmates in Kenya and murder of the youth as a result of mob justice. Limitations of this study are that Abel Mutua and Lynn Ngugi continue to produce more shows in Headline Hitters and Tales of Wanjiku and the uniqueness of their channels make it difficult to generalize findings to the greater majority of social media influencers in Kenya. Further studies should be done to assess how other social media influencers are using storytelling and other social media platforms such as Facebook and Twitter for social activism in Kenya.

„Ilyen a mi új Pécsünk”: a modern város az 1970-es évek szociográfiai munkáiban

Előadásomban Pécs, a pécsi uránbánya és a hozzá kapcsolódóan megépített uránvárosi lakótelep példáján szeretném bemutatni, hogy a szocialista modernitás által kitermelt emblemikus terek (a gyárak és a lakótelepek), az ipari munkások (bányászok) és a városlakók életmódja hogyan jelent meg a korabeli szociográfiai szövegekben. Elemzésemhez három szöveget, egy álinterjúkötetet, egy szépirodalmi jellegű szociográfiát és egy szociológiai tanulmánykötetet veszek kiindulópontul és alkalmazom rájuk az irodalomelméletből ismert close reading módszerét. Célom kettős. Egyrészt arra törekszem, hogy a városi terek szöveges reprezentációit bemutassam, másrészt, hogy a műfaji különbségeken keresztül az írásmódok változataira is felhívjam a figyelmet.

Az 1970-es évek közepén két szociográfiai mű jelent meg Pécs kapcsán. Az egyiket a Szépirodalmi Kiadó jelentette meg 1975-ben, a Magyarország felfedezése sorozatban, Tüskés Tibor tollából Nagyváros születik címmel. Előtte egy évvel, 1974-ben jelent meg a Gondolat Kiadónál László Lajos Uránbányászok című szociográfiai ihletésű álinterjúkötete. 1969-ben publikálta Konrád György és Szelényi Iván szociológiai felmérésüket az új lakótelepekről Az új lakótelepek szociológiai problémáiról címmel. Ebben a szerzők négy lakótelepen – Budapest Lágymányos, Debrecen Új Élet Park, Szeged Odessza és Pécs Uránváros – készített 200 kérdésből álló kérdőíves felmérésük eredményeit összegzik. Konrád Györgyről ugyanakkor tudjuk, hogy szociológusi munkájának tapasztalatai belefolytak szépirodalmi szövegeibe (lásd például A városlakó című regényét).

A kiválasztott szövegek tehát tematikájukban erősen kapcsolódnak, a műfaji eltéréseik okán viszont különböző narratív megoldásokat és reprezentációs formákat vonultatnak föl a 60-as évek vége, 70-es évek első felének magyar társadalmi „valóságára” vonatkoztatva.

A valóságdarabka: Pécs, amely az 1950-es évektől kezdve a kiemelt támogatást élvező vidéki városaink közé tartozott, majd a bányászatnak köszönhetően megyei jogú város lett. A város arculatának igazi átrendeződését az uránbányászat hatására 1955-ben meginduló várostervezés hívta elő, amelynek nyomán létrejött a város meghatározó új negyede. Uránváros országszerte egyedülállónak számított, mint ahogyan maga az uránbánya is. Ez utóbbit rengeteg titkolózás övezte, ugyanakkor a korszak legmodernebb technológiáját képviselte, s éppen ez volt az a „többlet”, amely szinte mitikussá tette a kortársak szemében. Sokak számára egyértelmű volt, hogy Uránváros modernsége azzal a ténnyel függött össze, hogy ezt a városrészt az uránbányászoknak, azaz a korszak legmodernebb technikáját szolgálóknak építették.

A bányászok társadalmi-politikai elismerése szinte kultikus vonásokat mutatott, különösen az 50-es, 60-as években. A legnehezebb körülmények között, a föld alatt dolgozó, s különböző érceket kitermelő bányászok a rendszer szinte legemblematisabb figuráinak számítottak. Az uránbányászok pedig ezen, az önmagában véve privilegizált rétegen belül is különleges hírnévre és rangra tettek szert. Ebben minden bizonnyal nem kis szerepet játszott az általuk kitermelt anyag különleges és veszélyes, szinte „mitikus” volta, valamint a technika újdonsága.

A hivatalos bányász-propaganda azonban egyik, általam kiválasztott munkában sem kap helyet, sőt! László Lajos a bányászok éjszakai életét, a mulatozásokat, a „randalírozásokat”, a botrányokat, a hányattatott emberi sorsokat állítja munkája középpontjába, amivel tabutémákat feszeget, nem véletlenül lesz igen jelentős országos sajtóvisszhangja a könyvének, illetve a könyvből készült színházi dokumentumdrámának. Ami egy újabb példája lesz annak, miként inspirálja a művészetet a valóság bemutatására törekvő riportkötet, hogyan jönnek létre a dokumentum és a fikció határán lavírozó valóság-leképezések.

„This Is Our New Pécs”: A Modern City According to the Sociography of the 1970's

In my presentation, I will analyse the emblematic public spaces produced by socialist modernity (factories and housing estates), and the life of industrial workers (miners) and inhabitants, by the example of the city of Pécs, regarding to the contemporary sociographic studies.

I base my analysis on three works: a book of fake interviews, a belletristic sociography and a collection of sociological studies, applying the method “close reading” of literary theory. I have a double aim: on one hand, I want to introduce the written representations of urban spaces, on the other hand, I would like to spotlight the stylistic variations of different genres.

During the mid-1970's, two sociographical works about Pécs were released. One was published in 1975 as a part of the series “Discovering Hungary”, with the title “A City is Born”, written by Tibor Tüskés. One year before, in 1974, was a sociological fake interview book called “Uranium Miners” by Lajos László out. In 1969, György Konrád and Iván Szelényi published their research of the new housing estates, with the title “Sociological Problems in the Distribution of Housing”. In this work, the authors summarized the results of their survey, by questionnaires of 200 questions, executed in four housing estates: in Budapest, in Debrecen, in Szeged and Uránváros (i.e. “Uranium City”) in Pécs. However, Mr. Konrád's sociological experiences were incorporated into his literary works, for example his novel “The City Builder”.

My selected sources are connected strongly by their topics, although they present a wide range of narrative strategies and representation forms by their specifications of genres, referring to the social “reality” in late 1960's and early 1970's Hungary. A piece of reality was Pécs, which existed as one of the most promoted Hungarian cities of the 1950's, and thanks to the mining industry, it became even a city with county rights. The real change in the city image was designed by urban planning from 1955, which was influenced by uranium mining, and resulted the creation of this new special city quarter.

Miners' social and political recognition had nearly cultic signs, especially in the 1950-60's. Working underground, under the hardest circumstances made them the most emblematic characters of the regime. Moreover, uranium miners reached a special fame and rank, within the already privileged working class. The special and dangerous, so almost mythical material, just like all the modern technologies as well, were playing also important roles. Lajos László spotlighted the miners' nightlife, revelries, troubles, scandals, deprived human fates. Hence, this book, and its remake as a documentary stage play were both fighting taboos, resulting a significant nationwide publicity. This example also demonstrated how art was inspired by an interview book that aimed to represent reality, and how reality depictions, balancing between documentary and fiction, were created.

Hegel a vallás és a társadalom viszonyáról

Hegel szerint a vallás az öntudat számára az erkölcsiség és az állam alapja, s hibás volt feltételezni, hogy az ésszerű jog és alkotmány szilárdan megáll magában a saját talaján. Ezért az állam és vallás sem választható el egymástól. A kantianjus és neokantianus felfogás, amely a társadalmi erkölcsöt és jogot egészen Rawlsig és Hartig szekularizáltan igyekszik megalapozni, bizonyára megdöbbenve fogadja Hegel elavultnak tartott felfogását. Bár a XX. század eleji nagy szociológusok, Durkheim és Weber nagy vallásszociológiai munkássága után, akik még észlelték a társadalomintegráció meggyengülésének és ennek nyomán fellépő anómiának a problémáját, legalábbis gondolkodóba ejthetne bennünket a probléma elevevése felől. Azt, hogy az államnak és alkotmánynak kell valami transzcendens alapja legyen, nemcsak konzervatív filozófusok, mint pl. Oakshott vagy Roger Scruton érzékleték, de már a XX. század első felében felbukkant pl. Hans Kelsen munkásságában is, aki az egész jogrendszer és alkotmány alapjául kénytelen volt egy transzcendens alapot, az ún. hipotetikus alapszabályt felvenni. Ám manapság, a posztmodern korban, amikor Jean-Francois Lyotard óta elvetnek minden ún., azaz világmagyarázó Nagy Elméletet, a szerző igyekszik kimutatni a posztmodern szerzők (Jaques Derrida, Richard Rorty, sőt ellenlábasuknál, Habermasnál is) munkáiban is egy metafizikai hiányt, amelyben deus ex machinaként jelennek meg levezetetlenül Nagy Metanarratíva maradványok: társadalmi igazságosság, az idegen dekonstruálhatatlansága, vagy a posztmodern burzsoá liberalizmus. Ma, amikor a vallási piac van, hanyatlóban vannak a történelmi egyházak, barkácsoló vallásosságok kapnak erőre, és szaporodnak a szekuláris spiritualizmusok (ld. Charles Taylor: *A Secular Age*), talán nem haszontalan visszanyúlni egy olyan vallásfelfogáshoz, amely először kísérelte meg a vallás kibékítését az ésszel és az állammal Ennek a felfogásnak mértékadó kritikáját Kierkegaard adta, aki a vallási hitet paradoxonnak tartja, ami túlmegy az éssen, hiszen ha az ésszel befogható lenne, nem lenne többé szükség a vallásra. A szerző tanulmányában szembeesíti a két felfogást, és tertium daturként Paul Tillichhez fordul, aki meghirdette „az Istenen túli Istent”, ami túlmegy a teizmusok Istenén, minden vallásban elérhető, s így a misztikus paradoxon kibékíthetővé válik az ésszel.

Szülői autonómia tapasztalatok autista gyermeket nevelő családokban

A gondoskodás – így az autonómia/egymástól függés fogalmai is - az emberi élet alapvető eleme. A gondoskodásetika megközelítését követve folyton gondoskodnak rólunk és gondoskodunk másokról, megteremtve így a kölcsönös függőségek hálóját, mely a társadalmi működés alapja is. Ebből következően autonómiánkat nem másoktól elszigetelt individuumként, hanem ebben a gondoskodói viszonyrendszerben éljük meg (Kittay, 1999, Tronto, 1993).

A fogyatékossgal élő gyermeket nevelő szülőség kontextusában az autonómia fogalmát felhasználó tanulmányok jól meghatározható témák körül sűrűsödnek, ám ezek ritkán térnek ki az autonómia mindennapi megélésének kérdésére. Az előadás alapjául szolgáló kutatás célja a gondoskodás hétköznapi gyakorlataiban megélt autonómia vizsgálata fogyatékossgal élő gyerekeket nevelő szülők esetében. Ebben a keretben az autonómiára úgy tekintek, mint ami a szülőség mindennapi gyakorlataiban manifesztálódik, melyek a közösen osztott társadalmi világba ágyazódnak (Agich 2003:5, Morgan, 2011).

Az előadás ezen szülői autonómia-tapasztalatok egyetlen dimenzióját emeli ki. Azt mutatja be autizmus spektrum zavarral élő gyermekek szüleivel készült interjúk elemzése alapján, hogy az érintett szülők időkezelési gyakorlataiban hogyan jelenik meg az autonómia tapasztalata. Az elemzés S. Bowlby gondoskodói táj (caringscape) koncepciójára épül. Eszerint a gondoskodás változatos formában megjelenő sokdimenziós tereket alkot, melyek magukban foglalják az emberek a gondoskodásról szóló képzetait, emlékeik (McKie et al. 2004, Bowlby, 2012). Részüket képezik azok az idő-stratégiák is, amelyeket a mindennapok megszervezése során a gondoskodással összefüggésben kialakítunk.

Két csoportot alakítottam ki a kutatás alanyainak kiválasztása során. Egyrészt egy autizmus spektrum zavarban érintett gyermeket nevelő szülők alkotta online csoport tagjait szólítottam meg, másrészt egy aista gyermekeket segítő tanodához kapcsolódó szülőket kértem meg a kutatásban való részvételre. A szülők a Photovoice (fotóhang) módszer (magyarul többek között: Horváth-Mitev, 2015) alkalmazásával építették fel saját gondoskodói történetüket. A kibontakozó szülői narratívákban kerültek azonosításra azok a jelentésegységek, amelyek az autonómia-megélés időbeli dimenzióját mutatják meg. Az érintett szülők gondoskodói tapasztalataik értelmezésén keresztül reflektálni tudnak saját pozíciójukra és kifejezik saját szülőség-koncepciójukat. E látószög kiválasztása (azaz a szubjektív értelmezésmódok feltárása a hétköznapi gyakorlatok elemzésén keresztül) és az alkalmazott kutatási módszerek (amelyek a kutatásba bevont szülők hangját jelenítik meg) hozzájárulnak a részvételiség biztosításához. A kutatási folyamatban kiemelt jelentősége van annak a kutatói pozíciónak, amely szülői érintettségemből adódóan kettős természetű: egyszerre insider és outsider perspektívát enged meg. Ennek a pozíciónak a dilemmái külön dimenziót nyitnak a szülői autonómia elemzésében.

Autonomy experience of parents raising children living with Autism Spectrum Disorder

Caring is an essential aspect of human life. According to the ethics of care approach we are all involved in the continuous process of care. Care creates an interdependent network of relations and acts, serving as a basis for social organization. We live autonomy experiences as an integrated part of that system of caring relations (Kittay, 1999, Tronto, 1993).

The term of autonomy is widely used throughout the literature of parenthood of disabled children, there is a rare instance of analysis the everyday experience of autonomy. The aim of my research is the understanding the autonomy experiences of parents during their everyday caring activities. I consider autonomy as manifested in the everyday practices of parenting, that are embedded in the commonly shared social world (Agich 2003:5, Morgan, 2011).

Here I focus on one dimension of parental autonomy-experiences. Analysing interviews, I present how autonomy represented in time-management strategies of parents of children living with ASD. As a conceptual framework I used Susan Bowlby's concept of caringscape. According to this idea caring acts build a multidimensional space, which involves among others the ideas and interpretations about caring work and its opportunities (McKie et al. 2004, Bowlby, 2012). Time strategies also important elements of these spaces, such as planning and organization of everyday life, furthermore present, past and future images of care.

I have organized two different groups of participants during the research process. I addressed an online group of parents of children living with ASD, furthermore I asked parents to participate whose children attend to a private special school. Parents constructed their own caring story with the method of photovoice. In the emerging parental narratives, I identified meaning units that reflects to the time-dimension of autonomy-experiences. Through telling and sharing stories of care, parents can reflect on their own position as a caregiver and express their own parenting concepts. The choice of this perspective (discovering subjective interpretations through the analysis of everyday practices) and the applied methods multiply the opportunities of reflection. Looking at their parenthood stories parents can be observers and shape the research process. Their participative presence can be a new resource of autonomy. In the research process there is emphasis on my own positionality: as a parent of a child with ASD I possess an insider and at the same time an outsider approach. The dilemmas coming from this duality open new questions about parental autonomy.

Anya és/vagy dolgozó nő? A gyermekvállalás és a munkavállalás összeegyeztethetőségének nehézségei

A születések száma enyhe gyarapodást mutat az elmúlt három évben (KSH 2020), a népességszökkenés megállításához szükséges termékenységi arányszámtól azonban igencsak messze vagyunk.

Előadásunkban a kettős teher jelenségével foglalkozunk, kifejezetten a munkavállalásra és annak nehézségeire fókuszálva.

A legáltalánosabb felfogás szerint az anyai szerep feladatai közé sorolhatunk minden olyan tevékenységet, ami az otthonról, a gyermekekről és a házastársról való gondoskodást magában foglalja (H. Sas 1984). A modern társadalmakban a munkahely és a lakóhely szétválásával a gyermeknevelés és a munka két különböző szintre került (Giddens 1995), ami megnehezítette az ezekkel kapcsolatos teendők összeegyeztetését. Sőt gyakori, hogy az anyai és a foglalkoztatotti szerep elvárásaiban, azok teljesíthetőségében ütközik egymással, betöltőjükben szerepkonfliktust generálva (Cseh-Szombathy 2000). Mindkét szerep megfelelő ellátása kettős terhet jelent az anyák számára (Bukodi 2005).

A kettős teher mértéke hazánkban nem csökkent a családpolitikai intézkedések dacára sem, mivel elsősorban a gyermekvállalást, s annak körülményeit támogatják, de a gyermeknevelés és munkavégzés összeegyeztetésére irányuló segítő intézkedések hiányosak. A gyermekvállalás feladatai továbbra is elsődlegesen a nőkre hárulnak, az apák bevonására nem igazán vannak törekvések (Makay 2018), függetlenül a női munkavállalás mértékének alakulásától és szerepének felértékelődésétől, ami az ebből adódó kettős teher és szerepkonfliktusok problémáját generálja és újratermeli.

Hipotézisünk, hogy a kisgyermekkel rendelkező édesanyák többségének továbbra is nehézséget jelent a gyermek melletti munkavégzés, illetve jelentős részük tapasztalt már valamilyen hátrányos megkülönböztetést a munka világában, mivel véleményünk szerint csak a gyermekvállalást és annak körülményeit támogatják, de az azt követő gyermek melletti munkavállalási- és végzési nehézségek kezelése már kevésbé támogatott.

Ez év áprilisában kérdőíves pilot kutatást végeztünk olyan nők körében, akik a 2014 óta eltelt időszakban legalább egy gyermeket szültek és jelenleg keresőtevékenységet végeznek, vagy bár a kérdőív kitöltésekor nem rendelkeztek munkahellyel, de korábban már dolgoztak a gyermekük mellett. A kutatás fő célja az anyák munkavállalással és gyermekneveléssel kapcsolatos preferenciáinak és nehézségeinek a megismerése, illetve az apák gyermeknevelésben való aktivitásának és bevonhatóságának a feltárása volt a kettős teher enyhítésének érdekében. Mintánk elemszáma 144.

Kutatási eredményeink szerint a kérdőívet kitöltő anyák jelentős része továbbra is a gyermeknevelésben jelöli meg legfőbb prioritását, s csak ezután következik a munkavégzés és a karrierépítés. Ugyanakkor döntő többségük szívesen fogadná és igényt tartana az apák nagyobb mértékű szerepvállalására, az ezzel kapcsolatos központi intézkedések változtatására, pl. a jelenlegi öt napos szülési szabadság jelentős kibővítésére.

Mother and/or working woman? Difficulties in reconciling having children and working

In our presentation, we deal with the phenomenon of double burden, specifically focusing on employment and its difficulties.

According to the most general understanding, the tasks of the mother's role include all activities that include taking care of the home, children and partner (H. Sas 1984). In modern societies it is common that the expectations and performance of the role of mother and employee conflict with each other and generate role conflict in the woman (Cseh-Szombathy 2000). Adequate performance of both roles is a double burden for mothers (Bukodi 2005).

The extent of the double burden in our country has not decreased despite the family policy measures, since childbearing and its circumstances are primarily supported, but measures to help reconcile child care and work are incomplete. The tasks of having children are still primarily carried out by women, there are no real efforts to involve fathers (Makay 2018), which generates and reproduces the problem of the resulting double burden and role conflicts.

Our hypothesis is that the majority of mothers with small children still find it difficult to work alongside their children, and that a significant number of them have already experienced some form of discrimination during employment. In our opinion, only having a child and its circumstances are supported, but dealing with the difficulties of working with the subsequent child is less supported.

In April of this year, we conducted a pilot questionnaire survey among women who have given birth to at least one child in the period since 2014 and are currently employed, or although they did not have a job at the time of filling out the questionnaire, they had previously worked alongside their child. The main goal of the research was to ascertain about mothers' preferences and difficulties related to employment and child-rearing, and to explore the activity and involvement of fathers in child care in order to alleviate the double burden. The item number of our sample is 144.

According to our research results, a significant part of the responding mothers still indicate having children as their top priority, and only after that comes work and career building. At the same time, the vast majority of them would welcome and demand greater involvement of fathers, changes in central measures related to this, e.g. to significantly expand the current five-day maternity leave.

Németh Renáta

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Research Center for Computational Social Science
nemeth.renata@tatk.elte.hu

A szakterületi tudás (domain knowledge) szerepe az adattudomány társadalomkutatási alkalmazásaiban

A szöveges adatokon végzett felügyelt gépi tanulásnak sikeres ipari/üzleti alkalmazásai vannak, de nyitott kérdés, hogy a hermeneutikailag triviálisabb eseteken kívül hogyan hasznosítható a módszer a szociológiai tudásépítésben. A sajátosság oka, hogy ezekben az alkalmazásokban komplex fogalmak megtanulása az algoritmus feladata (pl. hogy gyűlöletbeszédet tartalmaz-e egy tweet, oltástagadó-e egy poszt, vagy medikalizált-e egy depressziós beszámoló). A szociológia és az adattudomány (itt: természetes nyelvfeldolgozás, natural language processing, NLP) összekapcsolása számos módszertani és ismeretelméleti kérdést vet fel, előadásomban ezek közül a szakterületi tudás (domain knowledge) szerepére koncentrálok, elsősorban a kutatási eredmények interpretációját tekintve.

Friss kutatások - mind a tudományos, mind az üzleti életben - kiemelték a szakterületi tudás beépítésének fontosságát az adattudományi projektekbe. A szakterületi tudás az adattudományi projektek minden egyes lépésénél fontos szereppel bír, beleértve a kutatási kérdés megfogalmazását, az adatgyűjtést, az előfeldolgozást, a modellezést és az eredmények interpretálását. Interpretáció nélkül a felügyelt gépi tanulási modellek is fekete dobozok. Ellenben, ha megértjük, hogy a modell miért hozott egy bizonyos döntést, és megtaláljuk azokat a szövegmintákat, amelyek leginkább befolyásolták e döntést, közelebb kerülünk a vizsgált jelenség megértéséhez és kapcsolni tudjuk eredményeinket a szociológiai diskurzushoz.

Előadásomban saját kutatási példák segítségével ismertetem e dilemmákat. Elsőként röviden bemutatok egy scoping review-t (Németh, 2022), mely egy konkrét téma, a politikai polarizáció területén végzett szöveganalitikai vizsgálatok esetén vizsgálja a szakterületi tudás felhasználását. Eredményem szerint bár az elmúlt évtizedekben meredeken nőtt a kutatások száma, csak kisebb részük használt szakterületi tudást, a legtöbb tanulmány nem alkalmazott kvalitatív megközelítést, elvértve tárgyalták az oksági következtetésekor felmerülő lehetséges problémákat, és magas volt a társadalomtudományi társszerző nélkül íródott tanulmányok aránya. Mindez az NLP társadalomtudományokon kívüli intézményesülésére lehet visszavezethető.

Ezután kutatócsoportunkban készült kutatásokra támaszkodva ismertetek két kísérletet a felügyelt gépi tanulás eredményeinek interpretációjára. Az első (Németh, Máté, Katona, Rakovics, Sik 2022) a depresszió diszkurzív keretezését vizsgálta online közösségekben, a második (Buda, Németh, Simonovits, Simonovits, 2022) egy online, kontrollált terepkísérletben mérte fel, hogy a magyar önkormányzatok hogyan reagálnak roma és nem roma ügyfelek információkéréseire. Mindkét kutatási kérdés felügyelt tanulási problémaként fogalmazható meg, fontos következményekkel bíró eltérésük, hogy az első esetben "(a depresszió diszkurzív keretezésének típusa a posztban)" kódolók rendelik a címkét a szöveghez, a második esetben a címke ("roma vagy nem roma fiktív ügyfél által írott levél") eleve adott a kísérlet által. Eredményeink szerint a gépi tanulás olyan jól interpretálható

megkülönböztető jegyeket is felismerhet, amelyeket az emberi kódolók esetleg nem ismernek fel.

The role of domain knowledge in social research applications of data science

Supervised machine learning on textual data has successful industrial/business applications, but it is an open question how the method can be used in sociological knowledge building beyond the hermeneutically more trivial cases. These applications' specificity is that the algorithm is tasked with learning complex concepts (e.g. whether a tweet contains hate speech, whether a post is anti-vaccine, or whether a depression-related post is medicalised). The link between sociology and data science (here: natural language processing, NLP) raises a number of methodological and epistemological issues, of which in my presentation I will focus on the role of domain knowledge, especially with regard to the interpretation of research results.

Recent research, both in academia and in business, has highlighted the importance of incorporating domain knowledge into data science projects. Domain knowledge plays an important role in every step of these projects, including research question formulation, data collection, pre-processing, modelling and interpretation of results. Without interpretation, supervised machine learning models are black boxes. Conversely, if we understand why the model made a particular decision and find the text patterns that most influenced that decision, we can move closer to understanding the phenomenon under study and relate our results to sociological discourse.

In my presentation, I will illustrate these dilemmas using my own research examples. First, I will briefly present a scoping review (Németh, 2022), which examines the use of domain knowledge in text analytical studies on a specific topic, namely political polarisation. My results show that although the number of studies has increased sharply in recent decades, only a minority of them used domain knowledge. Most studies did not apply a qualitative approach, they only rarely discussed potential problems in causal inference, and a high proportion of studies were written without a social science co-author. All this may be attributed to the institutionalisation of NLP outside the social sciences.

Next, drawing on research in our research group, I describe two attempts to interpret the results of supervised machine learning. The first one (Németh, Máté, Katona, Rakovics, Sik 2022) investigated the discursive framing of depression in online communities, the second one (Buda, Németh, Simonovits, Simonovits, 2022) assessed how Hungarian local governments respond to information requests from Roma and non-Roma clients in an online controlled field experiment. Both research questions can be conceptualized as supervised learning problems, with the important difference that in the first case, "(the type of discursive framing of depression in the post)" coders assign a label to the text, in the second case the label ("email written by a Roma or non-Roma fictitious client") is pre-given by the experiment. Our results show that machine learning can recognize distinguishing features that human coders may not recognize.

Egyházi oktatáspolitikák: közjó vagy közösségi érdek?

A 2010-es években a „bevett” egyházak nagy számban vettek át korábban önkormányzati fenntartásban működő iskolákat. Ennek hatására mára az egyházak komoly tényezővé váltak a magyar oktatásügyben, és a korábbiaknál összetettebb tanügyigazgatási feladatokat látnak el. Az egyházak növekvő általános iskolai szerepvállalása fokozta a magyar iskolarendszer társadalmi polarizálódását egyfelől azzal, hogy a periférikus oktatási terekben jellemzően az egyházi iskolák váltak az oktatási szempontból aspiráló, illetve a többségi „fehér” családok iskoláivá, miközben az állami iskolák egyre jobban szegregálódtak, másfelől azzal, hogy célzottan átvettek és működtetnek tovább szegregált iskolákat olyan társadalmi környezetben, ahol ez egyébként gazdaságilag nem volna racionális. Más perspektívából megfogalmazva az állam az utóbbi évtizedben fokozatosan kiszervezte a szegény és leszakadó rétegek oktatási ellátását az egyházak számára, és a folyamat eredményeként a társadalmi szempontból integrált oktatás terei és lehetőségei drasztikusan leszűkültek.

Hároméves posztdoktori kutatásomban az egyházi oktatáspolitiká-csinálás kulcsszereplőivel valamint pedagógiai fejlesztőkkel készíték félig strukturált interjúkat. Az előadásban az interjúkat abból a szempontból elemzem, hogy miként jelenik meg a tanulók társadalmi diverzitásának és a társadalmi szolidaritás kérdésköre, hogyan beszélnek el az egyházak feladatát a leszakadó térségekben, és milyen diskurzusok legitimálják a szegregált iskolákban folytatott munkát. Az interjúk elemzése rávilágít arra, hogy az egyházi oktatáspolitikusok hogyan értelmezik az egyház társadalmi tanítását, misszióját és a közjót az iskoláztatás vonatkozásában, és hogy milyen különbségek vannak a különböző egyházak illetve egyházi civil szervezetek között a kérdés értelmezésében. Az egyházi oktatási diskurzusok egy részében a saját hívői közösség számára szervezett oktatási szolgáltatás és az evangelizáció célja, valamint a társadalmi misszió feszültségbe kerül, míg más szervezeti diskurzusokban a szegények (szegregált) oktatását az egyház társadalmi missziója és a tágabb közösségi érdek motiválja, és az iskolák egyházi jellege kevésbé hangsúlyos, sőt olykor deszakralizálódik. Az elemzés rámutat, hogy az egyházak oktatáspolitikai szerepvállalásával alapjaiban átstrukturálódik és átkereteződik át az állam és a közszolgáltatásokat igénybe vevő állampolgárok viszonya a mai magyar társadalomban.

The education policies of the churches: public good or community interest?

In the 2010s, “acknowledged” churches has taken over municipality-run schools in vast numbers. As a result, the churches has become important players in the Hungarian education sector and have taken up much more complex administrative tasks and roles than earlier. The growing participation of the churches in public education has accelerated the social polarization of the Hungarian education sector due to two processes. In peripheral educational spaces, typically denominational schools have become the shelters for aspiring majority families while state-run schools have become increasingly segregated on the one

hand, and churches have taken over and kept operating segregated schools in a planned way on the other.

In my three-year long postdoctoral study I conduct semi-structured interviews with the key actors of church education policy-making and pedagogic development. I will analyse the interviews with a view on how the social diversity of students, the issue of social solidarity and the role of the churches in disadvantaged regions are narrated, and what discourses are used to justify their work in segregated schools. The interviews shed light on how church policy makers interpret the social teaching and the social mission of the church as well as the public good in the context of schooling, and highlight how state-citizen relations are being reframed in contemporary Hungarian education.

Magára hagyott családok –a gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedő gyermekek vérszerinti családjainak helyzete Magyarországon, kitekintéssel a hajléktalan élethelyzetű anyákra (Láthatatlan családok)

„Kiemelheted a gyermeket a családból, de nem emelheted ki a családot a gyermekből.”²

Magyarországon közel 20 ezer gyermek³ él gyermekvédelmi gondoskodásban, ma már többségében nevelőszülőknél (70%)⁴, csökkenő számban intézményi keretek (30%) között. Az állami gondoskodásba került gyermekek új családja mellett a vérszerinti családjaik sokaknak továbbra is meghatározó szerepet töltenek be életükben. Ezek a családok kevés figyelmet és még kevesebb támogatást kapnak a kiemelés után; ugyanis se az alap-, se a szakellátás nem tekinti feladatának a támogatásukat.

A vérszerinti szülők súlyos veszteséget, kiszolgáltatottságot élnek át, s ahhoz, hogy a kiszolgáltatott helyzetből ki tudjanak mozdulni, komoly támogatásra lenne szükségük, ehelyett támogatás nélkül sodródnak saját kezeletlen érzéseikkel.

A kapcsolattartásokra való eljutás kiadásaiban nem kapnak támogatást, és a nevelőszülőkhöz mért lényeges anyagi eltérés miatt gyermekeik hazagondozása is aggodalommal tölti el őket. A gyermeknek elsődleges joga, hogy saját családjában nőjön fel. Közismert, hogy a kiemelések megelőzésének legfőbb eszköze a vérszerinti családok megsegítése. A kiemelés után az aktív megsegítés akár a hazagondozások, akár a kapcsolattartások kiegyensúlyozottsága érdekében azonban még nem közös cél.

Az előadás első részében dr. Oláh Lili mindezek alapján arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen okok vezetnek a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek vérszerinti családjainak magára hagyásához és miben nyilvánulnak ezek meg? Melyek a vérszerinti családok megerősítésének feltételei, kik a felelősei, illetve ennek milyen hatásai lehetnek, kikre nézve?

Az előadás második részében ötven hajléktalan nővel a hajléktalanszállóra való beköltözéskor készített interjú másodelemzése, valamint a részletes esetdosszié alapján mutatja be Fehér Boróka és Lengyel Lea, hogy milyen életesemények vezettek oda, hogy az anyák nem maguk nevelik gyermekeiket (akik többnyire a gyermekvédelmi szakellátásban élnek vagy éltek nagykorúvá válásukig). Milyen támogatást kapnak abban, hogy rendszeresen kapcsolatot tudjanak velük tartani, illetve milyen hosszútávú terveik – és reményeik vannak velük kapcsolatban?

² Daniela Reimer, Prof. Dr.

³ 20.463 a pontos szám 2021-ben a KSH szerint

⁴ <https://www.eurochild.org/resource/datacare-country-overviews/>

Abandoned families – the situation of birth families of children in alternative care including homeless mothers

„A child can be taken out of a family, but a family cannot be taken out of the child.”

In Hungary approximately 20 thousand children live in alternative care, today the majority live with foster parents (70%) and less and less live in institutions (30%). Even though for children in alternative care birth families are also play a central role, they do not get enough support, help and attention after their child has been removed, because no child service thinks is their responsibility.

Birth families suffers a great loss, they are vulnerable and in order to be able to move forward they would need help and support, instead they helplessly suffer from their confused emotions.

They do not get support for keeping contact with their children, and they worry about returning children home as a result of the big financial gap between the foster parents and them.

The child's right to grow up in their birth family is primary and it is well-known that supporting birth families is the best preventive tool in order to avoid removal from families of origin. We see a lack of that kind of support after removal of children, that would help children returning their home and make contacts easier and more effective while they are in alternative care.

In the first part of the presentation dr. Lili Olah is searching for the answers to the question of what causes the abandonment of birth families and what are the impacts of them? What would be the conditions of strengtening families and who would be responsible for that and who would benefit from them?

In the second part of the presentation analysis of 50 homeless women will be shown by Boróka Fehér and Lea Lengyel, and a detailed case documentation will introduce life events that causes removal of children from homeless mothers, who themselves usually lived or live in alternative care until adulthood. The persenters are looking for answers of what support do these mothers get in order to keep regular contact with their children and what are their long-term plans and hopes for them?

Résztvételi költségvetések szerepe Budapesten

Bár a részvételiség gondolata a rendszerváltás óta rendszeresen fel-felbukkan a hazai politikai közbeszédben, néhány kivételtől eltekintve csak az elmúlt években került sor a helyi jelentőségű ügyeket szem előtt tartva ún. részvételi, avagy közösségi költségvetés (*participatory budget*, PB) bevezetésére. A részvételi költségvetés közvetlen hatalmat ad a lakosságnak a közösségi pénzügyek felett. Megteremti a lehetőséget, hogy a választott politikai képviselők partnerként kezelhessék a képviseleti területükön élőket, beleszólást adva a helyi ügyek prioritizálásába. Ezáltal biztosítja azt is, hogy ezekben a közérdeket szolgáló ügyekben ne a pusztán gazdasági-hatalmi viszonyok alapján, hanem tanácskozás útján születessenek döntések, megteremtve a deliberatív (diskurzív, mérlegelő) demokrácia feltételeit.

Az első részvételi költségvetést a brazil Porto Alegre-ben írták ki 1989-ben, sikerének köszönhetően pedig az ezredfordulót követően Európa szerte jelentek meg hasonló kezdeményezések. A programok részleteiben azonban jelentős eltérések alakultak ki a résztvevők köre, a bevonás módja, a tanácskozás formája, vagy épp a szóban forgó költségvetés nagyságát tekintve, így számos minta alakult ki az új próbálkozók előtt.

Két úttörő kerületet követve több fővárosi önkormányzat a 2019-es választások után vezetett be részvételi költségvetést, melyek azóta éves rendszerességgel kerülnek megrendezésre. A hazai önkormányzatok programjait egymással, illetve a nemzetközi trendekkel összehasonlítva a magyar fejlesztési gyakorlathoz viszonyítva keretezzük az egyes részvételi költségvetési formákat, majd a lebonyolításért felelős személyekkel készített szakértői interjúk segítségével elemezzük a programok hatékonyságát és az érzékelt trendeket, végül megkíséreljük feltérképezni a tudástranszfer és tapasztalatcsere területi hálózatait.

The role of participatory budgeting in Budapest

While the idea of participation was a recurring trope in Hungarian political discourse since the change of regime, the extension of the principle to local finances has only taken place in the last few years within the framework of the so-called participatory budget (PB). The participatory budget gives the population direct power over community finances, while at the same time creating the possibility for elected representatives to treat locals as partners, giving them a voice in the prioritisation of local affairs. In this way, it also ensures that decisions in issues of public interest are not merely based on alignment to current economic-power relations, but at least partly on the result of consultations with the population, creating the conditions for a deliberative democracy. The first participatory budget was introduced in 1989 in Porto Alegre, Brazil, by the ruling Labour Party to fulfill its election promises, and thanks to this success, many similar initiatives appeared across Europe after the turn of the millennium. From the outset, the details of the programmes have varied considerably in terms of the number of participants, the conditions of involvement, the form of the deliberations or the size of the budget in question, therefore a number of models have emerged that can be followed by individual municipalities. Following the example of two pioneering districts in

Budapest, several municipalities in the capital (and some in the countryside) introduced participatory budgets after the 2019 elections, most of which have been held on an annual basis since then. The first Hungarian attempts were admittedly experimental both in political, developmental and formal aspects, but the revised programs of later years not only reveal the success of the initiative, but also highlight the future plans of those involved. Firstly, we trace the development of participation budgets of Hungarian municipalities in time and space, and compare the experiences of the surrounding countries and the broader international trends. Secondly, we frame the formal characteristics of the programs based on their possibilities of embedding into Hungarian development practice. Thirdly, we analyze the effectiveness of the programs and the trends relying on expert interviews, and finally we try to map the networks of knowledge transfer between those responsible for the management and subsequent fine-tuning of participatory budgets.

Az iskola nem sziget: a siker(telenség) árnyalatai egy esettanulmányon keresztül

Előadásomban az Iskola nem sziget c. kutatás (NKFHI 120400) egyik esettanulmányát mutatnám be. A kutatás központi kérdése az volt, az iskolai rezilienciának vannak közösségi mozzanatai? Magyarán, milyen iskolán kívüli tényezők járulnak hozzá egy iskola sikeréhez vagy sikertelenségéhez.

Az esettanulmánnyal célba vett észak-magyarországi településen - az előzetes statisztikai elemzések szerint - egy nem reziliens iskola működik. Az esettanulmány célja, feltárni, hogy a nem reziliens iskola és szűkebb környezete, a település maga milyen intézményi és közösségi jellemzőkkel bír.

A kutatás a hatékony iskola vizsgálati keretébe illeszkedik, ám a társadalmi kontextus dimenziójának kutatásba való bevonásával további fontos tényezők feltárására is lehetőséget ad. (Sammons 2007) E kontextusban különösen fontos az iskola és a helyi társadalom viszonya, különböző társadalmi rétegeknek és csoportoknak az iskolával szembeni elvárása, az iskolával kapcsolatos társadalmi attitűdök. Az iskolai hatékonyság kutatásai bebizonyították továbbá, hogy bizonyos szervezeti változások képesek a tanulói eredményesség megváltoztatására. (Sammons 2007) Morales és Trotman (2004) az oktatási rezilienciát multikulturális közegben vizsgálva többek között kiemelik a környezeti tényezők fontosságát is, ezen belül pedig a család és az iskolai intézményi jellemzőkön kívül (például a mentorálás, egyéb fejlesztő foglalkozások megléte) a reziliens diákok közösségi programjait emelik ki. Masten, Best, Garmenzy (1990) a helyi társadalom három olyan jellemezőjét azonosítják be, amelyek támogatják a reziliens gyerekek kibontakozását: 1. a diákok számára mintaként és erőforrásként működő társadalmi szervezetek jelenléte; 2. azon társadalmi normák kommunikálása, amelyek a helyi társadalom tagjai számára elősegítik az elvárt viselkedésmódok és beállítódások megértését; 3. a gyerekek értékelt, elismert tagként való részvételének lehetősége a közösség életében.

Az iskola tehát nem reziliens intézményként került látókörünkben, és ezt a „státust” terepmunkánk is megerősítette (szemben más helyszínekkel, ahol a statisztikai elemzés és a helyi vizsgálatok más-más képet mutattak). Ezért kérdés lehet, a sikertelenség mintázatai levezethetők-e a sikeres iskolára vonatkozó, szakirodalomból ismert és előbbiekben vázlatosan említett tényezők ellentételezéseiként. Elemzésünk során rámutatunk arra, hogy a fenntartóváltások, az egyházi oktatási formák elterjedése, a regionális oktatási piac, illetve a település szintű konfliktusok jelenléte az iskola mozgásterét leszűkítette. Az önkormányzati fenntartás korszakában lehetséges nem volt „sziget” az iskola, de jelenleg egyre inkább elszigetelődik társadalmi szinten. Képletesen szólva nevezhetjük „félszigetnek”, hiszen a helyi társadalommal kapcsolatát egyre inkább elveszíti, ám az ott dolgozó, zömében helyi és az iskolában akár évtizedes tapasztalatokkal rendelkező pedagógusok még igyekeznek maximálisan helyt állni. Igyekezetüket azonban a helyi társadalom nem értékeli kellőképpen. Az iskola így továbbra is a társadalmi-etnikai előítéletek csapdájában marad, a siker és sikertelenség a vizsgált településen együtt jár, de érdekes módon a sikertelenség társadalmi láthatósága beárnyékolja a siker lehetőségét.

School is not an island: shades of (un)success through a case study

In my presentation I will present a case study from the research project School is not an island (NKFHI 120400). The central question of the research was: are there community dimensions to school resilience? In other words, what factors outside the school contribute to the success or failure of a school.

In the site of the case study (a rural settlement in Northern Hungary), there is one non-resilient school, according to preliminary statistical analysis. The aim of the case study is to explore the institutional and community characteristics of a non-resilient school and its surrounding area, the settlement itself.

The research fits within the framework of the study of effective schools, but by including the social context dimension in the research, it also provides an opportunity to explore other important factors (Sammons 2007). In this context, the relationship between the school and the local society, the expectations of different social strata and groups towards the school, and social attitudes towards the school are particularly important. Research on school effectiveness has also shown that certain organisational changes can alter student achievement (Sammons 2007). Morales and Trotman (2004), in examining educational resilience in a multicultural context, highlight the importance of environmental factors, including the importance of community programmes for resilient students, in addition to family and school institutional characteristics (e.g. the availability of mentoring, other developmental activities). Masten, Best, Garmenzy (1990) identify three characteristics of local society that support the development of resilient children: 1) the presence of social organisations that act as models and resources for students; 2) the communication of social norms that help members of the local society to understand expected behaviours and attitudes; 3) the opportunity for children to participate in the life of the community as valued and respected members.

The school was therefore seen as a non-resilient institution, and this 'status' was confirmed by our fieldwork (as opposed to other sites where statistical analysis and local studies have shown a different picture). It may therefore be questioned whether patterns of failure can be derived as a counterpart to the factors for successful schools that are known from the literature and outlined above. In our analysis, we point out that changes in maintenance, the spread of church forms of education, the regional education market and the presence of conflicts at the municipal level have narrowed the school's scope.

Az ikerpárok tanulmányi eredményessége – Az iskolai végzettséget és a nevelési attitűdöket érintő vizsgálatok eredményei

A szocializáció elsődleges színtere a család, melynek hatása egész életen át tart (Csepeli, 1986; Kopp, 2008). A szocializáció döntő szakasza a gyermekkor, legfőbb színtere a család, ahol a szülői értékek elsődleges átadása történik illetve az iskola szocializációs szerepe is meghatározó (Pusztai-Engler, 2020). Mindez különleges és egyedi helyzetet teremt az ikres családokban, hiszen itt természetesen születik (azonos időben) még egy testvér, mely a szocializációjukat az egyes és egymás után született gyermekek szocializációjától eltérően alakítja (Métneki, 1997, 2005).

Viszonylag ritkák az ikrekkel foglalkozó családszociológiai kutatások, inkább a családszerkezet és a testvérek témakörében találunk releváns publikációt (Downey–Condrón 2004). Holland kutatók megfigyelték, hogy Magyarországon a nagyobb család a gyerekek tanulási lehetőségeinek szűkülésével jár, tehát a szülők gyermekekre irányuló figyelme csökken, és a korban egymáshoz közel álló testvérek esetén növekszik az átlagos iskolázottsági szint (Van Eijck–de Graaf 1995).

Métneki (2005) az állandó összehasonlítás negatív hatásai kevésbé érvényesülnek, ha nagyon különböző képességűek az ikrek. Ezért szerinte érdemes külön osztályba íratni őket. Zigozítás szerint azonban eltérő eredményeket látunk iskolai eredményekben a nem ikrekhez képest (Bagdy, 1983; Fortuna et al., 2010) és az ikerpárok több mint fele még a középiskola után is azonos szakterületet választott (Drjenovszky et al., 2013).

Az ikrek egymáshoz való viszonyulásától függ, hogy együtt vagy külön járnak iskolába (Hay–Preedy, 2006; Kellner, 2009). Az egymásról való leválás mérföldkő az ikrek életében ezért gyakori, hogy nem is tudnak (és/vagy nem akarnak) megválni az ikerhelyzettől (Kellner, 2009). Vannak olyan ikrek, akik sokkal sikeresebbek együtt, mint külön (Métneki 2005).

A kutatás elsősorban egy elméleti összefoglaló mely, az ITM KDP-2021 Doktori Hallgatói Ösztöndíj Programjának támogatásával készül. Ezt kiegészíti a 2021-es Hungarostudy (n=7000) adatbázis iker (n=105) és nem iker testvérpárok vizsgálata, melyben R^2 próbát használtunk. Hipotéziseink: (H1) Az ikrek a teljes népességhez képest magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek. (H2) Zigozítás alapján a MZ párok magasabb végzettséggel rendelkeznek, mint a DZ ikrek.

Az ikrek iskolai végzettségének alakulásáról eltérő eredményeket találunk a nemzetközi (Van Eijck-de Graaf 1995; Hay és Preedy 2006; Kellner, 2009) és hazai (Bagdy, 1983; Métneki, 2005; Drjenovszky et al., 2013) kutatásokban. Azonban az látható, hogy ha az ikrek magasabb státuszú, magasabb iskolai végzettségű családokban gyakrabban fordulnak elő (Pári et al., 2015), iskolai végzettségük is magasabb, mint az átlag. A Hungarostudy eredmények (H1) ez utóbbit nem igazolták, mivel nem szignifikáns és elhanyagolható kapcsolatot ($p=0,485$; $R^2=0,028$) találtunk az ikrek és a teljes népesség iskolai végzettségében. Tehát az ikrek nem rendelkeznek magasabb végzettséggel, mint az átlag.

Azonban a MZ ikrek a DZ ikrekhez képest szignifikánsan magasabb végzettséggel rendelkeznek és ez közepesen erős ($p=0,046$; $R^2=0,291$) kapcsolatot mutat, igazolva a H2-t. Míg a nem

ikertestvérrel rendelkezők, a testvérszám növekedésével alacsonyabb iskolai végzettséget szereznek ($p=0,000$; $R^2=0,146$). Érdekes, hogy sorrendben az MZ párok majd az egykék utána pedig azok, akiknek egy testvérük van, rendelkeznek legmagasabb arányban felsőfokú végzettséggel.

Educational outcome of twins – Results of studies of educational attainment and educational attitudes

The first stage of the socialisation is the family, which has a lifelong impact (Csepeli, 1986; Kopp, 2008). The crucial period of socialisation is childhood and it's mainly takes place in the family. The primary transmission of parental values run in the family and the socialising role of school is also determinative (Pusztai-Engler, 2020). This creates a special and unique situation in twin families, where another sibling is naturally born (at the same time), which defines their socialisation differently from that of the single child and children born after another (Métneki, 1997, 2005).

Sociology research focusing on families of twins is relatively rare. Downey-Condron (2004) did research on family structure and siblings. Dutch researchers have observed that in Hungary, larger families are associated with fewer opportunities for children to learn, so that parents' attention to children decreases and average educational level increases for siblings close in age (Van Eijck-de Graaf 1995).

Métneki (2005) argues that the negative effects of constant comparison are less pronounced when twins have very different abilities. Therefore, she argues that it makes sense to put them in separate classes. However, according to zygosity, we see different school outcomes compared to non-twins (Bagdy, 1983; Fortuna et al., 2010) and more than half of the twin pairs choose the same field of study even after high school (Drjenovszky et al., 2013).

Whether twins go to school together or separately depends on their relationship with each other (Hay-Preedy, 2006; Kellner, 2009). Separation from each other is a milestone in twins' lives, and it is therefore common that they cannot (and/or do not want to) part with their twin status (Kellner, 2009). Some twins are more successful together than studying apart (Métneki 2005).

Our research is a theoretical synthesis, supported by the ITM KDP-2021 Doctoral Student Scholarship Programme. It is complemented by a study of twin ($n=105$) and non-twin sibling pairs from the 2021 Hungarostudy ($n=7000$) database, using R^2 tests. Our hypotheses are: (H1) Twins have higher educational attainment compared to the overall population. (H2) Zygosity indicates that MZ pairs have higher educational attainment than DZ twins.

Different results found on the educational attainment of twins can be found (Bagdy, 1983; Van Eijck-de Graaf 1995; Métneki, 2005; Hay and Preedy 2006; Kellner, 2009; Drjenovszky et al., 2013). However, it can be seen that when twins are more common in higher status, higher educated families (Pári et al., 2015), their educational attainment is also higher than average. The Hungarostudy results (H1) did not confirm the latter, as we found a non-significant and negligible relationship ($p=0.485$; $R^2=0.028$). Thus, twins do not have higher education than the average.

However, MZ twins have significantly higher education compared to DZ twins and this shows a moderately strong ($p=0.046$; $R^2=0.291$) relationship, confirming H2. While those with non-twin siblings have a lower educational level as the number of siblings increases ($p=0.000$; $R^2=0.146$). Interestingly, in order, MZ twins followed by identical twins have the highest proportion of tertiary education.

A gyermekvállalás elutasításának tudatos tényezői a 25–44 éves diplomások körében

A világ fejlett országaiban csökkenő népességszámot tapasztalunk, ennek egyik oka az egyre későbbre tervezett gyermekvállalás. A jelenség okai összetettek, de mára a tudatos gyermektelenséget mint új típusú tényezőt sem hagyhatjuk figyelmen kívül (Szalma-Takács, 2012; Gobbi, 2013). A tudatosan gyermektelenek aránya az ezredfordulón a gyermekvállalási korú népesség körülbelül 3%-át tette ki (Szalma-Takács, 2012; Engler, 2018). Azóta emelkedett ez az arány és egyes előrejelzések alapján a jövőben a mai harmincasok gyermektelensége akár a húsz százalékot is megközelítheti (Spéder, 2021). Jelen kutatás célja a gyermekvállalás elutasításához kapcsolódó attitűdök felmérése. Mivel a magasabb iskolai végzettségűek körében a gyermekvállalás elutasítása is magasabb (Szabó, 2015; Makay 2019), kutatásunkban elsősorban a felsőfokú végzettségű, 25–44 éves korosztályra fókuszáltunk.

A PPKE-BTK mester szakos hallgatóival közösen lefolytatott adatfelvétel 2021. április 30. és május 15. között történt, online (CAWI) kérdőív formájában, 3800 fő részvételével a 15–49 évesek között. A populációs arányok megtartása érdekében iteratív arányos illesztést (IPF) használtunk nem, korcsoport és iskolai végzettség szerint. Az elemzésbe a 25–44 éves diplomás válaszadók kerültek (n=700). Négy kategóriát alakítottunk ki a jelenlegi és a jövőbeli gyermekvállalási tervek alapján:

1. Gyermeket szeretne és tervez (tudatos gyermekvállalás)
2. Szeretne gyermeket, de nem tudja mikorra időzíti (egyelőre nem tervez, vagy bizonytalan)
3. Nem szeretne, és nem is tervez (a gyermekvállalás tudatos elutasítása)
4. Nem szeretne, de bizonytalan a tervezésben (elutasít, de bizonytalan).

A kutatás eredményeit varianciaanalízissel (ANOVA) és az átlagok összehasonlításával vizsgáltuk.

H1: A párkapcsolat meghatározza a gyermekvállalási hajlandóságot, azaz minél rosszabb valakinek a párkapcsolata vagy nincs párkapcsolata, annál inkább elutasítja a gyermekvállalást.

H2: A nehéz anyagi helyzet negatívan befolyásolja a gyermekvállalási hajlandóságot.

A gyermekvállalás tervezésében meghatározó a párkapcsolat stabilitása: a gyermeket későbbi időpontban tervezők körében szignifikánsan alacsonyabb a tartós párkapcsolat. Az anyagi tényezők meghatározzák a gyermekvállalást a párkapcsolati tényezőt követően. Kutatásunkban a nehéz anyagi helyzet, az otthonteremtéssel járó nehézségek és az az attitűd, hogy egyedül kell majd felnevelni a gyermeket, mind a (további) gyermekvállalás elutasítása mellett szól. Azonban a gyermekvállalásban bizonytalanokat, egy határozott ideig járó havi fix összeg már motiválja a gyermekvállalásra.

Conscious factors of the refusal of having child among high educated 25–44 years old population

In the developed countries of the world, we are experiencing a declining population, one of the reason for this is the fact is that children are being planned for later years of the mother. The causes of this phenomenon are complex, but we can not ignore voluntary childlessness as a new type of factor (Szalma-Takács, 2012; Gobbi, 2013). At the turn of the millennium, the proportion of the voluntary childlessness accounted for 3% of the population of childbearing age in Hungary (Szalma-Takács, 2012; Engler, 2018). Since then, this ratio has increased and, based on some forecasts, the childlessness rate of people in their thirties may even approach twenty percent in the near future (Spéder, 2021). The purpose of this research is to assess the attitudes related to the rejection of childbearing. Since rejection of having children is also higher among people with a higher education (Szabó, 2015; Makay 2019), in our research we focused primarily the higher educated 25-44 age group.

The data collection was carried out jointly with the Department of Sociology Institute in Pázmány University (PPKE) in April and May, 2021. More than 3,800 respondents between 15 and 49 years participated the online questionnaire (CAWI) . In order to maintain the population proportions, we used iterative proportional matching (IPF) according to sex, age group and educational level. High educated (having e.g. university diploma) respondents aged 25–44 were included in the analysis (n=700). We have created four categories based on the current and future childbearing plans:

1. Decided and would like to have or planning to have a child (conscious childbearing)
2. Thinking of having or like to have a child, but you do not know when (you are not planning or unsure)
3. Doesn't plan to have nor want a child (a conscious refusal to have children)
4. Doesn't want to have a child, but unsure about the family planning (rejects, but unsure).

The results of the research were analyzed using analysis of variance (ANOVA) and comparison of averages.

Hypotheses

H1: The relationship determines the willingness to have children, i.e. the worse someone's relationship or no relationship, the more they reject having children.

H2: The difficult financial situation negatively affects the willingness to have children.

Main results

The stability of the relationship is decisive in planning to have a child: long-term relationships are significantly lower among those who plan to have a child at a later date. Financial factors determine childbearing after the relationship factor. In our research, the difficult financial situation, the difficulties associated with creating a home and the attitude that you will have to raise the child alone all is in favor of refusing to have (further) children. However, those who are uncertain about having a child are already motivated by a fixed monthly amount for a definite period of time.

Férfivilág: Karrierpályák STEM területeken Európában

A „szivárgó csővezeték” metafora, nevezetesen az a feltételezés, hogy a STEM (a férfiak által dominált tudomány, technológia, mérnöki és matematikai) területen a nők előmenetele lelassul, így végül alulreprezentáltak a vezetői pozíciókban, mint például a professzori pálya, évtizedeken keresztül élt az Egyesült Államokban és szerte a világon (pl. Kulis, Sicotte és Collins, 2002; RHS, 2015). Történelmileg az 1970-es és 1980-as években a STEM főiskolai diplomával rendelkezők körében a nők kisebb valószínűséggel szereztek PhD fokozatot, mind férfi kollégáikhoz, mind a társadalom- és bölcsészettudományok területén dolgozó női kortársaikhoz képest. Most egyes tudósok mégis azt állítják, hogy ezek a nemek közötti különbségek mára már megszűntek (Miller és Wai, 2015). Annak érdekében, hogy megvizsgáljuk, igaz lehet-e ez Európára nézve, egy kérdőíves felmérésre támaszkodunk, amelyet Marie Curie-ösztöndíjasok (N=5,479) körében végeztek, akik Európa egyik legversenyképesebb és legrangosabb ösztöndíját nyerték el és jelentős karriert futottak be ill. ennek küszöbén állnak. A mintában több mint 30 nemzet kutatói képviseltetik magukat, egyedülálló képet nyújtva számunkra családi és képzettségi háttérükről, valamint eddigi karrierjükéről. A tanulmány vegyes módszerekre támaszkodik. A „kvantitatív része” részletesen feltárja a STEM-kutatók doktori fokozat megszerzésére irányuló motivációit, valamint a tanulmányaikkal és a későbbi szakmai előmenetelükkel kapcsolatos elégedettségüket, megerősítve a nemek közötti különbségek fennállását a fizetési elvárásokban, az álláskeresési módszerekben és a munkavállalási lehetőségekben is. Az előzetes eredmények alapján a nők sokkal kevésbé optimisták és kevésbé magabiztosak a karrierjüket illetően. A statisztikai eredményeket tovább erősíti a válaszadók nyílt kérdésekre adott szöveges válaszainak tematikus elemzése. Összességében 380 nő jelezte, hogy a munkahelyén nemi alapú diszkrimináció valamilyen formáját tapasztalta karrierje során. A tematikus elemzés révén ezeket a különböző csoportokba soroltuk: „hiteltelenítés”; „mansplaining”; „megfélemlítés”; „támogatásmegvonás”; „kirekesztés”; és „megalázás”. Érdekes módon míg a nők hajlamosak voltak mérsékelni kollégáik szexista viselkedését, olyan kifejezésekkel élve, mint „alkalmi” vagy „hétköznapi” stb. szexizmus, egyes férfiak a pozitív diszkrimináció gyakorlatát nehezményezték.

It's a men's world: Gendered career trajectories in STEM fields across Europe

For decades, research and public discourse about gender and science have assumed that women 'leak out of the (science) pipeline' at multiple points after entering higher education thus are underrepresented at senior levels such as the professoriate. This "leaky pipeline" metaphor has described the bachelor's to Ph.D. transition in science, technology, engineering, and mathematics (STEM) fields in the US since the 1970s (e.g., Kulis, Sicotte-Collins, 2002; RHS, 2015). Historically, among STEM bachelor's degree earners in the 1970s and 1980s, women were less likely than men to later earn a STEM Ph.D. While a number of explanations have been proposed to account for the comparatively low proportion of women in STEM and especially the professoriate, some scholars now claim that these gender gaps have closed

(Miller and Wai, 2015). In order to explore the gendered nature of scientific careers across Europe the paper relies on a major survey carried out among Marie Curie Fellows (N=5.479), who were awarded one of Europe's most competitive and prestigious fellowships. STEM researchers from over 30 nations are represented in the sample, offering us a unique view on their educational trajectories and experiences of career progression. The paper relies on mixed methods. The 'quantitative part' of the paper provides a detailed exploration of STEM scientists' motivations for pursuing a PhD, their satisfaction with their studies and subsequent career progression, confirming the existence of gendered gaps in salary expectations, methods of job search and perceived chances of promotion, with women being much less optimistic and less confident about career progression. The statistical evidence is further corroborated by the thematic analysis of respondents' textual answers to the open-ended questions. Overall, 380 women described some form of gender discrimination at work. Through thematic analysis these have been grouped under 'ability questioning'; 'mansplaining'; 'intimidation'; 'withdrawal of support'; 'exclusion'; and 'humiliation'. Overall, women tended to play down the sexist behaviour of their colleagues using terms such as 'casual', 'everyday', 'low grade', 'minor', etc. while men voiced their discontent over practices of positive discrimination.

Higher Education as a Problem Space: Faces of Neo-Nationalism in Higher Educational Settings

Higher Education is seen to be a problem space where governing rationales with contradictory logics clash partly due to the history of modern nation building and partly to emerging state languages that might cause novel forms of authorial power; the situation creating paradoxes for those who work in HE (Dillabough 2022). To identify what causes democratic deficit at the micro level of the polity and how they can be mitigated under the recurrent wave of the current crisis UNESCO has called for a new social contract in education whereby learning for democracy can be reimagined or retooled (UNESCO. 2021). In seeking to provide an account of how citizenship is currently sensed, conceived and envisioned in higher educational settings and also the way it has been institutionally maintained the project looked at past, present and future expectations of Central European international students in EU and non-EU member states (Beckert 2016; Borup et al. 2006; Bussey, Inayatullah, and Milojevic 2008; Facer 2013; Milojević and Inayatullah 2015; Mische 2009). 6 focus groups and 36 narrative biographical interviews were carried in 6 different countries (Hungary, Slovakia, Moldova, Georgia, Latvia, Russia) with an aim to understand students' sense of civic self in a global higher educational environment, their imaginaries of citizenship as well as their vision of what the future holds for them.

Data shows that cultural cosmopolitan visions are prevalent with a strong belief in transformation and neoliberalism in CE narratives. While students are reimagining certain publics and getting engaged with these imaginaries they actively look for opportunities for forging entire new ways of relating rather than contributing existing structures. They, indeed, expect universities to teach them how to find "a balance between thinking, dreaming and experiencing" to support them to become an agent of change outside the boundaries of nationstates or nation building (Oxley and Morris 2013; Pashby et al. 2020; Rhoads and Szelenyi 2020). Learning for democracy is envisaged in a broader learning ecology where higher education is sensed to be an old fashioned, marginal player.

Fogyatékos emberek kirekesztődésének mechanizmusai – A participatív megközelítés tapasztalatai egy komplex módszertanú kutatási projektben

A társadalomkutatási hagyományban az angolszász területen az 1990-es évektől (pl. Swain-French, 1997; Walmsley, 2001), Magyarországon főleg a 2010-es évektől (pl. Sándor, 2018; Katona et al., 2019) kerültek előtérbe a fogyatékos emberekkel kapcsolatos tudástermelésben a participatív megközelítések. Ez az irányzat egyrészt hitelesíti és kontextualizálja a kutatást az érintettek saját tapasztalatainak és nézőpontjának bevonásával, másrészt összeköti az érintettek kutatási részvételét episztemológiai kérdésekkel („*Mi bizonyít mit?*”), harmadrészt azt is konceptualizálja, hogy a kutatások milyen társadalmi hatást érnek el, például mennyire inkluzív/akadálymentes a kutatások kommunikációja, vagy milyen eltérő közpolitikai javaslatokat adnak a fogyatékos emberek részvételével vagy anélkül készült kutatások.

A participatív megközelítés mára egyre gyakoribb a fogyatékossgal kapcsolatos kutatásokban, egyrészt az érintett emberek társadalmi mozgalmának az akadémiai tudástermelésre gyakorolt hatása következtében (Beresford, 2002), másrészt illeszkedve a tágabb módszertani trendek közé az úgynevezett „nehezen elérhető”, illetve kirekesztett csoportokkal kapcsolatos kutatásokban (lásd pl. Gatenby-Humphries 2000).

Előadásunkban a participatív módszer alkalmazásának tapasztalatairól számolunk be egy vegyes módszertanú, hároméves kutatási projekt megvalósítása kapcsán. A kutatás a fogyatékos emberek kirekesztődését meghatározó társadalmi mechanizmusok komplexitásának feltérképezésére irányult, amelyet mind az érintettek (szakértői interjúk, életútinterjúk, fókuszcsoportok), mind pedig a társadalom egésze szempontjából (országos reprezentatív attitűdkutatás, médiaelemzés) vizsgáltunk. Az egyes elemek eltérő mértékben tették lehetővé participatív módszerek alkalmazását, ám a fogyatékos társ-kutatók részvétele több szinten is meghatározó volt a kutatás megvalósítása során. Érintett társkutatók bevonása a teljes kutatási projektre hatással volt, ideértve a kutatás lépéseinek tervezését, az adatgyűjtést, módszertani döntéseket és a kutatás eredményeinek értelmezését és bemutatását is. Előadásunkban ennek elméleti és gyakorlati tapasztalatait foglaljuk össze, különös tekintettel:

- A pozicionalitás, érvényesség és érzelmi bevonódás kérdéseire;
- A szociológiai kutatások társadalmi hatására (impact) és hasznosíthatósára, illetve az eredmények kommunikációjára; valamint
- A participatív kutatások logisztikai kihívásaira.

Az előadást kutató és fogyatékossgal élő társkutató közösen tartják.

Mechanisms of the social exclusion of disabled people in Hungary since the 1990s – Experiences of a mixed-method study

Abstract Participatory approaches to study disability have been at the forefront of knowledge production in most parts of the Global North since the 1990s (e.g. Swain-French, 1997; Walmsley, 2001), and in Hungary since the 2010s (e.g. Sándor, 2018; Katona et al., 2019). Participatory methods, on the one hand, re-contextualise research by building primarily on disabled people's lived experiences and perspectives – on the other hand, they link the participation of disabled people to broader epistemological questions ("What provides evidence for what?"). Participatory research also shapes how studies are communicated or how projects are managed: for example, how inclusive or accessible is the communication of researchers, or how public policy implications in a broad range of disability-related issues are developed and interpreted. Participatory approaches are increasingly common in disability research also because the social movement of disabled people, for example disability organisations or disabled researchers have put a pressure on academic knowledge production (Beresford 2002). The development of participatory disability research is related to broader methodological trends about so-called 'hard-to-reach' social groups (e.g. Gatenby-Humphries 2000). In our presentation we will report on our experiences of using a participatory approach in the context of a three-year mixed-methods research project. The study aimed at exploring the social mechanisms that determine the exclusion of disabled people in Hungary. The study explored such mechanisms both from the perspective of the disabled people (expert interviews, life course interviews, focus groups) and from the perspective of the mainstream society (national representative attitude survey, media analysis). Sub-studies allowed for the use of participatory methods to varying degrees. The participation of disabled co-researchers was crucial at several stages throughout the project. Disabled co-researchers influenced the entire research project, including the research design, data collection, methodological decisions and the interpretation of results. In this presentation we will summarise our experiences, with a particular focus on: - Issues of positionality, validity and emotional involvement; - The impact and social significance of social research, and the communication of results; - The logistical challenges of participatory research under Covid-related national lockdowns. The presentation will be given jointly by a researcher and a disabled co-researcher.

Innovációk ösztönzése a gyermekvédelemben

A családra fókuszáló, közösségi erőforrásokat becsatornázó gyermekjóléti- és védelmi gondolkodás középpontjában az áll, hogy a családi egység megőrzése érdekében a helyi közösségből széles körben szükséges a szolgáltatásokat bevinni a család életébe, mobilizálva a család belső erőforrásait, elismerve a szülőséget, mint társadalmi értéket. Az integratív szemléletű gyermekvédelem megőrzi és fenntartja a család gondoskodás-fókuszú felelősségét, miközben elősegíti a gyermeki jogok védelmét és széles körű társadalmi szintű érvényesülését. A segítség multidiszciplináris és multidimenzionális folyamatként értelmezett, melyben a gyermekek jól-létének elősegítése, a család minden tagja életminőségének javítása, hosszabb távon pedig a sokproblémás családok társadalmi integrációja áll (McCroskey-Meezan, 1998; Kendall et al., 2010; Bromfield et al., 2012).

Az előadás keretében egy komplex gyermekjóléti- és gyermekvédelmi szemléletre épülő modellprogram kerül ismertetésre, mely 2018-ban indult és jelenleg is zajlik hazánkban (Rubeus Egyesület 2018; 2019; 2020; 2021). A gyermekvédelmi fejlesztések középpontjában a szülői kompetenciák széles körű megerősítése, a családi egység megőrzésének támogatása áll a gyermekvédelemmel érintett gyermekek és fiatalok családon és ellátórendszeren belüli speciális helyzetének figyelembe vétele mellett.

Az előadás ismerteti a legfontosabb programelemeket, és a gyermekvédelmi innovációk értékelésének alapját képező komplex módszertanra épülő kutatási módszereket is. Az innovációk sorában kiemelkednek az IKT-alapú eszközök is (Dute et al. 2016; Kristóf 2018), így bemutatásra kerül egy gyermekek számára fejlesztett applikáció (Asszerteen) és a válással érintett családok helyzetének megértését célzó Válaszlabirintus c. online társasjáték is. A programsorozatban fejlesztett és kipróbált gyermekvédelmi innovációk sikerességét igazolják, hogy olyan kezdeményezésekről van szó, amelyek sok szereplő együttműködésére épülnek, megszólítva a célcsoporti tagokat (gyermekek / fiatalok és szüleik), a gyermekjóléti- és védelmi területen dolgozó szakembereket, társágzatok képviselőit, illetve a döntéshozókat. A közös problémakeresésben- és értelmezésben helyet kapnak az eredmények mérését célzó, komplex módszertanokkal operáló kutatások is.

Promoting innovations in the child protection system

At the heart of family-focused child welfare and protection thinking, which harnesses community resources, is the need to bring services from the local community into family life on a broad scale, mobilising the family's internal resources and recognising parenthood as a social value, in order to preserve family unity. An integrative approach to child protection preserves and maintains the family's caring-focused responsibility while promoting the protection and broad social realisation of children's rights. It is understood as a multidisciplinary and multidimensional process of helping, with the focus on promoting the well-being of children, improving the quality of life of all family members and, in the longer

term, the social integration of families with multiple problems (McCroskey-Meezan, 1998; Kendall et al., 2010; Bromfield et al., 2012)

The presentation will focus on a model programme based on a complex child welfare and child protection approach, which was launched in 2018 and is currently being implemented in Hungary (Rubeus Association 2018; 2019; 2020; 2021). The child protection development focuses on the broad strengthening of parental competences and support for the preservation of family unity, while taking into account the specific situation of children and young people affected by child protection within the family and the care system. The presentation will also describe the key programme elements and the research methods based on a complex methodology that underpins the evaluation of child protection innovations. ICT-based tools will be highlighted (Dute et al. 2016; Kristóf 2018), including an application developed for children (Asszerteen) and an online board game called Divorce Labyrinth, which aims to understand the situation of families affected by divorce. The success of the child protection innovations developed and tested in this series of programmes is demonstrated by the fact that they are initiatives that rely on the collaboration of many actors, involving the target population (children/young people and their parents), professionals working in the field of child welfare and protection, representatives of the social services and decision-makers. Research using complex methodologies to measure outcomes will be included in the joint problem identification and interpretation.

Egyházi alapú segítő szervezetek a magyarországi vidéken. Kihívások, dilemmák, kutatói kérdések a közjavakhoz való hozzáférés kiszélesítését célzó programok kapcsán

Az európai társadalmakban tapasztalható heterogén vallási változások komoly kihívások elé állítják a vallási szervezeteket. A vallás és politika összekapcsolódásának eltérő formái, új vallási csoportok megjelenése és elterjedése, a gyorsan átalakuló modern világban kitermelődő új kérdéskörök (pl. bioetikai dilemmák) számos téren jelentenek reflexiós lehetőséget, ugyanakkor megoldandó problémát a hagyományos vallásosság visszaszorulásával küzdő történelmi egyházak számára. Az átalakulást jelző folyamatok komplex rendszerének értelmezése is ellentmondásos (szekularizációs és posztsekularizációs trendek, vallási individualizáció, piacosodás). Hans Joas (2019) alapján az egyházak hitelessége és jövője szempontjából kulcsfontosságú, hogy a vallási közösségek hogyan viszonyulnak a nemzeti kérdéshez, a demokrácia tárgyköréhez, illetve a szociális feladatokhoz. A segítségnyújtás, az alapvető közjavakhoz való szélesebb hozzáférés biztosításának hagyományos, zsidó-keresztény kötelessége egyrészt tehertételt jelent, másrészt viszont alkalmat és lehetőséget teremt az aktívabb és hitelesebb társadalmi jelenlétre.

Az elmúlt évtized során jelentősen átalakult az egyházi szociális szektor Magyarországon. A változások hátterében a történelmi egyházak kormányzati kapcsolatainak erősödését, illetve az egyházi ellátórendszer belső fejlődését, kiszélesedését, volumenének növekedését láthatjuk. Az egyházi alapú karitatív munka fontos bázisát jelenti a nagyobb felekezetek egész országra kiterjedő hálózatszerkezete, társadalmi beágyazottsága. Az utóbbi évtized során a történelmi egyházakhoz kapcsolódó segítő szervezetek túlnőttek az adománygyűjtésre, elkötelezett önkéntességre és a kormányzati ellátórendszer bizonyos hiányosságait kitöltő speciális kihívások (pl. szenvedélybetegek ellátása) részleges lefedésére alapozott tevékenységeken. Az állami feladatok nagyobb léptékű átvállalása, a források bővülése lehetővé tette a szervezeti keretek kitágítását, a szélesebb körű pályázati aktivitást. Az utóbbi évek egyik legjelentősebb magyarországi szociális projektje, a 300 legszegényebb kistélepülés integrációját célzó „Felzárkózó Települések” program is egyházi szervezetek közreműködésével, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat szakmai koordinációja mellett valósul meg.

Az általunk vizsgált Sellyei járásban 10 települést érint ez a komplex, a helyi igényekhez alkalmazkodó, lokális diagnózisok alapján megszervezésre kerülő program, amely 2019-es indulása óta egyre több vidéki zárványtérben jelenik meg. Kérdőíves és interjú kutatásunk elsősorban a bevont dél-baranyai falvakban élő népesség szociális problémáira, társadalmi kapcsolataira és attitűdjeire irányul, ugyanakkor felvet számos, az egyházi alapú segítő munka társadalmi szerepével kapcsolatos kérdést is: Hogyan kapcsolódnak be az egyházi alapú szervezetek munkatársai a helyi társadalom folyamataiba? Megjelenik-e a feladatellátás során a szervezetek vallási háttere, küldetése? Megvalósul-e a vallási értékek közvetítése, átadása a programok során? Hogyan viszonyulnak a szervezeti munkatársak, illetve a támogatott csoportok a segítő szervezetek értékrendjéhez, illetve a vallási értékekkel kapcsolatos

elvárásokhoz? Az előadás a fenti kérdésekkel kapcsolatos dilemmákat és kihívásokat állítja a középpontba.

Church-based Social Organizations in Hungarian Countryside Challenges, dilemmas, research questions about programmes targeting an equal access to common goods

Heterogeneous transformation processes in the field of religion create a significant challenge for religious organizations in Western societies. Connections between religion and politics, new religious movements and bioethical issues of the modern world bring along real chances for reflexion and discussion, and an obligation for problem solving for historic churches facing the decline of traditional religiousness. In addition, the interpretations of this complex system of transformation are controversial (trends of secularization, post-secularization, religious individualism, religious market theory). Hans Joas (2019) claims that credibility of churches depends on the attitudes towards national issues, democracy and social mission. On the one hand social participation and maintaining a broader access to public goods creates a great burden, on the other hand it secures a more active and authentic social participation.

During the past decade, there has been a significant transformation in the Hungarian social sector. In the background of these process we can find a stronger relationship between historic churches and the government, an intensive development of church-based social organizations and the increasing volume and assortment of social services. Social embeddedness and national network of the biggest denominations imply an important basis for effective charity work. Social organizations of historic churches have overgrown the traditional activities characterised by donation, voluntary work and filling the gaps of governmental social sector (e.g. work with addicts). Overtaking some governmental activities, they could broaden their organizational frames and start a more effective attendance in application system. The most significant Hungarian social project “Emerging Settlements” which is targeting the integration of the most underdeveloped 300 minor settlements of the country is being realized with the help of church-based social organizations, coordinated by the Hungarian Charity Service of the Order of Malta.

The “Emerging Settlements” programme supports 10 villages in Sellye district in South Transdanubia based on local diagnoses. Our research project aims to explore problems, social contacts of inhabitants and their attitudes towards family roles and the school system. The presence of church-representatives raises other questions about the social role and meaning of church-based charity work, such as How can social experts of church organizations connect to the everyday life of inhabitants? Does this social activity allow the proclamation of religious backgrounds and mission? Is there a chance for the transmission of religious values during this programme? What are the attitudes of supported target groups and team members towards the value system of church-based organizations and the expected religious values? This presentation aims to highlight these questions and dilemmas.

A közjavakhoz való hozzáférés problémái hátrányos helyzetű vidéki településeken

A gazdasági központoktól távol fekvő rurális települések problémái tovább mélyültek az elmúlt évtizedekben. A helyi munkahelyek és szolgáltatások hiányából adódóan fokozódott a képzetlenebb, motiváltabb népesség elvándorlása, s erősödött a peremhelyzetben lévők koncentrációja. Rögzültek a falusi underclass helyzetét meghatározó fontosabb feltételek: a kiszolgáltatottság, a képzetlenség, az alacsony jövedelem és a reális jövőkép hiánya. Az ország aprófalvas zárványaiban folytatódott, s térségi szinten is kiszélesedett a roma népesség domináns jelenlétével összefüggő etnikai szegregáció. A fenti változások hatására erodálódott a társadalomszerkezet, meggyengültek a társadalmi integráció szempontjából alapvető jelentőséggel bíró lokális közösségek.

2021-ben indult kutatásunk során azokat a Sellyei járásban, a történeti Ormánság területén fekvő hátrányos helyzetű aprófalvakat kerestük fel, amelyek részt vesznek a 300 legszegényebb magyarországi település integrációját célzó „Felzárkózó Települések” programjában. Háztartási kérdőíveink kérdései – többek között – a megkérdezettek családi helyzetére, problémaérzékelésére, a településhez és az oktatáshoz való viszonyára vonatkoztak. A kutatásba a vizsgált falvak valamennyi háztartását bevontuk, s az ott élő családok kb. 70%-át értük el.

Vizsgálati eredményeink kapcsán egyértelmű, hogy a „felzárkózó települések” lakóinak jelentős része a társadalmilag elfogadott életminőség alatt él; a közjavakhoz való megfelelő hozzáférést számos tényező nehezíti. Gyakori az eladósodás, s az alacsony jövedelemszint mellett lehetetlen az adósságcsapdából való kilépés. A hagyományos nemi szerepek erős rögzülése meggyengíti a folyamatos válsághelyzet által megkövetelt családi rezilienciát, s a szülők által átadott családi minták (konfliktusos családi viszonyok, kudarcos iskolai karrier, alacsony státuszú munkaerőpiaci pozíció stb.) a következő generációk lehetőségeit is aláássák. A térség leszakadó falvaiban megvalósuló komplex felzárkóztató programok komoly előnye, hogy a korábbi projektekhez képest hosszú távú, a lokális problémákra adott válaszokkal operáló rendszereket épít fel települési szinten. Fontos kérdés, hogy a történelmi egyházak közreműködésével megvalósuló kormányzati programok milyen mértékben reagálnak a helyi társadalom valós szükségleteire, ill. képesek-e tartós változásokat előidézni az itt élő emberek életében és gondolkodásmódjában, támogatva az öngondoskodási képességet fejlesztő attitűdöket, megalapozva egy magasabb szintű életminőséget, amely bázisa lehet a fontosabb társadalmi-gazdasági folyamatokból kiszoruló népesség integrációjának.

Problems with the access to public goods in underdeveloped rural settlements

Problems and conflicts of rural regions far away from developed centres have deepened during the past few decades. Lack of local workplaces and services lead to the outward migration of qualified and motivated population resulting in the spatial concentration of marginalized strata. Border conditions of rural underclass have stabilized: defencelessness, undereducation, low incomes and the lack of feasible perspectives for the future. Ethnic segregation has increased due to the significant rate of Roma population in Hungarian rural regions characterised by minor settlements. Local communities weakened in consequence of eroded social structure and a low level of social integration.

In a research project in Sellye district started in 2021 we visited small villages of disadvantageous status, included in the “Emerging Settlements” programme, a governmental endeavour targeting the integration of 300 underdeveloped minor settlements in Hungary. A questionnaire meant to be conducted in all households aimed to measure family relations, perception of problems and conflicts and attitudes towards the education system. We could reach 70% of households in the selected minor settlements.

Our results suggest that significant rate of inhabitants of “emerging settlements” live below socially acceptable life standards and several circumstances counteract a proper access to the public goods. One of the main problems is credit trap, which can undermine normal life strategies. Traditional gender roles are deeply rooted, weakening the resilience of families in a permanent crisis. Family patterns overtaken by socialization (conflicts in families, unsuccessful carrier at school and low status in the labour market) often undermine the chances of new generations for social integration.

Long term, complex integration programmes in underprivileged regions could build imbedded, settlements-based systems reacting to local needs and problems. An important issue in these programmes is whether these governmental programmes implemented by historic churches lead to a real and lasting transformation of the value system and self-care skills. Whether or not these projects are able to create a basis for a higher life quality, supporting the social integration of deprived strata in rural Hungary.

Rajnai Richárd - Szijártó Zsolt

PTE-BTK Nyelv és Kommunikáció Doktori Program; PTE-BTK Kommunikáció- és

Médiatudományi Tanszék

szijarto.zsolt@commonline.hu

A kiskorúak online kitettségét mérő kérdőív alkalmazása. Két adatfelvétel módszertani tapasztalatai

Az előadás a kiskorúak médiahasználatával, az ott felmerülő veszélyekkel kapcsolatos kutatások során felmerülő néhány módszertani kérdést tárgyal. A kiskorúak online kockázati kitettsége nem vizsgálható anélkül, hogy felvázolnánk e korosztályi csoport médiahasználatának – s különösen a digitális médiavilágban zajló médiagyakorlatainak – rendszerét. Ehhez kívánnak a jelen előadás középpontjában álló kutatások hozzájárulni, mégpedig két aspektusból: egyrészt módszertanilag, meghatározva azokat a kutatás során felhasznált kvalitatív és kvantitatív eszközöket, amelyek segítségével mérhetővé válik a fiatalok médiahasználatát.

Középpontjában egy olyan nemzetközi sztandard kérdőív áll, amelyet Sonia Livingstone angol médiakutató irányításával zajló Global Kids felmérésben alkalmaztak. Ennek módosított, hazai viszonyokra adaptált változatát használták az előadók két magyarországi felmérésben. A kérdőív véglegesítését ugyanakkor megelőzte egy többkörös fókuszcsoportos lekérdezés, amelynek célja e módszertani eszköz pontosítása, felfrissítése, a jelenlegi mediális viszonyokhoz történő illesztése volt.

A kutatások a Digitális Jólét Nonprofit Kft. megbízásából készültek azzal a céllal, hogy hozzájáruljanak Magyarország Digitális Gyermekevédelmi Stratégiájának (DGYS) továbbfejlesztéséhez. A két kutatás módszertana azonos volt, s mindkét esetben Baranya megyében történt az adatfelvétel. Ugyanakkor a megkérdezettek köre jelentősen különbözött. Az első esetben az volt a cél, hogy egy széleskörű áttekintést kapjunk arról, hogy a különböző társadalmi helyzetű csoportoknál milyen eltérések figyelhetők meg a médiahasználati szokások tekintetében. E kérdőív első lekérdezése offline körülmények között, különböző társadalmi helyzetű családoknál valósult meg 2020 őszén, összesen 10 családnál, 21 személynél, Baranya megyében. A második kutatás ugyanazon módszertani elvek mentén épült fel, a korábban bevált kérdőíveket használta, miközben a kutatás célcsoportja és fókuszja alapvetően módosult: a gyermekvédelmi rendszer intézményeiben élő fiatalok kerültek a vizsgálat középpontjába. Mégpedig – a lakásotthon mellett – a gyermekvédelmi rendszer másik pillérére jelentő nevelőszülői hálózat került a vizsgálat középpontjába, olyan családok, amelyekben főállású nevelőszülők gondoskodtak legtöbbször 2-3 (sokszor nagyobb létszámú) gyerek neveléséről.

Jelen előadás e kutatások módszertani tapasztalatait és eredményeit mutatja be részletesen, összehasonlító módon, kitérve a két felmérés eredményeiben tapasztalható hasonlóságokra és eltérésekre.

Migrációs diskurzusok elemzése a parlamenti felszólalások alapján

A társadalomról alkotott képünk formálásában szerepe van a politikusoknak, akik megnyilvánulásaikkal alakítják a közvélemény számára meghatározó problémák körét és keretezését; kiváló példa erre a migráció. Barna és Koltai (2019) elemzése bemutatja, hogy miként változik meg a bevándorlókkal szembeni attitűd a „migráns válság” és a bevándorlásellenes politikai kampány hatására. Sik (2016) a „morális pánikgomb” koncepció kidolgozásakor rámutat, hogy Magyarország kormánya stratégiai kommunikációt folytat politikai érdekei érvényre juttatása céljából.

A politikai kommunikáció jelentős változáson ment keresztül az elmúlt tíz évben. Ez tetten érhető a politikusok hivatalos közösségi oldalain elérhető online tartalmaktól kezdve, az általuk adott interjúkon át, egészen a parlamenti felszólalásokig. A politikai nyilvánosság elemzésén keresztül a közjó (újra)értelmezéséről kaphatunk információt, emiatt a politikai kultúra átalakulása – többek között a populizmus megjelenése – nyomán érdemes megvizsgálni, miként alakul át a közjóról való gondolkodás.

2010 és 2020 közötti időszak parlamenti felszólalásainak leiratait elemzem a természetesnyelv-feldolgozással. A kutatás célja, hogy képet adjon a politikusok parlamenti beszédeiben megfigyelhető – a migráció témájához kapcsolódó – nyelvi- és politikai polarizációról a megjelölt tízéves időintervallumra vonatkozóan. A választott időhorizontot az indokolja, hogy egyrészt a mai (neo)populista politika sajátos logikájú kommunikációs stratégiájának egyértelmű kialakulása csak az utóbbi évtizedre tehető (lásd pl. Arato 2019, Csígyó 2016), másrészt az adatmennyiség ésszerű szűkítése; a tíz évre szűkített időszakból rendelkezésre álló leiratok száma is körülbelül kétszáz ezer.

Három különböző mélységben elemzem a szövegeket. Az egyedi szavak szintjén keyness elemzéssel azonosítok kulcsszavakat, amelyek megkülönböztetik a beszélők egyes – eleve adott – csoportjait (pl. a parlamenti frakciókat és pártokat). A szóeloszlások szintjén a szövegek kvantitatív modellezését dinamikus topikmodellezéssel (Wang et al. 2013) végzem. A topikmodell alkalmas arra, hogy a szövegek (itt a parlamenti felszólalások) szóhasználatára alapján exploratív módon azonosítsa a domináns témákat, így manuálisan feldolgozhatatlan mennyiségű szöveg esetén is kialakítható a felszólalók tématerképe, amely az egyes pártok és frakciók esetén eltérő képet mutat. A dinamikus modellvariáns segítségével a témák időbeli prevalenciája is követhető, az egyedi szavakra koncentráló mintázatelemzésnél is szofisztikáltabb módon. Módszertani szempontból a szószákmodellektől tovább lépve, a szavak szekvenciáját is figyelembe véve, szóbeágyazási vektortérmodellel (Mikolov et al. 2013) vizsgálom a korábban azonosított kulcsszavak jelentésváltozását.

A politikai kommunikáció változásának jobb megértése érdekében az elemzéskor a rendelkezésre álló metaadatokat is vizsgálom; többek között a felszólalások dátumát, témáját, továbbá a politikusok párthovatartozását, a politikai kontextust, amelyben a kommunikáció történik.

Analysis of migration discourses based on parliamentary speeches

Politicians play a role in forming our image of society, influencing the framing of the social issues; a prime example being migration. The analysis by Barna and Koltai (2019) shows how attitudes towards immigrants change amidst the "migrant crisis" and the anti-immigration political campaign. Sik (2016), in developing the concept of the "moral panic button", points out that the government of Hungary engages in strategic communication to promote its political interests.

Political communication has undergone significant changes over the last decade. This can be seen not only in the online content available on politicians' official social media sites, but also in the interviews they give and in their parliamentary speeches. The analysis of the political public sphere provides information on the (re)interpretation of the common good, and it is therefore worth examining how thinking about the common good is being transformed by the change of political culture, including the emergence of populism.

I analyze transcripts of parliamentary speeches from 2010 to 2020 using natural language processing. The aim of the research is to provide a picture of the linguistic and political polarization of politicians' speeches in parliament, related to the topic of migration. The chosen time horizon is justified by the fact that, on the one hand, the clear emergence of a communication strategy with a specific logic in contemporary (neo)populist politics can only be dated to the last decade (see e.g. Arato 2019, Csigó 2016), and on the other hand, by the reasonable limitation of the data set; the number of transcripts available from the ten-year period is about two hundred thousand.

In the analysis, I examine three different layers of the parliamentary speeches. At the level of individual words, I use keyness analysis to identify keywords that distinguish between certain - pre-given - groups of speakers (e.g. parliamentary factions and parties). At the level of word distributions, I perform quantitative modelling of texts using dynamic topical modelling (Wang et al. 2013). Topic modelling can be used to identify dominant themes in an exploratory way based on the vocabulary of the texts (here, parliamentary speeches). Even if the volume of data cannot be processed manually, by applying a topic model, the thematic map of the speakers can be created, which will differ for different parties and political groups. The dynamic topic model can also be used to track the prevalence of themes over time. I also study the sequence of words by using a word embedding vector space model (Mikolov et al. 2013) to investigate the semantic change of previously identified keywords.

To better understand changes in political communication, I also examine the available metadata; including the date of the speeches, the subject matter, as well as party affiliation of the politicians, the political context in which the communication takes place.

Vallásosság és szolidaritás

A keresztény vallások erkölcsi tanításai, a felebaráti szeretet, a szegények, elesettek támogatása pozitív összefüggést implikálnak a vallásosság és a társadalmi szolidaritás között. Az ezzel kapcsolatos empirikus kutatások ugyanakkor nem mutatnak egyértelmű képet. Főként a szolidaritás formális megnyilvánulásai (adakozás, önkéntes munka) esetében volt kimutatható kapcsolat a vallásossággal (Flanagan 1991, Ruiter-De Graaf 2006), míg az informális szolidaritás és a vallásosság között több esetben sem volt kimutatható összefüggés (Batson et al. 1993, Eckel-Grossman 2004). A vizsgálat módja is befolyással lehet az eredményekre: önbevalláson alapuló szolidaritásmérés esetén gyakrabban találni összefüggést, mint a szolidáris viselkedésre vonatkozó kísérletek esetében. Lehetséges, hogy a vallásosság különböző megnyilvánulási formái eltérő módon függenek össze a szolidaritással (Hegedűs 2008). Valamint az eredményeket befolyásolja az is, hogy a szolidaritásnak ki a célcsoportja, közelebbi rokon/ismerős, vagy távolabb, ismeretlen személy (Saroglu et al. 2005).

Előadásomban az egyes társadalmi csoportokkal kapcsolatos szolidáris attitűdök és a vallásosság összefüggését vizsgálom Magyarországon az Európai Értékrend-vizsgálat (EVS) adatai alapján. A kilencévente megismételt vizsgálatban egyfelől a társadalmi távolság alapján különböztethetjük meg a szolidaritás célcsoportjait, másfelől a szükségletet szenvedők különböző csoportjaihoz történő viszonyulást is vizsgálhatjuk. Elemzésemben a legutolsó, 2017/18-as hullám adatai állnak a fókuszban, de ahol lehetséges, az időbeli változást is vizsgálom.

Egy 2020-ban, a COVID-19 járvány első hulláma során az EVS-sel azonos kérdéseket tartalmazó kérdőív alapján végzett kutatás (Voicu et al. 2021) annak vizsgálatára is lehetőséget ad, hogy a járvány hatására változott-e a kapcsolat vallásosság és szolidaritás között.

Várakozásaim szerint az egyházhoz kötődő vallásosság pozitív összefüggést fog mutatni a szolidaritással kapcsolatos attitűdökkel, különösen a hátrányos helyzetű csoportok vonatkozásában. Ezzel szemben az egyházaktól távolságot tartó, így azok erkölcsi tanításaival is kevésbé azonosuló vallásosság kapcsolata gyengébb, vagy nem kimutatható lesz. Ugyanakkor a pandémia első időszakában kimutatott erősödő társadalmi szolidaritás (Grajczjár-Pauló 2021, Voicu et al. 2021) várakozásom szerint a társadalom egészét érintette, ezért nem várom a vallásosság és a szolidaritás közötti összefüggés erősödését.

Religiosity and solidarity

The moral teachings of the Christian religions such as the love of one's neighbour, support for the poor and the needy, imply a positive link between religiosity and social solidarity. However, empirical research on this does not provide a clear picture. This is due in large part to the forms of solidarity under study. In particular, formal expressions of solidarity (donations, voluntary work) have been found to be related to religiosity (Flanagan 1991, Ruiter-De Graaf 2006), while informal solidarity and religiosity have not been found to be closely linked in several cases (Batson et al. 1993, Eckel-Grossman 2004). The way in which solidarity is measured may also influence the results: self-report measures of solidarity show more often a relationship than experiments on solidarity behaviour. There is also the question of who the target of solidarity is, a closer relative/acquaintance or a more distant/unknown person (Saroglu et al. 2005).

In my presentation, I will examine the relationship between social solidarity as an attitude and religiosity in Hungary based on data from the European Values Survey (EVS).

A bukaresti magyarság – alulnézetből – Rendhagyó szociográfiai kísérlet

Mivel a címben jelzett magyar népcsoport jelene és múltja sajátos keretek között alakult és alakul ma is, nem lehet a műfaj kaptafájára húzni sem a mű szerkezetét, sem a tartalmát.

E legalább 200 éves múltra visszatekintő bukaresti magyarság leírása több szempontból is izgalmas vállalkozás, mert történetét világháborúk, impérium- és rendszerváltozások szabdalták, de folytonossága mégis megmaradt. Bukarest magyarságának a tanulmányozása azért is indokolt, mert történelmi gyökerei az Osztrák-Magyar Birodalomban gyökereznek, mert szoros volt és maradt kapcsolata a régi magyarlakta vidékekkel.

A munka célja átfogó képet nyújtani arról a kisebbségi társadalomról, amelyről csak töredékes, értelmiség-centrikus leírások jelentek meg. Minthogy a bukaresti magyarok döntően társadalmi-gazdasági okok miatt telepedett le (hosszabb rövidebb időre) a román fővárosba, szociográfiánk tulajdonképpen a magyar (főként erdélyi) kisvárosi-falusi életforma idegen fővárosban történő működését igyekszik feltárni. Éppen ezért nem csak hivatalos adatokra, emlékiratokra és sajtótermékekre támaszkodunk, hanem most készülő mélyinterjúkra illetve már kész, de kiadatlan oral history felvételekre is. Újdonságnak számít, hogy a magyarság jelenét és múltját nem elszigetelt módon tárgyaljuk, hanem figyelemmel kísérik a románokkal (és másokkal) kiépített kapcsolatokat, illetve magyarság-képét is. Módszertani szempontból is újítunk, amennyiben nemcsak a jelen és közelmúltat írjuk le, hanem a társadalomtörténetben használt „társadalmi archeológia” módszerét alkalmazva, a mából araszolunk a múltba, kimutatva a folytonos jelenlét tényét.

Ennek megfelelően, az első fejezetben a jelen szerkezetét és folyamatait vizsgálom – az 1989 utáni kirajzást követő (illetve azzal egyidejű) új elemekkel feltöltődött bukaresti magyarságot. A következő fejezet lényegében a „Ceaușescu-korszak” dinamikáját mutatja be, amely előbb a magyar értelmiségiek, majd az építőmunkások számát növelte. Ebben a korszakban, még szisztematikusabban, mint a Gheorghiu-Dej időszak éveiben, támogatták a magyar értelmiség Bukarestbe történő koncentrálását.

A második világháború utáni korszakban, a kiépülő kommunista rendszer intézményeibe számos erdélyi magyar értelmiségit, szakembert verbuváltak, de nem szünetelt a munkások és cselédnők spontán beáramlása sem.

A két világháború között, az osztrák-magyar alattvalói státus elvesztése nem érintette a zömében kézműves-, munkás-, kiskereskedő réteget. Az új nemzetállami főváros nagy beruházásai viszont előidézték a munkavállaló magyarság addig nem tapasztalt beözönlését Bukarestbe.

Az utolsó történelmi fejezet címe a magyar kolónia alapozása és annak mitológiája a 19. században lehetne. Ebben a században teremtődtek meg a vonzó új munka- és életlehetőségek feltételei és a folyamatos jelenlét ténye. A kolónia társadalmi összetétele lassan módosult, de az 1918-as impériumváltásig domináns maradt az iparos-, munkás- és cselédréteg.

Hungarians in Bucharest – a view from below An unusual sociographic experiment

Since the present and the past of the Hungarian ethnic group indicated in the title were and are still being shaped within specific frameworks, neither the structure nor the content of the work can be applied to a genre.

The description of the Hungarians in Bucharest, which goes back at least 200 years, is an exciting undertaking from several points of view, because its history has been shaped by world wars, empires and regime changes, but its continuity has remained.

The aim of the work is to provide a comprehensive picture of the minority society, of which only fragmentary, intellectual-centric descriptions have been published. As the Hungarians settled in the Romanian capital (for longer or shorter periods) mainly for socio-economic reasons, our sociography actually tries to explore the functioning of the Hungarian (mainly Transylvanian) small-town-village way of life in a foreign capital. That is why we rely not only on official data, memoirs and press products, but also on in-depth interviews that are currently being prepared and on oral history recordings that have already been completed but have not yet been published. The novelty consists in a new approach to this topic since we do not discuss the present and the past of Hungarians in an isolated manner. Instead, we monitor the relations they established with Romanians (and others) and we also take a look at the image of Hungarians. Moreover, we innovate from a methodological point of view, in that we not only describe the present and the recent past, but we also apply the method of "social archeology" used in social history, that goes from the present to the past, in the attempt to show their continuous presence.

Accordingly, in the first chapter, we examine the structure and processes of the present - the Bucharest Hungarianness filled with new elements following the emergence after 1989 (or at the same time).

The next chapter essentially presents the dynamics of the "Ceaușescu era", which increased the number of Hungarian intellectuals and construction workers. In this era, even more systematically than in the years of the Gheorghiu-Dej period, the communists supported the concentration of Hungarian intellectuals in Bucharest.

In the era following the Second World War, many Transylvanian Hungarian intellectuals and professionals were recruited into the institutions of the emerging communist system, but the spontaneous influx of workers and maids did not stop either.

Between the two world wars, the loss of the status of Austro-Hungarian subjects did not affect the majority of artisans, workers, and retailers. On the other hand, the large investments of the new nation-state capital caused an unprecedented influx of working Hungarians into Bucharest.

The title of the last historical chapter could be the foundation of the Hungarian colony and its mythology in the 19th century. In this century, the conditions for attractive new work and life opportunities and the fact of continuous presence were created. The social composition of the colony changed slowly, but until the change of empire in 1918, the class of industrialists, workers and servants remained dominant.

A turizmus társadalomtörténeti hatásai a Balaton térségében

A Balaton térségére irányuló, komplex forrásokra támaszkodó kutatás az őslakosság hagyományos kultúrájának felbomlását, az átalakuló terekben képződő kulturális kölcsönhatásokat és konfliktusokat vizsgálta az 1960-as évekig. A turizmus korai (19. századi) megjelenése és megerősödése a nagyvárosokéra jellemző társadalmi mobilitást eredményezett, amely jelentős hatást gyakorolt az ős- és az újonnan létesülő községek identitás-képleteire. Speciális balatoni jelenség (ebben a korszakban más turisztikai régiókban kevésbé jellemző), hogy a turisták nagy számban válnak ingatlantulajdonossá, s ezen keresztül a terek használóvá és értelmezőivé, amely számos társadalmi, gazdasági és politikai folyamatot generált. Regionális léptékben e folyamatok az 1970-es évekre gazdaságföldrajzi értelemben a Balaton térség szinte kizárólagos turisztikai hasznosulása irányába mutattak, a mikrotérségek, lokalitások szintjén azonban jelentős eltérések mutatkoztak. Az őslakosság és a betelepülő, illetve nyaralóként a Balatonra látogatók kapcsolatrendszere, a helyi társadalmi dinamika nagyban függött attól, hogy a térségben jellemző településmodellek melyike érvényesül lokálisan: azaz milyen az ősközség és a fürdőtelep viszonya – földrajzi és kulturális értelemben egyaránt. E modelltől függően az őslakosok lazább vagy intenzívebb gazdasági kapcsolatokat tudtak kiépíteni a villa- és nyaralótulajdonosokkal és többféle modell szerint alakulhatott a víz, a vízparti és szárazföldi területek, erőforrások használata és az ebből fakadó konfliktusrendszer. A helyi folyamatokat nagyban befolyásolta az is, hogy a turizmus mikor – milyen gazdasági, szociokulturális és mentális állapotban – érte el az adott községet és mennyire volt radikális az idegenforgalom térnyerése. Bár a balatoni turizmus az északi partról indult (Balatonfüred 1822), a vasútépítés következtében a déli part közel ötven évvel korábban (1860-as évek) vált a tömegturizmus célpontjává, mint az északi part (1930-as évek). Ennek és az eltérő tulajdonviszonyoknak köszönhetően az északi parton jóval később jelentkezték az urbanizációs hatások, a régió belüli centrum-periféria átrendeződések.

The socio-historical effects of tourism in the Balaton area

The research on the Balaton area, based on complex sources, examined the disintegration of the traditional culture of the indigenous population, the cultural interactions and conflicts formed in the transforming spaces until the 1960s. The early appearance and strengthening of tourism (in the 19th century) resulted a social mobility typical of large cities, which had a significant impact on the identity formulas of the original and newly established villages. A special Balaton phenomenon (less common in other tourist regions in this era) is that tourists become real estate owners in large numbers, and through this become users and interpreters of spaces, which generated many social, economic and political processes. On a regional scale, by the 1970s, these processes were pointing in the direction of the almost exclusive tourism utilization of the Balaton area in terms of economic geography, however, there were significant differences at the level of micro-regions and localities. The relationship system between the indigenous population and those who settle or visit Lake Balaton as vacationers,

the local social dynamics depended to a large extent on which of the settlement models characteristic of the region prevails locally: i.e., what is the relationship between the ancestral village and the spa town - both geographically and culturally. Depending on this model, the indigenous people were able to build looser or more intensive economic relations with the villa and holiday home owners, and the use of water, waterfront and land areas, resources and the resulting conflict system could develop according to several models. The local processes were also greatly influenced by when tourism - in what economic, socio-cultural and mental state - reached the village and how radical the rise of tourism was. Although Balaton tourism started from the north coast (Balatonfüred 1822), due to the construction of the railway, the south coast became a destination for mass tourism nearly fifty years earlier (1880s) than the north coast (1930s). Thanks to this and the different ownership conditions, the effects of urbanization and center-periphery rearrangements within the region appeared much later on the northern coast.

Sipos Alexandra

Szociológiai Intézet, Társadalomtudományi Kutatóközpont
alexandra.sipos@tk.hu

Közjó-e a házasság?

„Házasság akkor jön létre, ha az együttesen jelen lévő férfi és nő az anyakönyvvezető előtt személyesen kijelenti, hogy egymással házasságot köt” (2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről). Magyarországon a házasságkötések száma 2021-ben elérte a 72000-et, amihez hasonló számú házasságot a KSH adatai alapján utoljára 35 éve, 1986-ban kötöttek (Központi Statisztikai Hivatal, 2022). Miért olyan releváns a házasság intézménye? Közjónak tekinthető-e és ekképpen bárki „részesülhet-e” belőle?

Az előadás irodalomáttekintésen keresztül arra keresi a választ, hogy a házasságról szóló egyes elméleti megközelítések alapján közjónak minősül-e ezen intézmény. Feltérképezi továbbá, hogy az azonos nemű párok házassága miként illeszkedik az elméleti megközelítésekbe azáltal, hogy a házasság közjóként való különböző értelmezéseinek jellemzőit azonosítja.

Az újhullámos természetjogi gondolkodók (John Finnis (1997, 2008), Patrik Lee – Robert P. George (2014)) szerint a házasság egy természetes jó, ami összekapcsolódik észszerűsséggel és erkölcsösséggel visszavezetve azt Aquinói Szent Tamás gondolataira. Megjelenik továbbá a házasság kétosztatú értelmezése: mint a barátság és a prokreáció helyszíne. Így egy szexuális aktus erkölcsi megítélése attól függ, hogy gyermeknemzésre irányul-e. A közjóként értelmezett házasság fenti megközelítése mellett egyéb értelmezések is teret kapnak, így az újhullámos természetjogi gondolkodókkal vitába szálló Andrew Koppelman (1997, 1999), aki a házasság heteroszexuális mivoltára vonatkozó filozófiai megközelítéseket, valamint azonos nemű pároknak való megnyitásával kapcsolatos ellenérveket veszi sorra. Stephen Macedo hasonló megközelítés alapján érvel a házasság azonos nemű pároknak való megnyitása, valamint a monogámia fenntartása mellett. Martha C. Nussbaum filozófus pedig a házasság és a gyermeknemzés kapcsán fogalmaz meg kérdéseket a reprodukciós nehézségekkel küzdő, az idős vagy a morálisan kétes emberek kapcsán. Nussbaum (2010) értelmezésében a házasság lehetséges, de nem kötelező vagy kizárólagos elemei a „szexuális kapcsolatok, barátság és sorsközösség, szerelem, beszélgetés, gyermeknemzés és -nevelés, közös felelősségvállalás”.

Az előadásban ütköztetésre kerülnek a fenti elméleti keretek a házasság közjóként való értelmezése kapcsán. Utóbbi értelmezés befolyással van arra, hogy az egyes megközelítések a házasságot kizárólag heteroszexuális pároknak fenntartott intézményként azonosítják vagy elképzelhetőnek tartják e közjó megnyitását az azonos nemű pároknak is.

Is marriage a common good?

"Marriage is formed when a man and a woman present together declare in person before the registrar that they will marry each other" (Act V of 2013 on the Civil Code). In Hungary, the number of marriages in 2021 reached 72,000, the last time a similar number of marriages were performed 35 years ago, in 1986, according to the Hungarian Central Statistical Office (2022). Why is marriage so relevant? Can it be considered a public good and thus "benefit" everyone? The presentation will seek to answer, through a literature review, whether some theoretical approaches to marriage consider it to be a public good. It also explores how marriage for same-sex couples fits into theoretical approaches by identifying the characteristics of different understandings of marriage as a public good.

According to new-wave natural law thinkers (John Finnis (1997, 2008), Patrik Lee - Robert P. George (2014)), marriage is a natural good that is linked to reason and morality, tracing it back to the thought of St. Thomas Aquinas. It also presents a dual understanding of marriage: as a site of friendship and procreation. Thus, the moral judgement of a sexual act depends on whether it is intended for procreation. In addition to the above approach to marriage as a common good, other interpretations are given space, such as that of Andrew Koppelman (1997, 1999), who takes up the philosophical approaches to the heterosexuality of marriage and the arguments against its opening to same-sex couples, in a debate with new-wave natural law thinkers. Stephen Macedo uses a similar approach to argue for opening marriage to same-sex couples and for maintaining monogamy. And philosopher Martha C. Nussbaum raises questions about marriage and childbearing in the context of people with reproductive difficulties, the elderly or the morally ambivalent. In Nussbaum's (2010) interpretation, the possible but not obligatory or exclusive elements of marriage are "sexual relations, friendship and community of fate, love, conversation, childbearing and child rearing, and shared responsibility".

The lecture will contrast the above theoretical frameworks with the understanding of marriage as a common good. The latter interpretation influences whether some approaches identify marriage as an institution reserved exclusively for heterosexual couples or whether they envisage opening up this common good to same-sex couples.

Sofyan Essarraoui

CUB, Doctoral School of Sociology and Communication Science

essarraoui.sofyan@gmail.com

Sub-Saharan African immigrants in Morocco: The Inclusion Policies and Daily Experiences

Morocco has always considered itself- and globally perceived- an emigration country par excellence, with four million (around 10%) of its citizens living abroad, namely in Europe. However, from 2000, changing migration patterns around the globe has largely influenced its migration profile. Although it potentially remains a country of emigration, Morocco has significantly turned into a potential destination for diverse migrants coming primarily from Sub-Saharan Africa (De Has, 2014). The increasing presence of immigrants faces Morocco with a new set of challenges mainly those related to economic and the social integration of the immigrants. In response to these challenges, the Moroccan King, in 2013, launched 'a radical reform on the migration policies' thereby immigrants' integration is guaranteed. Notwithstanding such reform, Sub-Saharan Africans still face grave issues including but not limited to racism, police brutality and xenophobia. All these results in a poor integration of such vulnerable minority. This paper, hence, seeks to trace the reasons behind the lack of integration of Sub-Saharan African immigrants. Not only will the attitude of Moroccan citizen towards immigrant be examined, but also the migration policies shall be analyzed. The latter will be carried out by applying Sayad's Argument how a state 'thinks of itself'. Sayad argument suggests that immigration policies of a state reveal how the state thinks of itself. Therefore, applying such argument, the aim is to shed light on how Morocco's new migration policies reflect the current image it tries to establish internationally.

Stadinger Johanna Heléna - Nyiri Szabolcs

ELTE-ÁJK, Kriminológia MA; ELTE-ÁJK, Politikatudomány MA
stadi.johi@gmail.com ; nyiri.szabolcs.1994@gmail.com

Bizalmas kérdések egy bizalmatlan korban?

Előadásunkkal két markáns jelenséget veszünk górcső alá. Elméleti megalapozásként megvizsgáljuk annak az érdekes, paradox helyzetnek a mibenlétét, miszerint egy demokratikus társadalmi és politikai rendszer nem demokratikusan működő szervezettel rendelkezik. Nevezetesen a rendőrség strukturális jellegét kívánjuk megérteni, ugyanakkor nem pusztán annak szervezeti-intézményi értelmében, ugyanis funkcióját tekintve is számos kérdés merülhet fel, különösen egy egyre gyorsuló világban.

A jelenlegi demokráciaelmélet egyik legmeghatározóbb ága az úgynevezett deliberatív elmélet. E diskurzus egyik kiindulópontja John Stuart Mill álláspontja, miszerint a participáció javító-nevelő hatással van az állampolgárokra. Másrészt ugyanakkor azon magyarázóerővel is bír, hogy – szemben az aggregatív elméletekkel – egy szintre elemi az állampolgárokat, megvalósítva egyfajta abszolút egyenlő vitapozíciót – gondoljunk csak Jürgen Habermas diskurzusetikájára, vagy a John Rawls nevéhez köthető igazság fátyla koncepciójára. Így ennek értelmében, közelebb hozva az egyének álláspontját egymáshoz, a vita végén alakul ki a jó döntés, mégpedig konszenzus formájában.

Mindazonáltal létezik egy hierarchizált szervezet a rendőrség képében: az állam kizárólagos, legitim erőszakmonopóliumának egy jellegzetes, a társadalom testének őrzőjeként testesül meg, amely korántsem a fentebb leírt működésen alapul.

Ezen ellentétet elméleti megközelítésben Max Weber és Michel Foucault közös olvasatán keresztül kívánjuk feloldani. Annál is inkább, elvégre az egyének életkörülményeit és a rendőrség tevékenységét is egyre erőteljesebben befolyásolja a technológiai eszközök bővülő tárháza. Foucault munkássága termékeny alapnak bizonyult az úgynevezett surveillance studies számára, amely diszciplína beemelésével a térfigyelő kamerákon túl, az egyre inkább megjelenő, testre rögzíthető kamerák alkalmazásával kívánjuk vizsgálatunk fókuszába helyezni a bizalom kérdéskörét egy olyan korban, amelyben csupán a változás, illetve annak gyorsulása állandó. Előadásunk empiria-orientált részében bemutatásra kerül ezen régi-új eszközök értelmezése az elméleti keretünk tekintetében, valamint a korábbiakban lefolytatott bizalom-kutatásokat kívánjuk mindennek értelmében interpretálni.

Úgy véljük, hogy e kérdéskör gazdag és kihívásokkal teli terület, ugyanis szociológiai, kriminológiai, politikatudományi és szociálpszichológiai empirikus kutatások sorával vizsgálhatóvá válna az, hogy az ember folyamatosan áttechnicizálódó életkörülményei milyen formán befolyásolják a hatóság, az elkövető(k), a szemtanú(k) és általában az egyén percepcióját, viselkedését, különösen egy polarizált közösség vagy társadalom esetén. Összességében előadásunk célja az, hogy hozzájáruljunk a későmodernitás bizalomidiskurzusához.

Confidential questions in an age of mistrust?

Our presentation will focus on two striking phenomena. As a theoretical foundation, we will examine the interesting paradoxical situation whereby a democratic social and political system has an undemocratic organisation. In particular, we want to understand the structural nature of the police, but not only in its organisational-institutional sense, as its function raises a number of questions, especially in the time of acceleration.

One of the most influential branches of current democratic theory is the so-called deliberative theory. One of the starting points of this discourse is John Stuart Mill's view that participation has a corrective and educational effect on citizens. On the other hand, it also has the explanatory power to elevate citizens to a level of equality, in contrast to aggregative theories, by achieving a kind of absolute equality of position during debates - think of Jürgen Habermas's discourse ethics or the concept of the veil of ignorance, which is associated with John Rawls. In this way, by bringing individuals' positions closer together, the good decision is reached at the end of the debate, in the form of consensus.

Nevertheless, there is a hierarchical organisation in the form of the police: a typical form of the state's exclusive, legitimate monopoly on the use of force, embodied as a guardian of the body politic, which is far from being based on the functioning described above.

This contrast will be theoretically resolved through a joint reading of Max Weber and Michel Foucault. This is all the more so as the living conditions of individuals and the activities of the police are increasingly influenced by the expanding range of technological tools. Foucault's work has proved to be a fertile ground for the so-called surveillance studies, a discipline that, by incorporating surveillance cameras and the increasing use of body-capture cameras, we aim to focus our investigation on the issue of trust in an age which only change and its acceleration is constant. In the empirically-oriented part of our presentation, we will present an interpretation of these old-new devices in terms of our theoretical framework, and we will interpret previous trust research.

We believe that this is a rich and challenging area, as a range of empirical research in sociology, criminology, political science and social psychology. These could be used to investigate how does the human life changes in an over-technicising condition, and how does the perceptions and behaviours of the authority, the offender(s), the witness(es) and the individual(s) changes, especially in a polarised community or society. Overall, our presentation aims to contribute to the discourse of trust in late modernity.

Politikai homofília a párkapcsolatban és hatása az egyéni jóllétre Magyarországon

Előadásunkban két kérdésre keressük a választ: milyen tényezők határozzák meg a politikai egyenlőtlenségeket a párkapcsolatokban (1), és hatással van-e a politikai homo-, heterofília az egyéni boldogságra. Az első kérdéssel kapcsolatban azt feltételeztük, hogy a politikai homofília esélye magasabb a házások, mint az élettársi kapcsolatban élők között. Továbbá várjuk azt is, hogy az „összecsiszolódás” hatására politikai homofília esélye (az együttmaradó) párok életkorával párhuzamosan nő.

Tudván tudva, hogy a mai Magyarországon a társadalom erős kapcsolati tömbösödést mutat a kormányközeli és távoli politikai mező között, ezért a kapcsolati változók hatására vonatkozóan azt feltételezzük, hogy mind a rokoni, mind a baráti kapcsolatok nagy száma nagyobb politikai beágyazódást, és ezáltal nagyobb politikai homofíliát jelenthet. A kapcsolati heterofíliáról azonban úgy véltük csökkentheti a politikai homofília esélyét.

A szakirodalom alapján a második kutatási kérdésünkre vonatkozóan pozitív összefüggést feltételeztünk a politikai homofília és az egyéni boldogság között: A politikai homofília bármely típusa pozitív hatással van mind a férfi, mind a nő egyéni boldogságára, és az előzőekben megfogalmazott hatások felerősítik a politikai homofília egyéni boldogságra gyakorolt hatását. Számos olyan egyéni, háztartási és települési jellemzőt azonosítottunk, amelyek az identitás-alapú és viselkedésbeli (részvétel) homofília típusok előfordulásának esélyét befolyásolják. Ezek közül a házasság, a végzettség és a lakóhely tűnik a legmeghatározóbbnak. Az iskolai végzettség pozitív hatása az aktív részvételi homofíliára és negatív hatása az érdeklődéshiány alapú inaktív homofíliára jól magyarázható azzal, hogy a magasabb végzettség a korábbi kutatások szerint magas politikai érdeklődéssel párosul. Az is logikus, hogy azokban a térségekben, ahol magas a részvétel vagy polarizáltak a politikai vélemények, ott valószínűleg az érdeklődéshiány szerinti homofília a párkapcsolatokban. Bár a szakirodalom alapján azt vártuk, hogy a politikai homofília a kapcsolati tőke függvénye, lesz, ennek kevés nyomát láttuk.

Eredményeink megerősítik azon korábbi kutatások következtetéseit, melyek szerint a politikai homofília pozitívan hat az egyének, vagy éppen a párok jóllétére. Igaz, hogy noha a szakirodalom alapján az identitás alapú homofíliától vártunk erősebb hatást, ez a hatás csak a részvételi politikai homofílián keresztül, és főként az alacsonyabb végzettségűek körében érvényesült. Az identitás alapú bizalom hatásának gyengesége feltehetően összefügg azzal, hogy kutatásunkban az identitás-alapú politikai egyenlőtlenségek mérésére egy bizalmi kérdésblokkot használtunk proxiként, aminek segítségével szükségszerűen a politikai identitás csak egy szűk szeletét tudtuk lefedni. A magasabb végzettségű pároknál látott gyengébb hatás annak lehet köszönhető, hogy körükben eleve magasabb volt a boldogság szintje és a politikai homofília ezen már nem tud érdemben emelni.

Feltételezzük, hogy a politikai homofíliának a boldogságra gyakorolt pozitív hatása összefügghet azzal, hogy a politikailag homofíl párok sikeresebben kerülnek el a politikai konfliktusokat (Gerber et al. 2012), és körükben ritkábbak azok az értékbeli nézetkülönbségek, amelyek a háztartás működésében, a túlcsordulás jelensége miatt (Pollack, 1986) feszültségek forrásává válhatnak (például a gyermeknevelés során, lásd Graham–Haidt–Nosek 2009).

Political homophily of couples and its impact on happiness

The two questions we try to answer in our presentation are as follows: (1) What factors influence significantly the inequalities of political identity and behaviour of couples, and (2) Does homo- and heterophily of political identity and behaviour influence the happiness of the couples?

We identified political identity through institutional trust and political behaviour through participation in formal and informal political activities.

We assumed that political homophily is more likely in marriage (versus partnership), and among older couples. In both cases the explanation is the combination of higher sunk costs and the longer adaptation period. We also assumed that larger and homophil networks (both among the kin and friends) increase the probability of having political homophily as well as a result of embeddedness into homophil network groups. Finally, we argued that political homophily has positive impact on happiness since in such a situation intra-household conflict decrease.

We used the SILC and the Household Budget Survey of Hungary (2015) with additional data from municipal and electoral statistics.

We found our hypotheses in regard with the role of marriage, education (the higher the level of education the more likely that the couple will be politically actively homophil) and settlements (where politics is more polarized the couples will be less likely to be uninterested in politics) proved.

As to the impact of political homophily on happiness, only participation based political homophily has significant and positive role in it.

A fizikai kockázatok tüntetési részvételt motiváló hatása

Az uralkodó cselekvésméleteknek ellentmond az az empirikus tapasztalat, hogy a politikai részvétel negatív következményeitől való félelem nem csökkenti, hanem növeli a tüntetésen való részvételi hajlandóságot. A cselekvésmélet alapján feltételezhető, hogy a politikai részvétel negatív következményei a részvétel gátját jelenthetik. Ha egy tüntetésen nagy az esélye a rendőri túlkapásoknak, akkor várhatóan a részvételi hajlandóság csökken. A szociológiai és pszichológiai kutatások azonban azt mutatják, hogy a részvétel észlelt kockázata és a demonstráción való részvétel pozitívan korrelálnak egymással (pl: Opp és Roehl 1990; Ayanian és Tausch 2016, Susánszky 2021), vagyis minél kockázatosabb egy tiltakozó akció, annál magasabb a részvételi hajlandóság.

A korábbi kutatások a paradoxont alapvetően makro szintű adatokon vizsgálták (ti. tüntetési események elemzése), az egyéni szintű vizsgálatokat pedig a keresztmetszeti survey kutatások dominálják. Ezek a kutatások azonban nem alkalmasak arra, hogy az egyének kockázatokra adott reakciói felmérésére. Az egyéni szintű, oksági összefüggésekre a legalkalmasabb módszert a kísérleti elrendezések jelentik. Kutatási projektünkkel a kockázat részvétel kísérleti vizsgálataihoz kívánunk hozzájárulni.

Előadásunkban bemutatjuk az észlelt kockázat-részvétel paradoxon témájában végzett survey-kísérleteket és a kockázat-részvétel kapcsolatot leíró elméleti modellünket.

A Magyarországon, korábban (2018-2021) végzett kísérletek eredményei szerint 1) az észlelt kockázatok nem egyértelműen vezetnek a részvételi hajlandóság csökkenéséhez. A kockázatok hatása függ a tüntetési esemény típusától: az expresszív, a kollektív identitás szempontjából fontos események esetén a kockázatok negatív hatását nem tudtuk kimutatni. Ezzel összhangban 2) a politikai identitás előtérbe kerülése befolyásolja (priming hatás) a tüntetési hajlandóságot.

2022 tavaszán két survey kísérletet végeztünk, melyekkel azt vizsgáljuk, hogyan befolyásolják az észlelt kockázatok és a tüntetési esemény jellege (politizált vs. nem politizált) a tüntetést motiváló faktorokat pl.: a tüntetési hatékonyságot (protest efficacy) és a tüntetési kötelességérzetet (protest duty) vagy az olyan negatív érzelmeket, mint a düh. Az empirikus eredmények segítségével meghatározzuk a kockázat és a részvétel közötti mediátor tényezőket. Bemutatjuk, milyen komplex mechanizmusok kapcsolják össze az észlelt kockázatokot, a tüntetési esemény más tulajdonságaival (pl. politizáltság) és a részvételi hajlandósággal.

How Does Violence Incite Protest Participation – The Indirect Effects of Perceived Political Risks

Decades of research in sociology, social psychology, and political science have explored the major factors that (de)motivate citizens to participate in collective protests.

The primary factors that may hold people back from political activism include the potential risk of suffering physical harm during the protest event.

However, in contrast to the assumptions of classical collective action theory, questionnaire surveys reveal a positive correlation between perceived risks of physical harm and participation in demonstrations (e.g., Ayanian and Tausch 2016; Opp 1994).

In a recent study (Susánszky and Janky, manuscript), using survey-experiments we revealed that the risk – participation nexus is conditional on the protest event politicization. We identified the specific context where the risk–participation paradox is particularly likely to emerge, namely when the protest is embedded in competition between groups with established politicized identities. Otherwise, in moderately politicized protest events, the risks of protest participation significantly decrease willingness to protest.

However, there has been less previous evidence for the micro-mechanism explaining how does perceived risks incite political activism (but see Young 2020).

Opp and Roehl (1990) provide an explanation of the paradoxical result. They assume two parallel mechanisms: 1) the deterrence mechanism is defined as a direct negative effect of repression on participation, 2) the radicalization mechanism, an indirect path through which repression triggers activism. The net effect of repression depends on the strength of these two mechanisms.

There is little research using experimental design revealing the causal relationship between perceived risks and protest participation. What are the mediator factors evoked by the physical risks of protest participation that positively affect protest willingness?

Based on the dual-pathway theoretical model (van Zomeren et al 2012), we present a simple model of the risk-participation mediation links, and adopt an experimental method for hypothesis testing.

We hypothesize that there are three key factors account for the radicalization effect perceived physical risks: 1) protest duty, 2) group efficacy 3) anger.

We also hypothesize differences among the politicized and non-politicized protest situations. The analysis builds on online survey-experiments will be conducted in February-March 2022 in Hungary.

Szociológiai tudástermelés Magyarországon 1971 és 2021 között. Egy módszertani fókuszú szisztematikus áttekintés

A szociológiai tudástermelés – tehát azok a tapasztalatszerzési formák, amelyeken keresztül a szociológus hozzáfér a tág értelemben vett „adatokhoz”, s mely formákon keresztül végül a tudományos termék előáll – meghatározzák a tudományos kérdésfeltevéseket, a lehetséges válaszokat és általában a tudományos diskurzusok természetét. Ezek a tudástermelési formák jelentős változásokon ment keresztül a diszciplína története során. A szociológia korai időszakára a közvetett tudásfelhalmozás, tehát más tudományok munkáiból nyert adatok (pl. statisztikák) használata volt jellemző, ami jól megfeleltethető volt a korabeli, például Durkheim által felvázolt passzív szociológus képpel. Az első világháborút követően azonban az Egyesült Államokban egy olyan tudástermelési fordulat zajlott le, melynek eredménye a szociológia empirikus tudománnyá válása, önálló módszertani eszköztárának kifejlesztése, és az aktív, saját adatait gyűjtő szociológuskép kirajzolódása volt. A 21. század második felére ezek a tudástermelési módok világszerte elterjedtek, más diszciplínákra is jelentős hatással voltak, ami a szociológia sikerének tekinthető. Azonban a digitális adatforradalom kapcsán létrejövő új adatok sokak szerint egy új paradigmát, illetve egy újabb tudástermelési fordulatot jelenthetnek a szociológia számára, ami bizonyos értelemben újra a közvetett, de organikus adatok használatára alapuló tudástermelés terjedését vetíti előre. Ami a magyarországi szociológiát illeti, a diszciplína intézményesülést követően az 1960-as évektől kezdődően amerikai mintára az aktív (főként survey vagy kvalitatív adat alapú) tudástermelés vált meghatározóvá hazánkban is, és erősödött meg a nyolcvanas-kilencvenes évekre. Később a digitalizáció és az online kérdőívezés elterjedésével egyre több szociológiai munka alapulhatott saját empirikus adatokon, ám az empirikus szociológia hagyományos módszereinek válságtünetei hazánkban is mutatják jeleiket (csökkenő válaszadási hajlandóság, emelkedő árak stb.), a digitális adat alapú társadalomkutatás pedig csak nagyon lassan látszik begyűrűzni a hazai szociológiába.

Jelen kutatás arra a kérdésre keresi a választ, hogy a fenti tudástermelési folyamatok hogyan tükröződnek vissza a tudományos munka gyümölcsében: a tudományos publikációkban. Ennek érdekében egy szisztematikus áttekintést végeztünk a hazai szociológiai folyóiratokban 1971 és 2021 között. Az áttekintés hat vezető magyar folyóirat 2662 cikkének elemzésére terjedt ki. Az elemzésbe nem vontuk be a recenziókat, fordításokat, egyéb, nem tanulmány jellegű írásokat. Az adatgyűjtést öt kódoló végezte.

Az eredmények azt mutatják, hogy a hazai szociológiai tudástermelés számottevően változott az elmúlt fél évszázadban. Növekedett az empirián alapuló kutatások aránya, változtak az empirikus megközelítések, fokozatosan nőtt és mára nagyobb lett a kvalitatív kutatások aránya a kvantitatív kutatásokhoz képest, és számos további módszertani változásra térünk ki az előadásban. Egyes elemek ugyanakkor állandónak. Bizonyos témák, és maga a témák diverzitása állandó, ahogy például a kvantitatív kutatásokon belül a kérdőívezés vagy a keresztmetszeti kutatások dominanciája is. Végül komoly hiányosságokat találtunk a kutatások részleteivel kapcsolatos transzparencia terén. A szakma professzionalizálódásával

párhuzamosan ugyan javuló tendenciát látunk, de ma is számos esetben nem kerülnek közlésre a saját kutatások fontos módszertani részletei.

Sociological knowledge production in Hungary between 1971 and 2021. A methodologically focused systematic review

The production of sociological knowledge - the forms of experience through which the sociologist accesses 'data' in the broad sense, and through which the scientific product is ultimately produced - determines the scientific questions posed, the possible answers and the nature of scientific discourse in general. These forms of knowledge production have undergone significant changes over the history of the discipline. The early period of sociology was characterised by indirect knowledge accumulation, i.e. the use of data (e.g. statistics) drawn from the work of other disciplines, which corresponded well with the contemporary image of the passive sociologist, as outlined by Durkheim, for example. After the First World War, however, a turn in knowledge production took place in the United States, resulting in the emergence of sociology as an empirical science, the development of its own methodological tools and the emergence of an active sociologist who collected his own data. By the second half of the 21st century, these modes of knowledge production had spread worldwide and had a significant impact on other disciplines, which can be seen as a success for sociology. However, the new data emerging from the digital data revolution is seen by many as a new paradigm and a new turn in knowledge production for sociology, which in a sense, again foreshadows the spread of knowledge production based on the use of indirect but organic data. As far as Hungarian sociology is concerned, following the institutionalisation of the discipline in the 1960s, active knowledge production (mainly based on survey or qualitative data) became dominant in Hungary, following the American model, and was strengthened in the 1980s and 1990s. Later, with the spread of digitalization and online surveys, more and more sociological work could be based on empirical data, but the crisis symptoms of traditional methods of empirical sociology are showing their signs in Hungary (decreasing willingness to respond, rising prices, etc.), and digital data-based social research seems to be only very slowly penetrating into Hungarian sociology.

This research seeks to answer the question of how these knowledge production processes are reflected in the fruits of scientific work: scientific publications. To this end, we conducted a systematic review of domestic sociological journals from 1971 to 2021. The review covered the analysis of 2662 articles in six leading Hungarian journals. Reviews, translations and other non-study articles were not included in the analysis. Data collection was carried out by five coders.

The results show that the production of sociological knowledge in Hungary has changed considerably over the last half century. The share of empirically based research has increased, empirical approaches have changed, the share of qualitative research has gradually increased and is now larger than that of quantitative research, and a number of other methodological changes will be discussed in the presentation. However, some elements remain constant. Certain themes, and the diversity of the themes themselves, are constant, as is, for example, the dominance of surveys or cross-sectional research within quantitative research. Lastly, there are serious shortcomings in the transparency of the details of the research. Although there is an improving trend as the profession becomes more professionalised, there are still many cases where important methodological details of the research are not published.

A felsőoktatás harmadik missziós szerepének bemutatása a CR projekt mentén

A 20. század végére a felsőoktatási intézmények számos új kihívással szembesültek. Legfőképpen azzal, hogy hagyományos tevékenységeik - mint az oktatás és a kutatás - mellett a változó társadalmi-gazdasági elvárásoknak megfelelően további funkcióik alakultak ki. Ezen tevékenységhez illeszkedik a felsőoktatási intézmények harmadik missziós tevékenysége, vagy - ahogyan a tanulmányban szinonimaként kezeljük – a felsőoktatási intézmények társadalmi felelősségvállalásában, másképpen a „szolgáltató egyetem” koncepciójában. Egyes elképzelések szerint a 20. század végi egyetem ideáltípusa az úgynevezett harmadik generációs egyetem, amely az oktatás, kutatás és társadalmi szerepvállalás hármasának szinergiáját valósítja meg. Mások szerint a 21. századi felsőoktatásban már megjelennek az úgynevezett negyedik generációs egyetemek, melyek nemcsak reagálnak társadalmi-gazdasági környezetükre, de azt maguk is, tevékenyen alakítják.

Az intézményeket ez a funkcióváltás és bővülés igazi kihívások elé állította. Az úgynevezett „harmadik misszió” foglalja össze a felsőoktatási intézmények és környezetük kapcsolódásait, a társadalmi és gazdasági környezetükre gyakorolt tevékenységeket és hatásait (akár annak formálásán, alakításán keresztül) és jelent minden, a nem akadémiai világban található partnerrel fenntartott intézményesített kapcsolatot a fenttarthatóság és környezetvédelem elveinek szem előtt tartásával. Ilyen harmadik missziós tevékenység annak a felsőoktatásban felhalmozódott tudásnak és tapasztalatnak az átadása is, amely segítheti az adott térség boldogulását, az ott élők életminőségének javulását, a térség versenyképességének növekedését. Ugyanakkor ez alá a gyűjtőfogalom alá tartoznak mindazon szabadalmak, eljárások, termékek, melyeket a felsőoktatási intézmények kínálnak, mindazon tudomány-népszerűsítő tevékenységek, melyeket folytatnak, illetve mindazon gyakorlatban is alkalmazható stratégiák, koncepciók, programok, melyeket kidolgoznak, illetve amelyek működtetésében részt vállalnak. A koncepció fontos elemei a társadalommal folytatott aktív párbeszéd, a felsőoktatási intézmény elszámoltathatósága a társadalmi és gazdasági élet szereplői felé valamint a fenntartható emberi fejlődés elveinek szem előtt tartása (Larrán-Andrades, 2013, idézi Jorge-Peña, 2017.). Az előadásban a fent vázolt szerepvállalást demonstrálok illetve kapcsolom össze a Miskolci Egyetem Felsőoktatási Intézményi Kiválósági Pályázatával, melynek címe „Creative Region” és amely 2017-ben indult. A program keretében a társadalmi és kulturális innovációk régióbeli kutatási tapasztalataira támaszkodva vizsgáljuk az újabb társadalmi és kulturális innovációk lehetséges területeit és megvalósítási lehetőségeit. Ehhez egy új interdiszciplináris team kialakítása valósul meg gazdasági, társadalom-, egészség-, jog- és bölcsészettudományi szakemberek részvételével a korábbi kutatási tevékenységeikre alapozva. A magrégiót a korábbi kutatások alapján „a sötét Abaúj”-ként emlegetett 25 település vonatkozásában jelöltük ki. Célunk a vizsgált magrégió vonatkozásában a gazdasági és kulturális erőforrások komplex, új struktúrában történő feltérképezés (25 település részletes vizsgálata), a települések láthatóságának növelése, majd az eredmények visszacsatolása a helyi identitás növelése, az elvándorlás mérséklése érdekében. A kutatások során az alkalmazott jelleg dominált, szociológiai értelemben „puha” és kemény változók együttes vizsgálatával.

Presentation of the third mission role of higher education along the CR project

By the end of the 20th century, higher education institutions faced many new challenges. Mainly because, in addition to their traditional activities - such as education and research - additional functions have developed in accordance with changing socio-economic expectations. This activity is matched by the third mission activity of higher education institutions, or - as we treat it synonymously in the study - in the social responsibility of higher education institutions, in other words, the concept of the "service university".

According to some ideas, the ideal type of university at the end of the 20th century is the so-called third generation university, which realizes the synergy of education, research and social involvement. According to others, so-called fourth-generation universities are already appearing in 21st-century, which not only respond to their socio-economic environment, but also actively shape it themselves.

This change in function and expansion presented the institutions with real challenges. The so-called "third mission" summarizes the connections between higher education institutions and their environment, the activities and their effects on their social and economic environment (even through its formation and shaping) and means that all institutionalized relationships maintained with partners in the non-academic world comply with the principles of sustainability and environmental protection. A third mission activity is the transfer of the knowledge and experience accumulated in higher education, which can help the prosperity of the given region, the improvement of the quality of life of the people living there, and the increase of the competitiveness of the region. At the same time, all products offered by higher education institutions, all science popularization activities they carry out, as well as all practical strategies, concepts, and programs that they develop or participate in operating are included under this collective term. Important elements of the concept are the active dialogue with society, the accountability of the higher education institution towards the actors of social and economic life, and keeping in mind the principles of sustainable human development (Larrán-Andrades, 2013, quoted by Jorge-Peña, 2017).

In the presentation, I will demonstrate and connect the role outlined above with the University of Miskolc's Higher Education Institutional Excellence Application, which is entitled "Creative Region" and which was launched in 2017. In the framework of the program, relying on the research experience of social and cultural innovations in the region, we examine the possible areas and implementation possibilities of newer social and cultural innovations. For this, a new interdisciplinary team was formed with the participation of economic, social, health, law and humanities specialists, based on their previous research activities. Based on previous research, the core region was designated in relation to the 25 settlements referred to as "the dark Abaúj". Our aim is to map the economic and cultural resources in a complex, new structure in relation to the examined core region (detailed examination of 25 settlements), increase the visibility of the settlements, and then feed back the results in order to increase local identity and reduce emigration. During the researches, the applied nature dominated, with a joint examination of "soft" and hard variables in the sociological sense.

Szarka Melitta

University of Debrecen Humanities Doctoral School Sociology and Social Policy Doctoral program

szarka.melitta16@gmail.com

The effect of the USA's democratic developing strategies and the situation of the democracy of Hungary

In our research, we examine the United States; democracy-building strategy in Hungary. On the one hand, we approach this from the US foreign policy perspective: why is democracy so important for the Americans beyond their own borders? What have they done so far to develop and export democracy? What are the positive effects of the increase in the number of democracies worldwide? From Hungary's perspective, the democratic transition that seemed so smooth at the time of the regime change, but which has since turned out to be based on insufficiently stable foundations. We will look at the conditions needed at the economic, social and cultural levels for a country to have strong, stable democratic foundations.

The topicality of the topic is given by the turn of events in world politics, where we have seen a rejection of former democratic values in countries with a long democratic tradition, as well as in countries democratising in the third wave of democracy. This process has also occurred in Central and Eastern Europe, including Hungary.

In the course of the research I intend to apply the so-called grounded theory methodology, which I intend to complement with interviews with leaders of Hungarian NGOs (10-15 interviews planned) during the data collection period.

Bekebelezés vagy befogadás? Művelődési házak a politikai és civil társadalom között

Kelet-Európai népi kultúrával, annak megőrzésére törekvő mozgalmakról szóló antropológiai irodalomban visszatérő elem a kultúrház, művelődési ház, mint a mozgalom szerveződésének és előadásainak tere (pl. Feinberg 2018; Taylor 2021). A nemzetállam születésének történetében a művelődési házakhoz hasonló intézmények mozgalmi célként és különböző osztályérdekek mentén más, más kulturális gyakorlat tereként jelennek meg. Az intézményrendszer mindeközben iskolán kívüli szocializáció tere, történetileg a kulturális és társadalmi újratermelés helyszíne (Kürti 2002:9).

Doktori kutatásomban Salgótarjánban és Mezőkövesden vizsgáltam a helyi művelődési intézmények szerepének változását 1968-tól napjainkig. Előadásomban arra kérdezek rá, hogy mi a szerepe a művelődési intézményeknek a helyi kulturális gyakorlatok újratermelésében, alakításában és mi az intézmény viszonya a mozgalmi politikához?

A művelődési házak helyi kulturális termelésben történő átalakuló szerepét Antonio Gramsci által kidolgozott *stato integrale* (integrált állam) fogalmat használom (Crehan 2002). Gramsci szerint az állam civil és politikai társadalom összessége. Így értelmezése szerinte a civil társadalom nem az állammal szemben, hanem annak részeként az erőszakos hatalom gyakorlást, konszenzuálisnak érzett módokon, társadalmi intézményeken keresztül is megerősíti. Ebben a folyamatban a helyi értelmiségi szereplők a töredezett kulturális gyakorlatokból – Gramsci fogalmaival *folklórból* és *common senseből* – homogénnek tűnő kulturális termékeket, gyakorlatokat alakítanak (Gramsci 1971: 5). Kutatásomban ezeket a helyi értelmiségieket vizsgáltam, akik professzionálisan, a művelődési házon belül vagy az egyesületi életben szabadidejükben termelnek a helyi kultúrával kapcsolatos állításokat, sokszor az intézményeken belül a saját pozíciójuk megerősítésére vagy újratermelésére felhasználva (Rodseth 2018: 404). A címben megfogalmazott dilemma arra kíván rámutatni, hogy így a kultúrház sokszor tere lett az alternatív kulturális mozgalmaknak, ugyanakkor gyakran a szelekción, tiltáson keresztül ezeknek az uralkodó kultúrába történő integrációját is elősegítette.

Kutatásom történeti része levéltári és másodlagos forrásokra épült. A közművelődéshez kapcsolódó közpolitikák alakulását szakértői interjúkkal és közpolitikai dokumentumok elemzésével követtem végig. Életútinterjúkon és résztvevő megfigyelésen keresztül vizsgáltam a művelődési ház és a művelődő csoportok működését. Az előadásban emellett érvelek, hogy a művelődési ház 1970-es évek óta az elit újratermelése és a kultúrán keresztül artikulált lokális politikai harc terepe, amelynek a helyi kulturális termelésben és az országos szintű mozgalmakban jelentős hatása van. A panelkiírásban szereplő számos mozgalomnak nyújtott teret, mert a programszelekció decentralizált módon, a helyi függőségek és az ott dolgozók osztálypálya mentén strukturált döntései szerint zajlottak. Ennek eredményeképpen volt sikeres állami intézmény, hiszen a helyi szereplők etnográfiai jellegű tudására építve szolgálta az inkorporációt, de így lehetett gyakran mozgalmi szerveződés tere is, mert a központi döntések nem voltak változtatás nélkül implementálhatóak.

Incorporation or providing space? Houses of culture between civil and political society

House of culture is a recurring scene in the anthropological literature on folklore or heritage-based movements. (e.g.: Feinberg 2018; Taylor 2021). In the history of the making of the nation state the house of culture as the goal or means of the movement or hegemonic process has been present as the place of many cultural practices. However, it is also the place of socialization outside of the public education system and historically has been the place of cultural and social reproduction. (Kürti 2002:9).

In my doctoral dissertation I am studying the role of local house of culture in Salgótarján and Mezőkövesd in the period following 1968. In my presentation I will answer the following questions: What is the role of house of culture in the formation and reproduction of local cultural practices, what is its relation to politics of social movements?

To be able to describe the transforming role of houses of culture in the local forms of cultural production I use the term *stato integrale* (integrated state) worked out by Antonio Gramsci (Crehan 2002:94). According to him civil society is the sum of civil and political society. Consequently, civil society is not forms against the state but as a part of a hegemonic process it complements state violence with power felt consensual by the suppressed groups. In that process intellectuals form cultural products that are felt coherent through the incorporation of fragmented local knowledge like folklore and common sense (Gramsci 1971: 5). In my research I studied the positionality of these intellectuals. They produce utterances related to cultural products which sometimes also reproduces their position. (Rodseth 2018: 404). The dilemma in the title shows that house of culture can be the place of organization of alternative culture but can also fuel the integration of local cultural practices into the effective dominant culture.

The analysis is based on of archival research and secondary sources. I conducted professional interviews to study public policy and life history interviews on career paths of employees of the houses. The fieldwork part of the research was based on participant observation in two institutions.

Szegedi Péter

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Interdiszciplináris Doktori Iskola

szegedi.peter@pte.hu

Alulról (sz)építkezés: közösségépítés az MKKP pécsi szervezetének esetében

A Magyar Kétfarkú Kutya Párt (MKKP) az elmúlt évtizedben fokozatosan tagozódott be a magyar pártrendszerbe. Ehhez azonban széleskörű szervezeti bázis kiépítésére is szükség volt. Az MKKP a mozgalmi pártokhoz hasonlóan azonban nem a tradicionális pártok szervezetépítési módszereit alkalmazta, hanem önálló, a központi szervezettől viszonylag független, a párthoz kötődő „sejteket” alakított ki. Ezek a helyi organizációk képesek önálló cselekvésre központi, centralizált vezetés nélkül is. Az előadás célja bemutatni az MKKP helyi szervezeteinek kiépítését a pécsi közösség működésén keresztül. Az MKKP helyi szervezeteinek kiépülésére nem hagyományos pártorganizációként tekint a kutatás, hanem sokkal inkább közösségekként, amelyeknek tevékenysége nem korlátozódik csupán a kampányra, illetve pártpolitikai eseményekre. Ennélfogva közösségi, illetve közösség-szervezési szempontokból vizsgálja a kérdést az előadás. Így kiemelt szerepet kapnak a közösség-szervezési módszerek vizsgálatai az MKKP helyi szervezetében. Ezenfelül a pécsi MKKP közösséget a Warren-féle közösségi funkciók, illetve közösség-szervezési módszerek perspektívájából is elemzi az előadás, ezenfelül részletes ismertetésre kerülnek az MKKP utcai akciói is. Az MKKP helyi közösségeinek életében meghatározó szerepet tölt a bázisdemokratikus működés mint közösség-szervezési eszköz, mivel így az egyes módszereket integráltan képesek felhasználni. A legtöbb döntés helyi szinten, mindenki beleszólásával születik, amelybe a párt központi vezetése nem avatkozik be amíg az illeszkedik a párt arculatába. A párttagoknak nincs külön formálisan kiemelt szerepe a helyi szervezetben. A párttaggá válás folyamata inkább fordított – azok válnak párttaggá, akik korábban is meghatározóak voltak helyi szinten. Az alulról szerveződés kiemelt szerepet kap a teljes pártstruktúrában. A teljes pártfelépítésnek alulról felfelé (bottom-up) szerkezete van, amely segíti a helyi szervezetek viszonylagos önállóságát. A kutatás empirikus részei félig strukturált interjúkra épülnek, amelyek az MKKP pécsi aktivistáival, vezetőivel, illetve a párt meghatározó alakjaival készültek. Azzal, hogy az MKKP a helyi szervezeteket mint közösség értelmezi és nem csak a választási időszakokban végeznek aktív munkát, ezzel a helyi szervezet nem a választási sikerektől függ, hanem a párt helyi közösségének erejétől és összetartásától.

Bottom-up organizing: The community building of the MKKP in the case of the local organization of Pécs

The Hungarian Two-tailed Dog Party became organic part of the Hungarian party system in the past few years. For this they have to build the organization system of the party. The MKKP as well as the so-called movement parties did not use the strategy of the traditional mainstream parties, they made quasi-independent local cells, which are able to make their own decisions and actions. The aim of the presentation is to highlight the local organization building of the MKKP through the eyes of the local community of Pécs. The study examines the local organizations of the MKKP as local communities not as party organizations, as the

actions of the community do not focus only on the campaigns and party events. Therefore, the paper observes the question from the community's and community organizing's point of view. The study analyses the community of the MKKP of Pécs from the theoretical perspective of Warren's community functions and the methodological perspective of community organizing. Furthermore, the research shows the street actions of the MKKP. In the life of the local communities of the MKKP the direct democracy has a cardinal role as a community organizing instrument, as it can integrate the methods of community organizing. Most of the decisions are made by the whole community. The leaders of the party are not involved in this process only if the decisions do not fit in the image of the party. The party members do not have special role in the life of the local party organisation. The party members status is opposite – if someone is important in the organizing and in the party work on local level, they can become party members. The bottom-up organizing have cardinal role in the whole party structure. Because of that structure the local cells have scope for action. The empirical parts of the study are based on semi-structured interviews with activists and leaders of MKKP of Pécs, and the prominent members of the party. The MKKP is defining the local organizations as community and because of that activists of the MKKP are not only active in campaign era so the cohesion of the local party organization does not depend on the success of the election.

Szepessy Péter Donát

Miskolci Egyetem BTK ATTI

bolszuti@uni-miskolc.hu

A hagyomány hagyománya

Alkalmasak-e még klasszikus kategóriáink a hagyomány jelenkori társadalmi megjelenésének értelmezésére, feldolgozására? Mit tekinthetünk hagyománynak? Van-e az európai társadalomfejlődésnek specialitása a hagyomány újkori megjelenési formáit illetően? Tradicionalitás - modernitás, folklorizáció – folklórizmus, elit kultúra – populáris kultúra, közösség – társadalom, stb. Ezek a fogalmak elegendőek-e arra, hogy értelmezzük, megértsük azokat a társadalmi mozgalmakat, amelyek sok tekintetben a múlthoz nyúlnak vissza, esztétikai, etikai, ideológiai munícióért.

Az előadás első részében a hagyomány fogalmát szeretném vizsgálni. Mennyiben reflektív maga a kategória, és mennyiben köszönheti létét a modernitásban megszülető retrospektív nézőpontnak. Szeretném továbbá tetten érni azt a szellemtörténeti pillanatot, amikortól a hagyomány domináns üzenete a paraszti kultúra, az úgynevezett néphagyomány lett. A gondolatmenet végén a két kategória, vagyis a hagyomány és a néphagyomány egymáshoz való viszonyát szeretném tisztázni.

Szeretném tisztázni, mi lehet annak az oka, hogy időről időre, felmerül a – társadalmilag egyáltalában nem elhanyagolható erővel – múltból való megújulás kísértése. Megállapítható-e valami közös vonás, valami hasonló társadalmi, politikai jellegzetesség, amely a különböző időben felbukkanó „hagyományidézést” magyarázhatja. Elemzésem során két dimenzióra koncentrálok, a kultúra és a politika világára, amelyek természetesen ebben az összefüggésben egymástól nem is elválaszthatóak.

A hagyományokhoz való fordulásnak is van hagyománya. Gyakran kimutatható a folytonosság, mind eszmei, mind szervezeti értelemben. Ezeket az összefüggéseket szeretném egy jellegzetes és a magyar társadalomtörténetben is kivételesnek mondható példán, a táncmozgalom történetének elemzésén keresztül bemutatni.

Az 1972-ben induló táncmozgalom rendkívüli hatású jelenség a magyar társadalom történetében. Áttekintem a mozgalom elindulásának és megerősödésének szociológiai és szakmai feltételeit, majd azt vizsgálom, miért ellentmondásos a táncmozgalom kapcsolata a néptánc mozgalommal. Végül szeretnék arra rámutatni, hogy nem egyértelmű a hagyomány és a néphagyomány viszonya, és hatása a táncmozgalomra, különösen annak kezdeti időszakában. A modern (posztmodern?) világunkban nem tisztázott a tradicionalitás hagyományának funkciója, a kultúrában betöltött szerepe. Tudatos értékőrzés, populáris szubkultúra, posztmodern ideológiapótlék? A válasz nem egyszerű, és nem is egydimenziós.

A tradition of tradition

Are our classic categories still suitable for interpreting and processing the contemporary social appearance of tradition? What can we consider a tradition? Does European social development have a specialty regarding the modern forms of appearance of tradition? Traditionality - modernity, folklorization - folklorism, elite culture - popular culture, community - society, etc. Are these concepts sufficient to interpret and understand the social movements that in many respects go back to the past, for aesthetic, ethical and ideological ammunition?

In the first part of the presentation, I would like to examine the concept of tradition. To what extent is the category itself reflective, and to what extent does it owe its existence to the retrospective point of view born in modernity. I would also like to witness the moment in spiritual history when the dominant message of tradition became peasant culture, the so-called folk tradition. At the end of the thought process, I would like to clarify the relationship between the two categories, that is, tradition and folk tradition.

I would like to clarify what could be the reason for the fact that from time to time, the insult of renewal from the past – with a not inconsiderable social force – arises from time to time. Is it possible to establish some common feature, some similar social and political characteristic, which can explain the "invocation of tradition" that appears at different times. During my analysis, I focus on two dimensions, the world of culture and politics, which of course cannot be separated from each other in this context.

Turning to tradition also has a tradition. Continuity can often be demonstrated, both ideologically and organizationally. I would like to present these connections through the analysis of the history of the dance house movement through a typical example that can be said to be exceptional in Hungarian social history.

The dance house movement, which started in 1972, is an extremely influential phenomenon in the history of Hungarian society. I review the sociological and professional conditions for the movement's start and strengthening, and then examine why the relationship between the dance hall movement and the folk dance movement is contradictory. Finally, I would like to point out that the relationship between tradition and folk tradition and its influence on the dance hall movement, especially in its early days, is not clear. In our modern (postmodern?) world, the function of the tradition of traditionality, its role in culture, is unclear. Conscious preservation of values, popular subculture, postmodern ideological supplement? The answer is neither simple nor one-dimensional.

Pedagógus–szülő kapcsolat és annak szerepe az óvónők szakmai elégedettségében Magyarországon

Előadásunk a pedagógusok és szülők közötti kapcsolat változását vizsgálja az óvodák intézményében, előtérbe helyezve az óvónők szempontjait, tapasztalatait. A középosztálybeli szülők alacsonyabb státusú társaiknál jobban bevonódnak gyermekeik iskolai életébe nem csak a kulturális távolság vagy korábbi pozitívabb iskolai tapasztalataik miatt, hanem a gyermek későbbi magasabb társadalmi státusát is biztosítandó (Barg, 2019). A szülői részvétel viszont már korábban, az óvodában elkezdődik, és ezt a fenti szempontok miatt még a korai évek meghatározó jellege, annak köztudatba emelése is motiválja. Ennek ellenére a hazai és nemzetközi szociológiai vizsgálatokban az oktatási egyenlőtlenség, valamint a pedagógus–szülő viszonyrendszer elemzésében is alulreprezentáltak az óvodák. Ezt a hiányt kívánja előadásunk pótolni, és az óvodapedagógusok szempontjaival gazdagítani. Vizsgálatunkat kettős elméleti keretbe ágyazzuk be. Egyrészt a gyermeknevelés beruházásparadigmájának fogalomkészletével dolgozunk, amely szerint különösen a korai években végzett gyermeknevelési munka később, a sikeres társadalmi integrációban térül meg (Hemerijck, 2018). A második keret a – különösen a középosztálybeli – szülői viszonyulásmódokat és magatartást szabályozó ún. intenzív anyaság-fogalom. Ez a kortárs szülői norma főként az anyák számára ír elő olyan tudatos, professzionizált, erősen jelenlevő és felelősségét tudatosító magatartást, amely a szülőséget így munka-, idő- és erőforrásintenzívvé teszi (Hays, 1996; Lareau, 2003).

Előadásunkban egy 2021 tavaszán végzett kvalitatív kutatás eredményeit fogjuk bemutatni, melyet 30 óvónő bevonásával végeztünk különböző fenntartású és különböző típusú településeken működő óvodákban. Kutatásunk azt mutatja, hogy az óvónők szakmai elégedettségét és karrieraspirációit a béren, munkakörülményeken, adminisztratív terheken túl a szülő–pedagógus viszony is alakítja. Ez a viszonyrendszer rétegzett: az alacsonyabb társadalmi státusú szülők esetében azt sokszor hiányosnak, helyenként érdektelennek érzékelik a pedagógusok. Viszont a középosztálybeli szülők részéről megtapasztalt viszonyulást sem érzik az óvónők támogatónak, sőt az egyre több helyen válik konfliktusok és további szakmai nyomás forrásává. Előadásunk központi tézise, hogy a beruházásszemlélethez és intenzív szülőséghez köthető, megváltozott szülői normák, elvárások jelentősen befolyásolják a szülők és pedagógusok közötti viszonyt, ami sok esetben a pedagógusokkal szembeni bizalmatlanságban, illetve a szakmai munkával kapcsolatos erőteljesebb számonkérésében jelenik meg a szülők oldaláról. Fargion és munkatársai főként alacsonyabb társadalmi státusú gyerekekre fókuszáló olasz esettanulmányukban fogalmazzák meg azt, hogy a beruházás által mozgatott intenzív szülőségi norma nagy szerepet játszik a konfliktusos szülő–pedagógus viszonyban (Fargion, 2021), mi pedig ezt a képet azzal szeretnénk kiegészíteni, hogy ez miként alakul a középosztályban, és hogy a beruházásszemlélet miként járul hozzá az óvónők szakmai presztízsének csökkentéséhez, az óvónői szakma egyfajta de-professzionizációjához Magyarországon.

Parent-teacher relations and their role in the professional satisfaction of kindergarten instructors in Hungary

Our presentation examines the relations between teachers and parents in kindergartens, by bringing the viewpoints and experiences of kindergarten instructors to the forefront. Middle class parents are more intensely involved in the school life of their children than parents of lower status. This is not only related to their cultural proximity and earlier positive school experience, but also to securing their children's higher social status (Barg 2019). However, parental involvement starts already in the kindergarten, where it is motivated – in addition to the abovementioned aspects – by the determinative importance accorded to the early years. Yet related studies hardly focus on kindergartens. Our research fills this gap, whilst enriching current research with the views of kindergarten instructors. Our study draws on two theoretical development. Firstly, it critically links to the new paradigm, which considers child raising a social investment; parenting inputs in the early years will bring returns later in adulthood in the successful/unproblematic social integration of individuals (Hemerijck 2018). Secondly, we connect to works, which discuss the current transformation of parenting dominant amongst middle-class parents, labelled “intensive motherhood”. They argue that parenting has become an expert-driven, planned practice, which requires professional knowledge, skills and immense resources, time and work, mostly from mothers (Hays, 1996; Lareau, 2003). These transformations have led to the expansion of parental responsibilities, its hyphenated role in the success of children, increasing parental anxieties about child raising. Our presentation draws on our qualitative research, conducted in 2021 spring with 30 instructors working in kindergartens in different types of settlements and run by various maintainers. Our research reveals that professional satisfaction and aspiration of kindergarten instructors are not only shaped by their wage, work conditions and administrative burdens, but also by parent-teacher relations, which is stratified. Teachers feel that parents from the lower strata are disengaged and uninterested. However, whilst more involved, middle class parents are also not necessarily more supportive, that often leads to conflicts and further professional pressure. We argue that the transformation of parenting norms and parental expectations linked to the spread of investment approach and intensive parenting strongly influence the parent-teacher relations, which often materialize in mistrust towards teachers and the closer inspection/intervention into their professional work by parents. This further decreases their social prestige and contributes to their de-professionalization.

Szőke Noémi

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Interdiszciplináris Doktori Iskola, Néprajz
- Kulturális Antropológia Doktori Program
noemiszoke8@gmail.com

Londoni magyarok

Előadásomban a közeljövőben megjelenő Londoni magyarok c. könyvemet mutatom be.

A könyv a londoni magyar migránsok mindennapi életének a valóságát tárja fel, különös tekintettel az ő lakó- és munkakörülményeikre, illetve ennek kapcsán az ingatlan- és munkaerőpiacon általuk megtapasztalt kizsákmányolásra.

A szerző a saját résztvevő megfigyeléseire és az általa készített interjúkra alapozva, az egyén szubjektív lencséjén keresztül mutatja be a migráns létforma gyötrelmeit, a fizikai és szellemi leterheltségen keresztül az egzisztenciális és pszichés válságokig; ugyanakkor arra is rámutat, hogy miért vállalják, és milyen hasznuk származik belőle.

Képet kapunk az interjúalanyok magyarországi helyzetéről, egyéni életutakról, amikből kirajzolódik, mi vezetett a külföldre távozás döntéséhez, milyen célokat fogalmaztak meg, hogy teremtették elő a kivándorlás költségeit, és milyen volt maga az indulás megszervezése; illetve a célországba érkezéskor hogyan ütköztek a várakozások a valóság megtapasztalásával, és az ebből fakadó fizikai/mentális problémákkal hogy tudtak megküzdeni.

A kintlét pontosan hogyan fest lakókörülmények szempontjából, a többnyire tömegszállásokra kényszerült magyarok hogyan viselik az összezárttságot, milyen interakciók zajlanak közöttük, milyen színvonalú maga ez a lakókörnyezet, kik működtetik ezeket a tömegszállásokat, és ők milyen menedzsment technikákat alkalmaznak.

A munkaerőpiacon milyen mértékű az alulfoglalkoztatás, ezzel összefüggésben mik a jellemző munkakörök, amiket a magyar migránsok végeznek; a munkaközvetítő ügynökségek és munkaadók milyen bánásmódot és manipulációs technikákat alkalmaznak, és ezekkel hogyan érik el, hogy irreális teljesítményköveteléseiknek a dolgozók eleget tegyenek.

A magyarok - a hivatalos statisztikákkal ellentétben - hányan vannak, milyen a nyelvtudásuk, és milyen társadalmi/politikai környezetben kell létezniük, különös tekintettel a Brexit okán. A mindennapjaikat hogy keseríti meg az angol konyha, az esős időjárás, a város és a tömegközlekedés túlszűfoaltsága; továbbá a migráció okozta fizikai és lélektani leterhelés mit ró az egyes emberre, és ez hogyan hat a társas kapcsolatok kialakítására és a szabadidő eltöltésére.

A jövőt illetően mik a szándékaik, menni vagy maradni szeretnének, az eredetileg tervezett célokból mit sikerült megvalósítaniuk, milyen rövid- és hosszútávú célokat tudnak újrafogalmazni, és hogy vélekednek arról, az egésznek tulajdonképpen volt-e értelme.

Hungarian migrants from London

The book explores the reality of the everyday life of Hungarian migrants in London, with special attention to their living and working conditions, and in this regard to the exploitation they experience on the real estate and labor markets.

Relying on her participant observations and the interviews she conducted, the author presents the torments of the migrant life-mode through the subjective lens of the individual, from physical and mental strain to existential and psychological crises; at the same time, it also points out why they undertake it and how they benefit from it.

We get a picture of the situation of the interviewees in Hungary, their personal life journeys, from which we can see what led to the decision to go abroad, what goals they formulated, how they incurred the costs of emigration, and what the organization of the departure itself was like; and how their expectations collided with the experience of reality upon arrival in the destination country, and how they were able to deal with the resulting physical/mental problems.

What exactly does being outside look like in terms of living conditions, how do the Hungarians, who are mostly forced into HMOs (Houses in Multiple Occupation), cope with the overcrowding, what kind of interactions take place between them, what is the quality of this living environment itself, who operates these HMOs, and what management techniques they use.

What is the extent of underemployment on the labor market, and in this context, what are the typical jobs performed by Hungarian migrants; what kind of treatment and manipulation techniques are used by employment agencies and employers, and how they achieve that the workers meet their unrealistic performance demands.

Contrary to the official statistics, how many Hungarians are there, what are their language skills, and what kind of social/political environment do they have to live in, especially due to Brexit. How the English cuisine, the rainy weather, the overpopulating of the city and public transport make their everyday life miserable; furthermore, what the physical and psychological strain caused by migration imposes on each person, and how this affects the formation of social relations and the use of free time.

Contrary to the official statistics, how many Hungarians are there, what is their language skills, and what kind of social/political environment do they have to live in, especially due to Brexit. How the English cuisine, the rainy weather, the overcrowding of the city and public transport make their everyday life miserable; furthermore, what the physical and psychological strain caused by migration imposes on each person, and how this affects the formation of social relations and the use of free time.

Regarding the future, what are their intentions, do they want to go or stay, what did they manage to achieve from the originally planned goals, what short- and long-term goals can they reformulate, and what conclusion they draw about what the meaning of the migration was.

Miért és hogyan tanítsunk szociológiát a felsőoktatásban?

A szociográfia külön tantárgyként csak elvétve szerepel a magyar felsőoktatási paletta társadalomtudományos képzéseinek mintatanterveiben, általában a társadalomtörténeti, a szociológiatörténeti, valamint a kvalitatív társadalomtudományi kurzusokba épül be. Mivel – jelen szekció szervezőjével egyetértve – meggyőződésem, hogy „a szociográfia (művelése, népszerűsítése és oktatása) aktívan hozzájárul a társadalom önképének erősítéséhez, az emberek életminőségének javításához, az esélyegyenlőség megteremtéséhez, a társadalmi kohézió megerősítéséhez”, a Károli Gáspár Református Egyetem 10 éve akkreditált szociológus képzésének mintatantervébe beépítettem a Szociográfia c. tantárgyat. A szociográfia oktatása terén az elmúlt bő évtizedben szerzett tapasztalataim és a hallgatói visszajelzések alapján a Magyarország Felfedezése Alapítvány kurátoraként összeállítottam egy 12 diából álló tananyagot, amelyet tervezünk az arra igényt tartó felsőoktatási intézmények, ill. oktatók rendelkezésére bocsátani. A diásokat a téma elismert szakértői véleményezték és megjegyzéseik, javaslataik alapján azt módosítottam.

Az elkészített és tanított Szociográfia kurzus célja, hogy a hallgatókkal megismertesse a szociográfia műfaji sajátosságait, a társadalomtudományok fejlődésének történetében elfoglalt helyét, valamint számos szociográfiai mű elolvasása és elemzése során bevezesse a hallgatókat a nemzetközi, de elsősorban a magyar szociográfiai irodalomba. Bevezetesként a szociográfia fogalmát határozzuk meg és helyezzük el a társadalomtudományok között. Nagy hangsúlyt fektetünk a kialakulására, a társadalomtudományok fejlődésének történetében elfoglalt helyére és annak megértésére, hogy mennyire más szerepet töltött be Nyugat-, ill. Kelet-Európában, és miért vált jellegzetesen közép-kelet-európai műfajjá. A tudománytörténeti előzmények rövid ismertetése után rátérünk arra, hogy a Társadalomtudományi Társaság és folyóirata, a Huszadik Század intézményesült keretein belül milyen szociográfiai munka zajlott a 20. század első két évtizedében. Ezt követően vesszük a magyar szociográfia három nagy korszakát. A két világháború közötti klasszikus korszak tárgyalása során kiemelten foglalkozunk a magyar népi szociográfia, ill. a magyar népi mozgalom témakörével, valamint elméleti háttérként a népi–urbánus vita főbb elemeivel. A szociográfia paraszti társadalomképét elsősorban Illyés Gyula, Veres Péter, Szabó Zoltán művein keresztül ismerjük meg. A magyar népi szociográfia kiemelt kutatási területei közül az egyke- és szektakérdést, valamint a kivándorlás témakörét Illyés Gyula, Kovács Imre és Féja Géza művei alapján tárgyaljuk. A két világháború közti magyar társadalom polgárosodása problémakörének megismeréséhez pedig többek között Erdei Ferenc munkásságát hívjuk segítségül. Szót ejtünk a korszakban a határon túl zajló falukutató és szociográfiai munkákról is. A hallgatók betekintést kapnak továbbá a Kádár-korszak szociográfiai irodalmába számos, mára már szinte klasszikussá vált szociográfus művei alapján. Végh Antal szociográfiai munkássága, valamint az ún. Állóvíz-vita ismertetése, mint a korszak szimbolikus eseménye kerül terítékre. Külön alkalmat szentelünk a változatos cigányszociográfiai írásoknak is. A hallgatók ezen túl áttekintést kapnak a rendszerváltozás utáni korszak kortárs szociográfiáiról is, és együtt elgondolkodunk arról a kérdésről, hogy a szabadabbá vált kutatási körülmények között milyen létjogosultsága és tere lehet a szociografikus társadalomábrázolásnak.

Az előadásomban tehát egyrészt beszámolok a szociográfia oktatása terén szerzett tapasztalataimról, kudarcaimról, valamint a bevált jó gyakorlatokról, másrészt szintén tapasztalati alapon érvelek a szociográfia oktatásának szükségessége mellett, harmadrészt pedig az elkészített tananyaggal kapcsolatos megjegyzésekre reagálok, majd ennek a szélesebb körű megvitatására is sort kerítünk.

Why and how to teach sociology in higher education?

Sociography is rarely included as a separate subject in the sample curricula of social science courses in the Hungarian higher education palette, it is usually integrated into social history, history of sociology, and qualitative social science courses. Because I agree with the organizer of this session that "sociography (its cultivation, popularization and education) actively contributes to strengthening society's self-image, improving people's quality of life, creating equal opportunities, and strengthening social cohesion", I included Sociography in the Sociology BA program at the Károli Gáspár University of the Reformed Church. Based on my experiences of teaching sociology over the past decade and based on student feedback, as the curator of the Magyarország Felfedezése (Discovery of Hungary) Foundation, I have compiled a 12-slide show course material that we are planning for higher education institutions that require it, or to be made available to instructors. The slide shows were reviewed by recognized experts on the topic and I modified them based on their comments and suggestions.

The purpose of the prepared and taught Sociography course is to familiarize the students with the genre specifics of sociology, its place in the history of the development of the social sciences, and to introduce the students to international, but primarily Hungarian, sociographic literature through the reading and analysis of numerous sociographic works. As an introduction, we define the concept of sociology and place it among the social sciences. I put great emphasis on its place in the development of the social sciences, and the understanding how different a role sociography played in Western and in Eastern Europe, and why it became a characteristically Central-Eastern European genre. After that, we discuss the three great eras of Hungarian sociology. During the discussion of the classical period between the two world wars, we focus on the Hungarian folk sociography, i.e. with the topic of the Hungarian popular movement, as well as the main elements of the popular-urban debate as a theoretical background. We also talk about the village research and sociographic work that took place in the Hungarian territories beyond the border during the period. The students will also gain an insight into the sociographic literature of the Kádár era based on the works of several sociographers, who have now become almost classics. We also dedicate a special occasion to diverse Gypsy sociographic writings. The students also get an overview of the contemporary sociographies and together we think about the question of what kind of *raison d'être* and space the sociographic representation of society can have in the free research conditions.

In my presentation, I report on my experiences and failures in the field of teaching sociology, as well as on best practices. Furthermore, I argue for the necessity of teaching sociology on the basis of experience. Finally, I respond to the comments regarding the prepared curriculum, and then we open a broader discussion about the topic.

**A háztartáson belüli egyenlőtlenség csökkentésének egy lehetséges alternatívája:
Az otthoni, nem fizetett munka megosztása a gyermekükkel otthonlévő apák
családjában**

A hagyományos családi szerepfelfogás és szerepelvárások szerint a gyermeknevelés és a gyermekekről való gondoskodás, valamint a háztartási munkák elsősorban az anyák szerepe a családban, míg az apa a családtól elválasztott munkaerő-piaci kenyérkereső munkával biztosítja a család anyagi stabilitását. A kétkeresős családmodell elterjedésével azonban a családi szerepelvárásokkal kapcsolatban is jelentős elmozdulások figyelhetők meg. A munkaerőpiacra belépő nők mellett a férfiakra vonatkozóan is megkettőződtek a szerepelvárások: növekvő szerepet kell vállalniuk a háztartáshoz és gyermekneveléshez kötődő feladatokban, míg fő kenyérkeresőként továbbra is helyt kell állniuk a munkahelyükön. A hagyományos családfenntartó férfiszerep mellett új férfiasságdefiníciók is megfogalmazódnak, amelybe a háztartási munkák egyenlőbb megosztása és a kisgyermekről való gondoskodás is beletartozik. A férfi- és apaszerep társadalmi és egyéni újraértelmezése lehetőséget teremt arra is, hogy az apa akár az elsődleges gondoskodó szerepet is betölthesse a családban, azaz ő maradjon otthon kisgyermekével, míg az anya válik a fő kenyérkeresővé (Rochlen –McKelley 2009, Brandth 2012, Rushing–Sparks 2017).

A háztartási feladatok szülők közötti megoszlása különböző elméleti keretek között értelmezhető:

A „*doing gender*” perspektíva szerint (West–Zimmerman 1978, 2009) az egyének a társadalmi interakciók során megkonstruálják, újratermelik és megerősítik a hagyományos, nemek szerinti munkamegosztási gyakorlatokat a háztartáson vagy a családon belül. Egy másik szorosan kapcsolódó elméleti keret a „*gender deviance neutralization*” elmélet (Greenstein 2000). Eszerint azok a férfiak, akik vagy kevesebbet keresnek, mint a feleségük, vagy olyan foglalkozásúak, amelyek nem felelnek meg a hagyományos nemi elvárásoknak, kétféleképpen kompenzálják ezt a devianciájukat otthon: annak érdekében, hogy továbbra is megfeleljenek az elvárt férfi normáknak, vagy elkerülik a nőiesnek tartott háztartási munkákat, vagy több férfimunkát végeznek otthon (Latshaw 2015).

További elméleti megközelítés a „*time availability*” perspektíva (Bianchi et al. 2000), amely szerint akinek több ideje van, az több házimunkát és gondozási munkát végez, mert az a racionális. Ehhez kapcsolódik a „*relatív erőforrások*” perspektívája (Bittman et al., 2003), amely azt sugallja, hogy az a fél, aki több erőforrást visz be a kapcsolatba, ezeket az erőforrásokat arra használja fel, hogy csökkentse a háztartási kötelezettségekhez való hozzájárulását.

Prezentációnkban arra a kérdésre keressük a választ, hogy milyen elvek és megvalósuló gyakorlatok mentén alakul a háztartási munkamegosztás az otthonmaradó apa – dolgozó anya típusú családokban.

Kvalitatív kutatásunk 31 félig strukturált mélyinterjún alapul, amelyeket olyan édesapákkal vettünk fel, akik gyermekük születését követően valamely időszakban

legalább 3 hónapot maguk maradtak otthon, míg az édesanya dolgozott. Annak érdekében, hogy eredményeinket családi kontextusban tudjuk értelmezni, egy rövid kérdőívet az interjúalanyaink párjaival is kitöltettünk.

Eredményeink alapján az látható, hogy ezeket a családokat egalitárius szerepfelfogás jellemzi. A legtöbb esetben a háztartási munkát - már a gyermekvállalás előtt is - megosztották egymás között. A gyerekek körüli feladatok ellátása azonban az apa felé tolódott el, miután az anya visszatért dolgozni. A rutin gondoskodási- és házimunkák megosztása a rendelkezésre álló idő és a relatív erőforrások szerint alakul. A vizsgált családokban nem tudtunk tipikus női vagy férfi munkát beazonosítani, azonban az egalitárius családi munkamegosztás ellenére az ún. értelmi házimunka továbbra is elsősorban az anyáknál marad.

Összeségében tehát elmondható, hogy az apák otthonmaradása a háztartáson belüli nemi egyenlőtlenségek csökkentésének egy jól működő és létező, bár ritka alternatívája.

A possible alternative to reduce intra-household inequality: The Distribution of Unpaid Domestic Work in Hungarian Stay-at-home Father Families

According to the traditional parental role perception and expectation caring for the child and the burden of child raising and housework is primarily the role of mothers while the father provides the family with financial stability by working in the labour market separated from the family as the breadwinner.

However, with the spread of the two-earner family model, significant shifts can be observed in relation to family role expectations. In addition to women entering the labor market, role expectations have also doubled for men: they must take on an increasing role in household and child-rearing tasks, while they must continue to perform well at work as the main breadwinner. Along with the traditional male breadwinner role, new definitions of masculinity are being formulated, which include a more equal division of unpaid domestic work. The social and individual reinterpretation of the role of men and fathers also creates an opportunity for fathers to play the primary caregiving role in the family, i.e. he stays at home with his small child(ren), while the mother becomes the main breadwinner (Rochlen –McKelley 2009, Brandth 2012, Rushing–Sparks 2017).

The distribution of domestic duties between parents can be interpreted in different theoretical frameworks.

According to the 'doing gender' perspective (West–Zimmerman 1978, 2009) individuals construct, and reproduce gender throughout social interactions and reinforce traditional gendered division of labour practices within the household or the family. Another closely related theoretical framework is the 'gender deviance neutralization' theory (Greenstein 2000). According to this, men who either earn less than their wives or have occupations that do not conform to traditional gender expectations, compensate for this deviance at home in two ways in order to still meet expected male norms: they avoid female domestic work and they do more male work at home (Latshaw 2015).

A further theoretical approach is the 'time availability' perspective (Bianchi et al. 2000), according to which the one who has more time does more chores and care work, because it is rational. Related to this is the 'relative resources' perspective (Bittman et al., 2003) which suggests that the party who brings more resources into the relationship will use these resources to reduce his/her contribution to the domestic responsibilities.

In our presentation, we are looking for an answer to the question on what principles and implemented practices is based the division of unpaid domestic household work in families of the stay-at-home father - working mother type.

Our qualitative research is based on 31 semi-structured in-depth interviews with fathers who stayed at home for at least 3 months after the birth of their child while the mother had a paid job. In order to be able to interpret our results in a family context, we asked the interviewees' partners as well to fill in a short questionnaire.

Based on our findings it can be seen that a highly egalitarian sharing of the roles has typically appeared in these families. In most cases, domestic work has been shared between them - even before having kids. However, performing duties around the children shifted towards the father after the mother had returned back to work. The division of routine housework and care work refers to the 'time availability' as well as the 'relative resources' perspective. In principle, we could not identify any women's or men's work, however, among the duties at home, mental work and indirect childcaring tasks, such as planning and scheduling or organizing, the stay-at-home fathers are less involved, these duties remain the mother's responsibility.

All in all, it can be said that fathers staying at home is a well-functioning and existing, albeit rare alternative to reducing gender inequality within the household.

A vályogház vita: az energetikai támogatások elosztásának dilemmái

A lakóházak energetikai korszerűsítése Magyarországon is kiemelt feladat. A kérdést hajlamosak vagyunk a házak szigetelése, a nyílászáró cseréje és a meglévő fűtési és hűtési rendszerek korszerűsítése köré csoportosítani. Holott a probléma ennél sokkal összetettebb, a közjavak elosztását alapjaiban érintő dilemmákat vet fel.

A "zöld" lakóház körüli polémiaát a 2020-ban elkészült Magyarország Hosszú Távú Felújítási Stratégiája dokumentum körüli viták diskurzuselemzésén mutatjuk be. Ennek leginkább vitatott pontja szerint a vályogházak felújítása nem gazdaságos, azok célzott pályázati támogatása nem indokolt. Csurgó Bernadettel közösen végzett munkánk során három szövegtörzset elemeztünk: 1) a stratégiát magát, 2) az erre (főként a vályogházak védelmében) adott szakmai válaszokat, 3) végül a vitát a szociális kérdések felé megnyitó szociografikus riportokat.

A "stratégia" elemzése során feltárulkozott egy belső technicizált nyelv, amely a házat kizárólag egy "hőtechnikai" dobozként látja és láttatja. A "stratégia" rendszerint korábbi "stratégiák" és "kutatói dokumentumok" adataiból dolgozott. Összességében megállapítható volt, hogy a "zöldként" kezelt hőháztartási mutatók túlságosan is leegyszerűsítik a fenntarthatóság kérdéskörét, miközben az egymásra épülő elemzések a konszenzus látszatát keltik.

A diskurzuselemzés második fázisában a stratégiák építész szakmai kritikáit tekintettük át. Mindezek rámutatnak az építkezéskor felhasznált energiák, az avulás és építési hulladék felhasználásának kérdéskörére. Már ezekből a szakmai anyagokból is kiolvasható volt a vályogházak sajátos helyzete, amely viszonylag kevés energiával előállított, de közepes hőháztartású otthonokat hoz létre, illetve tart fenn. A fenntartás annál is inkább lényeges, hiszen a hazai vidéki településképi örökség megkerülhetetlen elemeiről van szó, érintve a társadalmi identitást, a kulturális fenntarthatóságot és sokszínűséget.

Végül harmadik szövegtörzsként olyan helyszíni, szociografikus írásokat mutatunk be, amelyek a vályogházak energetikai, építészeti tulajdonságai mellett a lakók sajátos helyzetét is figyelembe veszik. A vályogházakban élők számára a hitellel támogatott felújítás igen gyakran eleve kizárható lehetőség, miközben éppen e réteget érinti leginkább az energetikai szegénység. A helyszíni riportok nyomán egy olyan szociális problémakör rajzolódik ki, amely túlmutat az energetikai kérdéseken és a közjavak elosztásának aránytalanságaira irányítja a figyelmet.

Diskurzuselemzésünk fő mondanivalója, hogy a fókuszálás során a statisztikai (makro) szinten megfogalmazott állítás – miszerint a vályogépítészeti nem energiahatékony, felújítása drága, ezért nem is indokolt – új megvilágításba kerül, láthatóvá válnak a döntések kulturális és szociális dimenziói. Ezzel együtt pedig felmerül a kérdés, vajon a közjavak elosztásának (felújítási támogatások) manapság elfogadott "tudományos" módszere (statisztikai adatsorok elemzése) mellett, miként vonhatók be a mikroszintű (elsősorban szubjektívnek tűnő) tudások a döntések előkészítésébe.

The adobe house debate: dilemmas in the distribution of energy subsidies

The energy modernisation of residential buildings is a priority in Hungary too. We tend to group the issue around the insulation of houses, the replacement of windows and doors and the modernisation of existing heating and cooling systems. But the problem is much more complex than that, raising dilemmas that fundamentally affect the distribution of public goods.

We illustrate the controversy around the "green" housing by analysing the discourse around the debates in the 2020 Hungary Long-Term Renewal Strategy. Its most controversial point is that the renovation of mud brick houses is not economical and targeted subsidies are not justified. In our work with Bernadette Csurgó, we analysed three text corpora: 1) the strategy itself, 2) the professional responses to it (mainly in defence of the mud houses), 3) and finally sociographic reports opening the debate to social issues.

The analysis of the 'strategy' revealed an internal technicised language that sees and perceives the house exclusively as a 'thermal' box. The 'strategy' usually worked with data from previous 'strategies' and 'research papers'. Overall, it was found that thermal indicators treated as 'green' oversimplify the issue of sustainability, while the overlapping analyses give the appearance of consensus.

In the second phase of the discourse analysis, the architect's professional critiques of the strategies were considered. All of these point to issues of energy use in construction, decay and construction waste. Already from these professional materials, the specific situation of adobe houses, which produce and maintain homes with relatively low energy use but medium thermal efficiency, was apparent. Maintenance is all the more important as they are an inescapable part of the rural heritage of the country, affecting social identity, cultural sustainability and diversity.

Finally, as a third corpus of texts, we present site-specific, sociographic writings that take into account not only the energetic and architectural qualities of adobe houses, but also the specific situation of the inhabitants. For people living in mud brick houses, renovation with the help of loans is very often a foregone conclusion, while it is precisely this group that is most affected by energy poverty. The field reports reveal a social problem that goes beyond energy issues and draws attention to disproportionalities in the distribution of public goods.

The main message of our discourse analysis is that by focusing on the statistical (macro) claim that earthen architecture is not energy efficient, expensive to renovate and therefore not justified, we shed new light on the cultural and social dimensions of the decisions. At the same time, the question arises as to how, in addition to the currently accepted 'scientific' method of allocating public goods (renovation subsidies) (analysis of statistical data series), micro-level (at first sight subjective) knowledge can be incorporated into the preparation of decisions.

Magyarország szegénységi térképe

Előadásom elsődleges célja, hogy áttekintést adjon a legfontosabb, szegénységi mérőszámokkal kapcsolatba hozható adminisztratív adatok járási szintű különbségeiről Magyarországon, valamint bemutassam a jövedelmi szegénység és súlyos anyagi deprivációs rátákra tett járási szintű becsléseimet. E becslések a kisterületi becslések friss módszertani irodalmára alapozva (Rao 2015, Pratesi 2016), survey adatok (TÁRKI Háztartás Monitor 2014-2015 és EU-SILC 2014) valamint adminisztratív adatok felhasználásával készültek.

A területi különbségekről a következő mutatók segítségével szeretnék képet adni: népsűrűség (2011); városi népesség aránya (2015); 25 év alattiak aránya (2015); 65 éves és idősebb népesség aránya (2015); öregedési index (2011); roma népesség aránya (2011); legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya (2011); felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya (2011); 10000 lakosra jutó álláskeresők száma (2015); 10 000 lakosra jutó tartósan álláskeresők száma (2015); alacsony képzettségűek aránya az álláskeresők között (2015); személyi jövedelemadó-alap egy adófizetőre vetítve (2011); vállalkozások száma 1 000 lakosra vetítve (2011); üzletek száma 10 000 lakosra vetítve (2015); vendéglátóhelyek száma 10 000 lakosra vetítve (2015); dohányboltok száma 10 000 lakosra vetítve (2015); gépjárművek száma 1000 lakosra vetítve (2011); internet-előfizetések száma 100 lakosra vetítve (2015); hátrányos helyzetű gyermekek aránya (2015); háziorvosok száma 10000 lakosra vetítve (2015); komplex fejlettségi mutató pontszám (2014), a Koós-féle településdeprivációs index járási szintű aggregátumai (2011); a Fejlesztendő Településeken élők aránya (2021).

Az elemzés során két kimeneti mutatóra összpontosítottam: a súlyos anyagi deprivációra és a jövedelmi szegénységre. Az anyagi depriváció a gazdasági stressz egy mérőszáma, azt az állapotot operacionalizálja, ha egy háztartás nem engedhet meg magának bizonyos, a megfelelő életvitelhez kívánatosnak, sőt szükségesnek tartott tárgyakat. A mutató különbséget tesz azon egyének között, akik nem engedhetnek meg maguknak bizonyos típusú árukat vagy szolgáltatásokat, és azok között, akik más okból nem rendelkeznek ezekkel az árukkal vagy szolgáltatásokkal, például azért, mert nem akarják vagy nincs rájuk szükségük. Az anyagi nélkülözés abszolút megközelítést követ: a tételek listája és a küszöbérték minden EU-tagállamban azonosak. Ezek a tételek az anyagi életkörülmények kulcsfontosságú szempontjaira összpontosítanak, de nem céljuk, hogy a szegénység és a társadalmi kirekesztés valamennyi dimenzióját (oktatás, egészségügy, foglalkoztatás, társadalmi részvétel) lefedjék. A súlyos anyagi depriváció meghatározása szerint a következő kilenc tételből legalább négyet nem tud megfizetni a háztartás: 1. a lakbér, a jelzáloghitel vagy a közüzemi számlák kifizetése; 2. az otthon megfelelő melegen tartása; 3. váratlan kiadások viselése; 4. rendszeres hús- vagy fehérjefogyasztás; 5. évi egy nyaralás az otthonukon kívül; 6. televízió; 7. mosógép; 8. autó; 9. telefon.

A relatív jövedelmi szegénység az anyagi deprivációval szemben relatív mutató: azon személyek arányára utal, akiknek az ekvivalens háztartásjövedelme a szegénységi küszöb alá esik. A szegénységi küszöböt az EUROSTAT standardok szerint az országos medián ekvivalens rendelkezésre álló jövedelem 60 százalékában állapítanak meg. E mutatószám tehát a szegénységi küszöböt nemzeti viszonylatban határozza meg: szegénységi küszöb a nemzeti

medián változásával együtt ingadozik. 2014-ben Magyarországon a teljes népesség 14%-a élt szegénységben. A szegénységi kockázatra vonatkozó járási szintű becslések 2% és 44% között szóródnak. A súlyos anyagi deprivációban élők aránya Magyarországon 2014-ben 24% volt: járási szintű becsléseim 8% és 56% közötti értékeket vesznek fel.

Small Area Estimates for Severe Material Deprivation and Income Poverty in Hungary

There is a growing demand for reliable socio-economic estimates of at national and sub-national (small area) levels. Today the availability of data at the small area level from surveys is often limited due to cost and sample size, so that estimates are not reliable enough for inferences to be made. After providing a short overview of small area estimation methods (direct, synthetic and composite) the aim is to model and visualize income poverty and material deprivation rates in Hungary at the district (LAU1: 'járás') level, using small area estimation methods. The relative income poverty rate, and the severe material deprivation rate were estimated at district level following the estimation method proposed by Battese et al. (1988) and implemented in the sae R package (Molina and Marhuenda, 2015).

The models were tested on two large sample surveys (TÁRKI Household Monitor Survey 2014-2015 (n=10,000) and EU Statistics on Income and Living Conditions, 2014, n=20,000).

Urban population rate; aging indicators; rate of the Roma population; share of people with at most primary education; share of people with tertiary education; indicators of labor market inclusion; the number of shops, tobacco shops, eateries per 10,000 population; the number of automobiles per 1,000 population; internet subscriptions per 100 population; the proportion of disadvantaged children were used as auxiliary data.

Dilemmák a vidéki turizmus kapcsán: vidékfejlesztés és/vagy turisztikai dzsentrifikáció?

Előadásunk a vidéki turizmusnak a vidék dzsentrifikációjában betöltött szerepét, az ezzel kapcsolatos sikereket és dilemmákat tárgyalja. A dzsentrifikációs folyamatok előmozdítása a kultúrába, épített örökségbe történő beruházások révén évtizedek óta széles körben elterjedt, tudatos stratégia a városrehabilitáció területén (Smith 2002, Csanádi et al. 2006, Tomay 2006, Jelinek 2019, Timár 2019). A vidék területi alapú fejlesztése, illetve a vidéki turizmus és dzsentrifikáció az utóbbi évtizedekben hasonló tendenciákat mutat. A vidéki turizmus a fogyasztók ökológiai, alternatív, kis léptékű turizmus iránti megnövekedett igényei mentén gyorsan növekvő iparaggá vált (Lane–Kastenholz 2015). Térnyerését nagyban elősegítette az infokommunikációs technológia – az internet, a virtuális közösségi hálózatok – elterjedése, amelyek révén szinte bármiről és bárhol azonnal informálódhatunk. Egyes régiókban, például Toscanában és Provence-ban a vidéki turizmus egész régiókat alakított át hanyatló térségekből világhírű turisztikai desztinációkká. A területi alapú fejlesztés és általában a vidékpolitika hajlamos e folyamatokra mint minden problémára megoldást jelentő „panaceára”, vagy legalábbis szinte bárhová átültethető modellre tekinteni. A vidéki turizmus támogatása így az utóbbi húsz évben a fejlesztéspolitika általánosan elterjedt és sokszor jelentős sikereket hozó eszközévé vált (Marcouiller 2007). Ugyanakkor a turisztikai fejlesztések és a látogatók számának növekedése a gazdasági eredmények mellett könnyen a társadalmi, kulturális és ökológiai környezet romlásához is vezethet (Briedenhann–Wickens 2004).

A vidéki turizmushoz és dzsentrifikációhoz kapcsolódó társadalmi, gazdasági és kulturális folyamatok vizsgálatához 2019-2022 között félig strukturált interjúkat készítettünk helyi kulcsszereplőkkel, beköltözőkkel és tősgyökeresekkel, valamint turistákkal és látogatókkal. Szőllőszemen közel 60, míg a Káli-medencében a Lo-Káli, Mítosz és realitás, helyi élelmiszerrendszer a „Magyar Provence”-ban – diskurzusok, termelők, vásárlók és társadalomgazdasági hatások (K- 129097) kutatás keretében 100 feletti interjú készült. Utóbbit 118 db személyes, kérdezőbiztossal felvett kérdőíves felmérés nyitott kérdéseiből származó válaszokkal egészítettük ki. Az utóbbi évtizedekben a vidéki (öko-, gasztro-, alternatív stb.) turizmusra a kutatók és a szakpolitikusok is Európa-szerte a vidékfejlesztési problémák lehetséges megoldásaként tekintenek. Ez a fejlesztési irány alapvetően kis léptékű, helyi erőforrásokra épít, miközben gazdasági fellendülést és életet visz a kiürülő falvakba. Első látásra tehát mindenben megfelel a szakirodalomból jól ismert neoendogén, fenntartható fejlesztés kritériumainak. Ezzel szemben kutatásaink szerint a turizmus előretörésének helyi következményei még a (gazdaságilag) sikeres lokalitások esetében is számos dilemmát vetnek fel, gyakran csak díszletként használva a természeti, épített és kulturális értékekben bővelkedő tájakat. Elemzésünk párhuzamot von a városrehabilitációs szakpolitikák jól ismert, sokszor leírt dzsentrifikációs működése és a vidékfejlesztés jelenleg kibontakozó dzsentrifikációs hatásai között. Az épített környezet megmentése, egy terület társadalmi és gazdasági státuszának emelése viszonylag könnyen elérhető a vidéki turizmus és az ekként bekövetkező dzsentrifikáció révén. Ugyanakkor a helyi értékek komplex védelme, a gazdasági-társadalmi

struktúra fejlesztése, vagyis a „helyi életvilág” dinamikus megőrzése ennél összetettebb feladat, a helyi közösségbe ágyazott, integrált szemléletet, reflexivitást, a neoendogén fejlesztés elveinek következetes alkalmazását igényli.

Dilemmas of rural tourism: is it a useful rural development tool or seedbed of tourism gentrification instead?

Our presentation discusses the role of rural tourism in the gentrification of the countryside, its successes, and dilemmas. ‘Recycling’ rundown urban neighbourhoods through gentrification and investing in heritage, culture, and commerce has been a widespread, conscious strategy in urban regeneration for years (Smith 2002, Csanádi et al. 2006, Tomay 2006, Jelinek 2019, Timár 2019). Rural tourism has involved similar trends in the rural arena and has become a fast-growing industry in recent decades (Lane–Kastenholz 2015). Such tourism is reinforced by consumer preferences for the ecological, alternative, local, and small scale, and is facilitated by the internet, ubiquitous ICT, and internet based social networks, providing instantaneous information about almost anything, anywhere. In some regions, such as Toscana and Provence, rural tourism has converted whole areas into small economic miracles. The process has been recognised and actively applied by rural policies as a panacea for territorial development and solving rural problems with considerable success (Marcouiller, 2007). However, transposing such ‘ideal’ models into different socio-economic circumstances is associated with many dangers. Enhancing local production, tourism, and visitor numbers, besides generating benefits, can lead to social, economic, and environmental degradation too (Briedenhann - Wickens, 2004).

In our presentation we will examine the following questions: What are the consequences of the urban upper and middle-class invasion (of residents, entrepreneurs, and tourists) for local society, the economy, culture, and the environment? What are the main tensions between the different “realities” experienced by different layers of the complex local societies? Aiming a deeper understanding of the processes in the framework of the Lo-Káli research (Myths and Realities of Local Food Systems – discourses, producers, customers and socio-economic effects in the ‘Hungarian Provence’, K- 129097) more than 100 semi-structured in-depth interviews were conducted with key actors, newcomers, locals, tourists and visitors between 2019-2022. The qualitative research was complemented with 727 questionnaires with residents, and visitors.

In the last decades, rural tourism (eco, gastronomic, alternative, etc.) has been seen by researchers and policy makers across Europe as an attractive solution to rural development problems. This development direction is essentially small-scale, relying on local resources, while bringing economic revitalisation and life to depopulated villages. On the first glance, therefore, it meets all the criteria of neo-endogenous sustainable development, as it is well known in the literature. On the contrary, our research shows that the local consequences of the ‘tourism industry’, even for (economically) successful localities, raise a number of dilemmas, often using landscapes rich in natural, built and cultural assets as a backdrop. Our analysis draws parallels between the well-known and much-described operations of urban, gentrification based regeneration policies and the currently unfolding effects of rural gentrification and development processes. Saving the built environment, raising the social and economic status of an area is relatively easy to be supported through rural tourism and gentrification, but complex protection of local values, development of the socio-economic

fabric, i.e. dynamic preservation of the 'local lifeworld', is a more complex task, requiring an integrated approach embedded in the local community, reflexivity and consistent application of neo-endogenous development principles.

A székelyföldi turizmuspiac professzionalizációs lehetőségei. Komparatív elemzés: Székelyföld, Dél-Tirol és a Balaton

Kutatásom nagyratörő célok mentén született: kidolgozni a székelyföldi turizmuspiac professzionalizációjának sikeres modelljét. Célom, hogy a dél-tiroli és balatoni turizmuspiacok elemzése mentén hozzájáruljak a székelyföldi turizmus fellendüléséhez, azon keresztül pedig, közvetett módon Székelyföld egészének a gazdasági fejlődéséhez, illetve mindahhoz, amit az implikál, befektetések ösztönzése, új, fizetőképesebb munkahelyek teremtése, elvándorlás csökkentése, tömören fogalmazva: az életszínvonal növelése egész Székelyföldön.

A turizmus úgy az urbánus, de főleg a rurális települések elsődleges társadalmi-gazdasági fejlődéséhez és regenerációjához vezető katalizátora (Sharpley in Binns és Nel 2002:238). Nem az ipar, hanem a társadalmi, kulturális és természeti erőforrások promotálása vezet el a turizmuson keresztül Székelyföld, Balaton és Dél-Tirol fejlődéséhez (Binns és Nel 2002:235). A Balaton hozzánk fizikailag és kulturálisan is közel levő sikeres példa, Dél-Tirol pedig Európa egyik legnépszerűbb turisztikai régiója, amely akárcsak Székelyföld, szintén többség-kisebbség, etnikai gazdaság dimenziójában alakította ki a maga professzionizált turisztikai piaci környezetét.

Székelyföld, mint intézményesült turisztikai régió nem jelenik meg semmilyen hivatalos fórumon, hiszen jogi-adminisztratív szempontból a román állam nem ismeri el annak létezését. Mégis azonban „sajátos kulturális desztinációként jelenhet meg külső és belső piacokon, ami akár lassíthatja is az asszimiláció folyamatát” (Nagy 2013:71). Székelyföld ugyanis „egy olyan területi entitás a Kárpát-medencében, Romániában, amelynek az elhelyezkedése és mai kiterjedése többé-kevésbé a magyar kultúrához tartozók és/vagy azt ismerők számára evidencia. Határai azonban a történeti, demográfiai és politikai folyamatok hatására már nem egyértelműek még a régiókban élők számára sem” (Vojkori; Kolumbán; Horváth Gy. in Horváth A. 2010).

A kutatásom kvalitatív módszertanra épült. Jogi dokumentációk elemzését végeztem el, illetve 45 félstrukturált mélyinterjú készült Székelyföld, Dél-Tirol és Balaton környéki turizmusiparhoz kapcsolódó vállalkozók tulajdonosaival, turisztikai szervezetek vezetőivel, valamint olyan szereplőkkel, akik különböző turizmus-politikák, turizmushoz kapcsolódó jogszabályok kidolgozásában részt vettek helyi, országos vagy európai uniós szinten, illetve a turizmuspiacot magát szabályozó jogi keretet ismerik, abban dolgoznak.

Úgy Székelyföldön, mint a Balaton vidékén és Dél-Tirolban ugyanazokkal a legfontosabb szereplőkkel találkozunk a turizmuspiacon, azokkal a profitorientált entitásokkal vagy civil szerveződésekkel, amelyek a szállítás, pihenés, szórakozási lehetőségek, attrakciók, szolgáltatások, utazás, kereskedelem, események szervezése és lebonyolítása, szállás és étkeztetés terén aktívak, valamint azokkal a magán és állami szférában működő szereplőkkel, akik a turisztikai szolgáltatásokhoz valamilyen formában kapcsolódó szolgáltatásokat nyújtanak. Mindezek ellenére, a balatoni és dél-tiroli turizmus valós húzóágazatnak számítanak adott régióban, míg a székelyföldi turizmuspiac csak stagnál. Joggal tevődik fel tehát a kérdés, hogy mi hiányzik a székelyföldi turizmuspiacról, mely feltételek mellett tudna sikeressé válni és lépni a valós professzionizáció irányába. A válaszom a feltett kérdésre az

általam kidolgozott, székelyföldi turizmuspiac professzionalizációjának az új modellje. A három régió, a Balaton, Dél-Tirol és Székelyföld turizmuspolitikájának bemutatása mellett a kutatásom legfontosabb eredménye a székelyföldi turizmuspiac professzionalizációjának új modellje, mely modell alkotóelemeit ismertetem a prezentációm során.

Professionalization opportunities of the tourism market in Szeklerland. Comparative analysis: Szeklerland, South Tyrol and Lake Balaton

The aim of my research was ambitious: to develop a successful model for the professionalisation of the tourism market in Szeklerland. My aim is to contribute to the recovery of tourism in Szeklerland by analysing the tourism markets in South Tyrol and Balaton, and indirectly to the economic development of Szeklerland as a whole, and all that this implies, by stimulating investment, creating new, more remunerative jobs, reducing emigration, and, in short, raising the standard of living in Szeklerland as a whole.

Tourism is a catalyst for the primary socio-economic development and regeneration of both urban and, especially, rural settlements (Sharpley in Binns and Nel 2002:238). It is not industry, but the promotion of social, cultural and natural resources that leads to the development of Szeklerland, Lake Balaton and South Tyrol through tourism (Binns and Nel 2002:235). Lake Balaton is a successful example of a region that is physically and culturally close to us, and South Tyrol is one of the most popular tourist regions in Europe, which, like Szeklerland, has also developed its own professionalised tourism market environment in the majority-minority, ethnic economy dimension.

Szeklerland as an institutionalised tourist region does not appear in any official fora, as its existence is not recognised by the Romanian state from a legal-administrative point of view. However, it can appear as a 'specific cultural destination on external and internal markets, which may even slow down the process of assimilation' (Nagy 2013:71), as Szeklerland is 'a territorial entity in the Carpathian Basin, in Romania, whose location and present-day extent is more or less a matter of evidence for those who belong to and/or are familiar with Hungarian culture. Its borders, however, are no longer clear even for those living in the regions, due to historical, demographic and political processes' (Vojkori; Kolumbán; Horváth Gy. in Horváth A. 2010).

My research was based on a qualitative methodology. I analysed legal documents and conducted 45 semi-structured in-depth interviews with owners of tourism-related businesses in Szeklerland, South Tyrol and around Lake Balaton, heads of tourism organisations, as well as with actors who have been involved in the development of different tourism policies and tourism-related legislation at local, national or EU level, and who are familiar with and work within the legal framework regulating the tourism market itself.

In Szeklerland, as well as in the Balaton region and South Tyrol, we meet the same key players in the tourism market, those profit-oriented entities or NGOs active in the field of transport, recreation, leisure, attractions, services, travel, trade, event organisation and management, accommodation and catering, as well as private and public actors providing services related to tourism services in one form or another. Despite this, tourism in Lake Balaton and South Tyrol is a real driving force in the region, while the tourism market in Szeklerland is stagnating. Therefore, the question arises as to what is missing in the Szekler tourism market and under

which conditions it could become successful and move towards real professionalisation. My answer to this question is the new model of professionalisation of the tourism market in Szeklerland that I have developed. Besides the presentation of the tourism policies of the three regions, Lake Balaton, South Tyrol and Szeklerland, the most important result of my research is the new model of professionalisation of the Szeklerland tourism market, the components of which I will describe in my presentation.

Összefonódó háztartási és szakmai egyenlőtlenségek lelkészpárok tagjai között

Az együtt dolgozó lelkészpárok egy nagyon sajátos esetet jelentenek a nemspecifikus munkamegosztás szempontjából. Kapcsolatuk egyszerre házastársi és szakmai, a lelkészpár munkájuk és magánéletük tere egyszerre – így a szakmai és az otthoni-családi feladatok megosztása elválaszthatatlanul összefonódik. Miközben a lelkésznő már pusztán létezésével is gyengíti a nemi sztereotípiákat (Jost 2018), a hagyományos lelkészcsalád még ma is ható ideálképe és a vallásos közegre jellemző, a nemi szerepek tekintetében inkább konzervatív gondolkodás a hagyományos szerepmegosztás irányába gyakorol nyomást. A lelkészpárokra vonatkozó korábbi kutatások megállapítják, hogy a pár női tagja nemcsak gyakran kerül alárendelt szerepbe a férjéhez képest (Offenberger 2013, Collingridge 2019), de még a laikus férjjel rendelkező lelkésznőkhöz képest is kisebb eséllyel kap komolyabb lelkési feladatokat (Walrond-Skinner 1998). A lelkészpárok között a munkamegosztás is inkább hagyományos nemi szerepekhez illeszkedően alakul, annak ellenére, hogy jellemzően támogatják az egyenlőségen alapuló házasságot (Walrond-Skinner 1998). Összességében a formálisan egyenjogú-egyenrangú lelkésznő-lelkészfeleség valójában gyakran közel kerül a hagyományos lelkésznő támogató, háttérből segítő szerepéhez (Offenberger 2013).

A protestáns lelkésznők helyzetét vizsgáló kutatásunk (Nők a lelkési pályán, NKFIH 128313) részeként most azt vizsgáljuk, hogyan alakulnak ki és hogyan értelmeződnek a lelkészpároknál ezek az egyenlőtlen helyzetek. A kutatás keretében készült félig strukturált interjúk közül 20 készült olyan lelkésznővel, akik jelenleg vagy pályájuk egy korábbi szakaszában lelkészpár tagjaként éltek és dolgoztak. Az interjúkat Atlas.ti kvalitatív adatelemző szoftverrel elemeztük. Az elemzés során feltárjuk, milyen szakmai és családi szerepek, milyen munkamegosztás és milyen hatalmi viszonyok jelennek meg a lelkésznők elbeszéléseiben. Azt keressük, milyen (szorosan összefonódó) magánéleti és szakmai döntések alakítják ki ezeket a helyzeteket, illetve hogyan élik meg és értelmezik ezeket a lelkésznők.

Kutatási eredményeink szerint a háztartásban és az otthoni feladatokban tapasztalható egyenlőtlenség jellemzően együtt jár a közösen végzett szakmai tevékenységben is az egyenlőtlen viszonyok kialakulásával: a nők a lelkési munkán belül gyakran a kisebb presztízsű, marginális feladatokat kapják, a hagyományosan magasabbra értékelt igehirdetés inkább a férfiak feladata; a gyülekezeteket jellemzően formálisan is a párok férfi tagjai vezetik. Ezzel a lelkészpárok mintegy kicsiben leképezik azt a(z egyben hierarchiát is jelentő) horizontális szegregációt, ami a korábban férfiasnak tekintett szakmai területeken gyakran megfigyelhető.

A hagyományos szerepmegosztás kialakulásának mechanizmusai nagyon sokfélék: vannak, akik a saját értékrendjüknek és preferenciáiknak megfelelőnek érzik, vannak, akik a gyerekek születésével és az otthoni feladatok ezzel egyenlőtlenebbé váló megosztásával sodródnak bele, és vannak, akik számára a hagyományos szerepeknek megfelelő háttérbe húzódás a magánéleti és szakmai konfliktusok megelőzésének vagy kezelésének egy tudatos módja – vagy természetesen ezek kombinációja. Közös ezekben, hogy a klasszikus lelkészcsaládmodellnek és a hagyományos munkamegosztásnak való megfelelést ritkán élik meg

külső kényszerként. A lelkipárok egy részénél ezzel együtt jelen van a tudatos törekvés a szakmai és otthoni feladatok egyenlő megosztására, de jellemzően ezekben az esetekben is inkább a hagyományos szerepmegosztáshoz vannak közelebb.

Jellemzően mind a szakmai, mind az otthoni munkamegosztás összességében megfelel a hagyományos szerepeknek, és ezt a lelkesznők általában elfogadják. Azokban az esetekben, amikor ez mégis (idővel) hiányérzetet vagy rossz közérzetet okoz a lelkesznőknél, a lelkeszi szerep sajátosságaiból adódóan kevés lehetőségük van arra, hogy külső támogatást kapjanak vagy változtassanak a helyzeten.

Inter-related marital and professional inequalities between married couples as ministers

As regards the gender-specific division of labor, married couples working together as Protestant ministers represent a particularly unique case. Their relationship is marital and professional at the same time, and the parsonage serves as a space for their private life as well as for exercising their profession. This implies that it is inseparably interwoven how they divide their professional and their family tasks between themselves. While the mere existence of female ministers mitigates gender stereotypes (Jost 2018), the still subsisting ideal image of a minister's family and the conservative way of thinking regarding gender roles that characterizes religious communities press these couples in the direction of traditional division of roles. Researches conducted on married couples as ministers have demonstrated that the female member of the couple often found herself in a subordinated role in relation to her husband (Offenberger 2013, Collingridge 2019), and that they are even less likely to perform more responsible and prestigious ministerial tasks than female ministers with lay husbands (Walrond-Skinner 1998). Division of labor between married couples as ministers tends to develop according to the traditional conception of gender roles despite the fact that these married couples typically embrace the idea of marriage based on equality (Walrond-Skinner 1998). All in all, the formally equal female ministers are often drifted to the traditional position of a minister's wife performing a merely supporting role for their husbands. (Offenberger 2013).

As part of our research which has investigated the situation of Protestant female ministers in Hungary (Women in Protestant Ministry, NKFIH 128313) we now focus on how these situations of inequality have developed and have been interpreted among married couples as ministers. In the course of our research we conducted 20 half-structured interviews with female ministers who have lived and worked as wives of a male minister during their entire or in part of their career. We analysed the interviews with Atlas.ti qualitative data analysis software. In the course of the analysis we investigated what characteristic professional and family roles, division of labor, and power relations could be detected in the narratives of the female ministers. Our aim is to explore what kind of – presumably closely connected – private and professional decisions define these situations and how the female ministers live through and interpret these situations.

Our research has revealed that inequality in performing household tasks typically coincides with inequality in performing professional tasks; this means that marginal and low-prestige ministerial tasks are frequently assigned to female ministers, and the traditionally highly regarded task of preaching is usually delegated to men. Moreover, it is the male minister in a married couple who serves as the formal head of the congregation most of the time. Essentially, in their micro-environment married couples as ministers map the horizontal

segregation – and the hierarchic structure that it implies – characteristic of professions that used to be considered traditionally as „masculine“.

The mechanisms for the formation of the traditional division of roles are diverse; some find it compatible with their own values and preferences, some have been pushed into it after the birth of their children which was followed by an increasingly unequal distribution of household tasks, while for others adopting the traditional roles was the deliberate way to manage or prevent conflicts in their private and professional life. Of course, it can also be the combination of all these forms of mechanism. It is common in all these forms that female ministers seldom regard their adaptation to the classical ministerial family model and to the traditional division of labor as coercion. It should be mentioned that some of the married couples deliberately aim to set up an equal distribution of professional and household tasks, but characteristically even they end up upholding a more traditional division of roles.

It is typical that the professional as well as the household division of labor conforms to traditional roles, and female ministers tend to accept that. In those cases in which this state of affairs generates discontent and a sense of loss for female ministers, they have little opportunity – due to the special character of the ministerial role – to receive external assistance or support to change their situation.

Udvari Orsolya

Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológia és Kommunikációtudományi Doktori Iskola
Szociológia Doktori Program
orsolya.udvari@gmail.com

Női traumafeldolgozás a magyar szülészeti ellátásban

A Magyar Szociológiai Társaság 2022. évi vándorgyűlésének „pitching forum” szekciójában doktori kutatásomat, annak főbb elméleti hátterét, módszertanát és előzetes empirikus eredményeit kívánom bemutatni. Kutatásomban nők negatív vagy traumatikus szülésnarratíváit vizsgálom a magyar szülészeti ellátórendszerben kvalitatív módszertannal. Kutatásom fókuszában egyéni történetek állnak, amelyek egy bonyolult társadalmi hálózatba ágyazódnak be és egy közösség megosztható, kollektív tapasztalataként is formát öltenek. A kutatás az egyéni történeteken keresztül a nőket kollektívan érintő elnyomó intézményi mechanizmusokra kíván rámutatni, hiszen „...az intézményi mikrohelyzetek olyan sűrű momentumok, amelyek láthatóvá teszik az állam működését, viszonyulását a problémákhoz és saját állampolgáraihoz, az adott esetben különböző társadalmi státusú állampolgáraihoz” (Horváth 2016, 98). Főbb kutatási kérdéseim közé tartozik, hogy a megszólalt nők hogyan interpretálják saját negatív szülésélményüket (1), hogyan dolgozzák fel ezeket az élményeket (2), valamint, hogy hogyan tér el osztályhelyzet és etnicitás mentén az értelmezés (3) és feloldás (4). Utóbbi kérdésekből kifolyólag a kutatásban roma és nem roma nők szülésélményeinek összehasonlítása is központi jelentőségű. Az individuális narratívákon keresztül súlyos strukturális problémákra világíthatunk rá az egészségügyi intézmények és a nők reprodukcióval kapcsolatos társadalmi pozíciójának megítélését illetően, valamint arra, hogyan jelennek meg egyéni életutakban olyan rendszerszintű társadalmi jelenségek mint a szülészeti erőszak (Sadler et al. 2016), a kormány bio- és nőpolitikája (Fodor 2020), valamint a kutatás egyik fő elméleti hátterül szolgáló szelektív pronatalizmus (Heitlinger 1991, Hašková-Dudová 2020) fogalma alá tartozó megközelítésmódok, amely erősen kapcsolódik a „Gyermekvállalás: magánügy vagy társadalmi felelősség?” szekció által megfogalmazott főbb problémákhoz és kérdésekhez is. A kutatás három fő módszere az interjúzás, fókusz csoport és etnográfia. A középpontban a nőkkel készített mélyinterjúk állnak, ezt megelőzően fókusz csoportos beszélgetésekre és előzetes etnográfiai és intézményi etnográfiára is sor kerül a témával foglalkozó NGO-knál. A kvalitatív alapokon nyugvó feltáró kutatás a nők társadalmi- és osztályhelyzetét, az ezzel járó társadalmi és kulturális tőkék meglétét, hiányát és szerepét (Bourdieu 1999), valamint az etnicitás kérdését interszekcionális megközelítési módból vizsgálja, épp ezért állítja a roma és nem roma nők szülésnarratíváit a fókuszába, tovább gondolja és rendszerszintű kontextusba helyezve vizsgálja. A kutatás a magyar társadalmi kontextusba elhelyezve értelmezi az összegyűjtött adatokat, szociológiai keretrendszerbe helyezi azokat, emellett hangot és teret kíván adni a sok esetben traumatikus történetek elmesélésének is.

Women's Trauma Narratives in the Hungarian Obstetric Care

Obstetric violence is a serious form of systematic oppression of women however, it “still counts as the bastard child of feminist discourses”. (Csányi-Kerényi 2021, 41) The concept of obstetric violence can help in understanding the mistreatment of women in health care, specifically in obstetrics as part of structural violence against women. (Sadler et al. 2016) My doctoral research aims to point out the oppressive, often hidden institutional mechanisms that affect women collectively, through analyzing individual trauma narratives, as “institutional micro-situations are dense moments that make the functioning of the state visible, its attitude to problems and its citizens, possibly citizens of different social status” (Horváth 2016, 98). My main research questions include:

- (1) How do women interpret their negative experiences (trauma or not)?
- (2) How do women process their negative experiences?
- (3) How does obstetric violence (OV) experiences differ along class and ethnicity?
- (4) How does the processing of OV experiences differ along class and ethnicity?

As Berger and Quiros put it, it is the social conditions themselves that can have a traumatic effect on the individual and the community daily basis, especially on marginalized social groups (2015). As the Roma population with its diverse composition is the most stigmatized and marginalized ethnic group of Hungary, I find it extremely important to include their experiences into the research. Through the analysis of individual narratives, we can shed light on structural problems regarding health institutions; the perception of women's social status and agency in relation to reproduction; how a systemic social phenomenon – obstetric violence – appears in an individual life path (Sadler et al. 2016); the selective pronatalist state's bio- and women politics (Heitlinger 1991, Fodor 2020, Hašková-Dudová 2020). The three main research methods that are applied are in-depth interviews, focus groups and ethnography. The focus is on interviews with women, and focus group discussions and preliminary ethnographic and institutional ethnography will also take place at some of the NGOs dealing with the topic of obstetric violence as these institutions deal the most with this issue. This exploratory research, based on qualitative foundations, examines the social and class position of women, the existence, absence, and role of social and cultural capital (Bourdieu 1999), as well as the role of ethnicity from an intersectional approach. The research analyses the collected data by placing it in the Hungarian social context, in a sociological framework, and also aims to give voice and space for women telling their traumatic stories.

Fényképez és láss! – Négy nem beszélő, súlyosan-halmazottan sérült ember helyzet- és jövőképeinek lehetőségei

Kutatásomban a vizuális szociológia egyik alkalmazási lehetőségét járom körül szociális területen dolgozó múlttal, gyógypedagógusi szemszögből. „A képi ábrázoláson, a fotográfiákon keresztül a társadalmi élet különböző oldalainak visszatükröződését kereshetjük, láthatjuk (Sztompka, 2009, p. 7), „tehát nemcsak az lesz a tárgya, amit lefényképeztek, hanem az is, ami lefényképezhető, a társadalmi élet kívülről észrevehető aspektusai...” (uo. p. 8).

Esettanulmányi megfigyeléseken, reflektív naplón keresztül fényképekkel dokumentálva, a terepkutatás módszertanával kiegészítve mutatom be az egyik kisebbségi csoport, a fogyatékos emberek néhány tagjának helyzetképét, életkilátását. A vizsgálati személyek egy határmenti ápoló-gondozó otthonban élnek, nem beszélő súlyosan-halmazottan sérült felnőttek, akik a gyógypedagógián és a társadalmon belül is az egyik legkiszolgáltatottabb, legkevesebbet kutatott, peremen élő csoport tagjai. Az, hogy egy társadalom miként bánik a sérülékeny tagokkal, megmutatja fejlettségét, következtetni lehet belőle a többségi fejlődésű állampolgárok szociális biztonságára is (Ferge, 2017, Tiszai, 2018).

Milyen perspektívái, életminősége van egy magas támogatási szükségletű személynek egy ápoló-gondozó otthonban, ha nem beszél és jár, vagy ha mozgássérült, illetve attól függően, melyik lakóegységben lakik, és milyen a szülői érdekérvényesítési készség? Lehetne-e alkalmazni a vizuális szociológiai elméletet adaptálva a felnőttek életének kísérésére, módszertani minőségfejlesztésre, nem beszélő emberek reakcióinak mérésére, dokumentálására?

A vizsgálat alapján megmutatkozik egy elzárt világ élete különböző képességprofilú, lakóegységekben lakó, szociális tőkével és lehetőségekkel bíró személyek környezetének vizsgálatán keresztül. Felvillan a lehetőség a fényképezés segítségével a kutatás kiterjesztésére, továbbfejlesztésére. Hiszen 2036-ig cél a nagyszámú intézmények kitagolása, amely nem lehet képesség alapú, ugyanakkor nem beszélő személyek esetén nehézségekbe ütközik a szükségletfelmérés, a megfelelő szintű önkifejezés, a megértettség sok esetben hiányzik. A fényképek és a dokumentumok tartomelemzése, a szobaleírások, a terepfeljegyzések és megfigyelések segítségével képet kapunk az életminőség alakulására négy különböző személy életén keresztül. Közös bennük, hogy senki nem beszél, de három fő szülőikkel, egy gondnokkal rendelkezik. A szülői aktivitások eltérő hathatóságúak, ugyanakkor csak bizonyos határfokot érhetnek el még akkor is, ha nagyobb anyagi tőkével rendelkeznek és a rendszer nyitott a környezeti tényezőkkel szemben. Két vizsgálati személy mozgássérült, kettő nem, ugyanakkor mindennapi időeltöltésük lehetőségét más belső rendszerlemek befolyásolják. Egy csavart ad még az is, hogy mindenki másik lakóegységben lakik, ugyanazon szabályokon alapuló, működő Otthonon belül. Összességében különböző szempontokból vizsgálva megfigyelhetővé válnak a vizsgált személyeket körülvevő viszonyulások, egyetemesebben vizsgálva: attitűdök az extrém módon megváltozott, eltérő emberi lét felé. A terepmunkából készült előadás remélhetőleg hat a közönség szemléletére, gondolatainak formálására a sokféleségről, a diverzitásról. Transzferhatásként képet szeretnék adni arról,

milyen egyszerű emberkép uralkodik bennünk, továbbá, hogy tevékenységeink, cselekedeteink által hogyan jelennek meg képviselt értékeink, miért szükséges az érdekek tisztelete, az informálás, és a megegyezésre törekvés.

Magyarok Belgrádban – befogadás és kisugárzás

Elméleti háttérként Arnold Joseph Toynbee alapgondolatából indulok ki, amely szerint a civilizáció dinamikus kategória és alakulását a kihívások és az azokra adott válaszok viszonya határozza meg. Felfogását alkalmazhatónak tartom a nemzetekre, mint a civilizációk alrendszeire is, kiegészítve Ernest Renannak a társadalmi integráció külső és belső tényezői közötti összhang („közös múlt – közös tervek”) szükségességére vonatkozó nézeteivel.

Kutatási kérdésem az, hogy a szerb állam történetében Belgrád, mint államigazgatási központ, mikor, miben és mennyiben volt egyúttal a szellemi élet szereplője és szervezője is, hogyan tudta betölteni a társadalmi integráció ösztönzőjének és irányítójának szerepét.

Módszertanilag abból indulok ki, hogy a Belgrádban élő magyarsághoz, mint kis létszámú, de sajátos identitásjegyekkel rendelkező csoporthoz való viszonyulás alapján általánosítható tudást is szerezhethünk környezetének identitásjellemzőiről, a társadalmi integrációhoz/dezintegrációhoz való viszonyáról. A tényanyagot feltárva tárgítani kívánom annak lehetőségét, hogy az integráció kérdését szélesebb értelemben, a Balkán vagy az európai integráció dimenziójában is magyar szempontból okadatoltabban közelítsük meg.

Az előadás az erre irányuló példákat ismerteti:

Az első szerb nemzetpolitikai stratégiai dokumentumnak Ilija Garašanin 1844-ben papírra vetett Tervezetét tekinthetjük, amely szerint „Szerbia nem szorítkozhat jelenlegi hatáira”, hanem „meg kell nyernie a szomszédos szerb népek szeretetét”, amelyhez a 13-14. századi szerb császárság „dicső történetében erős alapot talál.” A történeti jogra való hivatkozás azonban nem mutatkozott elégségesnek a megvalósításhoz.

1908-ban Bosznia-Hercegovina annektálása után Szerbia csak Oroszország feddésére állt el az Osztrák-Magyar Monarchia megtámadásáról.

Az első világháború után a győztesek oldalán domináns pozícióba került az akkor alakult délszláv államban, de azt nem tudta megőrizni az „integrális jugoszlávság” és a „háromnevű nép” eszméjének hangoztatásával.

A második világháború után már etnikai területének jelentős része felett se érvényesíthette államiságát.

Jugoszlávia felbomlása után az alig hétmilliós Szerbia máig harcol a majd kétmilliós, 90%-ban albánok által lakott, függetlenedett Koszovó feletti ellenőrzésért, holott a problémát az egykori majd 24 milliós Jugoszlávia se tudta megoldani.

Eredményként a Belgrádban élő magyarok helyzetére és az abban mutatkozó, gyakran évtizedenkénti nagy amplitúdójú kilengésekre vonatkozó társadalomtörténeti és társadalomszerkezeti elemzéseim során arra az alapvető következtetésre jutottam, hogy a szerb államban a kezdetektől mind a mai napig a társadalmi integráció hiányosságainak legfőbb oka az aránytalanság a rendkívül súlyos kihívások felvállalása és az azokra adandó válaszok minősége között.

Hungarians in Belgrade - welcome and outreach

As a theoretical background, I start from Arnold Joseph Toynbee's basic idea that civilization is a dynamic category and that its development is determined by the relationship between challenges and responses to them. I consider his concept to be applicable to nations as subsystems of civilisations, complemented by Ernest Renan's views on the need for harmony between external and internal factors of social integration ('common past - common plans'). My research question is how, when, in what way and to what extent Belgrade, as a centre of state administration, was both an actor and an organiser of intellectual life in the history of the Serbian state, and how it was able to play the role of a promoter and a manager of social integration.

Methodologically, I start from the assumption that we can obtain generalizable knowledge about the identity characteristics of the Hungarian community living in Belgrade as a small group with specific identity characteristics, and about its relationship to social integration/deintegration. By exploring the factual material, I want to broaden the possibility of approaching the issue of integration in a broader sense, in the dimension of the Balkans or European integration from a Hungarian perspective in a more causal way.

The lecture will present examples in this direction:

The first Serbian national policy strategy document is Ilija Garašanin's draft, written in 1844, which states that "Serbia cannot confine itself to its present borders", but "must win the love of the neighbouring Serbian peoples", for which it finds a "strong basis in the glorious history of the Serbian Empire of the 13th and 14th centuries." However, the reference to historical law did not prove sufficient to achieve this.

After the annexation of Bosnia and Herzegovina in 1908, Serbia only refrained from attacking the Austro-Hungarian Empire under Russia's pretext.

After the First World War, it gained a dominant position on the side of the victors in the then-formed South Slavic state, but failed to maintain it by promoting the idea of "integral Yugoslavia" and the "triple nation".

After the Second World War, it could not even assert its statehood over a significant part of its ethnic territory.

After the break-up of Yugoslavia, Serbia, with barely seven million inhabitants, is still fighting for control over independent Kosovo, with almost two million inhabitants, 90% of whom are Albanians, a problem that the former Yugoslavia, with almost 24 million inhabitants, could not solve.

As a result of my socio-historical and socio-structural analysis of the situation of Hungarians in Belgrade and the often decade-long, high amplitude ups and downs in this situation, I have come to the fundamental conclusion that the main reason for the lack of social integration in the Serbian state from the very beginning to the present day is the disproportion between the degree of acceptance of very serious challenges and the quality of the responses to them.

A szakképzési rendszer és a társadalmi, térbeli egyenlőtlenségek újratermelése Magyarországon

Az elmúlt bő két évtized oktatási reformjai a szakképzés munkapiaci illeszkedésére hivatkozva változtatták meg a hazai képzési rendszer szinte minden elemét. A folyamat az ún. „előrehozott gyakorlati képzéssel” kezdődött, ami a szakmaválasztás két lépcsős rendszerét és ezzel a korábban még korlátozottan érvényesülő átjárhatóságot végérvényesen lehetetlenné tette, majd az ún. TISZK-rendszer bevezetésével a szétaprózottság megszüntetésére, a célzott és hatékony fejlesztésekre és a gazdasági kapcsolatok erősítésére hivatkozva a térségi együttműködések kikényszerítésével felgyorsította a térbeli koncentrációs folyamatokat, miközben az irányításban, szervezésben a centralizáció irányába lökte a rendszert. E térbeli koncentrációs és centralizációs folyamatot erősítette végletesen a teljes oktatási és szakképzési rendszer radikális átalakítását jelentő 2011-ben elindított és azóta is folyamatos változtatásokat eredményező reform folyamat, aminek a legtöbb hangoztatott eleme az ún. duális képzés erősítése volt. Elemzésünk az NKFI-6-K-125110 számú kutatási projekt („A szakképzés munkaerő-piaci illeszkedésének területi és ágazati jellemzői, kiemelt figyelemmel a periférikus térségekre és a korai iskolaelhagyás problémájára” 2017-2021) keretében végzett empirikus kutatási eredményekre (statisztikai adatok, országos adatgyűjtések és több mintaterületen végrehajtott részletes esettanulmányok) támaszkodik. Munkánk során a strukturális változásokra koncentráló vizsgálatokból többnyire kimaradó területi szempontokat kiemelt fontosságúnak tekintettük. A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelésében ugyanis a társadalmi, strukturális problémákat felerősítő fokozódó területi hátrányok szerepét döntő fontosságúnak ítéljük. Előadásunk a szakképzés és a gazdaság szélesen értelmezett kapcsolatrendszerére koncentrálna azt elemzi, hogy

- (1) A gazdasági kapcsolatok szerepének lényeges erősítése és a munkáltatói érdekek közvetlen érvényesülése hogyan befolyásolta a tanulók kognitív készségeinek fejlesztését és így a hosszabb távú munkapiaci esélyeiket?
- (2) A gazdasági szereplők bevonása a gyakorlati képzésbe segítette-e a tanulók végzés utáni elhelyezkedését? A duális képzésszervezés mennyiben és milyen esetekben eredményezhet közvetlen utat a foglalkoztatás felé?
- (3) Milyen jellemzők, sajátosságok és eltérések figyelhetők meg a szakképzés gazdasági kapcsolatrendszerében az egyes gazdasági ágazatok és a gazdasági szervezetek foglalkoztatotti létszáma alapján? A gazdaság térbeli egyenlőtlenségei mennyiben képeződnek le szakképzés térszerkezetében?
- (4) A periférikus, elmaradott térségek leszakadó társadalmi csoportjainak képzési, foglalkoztatási és mobilitási esélyei hogyan alakultak a reformok hatására?

The vocational training system and the reproduction of social and spatial inequalities in Hungary

The educational reforms of the past two decades have changed almost all elements of the Hungarian education system, referring to the adaptation of vocational training to the labor market. The process started with "advanced practical training". This made the two-step system of choosing a profession and the previously limited interoperability definitively impossible. Later on, with the introduction of the TISZK system, they accelerated spatial concentration processes by forcing regional cooperation, referring to the elimination of fragmentation, targeted, efficient developments and the strengthening of economic relations, while pushing the system in the direction of accelerated centralization in management.

his process of spatial concentration and centralization was completely strengthened by the reform process, which started in 2011 and resulted in continuous changes since then, representing a radical transformation of the entire education and vocational training system, the most emphasized element of which is the so-called it was a reinforcement of dual training. Our analysis is based on empirical research results (statistical data, national data collections and detailed case studies carried out in several sample areas) within the framework of research project No. NKFI-6-K-125110 ("Territorial and sectoral characteristics of vocational training's fit into the labor market, with particular attention to peripheral areas and the problem of early school leaving" 2017-2021). In the course of our work, we considered the territorial aspects that are mostly left out of studies focusing on structural changes to be of particular importance. In the reproduction of social inequalities, we consider the role of increasing territorial disadvantages, which reinforce social and structural problems, to be of crucial importance.

Our lecture concentrates on the broadly understood relationship between vocational education and the economy and analyzes that

- (1) How did the substantial strengthening of the role of economic relations and the direct enforcement of employer interests affect the development of students' cognitive skills and thus their longer-term labor market chances?
- (2) Did the involvement of economic operators in the practical training help the students' employment after graduation? To what extent and in which evenings can the dual training organization result in a direct path to employment?
- (3) What characteristics, peculiarities and deviations can be observed in the economic relationship system of vocational training based on the number of employees of individual economic sectors and economic organizations? To what extent are the spatial inequalities of the economy reflected in the spatial structure of vocational training?
- (4) How did the training, employment and mobility opportunities of the social groups in the peripheral, backward areas develop as a result of the reforms?

A gondoskodási válságra és járványhelyzetre adott szervezeti válaszok az idősellátás területén

Az idősellátásra fordított állami kiadások visszaszorulása, a piaci megoldások térhódítása, a szolgáltatásokért folyó verseny erősödése és legfőképpen a demográfiai folyamatok eredményeképp a gondoskodás mára „szükség jószágá” vált (Melegh-Katona 2020). A gondoskodási válság fogalma azonban nemcsak a gondoskodáshiányra vonatkozik, hanem arra is rávilágít, hogy ezek az alacsony presztízsű és alul értékelt tevékenységek egyre inkább a családokra és azon belül is a nőkre terhelődnek, közülük is kiemelten azokra, akik az egészségügyi és a szociális ellátás területén dolgoznak. Tágabb értelmezésben a válság a nem-, regionális és osztályegyenlőtlenségeken alapuló gondoskodási rezsimek fenntarthatatlanságát tette láthatóvá (Gregor-Kováts 2020). A koronavírusjárvány első és harmadik hullámában zajló kvalitatív vizsgálat deklaráltan a járvány hatásainak feltárását célozta, de valójában csak az apropóját adta, azt feltételezve, hogy a korábban is meglévő gondoskodási krízist a járvány megfékezésére hozott intézkedések még jobban láthatóvá teszik, illetve felerősítik. A kutatás első szakaszában félig strukturált szakértői interjúk, míg a másodikban fókuszcsoporthoz tartozó interjúk készültek egy dél-alföldi középváros gondozás menedzsmentjének kulcsszereplőivel, illetve gondoskodási munkakört betöltő szakembereivel. A vizsgálat helyszínéül választott város földrajzi fekvése, elhelyezkedése és megközelíthetősége kedvezőnek mondható. A szociális ellátórendszer több szegmensében módszertani központként működnek, számos jó gyakorlat és szakmai innováció köthető hozzájuk. A gondoskodási válság és a járványhelyzet interferenciáinak vizsgálatához szándékosan nem egy hátrányos helyzetű településen működő intézményrendszert választottam. Az interjúk felépítése hasonló volt mindkét módszernél, ám a fókuszcsoporthoz tartozó interjúk sokkal inkább a segítő hivatással kapcsolatos attitűdök, gondolkodási sémák, valamint a gondoskodási válság (túlterheltség, adminisztratív terhek, szimbolikus és anyagi elismerés hiánya) személyes percepcióinak feltárását célozták. A vizsgálat eredményei az előzetes feltevéseimet csak részint igazolták, hiszen a vizsgálati terepen működő intézményrendszer minden szereplője proaktívan reagált a járványra, sok esetben pótolva a kormányzati járványkezelés hiányosságait, ellentmondásait. (Saját protokollok kialakítása, védőruhák, felszerelések, fertőtlenítőszereszközök intézményi költségvetés terhére történő beszerzése, civilek bevonása, helyi partnerségek kialakítása). Összességében megállapítható, hogy az esettanulmány helyszínén az aktuális járványhelyzetre adott szervezeti válaszok tovább erősítették és új elemekkel bővítették a szervezeti rezilienciát. A tervezett előadás jórészt ezek bemutatására vállalkozik.

The organizational responses for both of care and pandemic crisis in the field of elderly care system

The SARS-CoV-2 pandemic has deepened and reshaped the care crisis both on personal and organizational levels. The study aims at answering how and in what form the symptoms of the care crisis appear in elderly care, which is one of the most important but undervalued fields of professional care. The focus of the study lies on what additional burdens the primarily female employees bear due to performing both paid and unpaid (reproductive) labor at the same time. The primary focus of the qualitative study, conducted in the summer of 2020 and the spring of 2021, was to explore the effects of the coronavirus pandemic. Ten semi-structured interviews were conducted in a mid-sized town located in the Southern Great Plain in Hungary with the key stakeholders of care management: heads of institutions and mostly middle managers in coordinating roles. In the second phase of the study, focus group interviews were conducted with non-executive care workers. The purpose of the focus group interviews was to explore their personal perceptions of the care crisis. The preliminary assumption being that the measures to curb the pandemic exacerbated the pre-existing organizational crisis and made it even more visible. My presuppositions were only partially confirmed, as all actors of the institutional system in the field responded proactively to the pandemic, in many cases making up for the shortcomings and inconsistencies of governmental epidemic management. (Establishing local protocols, purchasing protective gear, equipment and disinfectants from the institutional budget, involving civilians and developing partnerships at the local level.) An important and unexpected finding of the field work is that organizational resilience is strengthened as a result of pandemic situation.

A háztartások felértékelődése a lakhatás megteremtésében

A háztartások és a háztartási erőforrások visszatérően fontos szerepet töltenek be az egyének lakhatással és társadalmi újratermeléssel kapcsolatos szükségletek kielégítésében, a lakhatással összefüggő kutatások mégis nagyobb figyelmet szenteltek azoknak az intézményeknek és szakpolitikáknak a vizsgálataira, amelyek a lakásépítési és társadalompolitikai programokon keresztül a társadalom lakhatással kapcsolatos reprodukív terheinek átvállalásában működtek közre (Aalbers és Christophers 2014; Alexander, Bruun, és Koch 2018; Harris 1999). Az 1980-as évektől kibontakozó neoliberális fordulatot követő megszorító intézkedések és az állami újraelosztások visszaszorulása, majd a 2008-ban kirobbant gazdasági világválság következtében a lakáskutatások azonban egyre intenzívebben fordultak a háztartási szint felé (Mikuš és Rodik 2021; Palomera 2014; Roberts 2013). A háztartással foglalkozó lakáskutatások egyrészt arra kíváncsiak, hogy a lakhatási létbizonytalanságokból adódó fenyegetettségek miképp illeszkednek a neoliberális társadalmi berendezkedés és a válság nyomán kialakuló új kockázatokhoz (Aalbers és Christophers 2014; Bobek, Pembroke, és Wickham 2020; Clair és mtsai. 2019). A kutatások jelentős része ezzel szemben a válsággal való megküzdési és ellenállási stratégiákat vizsgálja és az érdekli, hogy a háztartások milyen gyakorlatokat alkalmaznak és milyen egyéb erőforrásokat képesek bemozgatni a lakhatásból eredő új kockázatok kivédésénél (Alexander és mtsai. 2018; Palomera 2014; Sabaté 2016).

A 2008-as gazdasági válságot követő időszak magyarországi lakáskutatásokban is a háztartási szint felé fordulást hozta. A lakhatással összefüggő kényszerhelyzetek (megemelkedett törlesztőrészek, a lakásfenntartási költségek drasztikus növekedése, lakásvesztés) sokasodásának következtében a lakáskutatások a háztartás szerepének újbóli felértékelődésére hívták fel a figyelmet (Bródy és Pósfai 2020; Csizmady, Hegedüs, és mtsai. 2019; Gagyí és Vigvári 2018). E kutatások arra jutottak, hogy a bajba jutott, eladósodott háztartások a piaci forrásoktól és pénzügyi termékektől függetlenül, elsősorban saját háztartási erőforrásaikra támaszkodva próbálták megoldani lakhatási nehézségeiket. A kutatások azonban azt is hangsúlyozzák, hogy a bajba jutott háztartások sokszor lakhelyváltással válaszoltak válsághelyzetükre, ami a prekárius lakhatási formák és lakónegyedek lakhatásban betöltött szerepének felértékelődését eredményezte. A kutatások kimutatták, hogy a háztartások által választott új, prekárius lakóhelyek között felülreprezentáltak az egykori külterületi zártkertek, amelyek gyér infrastruktúrális ellátottságukból, periférikus elhelyezkedésükből és informális jellegükből adódóan egyfelől megfizethető lakhatási alternatívát (Bródy és Pósfai 2020; Csizmady, Hegedüs, és mtsai. 2019, Gagyí és mtsai 2019). A kutatások azonban azt is hangsúlyozzák, hogy a zártkerti lakhatás a formális lakhatási formákhoz képest jóval több önfenntartó munkát kíván meg a háztartásoktól a megfelelő lakáskörülmények és a mindennapi életfeltételek megteremtéséhez (Gagyí és Vigvári 2018, Vigvári 2022).

Előadásomban egy Budapest környéki zártkertben végzett antropológiai terepmunka eredményein keresztül arra keresem a választ, hogy milyen szerepet játszanak a háztartási erőforrások a kiköltöző családok lakhatásában és társadalmi újratermelésében és hogyan

hatnak a háztartáson belüli munkamegosztás mintázataira. Prezentációmban részletesen kitérek a lakhatás megteremtésében végzett háztartási munkamegosztás formáira, azok gender vonatkozásaira és az ezekről alkotott percepcióra és az általam feltárt esettanulmányt megkísérlem visszaágyazni a háztartások szerepéről szóló kortárs szociológiai és antropológiai diskurzusokba.

The rise of households in the creation of housing

Households and household resources play a recurrently important role in meeting individuals' housing and social reproductive needs, yet housing-related research has focused more attention on the institutions and policies that have been instrumental in assuming society's reproductive burden of housing through housing and social policy programs (Aalbers and Christophers 2014; Alexander, Bruun, and Koch 2018; Harris 1999). However, the austerity measures and the decline in public redistribution that followed the neoliberal turn that unfolded in the 1980s and the global economic crisis that erupted in 2008 have led to an intensification of housing research at the household level (Mikuš and Rodik 2021; Palomera 2014; Roberts 2013). On the one hand, housing research on the household level focuses on how the threats posed by housing insecurity fit into the neoliberal social order and the new risks that emerged in the wake of the crisis (Aalbers and Christophers 2014; Bobek, Pembroke, and Wickham 2020; Clair et al. 2019). In contrast, much of the research focuses on coping and resilience strategies to the crisis and is interested in what practices households adopt and what other resources they are able to mobilise to buffer against new risks arising from housing (Alexander et al. 2018; Palomera 2014; Sabaté 2016).

The period following the 2008 economic crisis also saw a turn towards the household level in housing research in Hungary. The proliferation of housing-related tensions (increased repayments, drastic increase in housing maintenance costs, loss of housing) has led to a revaluation of the role of the household in housing research (Bródy and Pósfai 2020; Csizmady, Hegedüs, et al. 2019; Gagyí and Vigvári 2018). These studies have found that distressed and indebted households have tried to solve their housing difficulties by relying primarily on their own household resources, independently of market sources and financial products. However, the research also highlights that distressed households often responded to their distress by changing their place of residence, which led to an increased emphasis on the role of precarious forms of housing and neighbourhoods in housing. Research has shown that among the new precarious housing locations chosen by households, former peri-urban allotment gardens are over-represented, which, due to their poor infrastructure, peripheral location and informality, offer an affordable housing alternative (Bródy and Pósfai 2020; Csizmady, Hegedüs, et al. 2019, Gagyí et al. 2019). However, research also stresses that housing in allotment gardens requires much more self-sustaining work from households to create adequate housing conditions and daily living conditions compared to formal housing (Gagyí and Vigvári 2018, Vigvári 2022).

In my presentation, I use the results of anthropological fieldwork in an allotment gardens near Budapest to explore the role of household resources in the housing and social reintegration of out-migrating families and how they affect patterns of intra-household division of labour. In my presentation, I will elaborate on the forms of household division of labour in housing production, their gender implications and perceptions, and attempt to embed the case study I have explored back into contemporary sociological and anthropological discourses on the role of households in housing production.

Adaptációs kényszerek és kihívások a mezőgazdasági foglalkoztatás perspektívájából

Előadásunk az *'Üzemtípusok, kihívások, adaptációs irányok és ezek hatása a magyar vidékre'* című NKFIH-kutatáshoz (132975) kapcsolódik, ami a különféle mezőgazdasági ágazatokban dolgozó gazdák problémaészlelését és adaptációs kihívásait vizsgálja négy terepen. A prezentációnk empirikus alapját egy, az intenzív zöldségtermesztéséről híres alföldi városban végzett etnográfiai terepmunka adja, melynek keretében interjúkat készítettünk a gazdákkal az őket érintő problémákról, kihívásokról és ezek kezeléséről. Az esettanulmányi feldolgozást megalapozó kutatásunkban az interjúk módszertant résztvevő megfigyeléssel is kiegészítettük annak érdekében, hogy ne csak a problémákkal és a kihívásokkal összefüggő véleményeket és diskurzusokat, hanem a mezőgazdasági termeléshez kötődő társadalmi cselekvéseket, a munkaadói stratégiákat és munkavállalói praxisokat, illetve ezek változásait is elemezni tudjuk (vö: Goffman 2013 [1989], Kovács 2006).

Előadásunkban a komplex adaptációs kényszereken belül a mezőgazdasági foglalkoztatás nehézségeivel összefüggő kérdésekre keressük a választ egy közepes méretű intenzív zöldségtermesztésre alapozott családi gazdaság példáján keresztül, ami több szempontból is sajátos helyzetben van. Egyfelől ezen helyi termelési hagyományokba beágyazott, többgenerációs vállalkozás sikeres adaptációja (túlélése) mögött kirajzolódnak a mezőgazdasági termelés makroszintű változásai, a válságokra és a piaci változásokra adott gazdálkodói reakciók, azaz a strukturális (társadalmi, gazdasági) kényszerek által behatárolt folyamatos útkeresés. Másfelől a generációkon átívelő alkalmazkodás ellenére a gazdaság stabilitása mégis illékony: a működés nagymértékben a túlmunkán, a különféle tevékenységek kombinációján és a sokszor kényszerszülte leleményeken alapul. E „kifeszítettség” mögött alapvetően egy gazdaságilag és társadalmilag is billenékeny pozíció rajzolódik ki, mivel a nagy erőfeszítések árán, a folyamatos alkalmazkodási kényszerek mellett fenntartott megélhetés záloga a családi gazdaság fennmaradása. Bár a családi gazdaság instabilitását és az erre alapozott boldogulási stratégia törékenységet több tényező komplex egymásra hatása okozza, ebben az előadásban a mezőgazdasági foglalkoztatás problémáira koncentrálna bontjuk ki és értelmezzük az adaptációs kényszereket.

A családi gazdaság stabilizálódását, illetve a további bővülés lehetőségét alapvetően meghatározzák a mezőgazdasági foglalkoztatás inherens problémái (a rekrutációs nehézségek, a fluktuáció, az instabil foglalkoztatási viszonyok, a sérülékeny társadalmi pozíciójú munkaerő). A további munkaerő bevonása a bővülés záloga, egyszersmind korlátja. Mindez viszont túlmutat az idénymunkások és az állandó munkások alkalmazásának dilemmáján, és a mezőgazdasági termelésben rejlő jövőkép(nélküliség) kérdését firtatja. A mezőgazdasági foglalkoztatás problematikussága rávilágít a vidék strukturális problémáira, mindenekelőtt a térbeli-társadalmi hátrányok kombinálódására, a falu-város viszonyának időben is változó dinamikájára (ld. pl. Kovai-Vigvári 2020). Miközben a munkaerőhiány sokat emlegetett toposza önmagában nem ad magyarázatot e családi gazdaság „kifeszített” működésmódjára, a munkaerő rekrutációjának családon belül is eltérő mintázatai, a munkaerő megtartására tett erőfeszítések, valamint a munkaadó és a munkavállaló közötti

sokrétű viszonyok kirajzolják ennek a családi gazdaságnak a kényszerek által behatárolt mozgásterét, valamint belülről világítják meg a gazdaság átadásának folyamatát és dilemmáit. Előadásunkban arra keressük a választ, hogy miként jelennek meg a fent említett kihívások a családi gazdaság életében, milyen válaszokat ad erre a gazdaságot irányító apa és fia. Milyen alkalmazkodási stratégiákról beszélnek, mennyiben és hogyan jelennek meg ezekben a munkaerőhiányhoz kapcsolódó (helyi) vélemények, valamint milyen implicit egyeztetési és alkufolyamatokat tárnak fel a diskurzusokon túlmutató gazdálkodói (munkaadói) és munkavállalói stratégiákat alakító gyakorlatok és társadalmi viszonyok.

Adaptation constraints and challenges from the perspective of agricultural employment

Our presentation is related to the 'Farm types, challenges, adaptation directions and their impact on the Hungarian countryside' (132975) research project financed by the National Research, Development and Innovation Office which examines how farmers working in various agricultural sectors and regions perceive specific problems and adapt to challenges. The empirical basis of our presentation is an ethnographic fieldwork carried out in a town in the Hungarian Great Plain which is famous for its intensive vegetable cultivation. During the fieldwork, we conducted interviews with farmers about the problems and challenges they face and how they deal with them. In addition to the interviews we applied participant observation in order to analyse not only the opinions and discourses related to the problems and challenges, but also to be able to interpret social actions in agricultural production, and to better understand employer's strategies and employee's practices, as well as their changes (cf. Goffman 2013 [1989], Kovács 2006).

In our presentation, we seek to address questions related to the difficulties of agricultural employment within the complex adaptive constraints through the example of a medium-scale family farm engaged in intensive vegetable production which is in a specific situation for several reasons. On one hand, the successful adaptation (survival) of this multi-generational enterprise embedded in local production traditions is shaped by macro-level changes in agricultural production and farmers' reactions to crises and market changes. It means that structural (social, economic) constraints continuously force this family farm 'find its way' and cope with challenges. From the other hand, despite this intergenerational continuity (adaptation), the stability of this farm is still fragile. This family farm is mainly based on overwork, a combination of different activities and an ingenuity inspired by necessity. Behind its state of being 'stretched out' implies a fragile economic and social position. This family farm is the basis of their livelihood which can be maintained by great efforts and being under a constant pressure to adapt. Although the instability of this family farm and the fragility of their coping strategy is the result of complex interplay of several factors, in this presentation we will unfold and interpret the adaptive constraints by focusing on the problems of agricultural employment.

The inherent problems of agricultural employment (recruitment difficulties, employee turnover, unstable employment conditions, vulnerable workforce) are fundamental to the stabilisation of this family farm, which also determine the possibility of further growth. Employment of new workers is both a key to and a constraint on growth. However, this goes beyond the dilemma of hiring seasonal and permanent workers and underlines the lack of vision in agricultural production. The problems of agricultural employment highlight the

structural problems of rural areas, and show how spatial and social disadvantages are combined and how the dynamic of village-urban relationship is changing (see e.g. Kovai-Vigvári 2020). While the often-mentioned topic of labour shortage does not in itself explain this constantly 'stretched out' state of this family farm, the different ways of labour recruitment within the family, the efforts to retain labour force and the layered relations between employer and employee highlight the constraints of this family farm and also shed light on the process and dilemmas of farm succession.

In our presentation we scrutinise how these challenges are manifested in the life of this family farm and how its leaders, the father and his son, respond to them. What adaptation strategies they speak about, to what extent and how are (local) opinions related to labour shortages reflected in their strategies, and what implicit processes of negotiation can be revealed in every day practices and social relations which goes beyond discourses and shape farmers' (employers') and workers' strategies.

Nemzetkötődések kisebbségi magyar fiatalok körében

Jelen előadásban a szakirodalomban elsősorban a Berry (2005) nevéhez kapcsolódó akkulturációs modell alapján vizsgálom a többes kötődés/kettős identitás jellemzőit a kisebbségi magyar fiatalok körében. Az akkulturációs modell alapján főként multikulturális közegben, bevándorló kisebbségi csoportok körében vizsgálták az etnikai és nemzeti kötődéseket, de a modell érvényessége általánosabb, az előítéletvizsgálatok során is alkalmazható, illetve őshonos kisebbségi csoportok etnikai/nemzeti kötődésvizsgálataiban is találkozhatunk ezzel a megközelítéssel.

Bár a nemzeti identitásnak kisebbségi magyar vonatkozásban is gazdag kutatási előzményei vannak – főként Erdélyben –, a többes (nemzeti) kötődés mintázatairól alig olvashatunk, főként regionális összehasonlításban. Az előadás újszerűségét részben ez az összehasonlító jelleg adja, a kisebbségi magyar fiatalok többes (nemzeti) kötődéseinek ilyen szempontú vizsgálatára korábban nem került sor. Az elemzés a GeneZYs 2015 ifjúságszociológiai felmérés adataira alapoz. A felmérés fókuszában azok a közel 400 ezer főt kitevő 15–29 éves magyar anyanyelvű fiatalok álltak, akik Erdélyben (Romániában), Felvidéken (Szlovákiában), Vajdaságban (Szerbiában) és Kárpátalján (Ukrajnában) élnek. A 2700 fő megkeresésével zajlott kérdőíves kutatás korra, nemre, településtípusra és régiókon belül területi megoszlás szerint reprezentatívnak tekinthető. A mintanagyság Erdélyben 1000, Felvidéken 700, Vajdaságban 500, Kárpátalján 500 fő volt.

A szakirodalmi vonatkozások, és előzetes kutatási eredmények alapján azt feltételezem, hogy a négy régió kisebbségi magyar fiataljainak esetében a többes kötődés a legjellemzőbb kötődési mintázat, melyet a szegregáció követ.

A többes kötődés hipotézise szerint pozitívabb csoportközi viszonyulások/attitűdök jellemzik a kettős kötődésűeket, mert van valami közös „mi” érzés, közös összetartozásérzés (lásd Dovidio és mtsai, 2007). Korábbi kutatások arra is rámutattak, hogy a többes kötődés – akár kulturális, akár többnyelvű stb. – a tolerancia erősödésével jár (Huff és mtsai, 2017; Saleem és mtsai, 2018). A többes kötődésnek a jóllétre, önértékelésre, mentális egészségre és társadalmi integrációra gyakorolt pozitív hatására gazdag szakirodalmat találunk. Erre az összefüggésre rámutattak például katalán középiskolások identitáselemzése keretében is (Sáenz-Hernández és mtsai, 2020), illetve baszkok etnikai identitásvizsgálatának konklúziójaként is megfogalmazódott, hogy a többes kötődés ráerősít mind az egyéni jóllétre, mind a társadalmira, és pozitívan hat a közösségi részvételre is (Zabala és mtsai, 2020). Ezekre alapozva, a többes kötődés feltételezésem szerint a kisebbségi magyar fiatalok esetében is pozitívan hat a saját csoportthovatartozásukra, de erősíti az elfogadást is, pozitívan hat a csoportközi attitűdökre, a toleranciára – a többségi nemzettel szemben, illetve más etnikai-társadalmi csoportokkal szemben. További hipotézisem, hogy a kisebbségi magyar fiatalok körében a többes kötődés pozitívan hat a jóllétükre, az egyéni és társadalmi elégedettségre. A többes kötődésre vonatkozó hipotézisek tesztelését logisztikus regressziós modellek segítségével vizsgálom. A hipotézisek tesztelése mellett, az elemzés a többes kötődés további aspektusaira is rávilágított. A szociodemográfiai háttérváltozók függvényében az látható, hogy

a többes kötődés a nők körében hangsúlyosabban jelentkezik (kivételesen a Vajdaság), illetve a kárpátaljai és a romániai magyar városi fiatalokra inkább jellemző, mint vidéki kortársaikra. Az eredmények alapján összegzésként kihangsúlyozható, hogy a többes kötődés legerősebb általános jellemzője valamilyen nyitottság, amely elsősorban a többségi nemzet vonatkozásában mutatkozik meg (erősebb rokonszenv, erősebb integráció – több többségi FB-ismerős –, jobbnak ítélt interetnikus kapcsolatok stb.), de a politikai és társadalmi kérdések, felelősségvállalás irányában is (sporadikusabban) megjelenik. Bár nem általános érvényességgel, de a jólléttel is együtt jár (a romániai és a kárpátaljai magyar fiataloknál).

Patterns of national identity among minority Hungarian youth

My paper aims to examine the national identity of minority Hungarian youth based on the GeneZYs 2015 youth sociological survey. Although there is a rich research history of national identity in minority Hungarian contexts - especially in Transylvania - the question is: what justifies the choice of topic and what might be the novelty of the analysis? In the early 2000s, the first sociological survey of youth (MOZAIK 2001) was conducted, which covered the youth of minority Hungarians in all four neighbouring countries, opening up the scope for comparative studies. No similar quantitative data collection has taken place in the 15 years since then. This gave the 2015 GeneZYs Youth Sociological Survey its particular significance, as it provided a comprehensive picture of Hungarian youth in Transcarpathia, Vojvodina, Slovakia and Romania after almost a decade and a half. My comparative analysis of the four regions is based on this survey. One of the novelties of the analysis is that it also measures the potential impact of the facilitated naturalisation (the possibility of dual citizenship) introduced after 2010 on the dimensions of national identity that I have been studying. The GeneZYs 2015 survey focused on the nearly 400,000 Hungarian-speaking young people aged 15-29 living in Transylvania (Romania), Felvidék (Slovakia), Vojvodina (Serbia) and Transcarpathia (Ukraine). The questionnaire survey of 2,700 respondents is considered representative by age, gender, type of settlement and spatial distribution within the regions. The planned sample size was 1,000 in Transylvania, 700 in the Felvidék, 500 in Vojvodina and 500 in Transcarpathia. The prevalence of multiple attachment/dual identity among minority Hungarians has been indicated by previous surveys, but there has been little analysis of its patterns, especially in a comparative way across the four regions. In my analysis, I have examined multiple attachment based on the acculturation model (see e.g. Berry 2005). According to the acculturation model, multiple attachment is the most typical attachment pattern among minority Hungarian youth - with the exception of Hungarian youth in Slovakia - followed by exclusive Hungarian ethnicity (segregation). The strongest general characteristic of plurality attachment is openness, which is mainly reflected in the attitude towards the majority nationalities - stronger sympathy, a more positive view of minority-majority relations, stronger ties to the country, etc. But this is not generally associated with a stronger acceptance of different social and ethnic groups, although I have hypothesised this based on the results of other research (Huff et al., 2017; Saleem et al., 2018; Hernández et al., 2020). At the same time, multiple attachment does not conflict with the experience of Hungarian identity, i.e. it is not due to a hurtful attitude, according to the results of the logistic regression models. Although not in all the regions studied, multiple attachment among Hungarian youth in Romania and Transcarpathia is also associated with well-being, with individual and social satisfaction increasing the likelihood of multiple attachment, as other research on indigenous minorities has found (e.g. Hernández et al., 2020; Zabala et al., 2020).